

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

KONYA İLİ KULU İLÇESİ HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI

YAVUZ ÇOBAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/2011

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

KONYA İLİ KULU İLÇESİ HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI

YAVUZ ÇOBAN

Danışman: Prof. Dr. Erman ARTUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/2011

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Erman ARTUN
(Danışman)

Üye: Yard. Doç Dr. Refiye OKUŞLUK-ŞENESEN

Üye: Yard. Doç. Dr. Zekiye ÇAĞIMLAR

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

..../...../2011

Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

KULU HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI

Yavuz ÇOBAN

Yüksek Lisan Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Erman ARTUN

Haziran 2011, 328 sayfa

Bu çalışmada Konya'nın Kulu ilçesindeki geçiş dönemleri olan doğum, evlenme, ölüm âdetleri ve bunlara bağlı inanışlar, bayram tören ve kutlamalar, halk inanışları, halk mutfağı, halk hekimliği ve anonim halk edebiyatı ürünleri üzerinde durulmuştur.

Halk kültürü ile ilgili olan birinci bölümde ele alınan konularda yazılı kaynaklardan elde edilen bilgilerin verilmesinin ardından sözlü kaynaklardan edinilen âdet ve inanmalar aktarılmıştır. Sözlü kaynaklardan elde edilen bilgilere dayalı âdet ve inanışların eski Türk kültürü ile olan ilişkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anonim halk edebiyatı ile ilgili olan ikinci bölümde; manzum, manzum-mensur, mensur anonim halk edebiyatı ürünlerine yer verilmiştir. Her bölümün sonunda biçim ve içerik yönlerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın son bölümünde metinler içerisinde geçen yerel kelimeleri kapsayan bir de sözlük hazırlanmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda Kulu halk kültüründe, hem Orta Asya'nın hem de Anadolu'nun inanç ve kültür yapısının izlerinin bulunduğu görülmüştür. Bütün bu izler İslâmiyet'in kabulünü izleyen süreçte yeni dinin rengini alarak bugünkü Kulu halk kültürünü oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kulu, Halk Kültürü, Geçiş Dönemleri, İnanışlar, Anonim Halk Edebiyatı.

ABSTRACT**INVESTIGATION OF KULU FOLK CULTURE****Yavuz ÇOBAN****M. Thesis, The Turkish Language and Literature Department****Supervisor: Prof. Dr. Erman ARTUN****June 2011, 328 pages**

In this paper, products of transition periods of times like; birth, marriage, death traditions and believes, fasts, ceremonies, folk cuisine, folk profession of doctor and anonymous literature are mentioned.

In the first section which is connected with folk culture, informations which are taken from written source are informed and then connection of old Turkish culture with traditions and believes which are taken from verbal sources is tried to establish.

In the second section which includes anonymous folk literature; product of written in verse, written in verse-prose and prose, anonymous folk literature are explained. At the end of the each section, forms and contents are evaluated. At the end of this work there is also a dictionary which includes the local words.

At the end of this search, it is understood that Kulu folk culture is inspired from Middle Asia and Anatolian believes and cultures. After the acceptance of Islam, Kulu has gained the new religion's features and it is still the same.

Key Words: Kulu, Folk Culture, Transition Periods, Beliefs, Anonymous Folk Literature.

ÖNSÖZ

İnsanları bir arada tutan, birlik ve beraberliği sağlayan ve millet olma şuuru kazandıran kuşaktan kuşağa geçerek varlığını devam ettiren bilgi, birikim ve yaşama tarzını koruyan ve şekillendiren kültür, insanlar için vazgeçilmezdir. Değişen ve gelişen kültür, milletin duygu ve düşünce dünyasının hayata yansımaları olarak kabul edilir.

İnsanlara kimlik kazandıran, toplumu oluşturan maddi ve manevi değerler bütünü olan kültür her toplumda farklılıklar göstermektedir. Her toplumun kendine özgü bir kültür yapısı bulunmaktadır. Kültürel yapı içerisinde halkın hayatında her zaman yer alan geçiş törenleri olarak adlandırdığımız doğum, evlenme ve ölüm kavramlarıyla beraber, inanışlar, halk hekimliği ve sözlü kültür geleneğini yansıtan halk edebiyatı ürünleri halk kültürünün temelini oluşturmaktadır. Kültürel yapının içerisinde yer alan ve kültürün yapı taşı olarak halk kültürünü kabul edebiliriz. Halk kültürü, bir halkın kültürel yapısını yansıtan ve o halkı bir arada tutan değerlerdir.

Günümüz dünyasında toplumların hızla değiştiğini görmekteyiz. Kültürlerin veya yaşam tarzlarının etkileşim içinde olması doğaldır. Kültürün var olmasını sağlayan ve temeli oluşturan halk kültürünün, değiştiğini görmekteyiz. Ancak değişimle beraber halk kültürünü oluşturan unsurların kaybolmaya başlaması üzerinde düşünülmesi gereken en önemli meselelerden biridir. Küreselleşen dünya şartlarında yereli yansıtan halk kültürünün sahip olduğu zenginlik hızlı bir şekilde unutulmaktadır.

Halk kültürünün korunması adına derleme çalışması yapılması gerektiğine inanıyorum. Halk kültürünü koruma ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlama adına Kulu halk kültürünü yazılı ve sözlü kaynaklardan araştırmalar yaparak bir araya getirmeye çalıştım

Bu çalışma sırasında bilgilerine ve birikimlerine başvurduğum kişilere, aileme ve konunun tespit edilmesinden çalışmanın tamamlanmasına kadar geçen uzun süreçte beni yönlendirerek gerek engin bilgisi gerekse deneyimleri ile her konuda yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Erman ARTUN'a sonsuz teşekkür ederim.

Yavuz ÇOBAN

Adana/2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR	x
EKLER LİSTESİ	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Tezin Tanıtılması, Çalışmada Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	1
1.1.1.Konu.....	1
1.1.2.Kapsam ve Sınırlar.....	1
1.1.3.Amaç.....	1
1.1.4.Yöntem.....	2
1.1.5.Bölümler.....	2
1.2.Araştırma Alanıyla İlgili Bilgiler.....	3
1.2.1.Araştırma Alanının Tarihi.....	3
1.2.2.Araştırma Alanının Coğrafi Özellikleri.....	3
1.2.3.Araştırma Alanının Nüfusu ve Ekonomik Yapısı.....	4
1.2.4.Araştırma Alanının Sosyo-Kültürel Yapısı.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

KONYA İLİ KULU İLÇESİ HALK KÜLTÜRÜ

2.1.Geçiş Dönemleri.....	8
2.1.1.Doğum.....	8
2.1.1.1.Doğum Öncesi.....	10
2.1.1.1.1.Kısırlığı Giderme.....	10
2.1.1.1.2.Gebelikten Korunma.....	12

2.1.1.1.3.Çocuğun Sağlıklı Doğması ve Yaşaması İçin Uygulanan Pratikler.....	14
2.1.1.1.4.Aşerme.....	16
2.1.1.1.5.Doğacak Çocuğun Cinsiyetini Belirleme.....	18
2.1.1.1.6.Gebe Kadının Kaçınmaları/Uygulamaları.....	20
2.1.1.2.Doğum Sırası.....	21
2.1.1.2.1.Doğum Hazırlığı/Doğum Olayı.....	23
2.1.1.2.2.Göbek Kesme/Tuzlama/Yıkama.....	24
2.1.1.2.3.Çocuğun Eşi/Göbeği.....	25
2.1.1.3.Doğum Sonrası.....	26
2.1.1.3.1.Loğusa Bakımı /Loğusa Ziyareti/Loğusa Şerbeti...	26
2.1.1.3.2.Loğusa Sütü/İlk Meme /İlk Giydirme.....	27
2.1.1.3.3.Albasması.....	29
2.1.1.3.4.Kırk Basması.....	30
2.1.1.3.5.Kırlama ve Kırk Gün İçinde Yapılan Diğer İşlemler.....	31
2.1.1.3.6.Ad Koyma.....	32
2.1.1.3.7.İlk Gezme.....	34
2.1.1.3.8.Aydaş Çocuk (Hastalıklı Sıksa Çocuk).....	34
2.1.1.3.9.Yürüyemeyen Çocuk/Konuşamayan Çocuk/ Köstek Kırma.....	35
2.1.1.3.10.Huy Kesme.....	37
2.1.1.3.11. Sütten Kesme.....	38
2.1.1.3.12.İlk Diş/Tırnak Kesme/Saç Kesme.....	38
2.1.1.3.13. Kız Çocuklarında Kulak Delme.....	40
2.1.2.Sünnet.....	43
2.1.2.1.Sünnet Töreni ve Kirvelik Kurumu.....	43
2.1.3.Askerlikle İlgili Adet ve İnanmalar.....	46
2.1.4.Evlenme.....	49
2.1.4.1.Evlendirme Biçimleri.....	50
2.1.4.2.Evlilik Çağı/Evlilik Yaşı/Evlenme İsteğini Belli Etme.....	52

2.1.4.3.Evlilik Öncesi.....	54
2.1.4.3.1.Gelin- Güvey Seçimi.....	54
2.1.4.3.2.Kismet Açma.....	56
2.1.4.3.3.Görücülük/ Kız İsteme.....	57
2.1.4.3.4.Söz Kesme / Tatlı Yeme/ Başlık.....	61
2.1.4.3.5.Nişan.....	62
2.1.4.3.6.Nişanlılık.....	64
2.1.4.3.7.Davet/ Okuntu.....	65
2.1.4.4.Düğün.....	68
2.1.4.4.1.Düğüne Hazırlık.....	69
2.1.4.4.2. Bayrak Dikme/ Sağdıç.....	71
2.1.4.4.3. Çeyiz.....	73
2.1.4.4.4.Kına.....	76
2.1.4.4.5.Gelin Alma.....	79
2.1.4.4.6.Gelin İndirme.....	82
2.1.4.4.7.Özne Övme.....	85
2.1.4.4.8.Nikah/Gerdek.....	85
2.1.4.5.Düğün Sonrası.....	88
2.1.4.5.1.Duvak.....	89
2.1.5. Ölüm.....	90
2.1.5.1. Ölüm Öncesi.....	91
2.1.5.1.1.Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler.....	92
2.1.5.1.2.Kaçınmalar.....	94
2.1.5.2.Ölüm Sırası ve Defin İşlemleri.....	95
2.1.5.2.1.Ölüm Sırasında Yapılan İşlemler.....	95
2.1.5.2.2. Ölümünden Sonra Yapılan İşlemler.....	96
2.1.5.2.2.1.Ölümün Duyurulması.....	97
2.1.5.2.3.Ölünün Bekletilmesi.....	97
2.1.5.2.4.Ölünün Gömülmeye Hazırlanması.....	98
2.1.5.2.5. Yıkama ve Kefenleme.....	99
2.1.5.2.6.Cenazenin Taşınması.....	100

2.1.5.2.7.Cenaze Namazı.....	101
2.1.5.2.8.Defin ve Mezarlıkta Yapılan İşlemler.....	102
2.1.5.3.Defin Sonrası.....	103
2.1.5.3.1.Cenaze Evi.....	103
2.1.5.3.2.Belirli Günler/Ölü Yemeği.....	104
2.1.5.3.3.Ölünün Eşyaları.....	106
2.1.5.3.4.Devir-İskat.....	107
2.1.5.3.5. Yas Tutma/Ağıt Söyleme.....	108
2.1.5.3.6. Mezar Ziyaretleri/Mezarlarla ve Ruhlarla İlgili İnanmalar.....	110
2.2.Bayram, Tören ve Kutlamalar.....	113
2.2.1.Dinî Bayramlar.....	113
2.2.1.1.Ramazan Bayramı.....	113
2.2.1.2.Kurban Bayramı.....	114
2.2.2.Millî Bayramlar.....	114
2.2.3.Kandiller.....	115
2.2.4.Kutsal Aylar, Günler.....	116
2.2.5.Mevsimlik Törenler.....	117
2.2.5.1.Genel Mevsimlik Törenler.....	117
2.2.5.1.1.Nevruz Bayramı.....	117
2.2.5.1.2.Koç Katımı.....	118
2.2.5.2.Özel Mevsimlik Törenler.....	119
2.2.5.2.1.Yağmur Yağdırma Törenleri.....	119
2.3.Halk İnanışları.....	121
2.3.1.Yatırırlarla, Ziyaret Yerleriyle İlgili İnanışlar.....	121
2.3.2.Kurban/Adak.....	122
2.3.3.Ocaklar.....	123
2.3.4.Nazar-Nazarlık.....	124
2.3.5.Büyü.....	126
2.3.6.Uğur-Bereket.....	127
2.3.7.Tabiat Olaylarıyla İlgili İnanışlar.....	130

2.3.8. Hayvanlarla İlgili İnanışlar.....	131
2.3.9. Günlerle İlgili İnanışlar.....	132
2.3.10. Rüya ile İlgili İnanışlar.....	133
2.4. Halk Mutfağı.....	137
2.4.1. Yiyecek Türleri ve Yapılışları.....	138
2.4.2. İçecek Türleri ve Yapılışları	146
2.4.3. Yiyecek ve İçeceklerin Korunması.....	147
2.4.4. Kışlık Hazırlanan Yiyecekler.....	148
2.4.5. Mutfak Araç ve Gereçleri, Kullanılışları.....	148
2.4.6. Sofra Gelenek ve Göreneği.....	150
2.5. Halk Hekimliği.....	152

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONYA İLİ KULU İLÇESİ ANONİM HALK EDEBİYATI

3.1. Anonim Halk Edebiyatı Manzum Ürünleri.....	159
3.1.1. Türkü.....	159
3.1.2. Mani.....	192
3.1.3. Ninni.....	211
3.1.4. Ağıt.....	219
3.1.5. Tekerleme.....	224
3.2. Anonim Halk Edebiyatı Manzum-Mensur Ürünleri.....	229
3.2.1. Bilmece.....	229
3.2.2. Atasözü.....	239
3.2.3. Deyim.....	248
3.2.4. Alkış-Kargış.....	255
3.3. Anonim Halk Edebiyatı Mensur Ürünleri.....	268
3.3.1. Masal.....	268
3.3.2. Fıkra.....	275
3.3.3. Efsane.....	277
3.4. Seyirlik Oyunlar.....	280

3.4.1. Köy Seyirlik Oyunları.....	280
3.4.2. Çocuk Oyunları	283

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

SONUÇ.....	290
KAYNAKÇA.....	305
KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ.....	311
EKLER.....	315
EK.1.FOTOĞRAFLAR.....	315
EK.2.ARAŞTIRMA ALANININ HARİTASI.....	327
ÖZGEÇMİŞ.....	328

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Ana Britannica

ANS: Ansiklopedi

BL: Büyük Larousse

c: Cilt

ÇÜ: Çukurova Üniversitesi

K: Kaynak Kişi

KB-HAGEM: Kültür Bakanlığı-Halk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme
Merkezi

ML: Meydan Larousse

MÖ: Milattan Önce

TDEA: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi

TDK: Türk Dil Kurumu

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TFA: Türk Folklor Araştırmaları

THŞÖS: Türk Halk Şiiri Özel Sayısı

TS: Türkçe Sözlük

TTK: Türk Tarih Kurumu

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

KA: Kulu Ağıt

KAL: Kulu Alkış

KAS: Kulu Atasözü

KB: Kulu Bilmece

KD: Kulu Deyim

KE: Kulu Efsane

KF: Kulu Fıkra

KKA: Kulu Kargış

KM: Kulu Mani

KMA: Kulu Masal

KN: Kulu Ninni

KS: Kulu Seyirlik Oyun
KT: Kulu Türkü
KTE: Kulu Tekerleme

EKLER LİSTESİ

EK-1: Fotoğraflar

EK-2: Araştırma Alanı Haritası

1.GİRİŞ

1.1. Çalışma İle İlgili Genel Bilgiler

1.1.1. Konu

Tezimizin konusunu Konya İlinin Kulu İlçesinin, halk kültürü, törenleri, inanışları ve anonim edebiyat ürünlerinin derlenip, incelenmesi oluşturmaktadır.

Toplumlar, kültür ve geleneklerini, inanç sistemlerini bir miras olarak geçmiş değerlerinden, tarihi oluşumlardan devralır. Her gelenek, bu nedenle toplumların ortak yaratısı ve kolektif davranışlarının bir ürünüdür.

İnsanın doğumundan ölümüne kadar geçen sürede, hayatını etkileyen gelenekler ve pratikler Türk toplumunda, ekonomik ve yöresel farklılıklar sebebiyle çeşitlilik gösterir. Bu sebeple çalışma alanımızdaki halk kültürünün özelliklerini, Anadolu’da ve Türk dünyasındaki benzerliklerini, farklılıklarını, yaşayan ve değişen yanlarını tespit etmeye çalışacağız.

1.1.2. Kapsam ve Sınırlar

Konya İli Kulu İlçesi’nde merkezle birlikte sekiz belediye ve yirmi yedi köy bulunmaktadır.

Belediyeler; Celep, Karacadağ, Kırkpınar, Kozanlı, Tavşançalı, Tuzyaka ve Zincirlikuyu’dur. Köyler; Ağılbaşı, Altılar, Arşıncı, Beşkardeş, Boğazören, Bozan, Burunağıl, Canımana, Çöpler, Dippede, Doğutepe, Fevziye, Gökler, Güzelyayla, Hisarköy, Karacadere, Kırkkuyu, Kömüşini, Köşker, Sarıyayla, Seyitahmetli, Soğukkuyu, Şerefli, Tavlıören, Yaraşlı, Yazıçayırı, Yeşilyurt’tur (www.kulu.gov.tr).

Tez çalışması sırasında Kulu İlçesi ve Karacadağ Kasabası, Kozanlı Kasabası, Altılar, Arşıncı, Boğazören, Kırkpınar, Hisarköy ve Yaraşlı köyleri üzerinde saha araştırması yapılmıştır.

1.1.3. Amaç

Konya İli Kulu İlçesi zengin bir kültüre sahiptir. Amacımız zengin bir halk kültürüne sahip olan Konya İli Kulu İlçesinin, adetleri, töreleri ve halk kültürü ürünlerinin derlenmesi, yazıya geçirilmesi, incelenmesidir. Bunun sonucunda Konya İli Kulu İlçesinin önce İç Anadolu kültüründeki sonra da Anadolu kültüründeki yerinin belirlenmesine katkı sağlamaya çalıştım.

Çalışmamız girişle birlikte iki ana bölümden oluştu. Giriş bölümünde araştırma konusunun sınırları, amacı ve yöntemi hakkında bilgi verildikten sonra yörenin coğrafi, tarihi, ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleri ortaya konulmaya çalışıldı.

Birinci bölümde Kulu halkının geçiş dönemleri, bayram, tören ve kutlamaları, inanışları, mutfak kültürü ve halk hekimliği konularına yer verilmiştir.

İkinci bölümde manzum, manzum-mensur ve mensur anonim halk edebiyatı ürünleri ile seyirlik oyunlar değerlendirmeye çalıştım.

Çalışmamız sonuç bölümü, kaynak kişiler listesi, kaynakça, dizin, yerel kelimeler sözlüğü ve ilçe fotoğraflarıyla sona ermiştir.

Bu derleme çalışmasıyla Kulu halk kültürünü bütün zenginliğiyle tanıtmaya, yazılı kaynak olarak korumaya ve gelecek kuşaklara aktarmaya çalıştım.

1.1.4. Yöntem

Tezimizde halk kültürü ürünleriyle ilgili kullanılan alan araştırması, örnek olay ve yazılı kaynaklardan yararlanma yöntemleri kullandım. Gözlem, görüşme, anket, kılavuz ve kaynak kişilerden yararlanma yöntemleriyle Konya İli Kulu İlçesi halk kültürüne ve anonim halk kültürü ürünlerine ulaşılmaya çalıştım.

Gözlem tekniklerinden “katılımlı gözlem” yoluyla araştırılan topluluğun içerisinde bir süre yaşanarak, sağlıklı ve ayrıntılı bilgilere ulaşılmaya çalıştım. Bunun dışında diğer bir alan araştırma tekniği olan görüşmeden de yararlandım. Görüşme öncesinde kaynak kişilere sorulacak sorular baştan hazırlandı, bu sorular mümkün olduğunca kaynak kişiyi sıkmadan, sohbet havasında sorarak ve cevapları almaya çalıştım.

Pratik bir yöntem olarak anket de uygulanacak yöntemler arasındadır. Kaynak kişilerin belirlenmesinde ve onlara ulaşılmada yörenin kültürel değerlerini bilen kılavuz kişilerden yararlandım. Sağlıklı bilgilere ulaşabilmek için bu kaynak kişilerden

en yaşı, köyünden en az ayrılmış, tahsili olmayan veya çok az olan kişilerden yararlandım.

Derleme sırasında ses kayıt cihazı ve fotoğraf makinesi teknik malzeme olarak hazır bulundurup, konuşmalar ve görüntüler en doğru şekliyle kaydettim.

Yazılı kaynaklardan yararlanma yönteminde konuyla ilgili süreli ve süresiz yayınlardan, YÖK Dokümantasyon Merkezi, Ç.Ü. Kütüphanesi, gibi değişik kütüphanelerden yararlandım.

1.2. Araştırma Alanıyla İlgili Genel Bilgiler

1.2.1. Araştırma Alanının Tarihi

Tarihi Cilalı Taş Devri'ne dayanan, Kalkolitik, Eski Tunç, Hitit, Frig, Galat, Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerini yaşamış, İç Anadolu Bölgesi'nin ortasında Konya iline 150 km Ankara iline 100 km olan bir ilçedir. İlçenin tarihi üç yüz yıllık bir süreye dayanmaktadır. Kulupoğlu Mustafa adında birisi, Afyon dolaylarından kaçak olarak ailesi ve kendisine bağlı beyleri ile beraber Kulu'nun şimdiki bulunduğu yere yerleşmişlerdir. Beyinin adının Kulupoğlu Mustafa (Kulu Beyi) olmasından dolayı Kulu ismiyle anılmaktadır. 1853-1856 Osmanlı-Rus Kırım savaşından sonra Anadolu'ya göç eden Nogay Türklerinin büyük bir kısmı ilçeye ve çevresine yerleştirilmiştir. 1954 yılında Ankara'nın Haymana ve Bala ilçelerine bağlı olan köylerin bazılarının Kulu'ya dâhil edilmesiyle ilçe haline getirilmiştir. (www.kulu.gov.tr).

1.2.2. Araştırma Alanının Coğrafi Özellikleri

İlçenin Kuzeyinde; Bala ve Haymana ilçeleri, Güneyinde Cihanbeyli İlçesi ve Tuz Gölü, Doğusunda Şereflikoçhisar İlçesi, Batısında Cihanbeyli ve Haymana ilçeleri vardır. Kulu ilçesi, Ankara'ya 110 km, Konya'ya 148 km uzaklıktadır (www.kulu.gov.tr).

Önemli Dağları, Ovaları; İç Anadolu Bölgesinin ortasında yer alan ilçe, İç Anadolu'nun karakteristik tabii yapısını taşımaktadır. Oldukça geniş ve düz arazi yapısı vardır. Çok az engebeye sahiptir. Batısında Karacadağ mevcuttur. Bu dağın yüksekliği 1739 metredir (www.kulu.gov.tr).

Kulu ilçesinin içinden geçen güçlü bir akarsuyu yoktur. Fakat bunun yanında kapalı havza durumunda kışın yağışlarla güçlenen, yazın da kuruyan çaylar vardır. Merkezin ortasından geçen derenin suyu yazın azalmakta, İlçenin 3 km doğusundaki

Küçükgöle akmaktadır. İlçe merkezine bağlı bazı pınar ve çeşme suları bulunmaktadır. Bu suları halk, kendi yazlık bağ, bahçe ve hayvan sulama işlerinde kullanarak değerlendirmektedir (www.kulu.gov.tr).

İlçede göl olarak Tuz Gölü ve Küçükgöl (Acıgöl) vardır. Bunlardan başka çok küçük doğal gölet şeklinde sulardan bahsedilebilir. Gökler köyü ve Kozanlı Kasabası göletleri bunlara örnektir (www.kulu.gov.tr).

İlçe bozkır bitki örtüsüne sahiptir. İlçe arazisinin büyük bir bölümü engebesiz olduğu için ziraata elverişli bulunmaktadır. İlçemiz makro klima iklim tiplerinden karasal iklim tipine girer. Bu sebeple ilçede iklim kışlar sert ve soğuk, yazları ve özellikle temmuz ve ağustos ayları kurak ve sıcak geçer (www.kulu.gov.tr).

İlçenin tarım Arazi miktarı ilçe arazisinin % 88'dir. Ekim genellikle nöbet usulü yapılmakla beraber artezyen kuyularının gittikçe çoğalması üzerine çift mahsul alma usulü de geliştirilmektedir (www.kulu.gov.tr).

1.2.3. Araştırma Alanının Nüfusu ve Ekonomik Yapısı

Türkiye İstatistik Kurumu'dan elde edilen verilere göre Kulu ilçesinin ve köylerinin toplam nüfusu şu şekildedir:

Kulu İlçesinin toplam nüfusu 46.366'dır. toplam nüfus içinde erkek nüfusu 22.299 kadın nüfusu ise 24.067 kişidir.

Kulu merkez ilçesinin nüfusu 20.496 kişidir. Bu dağılım içinde erkek nüfusu 10.045, kadın nüfusu 10.451 kişidir. Kulu ilçesinin köylerinin toplam nüfusu 25.870 kişidir. Bu dağılımda erkek nüfusu 12.254 kişi kadın nüfusu 13.616 kişidir (www.tuik.gov.tr).

Eskiden beri ilçede gerek tarımsal ekonomide ve gerekse diğer ekonomi dallarında şimdiye kadar büyük bir gelişim görülmemiştir (www.kulu.bel.tr).

Kulu'da sanayinin temeli 1974 yıllarında atılmış sayılır. Bu yıllarda yapılan KULU-SAN Yem Fabrikası 1028 ortağı ile bir halk girişimi olup, hissedarlarına yıllık belirli miktarda kar vermekte ve 25 işçi çalıştırmaktadır (www.kulu.bel.tr).

Bunun yanında 1978 yıllarında yapılan TA-MAK (Tarım Makineleri) Fabrikası da bir halk sektörü olup, çeşitli nedenlerle faaliyetini devam ettirememiş ve kapanmıştır (www.kulu.bel.tr).

İlçede Tavşançalı Kasabasında 1984 yılında faaliyete geçen BİN-NUR Un ve irmik fabrikasında 20 personel çalışmaktadır (www.kulu.bel.tr).

Diğer taraftan küçük çapta 11 adet Tuz İmalathanesi ve fabrikası vardır. Yine Dinek Mahallesi mevkiinde Fin-Teks adında bir tekstil işletmesi açılmış olup 50 civarında işçi çalıştırmaktadır. Son yıllarda tarım sektöründeki mekanizasyon da artmıştır (www. kulu.bel.tr).

İlçenin tarım Arazi miktarı ilçe arazisinin % 88'dir.

Kulu İlçesi Ülkenin mevcut gelir dağılımına göre zengin bir ilçe sayılır. Özellikle yabancı ülkelerde çalışanların İlçeye ciddi oranlarda ekonomik katkısı vardır. İnşaat sektörünün çok canlı olmasının sebebi yurt dışında çalışanların konuta yatırım yapmalarıdır. Yine yurtdışı kaynakları istihdama dönük yatırımdan çok bankalarda mevduat olarak tutulmaktadır. İlçede halen Akbank, İş Bankası, Ziraat Bankası,Yapı Kredi Bankası olmak üzere 4 Banka vardır. Emlak Kredi Bankası, Türk Ticaret Bankası ve Halk Bankası Şubeleri de bulunmakta iken bunlar kapatılmıştır. (www. kulu.bel.tr).

İlçenin ekonomik gücü halen atıl vaziyettedir. Bunun temel nedeni ise geçmişte yapılan ve başarısız olan girişimlerdir (www. kulu.bel.tr).

Kulu'da ev kiralari ucuzken son yıllarda ekonomik şartlardan dolayı artmıştır. Kulu'dan Avrupa'ya göç 1960'lı yıllarda başlamıştır. Başta İsveç, Avusturya, Almanya, Belçika, Hollanda, Danimarka, Finlandiya, Norveç olmak üzere hemen hemen tüm Avrupa ülkesinde işçi ve işveren statüsünde Kululu vardır (www. kulu.bel.tr).

İlçenin 28 Köy ve 7 Kasabasının yolu da ulaşımaya elverişlidir. Bu yollarımızdan KONYA-ANKARA Devlet Karayolu ile Kozanlı yolu ile Zincirlikuyu Kasabası yolu Devlet Karayolu ağına dâhil olup, diğer köy yollarımız İl Özel İdare Müdürlüğüne bağlıdır (www. kulu.bel.tr).

İlçede 2 adet radyo mevcut olup, 1 adedi kapalı durumdadır. İlçenin hemen tüm yerleşim birimleri TRT'nin radyo TV hizmetlerinden rahat bir şekilde yararlanmaktadır (www. kulu.bel.tr).

1.2.4. Araştırma Alanının Sosyo-Kültürel Yapısı

Kulu İlçesi Başkent Ankara'ya çok yakın olmasına rağmen eğitim düzeyi istenen düzeyde değildir. Bunun başlıca nedeni ilçe halkının yurtdışına gitmeyi cazip görmesidir. Ancak Avrupa'daki son ekonomik şartların değişmesi Avrupa'yı cazip olmaktan çıkarmıştır (www. kulu.bel.tr).

İlçede Normal ve II. Öğretim, Dış Ticaret, Elektirik, Bilgisayar Teknoloji ve Programlama bölümleri olan bir Meslek Yüksek Okulu vardır (www. kulu.bel.tr).

İlçe Merkezinde 1 Anadolu Lisesi, 1 Genel Lise, 1 Anadolu Teknik Lisesi, Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi ve 1 İmam Hatip Lisesi olmak üzere toplam 4 orta öğretim kurumunda ve 9 İlköğretim Okulunda eğitim öğretim yapılmaktadır. Köy ve Kasabalarda 3 Genel Lise, 1 Çok Programlı Lise, 29 İlköğretim Okulu mevcuttur. Bunlardan 8 tanesinin 1.2.3 sınıfları açık, diğer sınıfları taşıma merkezlerine taşınmaktadır. Ayrıca ilçe merkezinde 1 adet Ana Okulu vardır. İlçede toplam 88 öğretmen lojmanı vardır (www. kulu.bel.tr).

İlçenin okuma yazma oranı %98-99'dur.İlçede haftalık olarak çıkan Kulunun Sesi, Öz Kulu ve Kulu Gündem adlı Gazeteler yayınlanmaktadır. İlçede 1 adet Kulunun Sesi adlı yerel yayın yapan Radyo bulunmaktadır (www. kulu.bel.tr).

İlçe merkezinde Sportif etkinlikler için 42.000 m2 lik bir alan ayrılmış olup halen bu yer Kulu Sporun etkinliklerine açılmıştır. Kapalı Spor Salonu inşaatı devam etmektedir. (www. kulu.bel.tr).

İlçede 1 adet Halk Kütüphanesi bulunmaktadır. Burada Telekom işbirliği ile internet evi açılarak vatandaşın hizmetine sunulmuştur (www. kulu.bel.tr).

İlçede Halk Eğitim Merkezi'nde başta Bilgisayar, İngilizce, Biçki-Dikiş-Nakış olmak üzere çeşitli kurslar verilmektedir Kulu Belediyesi tarafından Kulu Meslek Edindirme Kursu (KULMEK) açılmıştır (www. kulu.bel.tr).

Ayrıca Çıraklık Eğitim Merkezinde Meslek Kurslarının yanında Bilgisayar, Ustalık ve Usta Öğretici kursları açılmaktadır(www. kulu.bel.tr).

Kaymakamlık ve Kulu Belediyesi'nin ortaklaşa olarak ilkinin 2000 yılında düzenledikleri Kulu Düden Gölü Kültür ve Sanat Festivali geleneksel hale gelmiş olup 4 yıldır yapılmaktadır. Festivalin amacı ilçenin tanıtımı ve ilçe merkezinde bulunan Düden Gölü'nün turizme kazandırılmasıdır. Festivalin amacı Düden Gölünü kurtarmak olup şehrin kanalizasyonu göle akmakta iken bu festival kapsamında kurulan

Atık Su Arıtma Tesisi sayesinde göle temiz su akmakta olup, festival amacına ulaşmıştır ([www. kulu.bel.tr](http://www.kulu.bel.tr)).

İKİNCİ BÖLÜM

KONYA İLİ KULU İLÇESİ HALK KÜLTÜRÜ

2.1. Geçiş Dönemleri

İnsan yaşamında başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar, doğum, evlenme ve ölümdür. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç önemli zamanın çevresinde birçok inanç, âdet, töre, tören, âyin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçişleri bağlı bulundukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutlamak, kutsamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilere korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre, insan bu tür dönemler sırasında güçsüz ve zararlı etkilere karşı açıktır (Örnek, 2000, s. 131).

Halk kültüründe geçiş dönemleriyle ilgili inanç adet ve pratiklerin eski Türk kültürü ve inanç sistemleriyle bağlantısı vardır. Türk kültürü yeni yurt Anadolu'da yeniden şekillenmiştir. Adet ve inanmaların hayatın her döneminde insan üzerinde büyük bir yaptırım gücü vardır. Toplumsal ve kültürel değişiklikler adet ve inanmaların değişmesine neden olurlar. Adetler eski kuşaklarla yeni kuşaklar arasında bir bağlantı zinciridir. Günümüzde ritüel kökenli birçok inanç İslamiyet'in gereğindenmiş gibi kabul edilip yaşatılmaktadır (Artun, 2000, s. 47).

2.1.1. Doğum

Doğum; sünnet, evlilik ve ölümlerle birlikte hayatın dört geçiş döneminden birincisidir. İnsan hayata doğumla birlikte adım atar ve yaşamaya başlar (Şişman, 2001, s.445).

Doğum, üreme yeteneğine sahip insan hayatının başlangıcıdır. Evlenmenin bir amacı da, çocuk sahibi olmaktır. Bundan ötürü gebelik aileye kıvanç, doğum ise mutluluk getirir (Güzelbey, 1981, s. 19).

Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne ve babasını değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların sayısını artırmaktadır; sayı artışıysa gücün, dayanışmanın artması demektir. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplarda aileler, nüfuslarının çokluğu oranında kendilerine güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler. Ayrıca doğum, kadına duyulan saygınlığı artırdığı gibi, onun aile, akraba ve grup içindeki yerini de sağlamlaştırır. Baba ise, “evlat sahibi” olmakta hem geleceğe güvenle bakar, hem de dosttan ve yakınları arasında saygınlık kazanmış olur. Çünkü kısır kadın, doğuramadığı için, yakınları tarafından ne kadar küçümsenirse, erkek de aynı biçimde çevreden gelen baskının toplumsal ve ruhsal ezikliğini duyar (Örnek, 2000, s. 131-132).

Doğum, halk kültüründeki geçiş dönemlerinin ilk aşamasıdır. Aile, toplumu ayakta tutan temel kurumdur ve bireyler, bu kurumu kurduktan sonra, ailelerini güçlendirmek için çocuk sahibi olmak ister. Doğum ile birlikte ailenin temeli güçlenir, akrabalık ilişkileri ve bu ilişkilere bağlı dayanışma pekişir. Annelik mertebesine erişmiş olan kadın, erkeğin soyunu devam ettirdiğinden dolayı ailede saygın bir yere gelir (Altun, 2004, s. 87).

İnsan hayatının dönüm noktaları olan doğum, evlenme, ölüm halk kültüründe belli inanç ve uygulamalara bağlı olan törenlerin oluşmasına vesile olmuştur. Halk kültüründeki birçok değişime rağmen bu geçiş dönemlerindeki inanç ve uygulamalarda önemli değişiklikler olmamıştır ki bunun en önemli nedeni bu geçiş dönemlerinin insan hayatındaki yeridir (Akyol, 2006, s. 70).

Doğumla ilgili adet, inanma ve bunlara bağlı pratikler günümüzde de sürmektedir. Yeni kuşak bir yönden adetlere uyarken diğer yönden de tıbbın sağladığı her türlü imkândan yararlanmaktadır (Artun, 2005, s. 126).

Geleneksel doğum çevresinde gelişen uygulamalar morfolojik özellikleri bakımından üç evredir. Bunlar:

1. Doğum Öncesi
2. Doğum Sırası
3. Doğum Sonrası (Artun, 2005, s. 126).

2.1.1.1.Doğum Öncesi

Doğumla ilgili uygulamalar daha gebelik öncesi dönemde başlar. Gebe kalamayan kadınların gebe kalmaları, erkek çocuğu olmayanların erkek çocuğa kavuşmaları için yoğun faaliyetler olur. Bu faaliyetlerden en önemlisi bir yatırı ziyaret etmek, orada dilek dilemek ve adak adamaktır (Şişman, 2002, s. 445).

Yaşamın birinci evresi olan doğum, dünyadaki bütün topluluklarda mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Evli kadının doğurması ilgiyle ve heyecanla karşılanmaktadır (Güvenç, 1999, s. 243).

Doğum sadece anne ve babayı değil, komşuları ve akrabaları da sevince boğmaktadır. Doğum yapan her kadın sürekli çevresindeki insanlardan saygı görmüş, korunmuş ve kullanmıştır (Başçetinçelik, 1998, s. 27).

Evlilik, doğuma izin veren bir geçiş olduğuna göre, çevreleri tarafından evli çiftlere öncelikle çocuk sahibi olmaları için telkinlerde bulunulur (Güvenç, 1999, s. 243).

2.1.1.1.1. Kısırlığı Giderme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Toplumumuzun kırsal kesimlerinde kadının saygınlık kazanabilmesi için mutlaka çocuk doğurması gerekir. Çocuğu olmayan kadın kısır kadın kabul edilmekte, hor görülmekte ve kınanmaktadır. Kadının gebe kalamamasındaki kusur yalnız onda aranır. Bu baskıdan kurtulmak için kadın gebe kalmak ister. Çareler arar. Bunlar dinsel büyüsel olanlar ve halk hekimliği kapsamına girenlerdir (Başçetinçelik, 1998, s. 27).

Türk toplumunda kısırlık kadına özgüdür. Erkeğin de kısır olabileceği düşünülmez. Bu nedenle kadın çocuk doğurmak için birtakım çarelere başvurmaktadır (Biçer, 1991, s. 1- 2).

Bel çektirmek, bele testi vurdurmak, yakı yakmak, buğusu yapılan otlara ve nesnelere oturmak, hazneye yerli ilaçlar uygulamak, bunları yemek içmek, vücuda sürmek Anadolu'nun pek çok yerinde kısırlığı gidermek için başvurulmuş umarlardır (Türk, 1989, s. 107).

Zile’de kısır kadının beline kireç ve yumurta karışımı yakı konulur, alabalık yağı, hava cıva karışımı rahme sürülür, baharattan, kıyılmış etten, maydanozdan, süttten yapılmış ve pişirilmiş bir başka ilacın da kısırlığa iyi geldiği sanılmaktadır (Öztelli,1951, s. 438).

Tunceli’de leylek yemi denilen dikenli bir otu merhem gibi ezip kadını karnının altına koymak da çocuk sahibi olmak için bir çaredir (Örnek, 1971, s. 29).

Safranbolu’da çare olarak ebeğümeci, ısırgan otu kaynatılır ve buğusuna oturulur, kadının beli çekilir, belinin çekildiği gün kadın eşiyle birlikte olur (Akbulut, 2002, s. 11).

Çarşamba ve Terme’de çocuğu olmayanlar, kurban adadıktan sonra tekkelere gider. Tekkenin bahçesindeki ağaçlardan kestikleri ince bir çubuğu yay şeklinde bükerek, bu yayın iki ucunu iple bağlar, bu yayla ipin arasına yine tekkenin bahçesinden kesilmiş bir değnek geçirir, bu yaylı oku tekkenin bahçesindeki ağaçlardan birine asarlar. Zamanla ok yaydan ayrılırsa, o kişinin çocuğunun olacağına, aksi halde çocuğunun olmayacağına inanırlar (Basri, 1960, 2238).

Erzurum'da da kadınların gebe kalmak için halk hekimliği ve geleneksel sağaltma yollarına başvurdukları görülmektedir. Bu tedavi şekillerinin bazıları; bezirle pişirilen yumurta sıcak sıcak, rahme konur. Bezirle un yoğrularak hamur haline getirilir, bu hamurdan yapılan küçük fitiller rahim ağzına konur, "Işkın" ın kökü kaynatılarak içilir. Haşlanmış kabak buğusuna oturulur. Kaynamış süt içerisine tuğla konularak buğusuna oturulur. Yaban tezeği, mercimek, soğan kabuğu birlikte yakılarak tütsüsüne oturulur. Bu geleneksel tedavi şekillerinin dışında, yine Erzurum'da dinsel-büyüsel nitelikli olan gebe kalma yöntemleri de uygulanmaktadır. Örneğin; Muharrem ayının ilk çarşamba günü sabah namazından sonra hamama hiç kimse girmeden gebe kalmak isteyen kadın girerse ve on gün ilk defa akıtılan sıcak sudan kırk tas su dökülerek yıkanırsa çocuğu olacağına inanılır. Yine Abdurrahman Gazi, Umudum Baba, Habip Baba, Rabia Ana türbeleri ve evliya mezarları ziyaret edilip adaklar adanır (Taş, 1996, s. 188).

Adana'da kısır kadın ve erkeğin çocuk sahibi olması için Zilli Dede ve Bilal-i Habeşi ziyaretlerine gidildiğini görmekteyiz. Zilli Dede ziyareti ile ilgili özel bir dua biçimini görmekteyiz. Ziyarette " Al sana bir göbek-Ver bana bir bebek" denerek dua edilmektedir (Çağınlar, 1994, s. 138).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

Yörede kısırlığı giderme adına yapılan uygulamaları şöyle sıralayabiliriz:

- Ocağa gidilir (K 3, K10, K11, K93,K95).
- Tedavi için doktora veya hastaneye gidilir. Verilen ilaçlar kullanılır (K36, K40, K43, K50, K47).
- Türbelere gidilir (K3, K10, K11, K93,K95).
- Bitkisel ilaçlar kullanılır (K29, K43, K84, K86).
- Hocaya gidilerek, muska yaptırılır ve bu muska takılır
- Süt kaynatılarak buğusuna oturulur(K 9, K10, K11, K82, K86).
- Ebeye kasık çektilir (K 3, K29, K34, K93,K95).
- Yaşlı kadınlara karnı ovulur (K1, K10, K11, K86, K91).
- Hocaya gidilerek muska yaptırılır ve muska suyun içine konulur. Bu suda belli bir zaman aralığında içilir (K 9, K10, K11, K82, K 86).
- Taş ısıtılarak bir müddet üzerinde oturulur (K10, K11, K93, K95).
- Şeyh Şibil hazretlerinin türbesine gidilir orada bir müddet uyunur ve adak adanır (K11, K18, K57, K82).
- İhtiyaç sahiplerine yardım edilerek hayır duası alınır (K 34, K84, K95, K96).
- Kaplıcaya gidilir (K11, K39, K82,K 86).
- Toprak ısıtılır, üzerine bir bez konulur kadın onun üzerine yatırılır (K 9, K10, K11, K82,K 86).

2.1.1.1.2. Gebelikten Korunma

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde gebelikten korunma ile ilgili uygulamaları yazılı kaynaklarda görmek mümkündür. Yusufeli/ Demirkent'te çocuğa kalmak istemeyen kadına bir parça katırtırnağı yedirilir (Özder, 1967, s 4390).

Toplumumuzda çocuk, hele de erkek çocuk çok önemsenmesine rağmen aileler bakabilecekleri kadar çocuk sahibi olmayı tercih etmekte, aksi durumda da tıbbî yöntemlerin yanında doğum kontrolünü sağlamak, istenmeyen gebeliği sonlandırmak için

Anadolu'nun pek çok yerinde birtakım geleneksel pratiklere başvurulmaktadır. Örneğin, Safranbolu'da rahme sabun, kil, ebegümeci otu, yanmamış kibrit çöpü konulur; şiş rahmin içinde dolandırılarak bebek düşürülür. Ağır kaldırılıp, yüksek yerden atlamak gebeliği sonlandırmak için bir çaredir (Akbulut, 2002, s. 4).

Dünyaya her gelen çocuk aileye maddi bir yük getirmektedir. Erzurum köylerinde ailelerin çok çocuk sahibi olmaları bir övünç kaynağıdır. "Rızkı veren Allah" diyerek hiç bir korunma yöntemi uygulamadan bol bol çocuk yaparlar. Bilhassa geniş toprağı olan aileler ile çok sayıda hayvan besleyen ailelere çocuğun çok yardımı olmaktadır. Herhangi bir sebeple çocuk yapmak istemeyenler ile besleyemeyiz endişesiyle çocuk yapmak istemeyenler birçok tedbire başvururlar. Yeni doğum yapmış olan bir kadına ıskın kökünü iyice kaynatıp süzdükten sonra bir gün bekletip, bu sudan her sabah aç karnına yarım çay bardağı içerse bir daha gebe kalmaz. Örümcek ağı üstüne oturtulur. Rahmin ağzına pamuk veya sabun parçası konulur. Sulandırılmış sodaya batırılan pamuk parçası rahmin ağzına konur (Taş, 1994, s. 189).

Erzurum'da gebe kalmak istemeyen kadının kedi yavrusunu atın üzengisinden geçirmesi, yılan kabuğu adı verilen bitkinin tütsüsüne oturması, rahmine ebegümeci veya yumurta sarısı ile çiriş unundan yapılmış hamuru koyması ile gebelikten korunacağına inanılır (Sezen, 1993, s. 55).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Erkek korunur (K11, K39, K82,K 86, K98).
- Doğum kontrol yöntemleri kullanılır (K 9, K10, K11, K34).
- Yaşlı kadınlara kasık çektilir (K18, K43, K 48).
- Ağır yükler kaldırılarak, düşük yaptırılır (K10, K23, K34,K 86).
- Köy ebelerinden yardım alınır (K39, K53,K57, K91, K96).

2.1.1.1.3. Çocuğun Sağlıklı Doğması ve Yaşaması

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Başkurtlar Müslüman oldukları halde, ölüm meleğini aldatmağa çalışırlar. Çocuğu doğduğu gibi ebe eline alıp dışarı çıkar, birkaç ev dolaştıktan sonra çocuk babasının evinin penceresinden seslenir: “Yabancı ülkeden bir çocuk getirdim. Satın alan var mı?”der. Pazarlık başlar. Çocuk için kendi ağırlığında demir verip satın alırlar. Çocuğa demir yahut Satıpdı, Satılmış gibi bir ad verirler. Çocuğun yaşamasını sağlamak için Yaşar, Dursun, Ölmezbay, Taştan, Kurç (Çelik) gibi adlar verildiği gibi, kötü adlar vermek âdeti de vardır. Bunun sebebi kötü adı olanlardan ölüm meleği nefret eder de gelmezmiş. Kırgızlarda İtalmas, Çoçkabay, Kabanbay gibi adlar bu inanca göre verilmiş adlardır. Yakutlar, aileye musallat olan ölüm ruhunu aldatmak için çocuğu komşulardan birine satarlar. Urenha(Tuba)lar çocuğu doğduğu gibi kazanın altına saklarlar, kazanın içine “ak eren ” denilen ongon’u koyup bunun yanına arpa unundan yapılan bir bebek bırakırlar. Kam bu bebek üzerine ayin yapar. Kam’ın duasıyla bu hamur “canlanır” ağlarmış; hamur bebeğin kanını yarar, parçalar, sonra bebeği uzak bir yere götürüp gömer. Ölüm ruhu bunu görüp çocuğun öldüğüne inanır ve aileyi rahat bırakır. Moğollar ise çocuğu kazan altında üç gün saklarlar, anası hep bir bebekle meşgul olur. Sonra bebek ölür. Ana baba da “Çocuğumuz öldü!” diye ağlaşırlar. Bebeği bir çukura gömerler. Kötü ruh böylece aldanır ve çocuğu rahat bırakıp yoluna gider (İnan, 2000, s. 174-175).

Tacikistan’a sürüldükten sonra tekrar Kırım’a dönen Tatar Türkleri çocukları yaşamıyor ise, onların ölmemeleri için ” yedi kapıdan parça tapılır bu kumaş parçalarından yorgan dikilir, çocuk bu yorgana belenir”. Kuzey Irak Türkmenlerinde balası yaşamayan ana çarşafa bürünür. Hiçbir tarafa gözükmeyecek şekilde ve hiç konuşmadan kırk kapıdan ekmek dilenir (Kalafat, 1998, s. 240-241).

Anadolu’da çocuğun yaşaması için yapılan işlemler Orta Asya’daki Türk toplumlarının uyguladığı işlemlerdir. Doğumdan sonra çocuk sokağa, çok defa cami önüne bırakılır. Oradan birisi alır gider. Ana-baba onu yalancıkdan satın alır. Böylece çocuk geçici olarak ana-baba değiştirmiş olur. Erkek ise adı Satılmış, kız ise Satı olur. Gaziantep bölgesinde bu sözde alışveriş işlemi Araplarla veya Kürtlerle yapılır ve çocuğa Arap ya da Kürt adı verilir. Yatıra yapılmış adak sonunda doğan çocuğa yaşaması için yatırım adı verilir. Çocuğun yaşaması için adların büyüklük işlevi olduğuna inanılır. Dursun, Durmuş,

Durdu, Duran. Yaşar... gibi adlar yanında peygamber adları veya sıfatlarına bağlanan ya da tanrının adı ve sıfatlarına bağlanan Abdullah, Abdurrahman, Mehmet, Ahmet, Mahmut gibi adlar ile kadın-erkek Müslüman ulularının Ömer, Ali. Hamza, Hasan, Hüseyin, Fatma, Zehra, Zeynep gibi, adları verilir (Boratav, 1984, s. 89–90).

Gebe olan kadın bebeğinin zarar görmemesi ve sağlıklı doğması için birtakım uygulamalarda bulunur. Yatırlara gider, yatır ziyaretlerinden sonra çocuk olunca yeniden oraya gidilerek gönül borcu ödenmek üzere adamlar yerine getirilir. Kurban adamış bulunanlar yedi yıl üst üste ziyaretlerini yenileyerek bu adağı yerine getirirler. Adamaya neden olan çocuklara bundan ötürü “ yedi kurbanlı ” denir. Kimi kadınlar gebe kalır fakat her keresinde çocuk bir kaç aylık iken düşer. Bu durumu önlemek için hamama gitmesi yasaklanır. Beline “melceme” yapıştırılır. Ağır bir nesne kaldırmaması, hoplayıp zıplamaması, çok yorulmaması gibi bedensel bir eğitime ve rejime bağlı tutulur. Kimilerinde ise, çocuk doğduktan sonra ölür. Böyle bir durum karşısında çocuk doğduktan sonra Durdu, Durmuş, Duran, Durak adlarının birisi verilir (Güzelbey, 1981, s. 21).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Türbeye gidilerek dua edilir, adak adanır (K17, K26, K43, K46, K48, K67).
- Çocuk yaşarsa, yedi yaşına kadar saçı kesilmez ve kulağına küpe takılır.
- Hocaya muska yaptırılır ve muska çocuğa takılır (K9, K26, K35,46).
- Çocuğa ismi ağır gelirse isim değiştirilir (K43, K53, K57).
- Hocaya muska yaptırılır, muska suyun içine konularak o suda içilir (K26, K43, K46, K48, K67).
- Doktora veya hastaneye gidilir (K3, K9, K38,K39).
- Toprak elenir ve bebeğin yatağının altına konur (K41, K43, K53, K57, K91).
- Çocuğun erkek ve kız olma durumuna göre yaşayan aile büyüklerinin ismi verilir (K18, K23, K31, KK44, K57, K64, K67).
- Çocuk yaşaması için anne ve babanın ismi verilir (K23, K34, K41, K43, K53, K57, K91).
- Çocuğa nazar değmemesi için çocuk çok kimseye gösterilmez (K28, K34, K47,K95).

- Çocuk ölmesin diye yedi evden bez toplanır, bu bezler saklanır (K41, K43, K53, K57, K91).
- Bazı yörelerde temsili olarak yapılan çocuğu başkasına satılır ve daha sonra alınması yapılmaz (K29, K34, K93,).
- Son zamanlarda doktor tedavisi önem kazanmıştır (K1, K3, K10, K11, K18).
- Çocuğu sağlıklı doğmayan ve gezemeyen kadınlara iyi bakılmaz (K29, K34, K93, K95).
- Çocuğa hamileyken sıkıntı ve üzüntüden uzak durulmalıdır (K11, K18, 41, 43, K49, K51).

2.1.1.1.4. Aşerme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Kadın, halk deyimiyle “aşerme” aşamasına gelince, bazı şeyleri yapmaktan, özellikle belirli nesneleri ve yiyecekleri yemekten kaçınır ya da tersine belirli şeyleri yemeye özen gösterir. Bu türden şeyler fizyolojik bakımdan kadının bünyesindeki kimi şeylerin eksikliğini gidermek amacıyla yenilir ya da içilirken, öte yandan bilinçaltında yatan ve analogik büyüün etkisiyle de yeğlenmektedir. Aşeren kadın, genellikle acı, ekşi ve baharatlı şeyleri yemekten kaçınır ya da kaçınmaya zorlanır. Bu tutum çok yaygındır ve “ye ekşiyi doğur Ayşe’yi” tekerlemesinde de anlatımını bulamaktadır. Bu karşılık tatlı yiyecek ve içeceklerse oğlan çocuğunun önbelirtisi olarak yorumlanmaktadır. Bu durumda “ye tatlıyı, doğur atlıyı” tekerlemesiyle açıklanmaktadır. Öte yandan, yaygın olan bir inanç da tatlı, ekşi ayrımı gözetmeksizin, aşeren kadının canının çektiğini yemesidir. Çünkü yine çok yaygın olan bir inanca göre, canının çektiğini yemeyen kadın bunun zararını sonradan çocuğuna çektirir (Örnek, 1995, s. 134)

Halk arasında aşerme adıyla bilinen sözcüğün aslı “aş yeme” şeklinde olup, yiyecek şeylerden tiksilmek demektir. Aşerme, gebeliğin belirli dönemlerinde gebe kadında görülen bir durumdur. Beğenmemek, kötülemek anlamlarındaki aş yemek giderek halk arasında anlam değiştirerek, hamile kadının kimi yiyecekleri canı çekmesi, onları tatmaktan kendini alamaması anlamına gelmiştir. Bu dönemde gebe kadının istediği her şey verilmeye çalışılır. (Boratav, 1999, s. 146).

Aşerme inancı Kumuklar'da, Derbent'te, Terekeme ve Azerilerde de bulunmaktadır. Kumuk Türkleri'nde aş, yemek aş, yemek ye demektir. Kumuklar hamile kadına Aylı kadın demekte, aşeren kadının aş erdiği şey temin edilmezse, yemesi sağlanmazsa annenin vücudunda aşerilen yiyeceğin leke şeklinde olacağına inanmaktadır (Kalafat, 1998, s. 66).

Kadının aşermesi ile ilgili farklı birçok adet ve inanmalar oluşmuştur. Adana'da, aşeren kadının istendiği verilmezse günah olacağına veya çocuğun şaşı olacağına inanılır. Kadın istediğini yiyemezse çocuğun vücudunda kadının istediği yiyeceğin lekesi olur. İsteddiğini yiyen kadının çocuğu akıllı olur. Aşeren kadın böğürtlen yerse çocukta bir ben; dalak yerse leke olur (Başçetinçelik, 1998, s. 38-39).

Gebe kadının fizyolojik olarak bazı yiyeceklerden kaçınıp bazılarına aşırı istek duyması doğaldır. Aşerme adetlerinde aşeren kadının istekleri yapılmaya çalışılır. Aksi halde bazı olumsuzlukların olacağı düşünülür (Artun, 2005, s. 129).

Samsun yöresinde de hamile kadın aşerdiği dönemlerde ciğer, çilek, zeytin, salça ve nar gibi yiyeceklerden yedikten sonra ellerini yıkamadan yüzüne ya da vücudunun herhangi bir yerine değdirirse, doğacak çocuğunun da vücudunun aynı yerinde yediği yiyeceğin rengine benzer bir iz oluşacağına inanılır. Yine kadının aşerdiği dönemlerde kime zıt olursa çocuğun ona benzeyeceğine inanılır (Şişman, 2002, s. 446).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Hamile kadının canı, olmadık yiyecekleri ister ve bu yiyecekler temin edilmeye çalışılır (K 9, K10, K11, K82, K 86).
- Hamile kadın çirkin kadın ve erkeklere baktırılmaz. Bakıldığında bebeğin onlar gibi çirkin olacağına inanılır (K28, K29, K43,K46, K84).
- Hamile kadın koyunun karaciğerini yerse ve elini vücudunun neresine değdirirse orada leke olur (K11, K34, K36, K53, K57).
- Hamile kadın, çirkin hayvanlara baktırılmaz (K 9, K10, K11, K82, K 86).
- Hamile kadın, güzel insanlara baktığında çocuğunun da güzel olacağına inanılır (K28, K29, K43,K46, K84).
- Hamile kadının ekşi yiyecekler istemesi, bebeğin erkek, tatlı yiyecek istemesi bebeğin kız olacağına inanılır (K28, K29, K43,K46, K84).

- Hamile kadının canının istediği yiyeceği yemediği takdirde vücudunda ben veya leke oluşabilir (K11, K34, K36, K53, K57).

2.1.1.1.5. Doğacak Çocuğun Cinsiyetini Belirleme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anne ve babanın erkek ya da kız çocuk istemesinin dışında, belki onlardan da çok, kişinin bağlı bulunduğu ailenin, grubun, cemaatin ya da toplumun isteği ağırlığını duyurmaktadır. Geleneksel kültürümüzde erkeğin ağırlığı ve üstünlüğü düşünülürse, hiç değilse ilk doğan çocuğun erkek olmasının istenme yaygınlığı kendiliğinden anlaşılır. Aileden başlayarak topluma kadar genişleyen bu isteğin, gebe kadının üstündeki baskısı küçümsenemez. Bu bakımdan, geleceğin annesi doğuracağı çocuğun cinsiyetini etkileyeceğine inandığı birtakım inançlarla da yüklüdür (Örnek, 2000, s. 136).

Geleneksel kültürümüzde ailelerin erkek çocuk beklentileri daha ağır basmaktadır. Erkek çocuk gibi, erkek çocuk doğuran kadın da ocağın tütmesini sağladığı için toplumda itibarlıdır. Kuzey Irak'ın Türkmen ve Kırmancılarında ve Gagavuz Türklerinde de kadının erkek çocuk doğurması bütün ailenin arzusudur (Kalafat, 1998, s. 103).

Yakutlar Tanrıdan erkek çocuk isterken Ak Şaman'a başvururlar. Şamanist kavimlerde dileğin yerine gelmesi için Tanrıya adak adama, saçlarda bulunma gelenektir. Yakutlarda kanlı kurbanlar yalnız kötü ruhlar içindir. Bütün iyi ruhlara kansız kurban sunulur, kansız kurban, Tanrılara adanan bir hayvanı başıboş bırakmak şeklinde olmaktadır (Canpolat, 1975, s. 24); Dede Korkut Hikâyeleri'nde erkek çocuk isteyen kadının "...kuru çaylara sücü döktüğünü, kara giyimli dervişlere nezirler verdiğini" öğreniyoruz (İnan, 1995, s. 168).

Ağrı'da kız evlat olmasının istenmediği hallerde, bir ağaca taş atılır ve şöyle denilir: "Kızı taşladım, oğlana başladım" halk inançlarında " taşlamak" yerinde kalmasını sağlamak, durmasını istemek, gelmesine mani olmak anlamındadır (Kalafat, 2002, s. 401).

Erzurum'da tandıra hamur atılır, hamur ortadan kabarırsa oğlu, içe çökerse kızı olacağına inanılır. (Sezen, 1993, s. 58).

Gaziantep’te erkek çocuk istenir, kız; kız istenir erkek doğar ve bu durum değişmez ise, ilk önlem olarak çiftler arasındaki cinsel birleşmeden sonra, eğer oğlan isteniyorsa, sağ tarafa, istek kız ise sol tarafa yatırılır (Güzelbey, 1981/2, s. 21).

Tekirdağ’da bebeğin cinsiyetini tahmin etmek için ateşe tavuk ödü atılır. Öd patlarsa oğlan, patlamazsa kız olacağına inanılır. Bebek annesinin karnına çok tekme atarsa bebeğin erkek olacağına inanılır. Yine bir bardak suya biraz süt damlatılır, süt dibe çökerse oğlan, üstte kalırsa kız olacağına inanılır (Artun, 1998, s. 28).

Zile’de kadın hamile kaldığında, kocası kadının karnına elini koyarak üç kez özel duasını okursa çocuğun altı aylık kız da olsa oğlana dönüşeceğine inanılır. Hamile kadın rüyasında parmağına yüzük takarsa, kiraz veya fasulye toplarsa kızının olacağına; rüyasında bıçak görür armut toplarsa oğlunun olacağına inanılır. (Öztelli, 1952, s. 437).

Samsun yöresinde hamile kadının yüzü beneklenirse kız çocuğu doğurur; yüzü beyaz olursa erkek çocuğu doğurur (Şişman, 2001, s. 446).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Hamile kadın, hamilelik boyunca güzelleşirse çocuğun oğlan, hamile kadın bakımsızlaşırsa kız çocuk olacağına inanılır (K13, K14, K18, K28, K29).
- Çocuğun erkek veya kız olması isteniliyorsa hocaya gidilir ve muska yaptırılır K14, K18, K28, K29, K 82, K84).
- Hamile kadının karnı sivriyse, çocuğun erkek olacağına inanılır(K28, K29, K43,K46, K84).
- Hamile kadının karnı geniş ise kız olur (K28, K29, K43,K46, K84).
- Koyunun safra kesesine basılır, safra kesesi alttan patlarsa kız, üstten patlayıp içindeki sıvı fışkırırsa, erkek olur (K 46, K48, K55, K91, K93).
- Halı dokumada kullanılan bir parça alınır, üç defa evin etrafında dolaşılır ve karşısına erkek çıkarsa oğlan, kadın çıkarsa kız olacağına inanılır (K 46, K48, K55, K91, K93).
- Doktora veya hastaneye gidilir (K1, K3, K9, K14, K18).
- Köy ebelerine gidilir (K28, K29, 39, K K43,K46, K55).

- Hamile kadının hep kız çocukları varsa son doğan kız çocuğuna Yeter, Döne isimlerini verirse doğacak çocuğun oğlan olacağına inanılır (K51, K55, K56, K82, K93).

2.1.1.1.6. Gebe Kadının Kaçınmaları/Uygulamaları

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Gebe kadının bazı kaçınmaları vardır. Bu kaçınmalara Anadolu'nun her yerinde rastlanmaktadır. Çocuk anne karnındayken birtakım olumlu veya olumsuz davranışlardan etkilenmesi söz konusudur. Gebe kadın doğacak bebeğin olumsuzluklardan etkilenmemesi için bazı eylemlerden kaçınır, bebeği olumlu etkileyecek bazı eylemleri uygular (Artun, 2005: 132).

Anne karnındaki çocuğu olumlu ya da olumsuz yönde etkileyeceğine inanılan birtakım “analojik” özlü eylemler vardır ki, bunlardan kaçınmak ya da bunları yerine getirme isteği ya da korkusu annenin benliğini sarar. Gebe kadın, normal kadınların içinde bulunduğu ruh durumundan ayrı bir yapıdadır; endişeleri ve korkuları vardır. Bağlı bulunduğu kültür değerlerine göre “geçiş” dönemlerinin önemli bir aşamasını yaşatmaktadır. Gebe kadınla karnındaki çocuk arasında varsayılan etki mekanizması toplu, cemaat ya da grup gözünde işler ve geçerlidir (Örnek, 1995, s. 137–138).

Tekirdağ'da bebeğin cinsiyetini tahmin etmek için ateşe tavuk ödü atılır. Öd patlarsa oğlan, patlamazsa kız olacağına inanılır. Bebek annesinin karnına çok tekme atarsa bebeğin erkek olacağına inanılır. Yine bir bardak suya biraz süt damlatılır, süt dibe çökerse oğlan, üstte kalırsa kız olacağına inanılır. (Artun, 1998, s. 4-28)

Samsun'da hamile kadın güzelleşirse kız çocuğu; yüzünü sis basar, çirkinleşirse erkek çocuğu dünyaya getireceğine inanılır. Ana karnındaki çocuk üç buçuk ayda çabalarsa (canlanırsa) erkek olduğuna, dört buçuk ayda çabalarsa kız olduğuna inanılır. Yine bebek hamile kadının sağ tarafında çabalarsa oğlan olduğuna, sol tarafında çabalarsa kız olduğuna işarettir. (Şişman, 2002, s. 447)

Adana'da doğacak çocuğun kız veya erkek olduğunu öğrenebilmek için çeşitli uygulamalar yapılmakta ve inanmalar görülmektedir. Bunların başlıcasını, gebe kadının yüzünde ve vücudunda olan değişikliklere göre yoruma gitmek oluşturur. Kadının yüzü güzelleşmişse, göğüsleri pembeleşmişse ve karnı sivriyse oğlu olacağına; yüzü

lekelenmişse, kalçası genişlemişse kızı olacağına inanılır. Kadın istediği cinsiyette sahip olabilmek için, hocaya veya ocaklara gitmekte, muskalar yazdırmaktadır. Kadının kocası da istenilen cinsiyette çocuğa sahip olabilmek için bazı davranışlarda bulunmaktadır. Kadının bir önceki doğumundaki çocuğun eşi (plasenta-son) üzerinde de uygulamalara gidilmekte, ters çevirme işi yapılmaktadır. (Başçetinçelik, 1998, s. 43).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Hamile kadın ağır yük kaldırmaz (K28, K29, 39, K43,K46, K55).
- Hamile kadın uzun ve yorucu yolculuk yapmaz (K1, K3, K9, K13, K14).
- Hamile kadın zararlı alışkanlıklardan uzak durur (K1, K3, K9, K13, K14).
- Hamile kadın, çok fazla ve bilmediği ilaçları kullanmaz (K1, K3, K9, K13, K14).
- Hamile kadın beslenmesine dikkat eder, aç kalmamaya çalışır (K42, K43, K49, K51, K55).
- Hamile kadın sıkıntı ve üzüntüden uzak kalmaya çalışır (K42, K43, K49, K51, K55).
- Hamile kadın, olumsuz veya kötü olayla pek söylenmez (K42, K43, K49, K51, K55).
- Hamile kadın doktora veya hastaneye düzenli olarak kontrole gider (K1, K3, K9, K13, K14).
- Hamile kadın, çok dolaşmaz çirkin ve kötü şeyler görmemek için dışarı çıkmamaya çalışır (K28, K29, 39, K K43,K46, K55).
- Akraba evliliği yapılmışsa doktora, daha fazla gidilir (K1, K3, K9, K13, K14).

2.1.1.2.Doğum Sırası

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Doğum denen biyolojik olayın gerçekleştiği bu aşama çok önemlidir; bu nedenle de çevresinde doğumu kolaylaştıracak, çabuklaştıracak birtakım uygulamaların kümелendiği görülmektedir. Çocuk isteğinden başlayıp, aşerme ve gebelik aşamalarından geçip yeni bir canın ortaya çıkacağı bu noktaya varma, yani doğurma eylemi, geçiş dönemlerinden birincisi olan doğumun en dramatik noktasıdır. Başka bir söyleyişle, bütün o hazırlıklar,

doğum olayı ile yani çocuğun gizsel dünyasından gelmesiyle gerçekleşecektir. Bu gelişin kolay olması ve anneyle çocuğa zarar vermemesi için birtakım yollara ve çarelere başvurulmaktadır (Örnek, 1995, s. 140).

Kadının doğum sırasında güçlüklerini gidermek kolay doğum yapmasını sağlamak amacıyla bir dizi pratik uygulanır. Dokuz aydır anne ve çevresi sağlıklı bir çocuğun dünyaya gelmesi ve doğumun sağlıklı olması için çaba harcamışlardır (Başçetinçelik, 1998, s. 46).

Anadolu Türklerinin geleneklerinde belli başlı doğurma teknikleri: oturarak, diz çökerek veya çömelerek, yatarak, elleriyle ipe asılarak. Bunların da, gebe kadının duruşlarına, kullanılan aygıtlara, yaptırılan hareketlere göre ve bölgeden bölgeye ayrıntılarda farklar ile çeşitlenmeleri var (Boratav, 1997, s. 148).

Erzurum'da gebe kadın, doğumuna en az 2 ay kala kocası ile cinsel ilişkiyi keser, sık sık banyo yapar, temizliğine çok dikkat eder, doğumun kolay olması için fakirlere sadaka verir. Kuşlara, kedi ve köpek gibi hayvanlara da sık sık yiyecek verir. Doğumdan bir ay veya 40 gün evvel akraba ve dost ziyaretlerinde bulunur. Mahallesinde olan doğum ziyaretlerine gitmez. Eğer giderse doğumunun zor olacağına ve hastanın sancısının kendisine geçeceğine inanılır (Taş, 1996, s.196).

Tekirdağ'da doğum sırasında, çocuk çabuk doğsun diye teneke çalınır. Doğum zamanı doğuma yardımcıların dışında kimseye haber verilmez; aksi halde annenin çok acı duyacağına inanılır. Doğum sırasında çamaşırlar ters ise yüzü çevrilir. Elbiselerin düğmeleri açılır. Doğum sırasında doğum kolay geçsin diye örgülü saçlar çözülür. Aynı günde doğan çocuklar birbirine gösterilmez (Artun,1998, s. 4–28).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Çocuk doğmadan bazı hazırlıklar yapılır. Çocuğun yatacağı yer, yatağı ya da dantellerle süslenmiş yorganı ve diğer malzemeler hazırlanır (K3, K5, K39, K40, K48,K55, K57, K58, K84, K93, K95).
- Doğan çocuk ailenin ilk çocuğuyse hazırlıklar daha fazla ve özenle yapılır. Diğer çocuklarda biraz daha hazırlıklar yüzeysel yapılır (K3, K5, K39, K40, K48,K55, K57, K58, K84, K93, K95).

- Doğumlar önceden köy ebeleri tarafından yapılır (K39, K40, K48,K55, K57, K58, K84, K93).
- Son zamanlarda ulaşımın gelişmesiyle beraber kadının sancıları artınca hastaneye götürülerek doğum hastanede gerçekleştirilir (K9, K11, K13, K14,K18,K56).

2.1.1.2.1.Doğum Hazırlığı/Doğum

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Çocuk isteğinden başlayıp, aşırme ve gebelik aşamalarından geçip yeni bir canlının ortaya çıkacağı bu noktaya varma, yani doğurma eylemi, geçiş dönemlerinden birincisi olan doğumun en dramatik noktasıdır. Başka bir söyleyişle, bütün o hazırlıklar, doğum olayı ile, yani çocuğun gizsel dünyasından gelmesiyle gerçekleşecektir. Bu gelişin kolay olması ve anneye çocuğa zarar vermemesi için birtakım yollara ve çarelere başvurulmaktadır (Ömek, 2005, s. 140).

Gebe kadının doğum sırasındaki güçlüklerini gidermek, onların kolay doğum yapmasını sağlamak için birçok inanma ve pratik vardır. Bunlar doğumun kolay geçmesi amacına yöneliktir. (Artun, 2005, s. 133) .

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Mahallenin kadınları ve eve çağırılan ebeler tarafından yapılır (K3, K5, K39, K40, K48,K55, K57, K58, K84, K93, K95).
- Erkekler doğum odasına alınmaz(K2,K3, K5, K26,K39, K40, K48,K55, K57, K58, K84, K93).
- Doğum sırasında dua edilir ve Kuran-ı Kerim okunur (K9, K10, K11, K22, K24, K39, K40, K48,K55, K57, K84).
- Hamile kadın temiz ve düzgün bir odaya alınır (K5, K7, K8, K24, K39, K40, K48, K55, K57, K58, K84, K93, K95).
- Doğum malzemeleri hazırlanır (K39, K41, K43 K48, K55, K91).
- Doğum yapılan yere sadece çocuğu ölen kadın alınmaz (K13, K14, K39, K40, K48, K55, K57, K58, K84, K93, K95).
- Ebelerin köye gelemediği zamanlar, köyün kadınları tarafından doğum yaptırılır (K13, K13, K39, K40, K48, K55, K57, K58).

- Doğumun kolaylaşması için hamile kadın oda içinde biraz yürütülür (K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Doğum yapılanca doğum haberini veren kişiye hediye ya da para verilir (K18, K39, K41, K43, K82).
- Doğum sonrası özellikle çocuklara lokum, bisküvi, leblebi gibi çerezler dağıtılır(K18, K39, K41, K43, K82).
- Uzun bir zamandan sonra çocukları olan aileler gücü varsa kurban keser Çocuk doğduğu andan itibaren nazardan korunması için tedbir alınır (K39, K41, K43 K48, K55, K91).

2.1.1.2.2.Göbek Kesme/ Tuzlama/ Yıkama

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Göbek kesme doğumdan hemen sonra doğumu yaptıran kişinin yaptığı bir uygulamadır. Göbek bağının kesilmesiyle doğum olayı gerçekleşmiş olur. Çocuk canlandıktan sonra göbeği kesilir. Göbek kesilmeden önce göbek bağı anneden çocuğa doğru sıvanır. Üç parmak ölçüldükten sonra sıkıca bağlanıp, üç parmak yukarıdan makas veya bıçakla kesilir. Göbek kesildikten sonra kesilen yer mikrop kapmasın diye yakılır (Santur, 2000, s. 332).

Kazak Türklerinde doğan çocuğun göbeği temiz bir bıçakla kesilir ve bıçak yıkanarak toprağa gömülür. Bu esnada anne yere bakmamalıdır. Bakması halinde başka çocuğunun olmayacağına inanılır. Göbek yedi, on gün sonra kurur ve düşer. Bu parça, çocuk erkekse, aygır gibi cesur olması için atın yelesine; çocuk kız ise, sakın ve uysal olması için kısırağın yelesine takılmaktadır (Kalafat, 1999, s. 66).

Anadolu'da geleneksel kültürümüze baktığımızda çocuğun göbeği ebe tarafından dualarla kesilir. Çocuğa göbek adı verilir. Bazı bölgelerde göbeğin kanı, çocuk al olsun diye yanaklarına sürülür (Aydinoğlu, 1968, 5108); Çocuğun hoca, imam olması isteği ile göbek bağının cami avlusuna, okuması için okul avlusuna gömülmesi Anadolu'da yaygın olan pratiklerdir. Göbek bağını Kuran'ın arasına koymak Bolu, Eskişehir, Rize, Bartın, Zonguldak, Artvin'de tespit edilmiş bir uygulamadır (Örnek,1971, s. 107).

Gaziantep'te çocuğun doğumundan yirmi ve kırk gün sonra çocuklar tuzlanır. Böylece çocuğun kokması önlenilmiş olur (Kalafat, 1994, s. 16).

Adana ve çevresinde göbek kordonu kesildikten sonraki işlem çocuğu yıkama ve tuzlamadır. Çocukta pişiğin olmaması, ileride teninin kokmaması amacıyla yapılan tuzlama işlemi kimi zaman çocuk doğar doğmaz yapılırken kimi zaman yıkamadan sonra yapılmaktadır. Her durumda, çocuğun bedeni doğduktan sonra tuza maruz kalmaktadır; ancak tuzlu kalınmamakta, çocuğun tatlı dilli olması, hayatının tatlı geçmesi amacıyla da vücuduna bal sürülmekte ya da tuzlama suyuna şeker veya bal katılmaktadır (Başçetinçelik, 1998, s. 54).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Çocuğun önce göbeği kesilir (K1,K3, K9, K39,K41,K43 K48, K55, K91)..
- Çocuğun göbeği saklanır(K9, K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Çocuk doğunca yıkanır sonra tuzlanır(K9, K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Göbek kesildikten sonra tuzlanır, biraz beklendikten sonra yıkanır (K11, K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Bebek tuzlandığında, büyüdüğünde terlemeyeceğine ve hasta olmayacağına inanılır (K11, K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Çocuğun göbeği kesildikten sonra mikrop kapmaması için çocuk hemen yıkanır (K13,K 18, K39,K41,K43 K48, K55, K91).

2.1.1.2.3.Çocuğun Eşi/Göbeği

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Çocuğun geleceğini, ilerdeki uğraşısını ve işini etkileyeceği inancıyla göbek gelişigüzel atılmaz. Çocuğun “eşi” ya da “sonu”na da çocuktan bir parça, hatta çocuğun kendisi gözüyle bakıldığı için, doğumdan sonra genellikle “eş” temiz bir beze bir yere gömülür. Ancak burasının belirli, öteden beri bilinen yerler olması gerekmektedir. Tıpkı göbekte olduğu gibi “eş”in gömülmesinde de aynı “analojik” düşünce egemendir. Eş ile ilgili inanma ve işlemlerden eşin toprağa gömülmesinin dışında bir başka kümelenmeye rastlanılmamaktadır. Ancak temizlik endişesinin dışında eşle çocuk arasında yazgısal ve büyüsel bir birliğin yaygınlığı kendini göstermektedir. Bu durumda kimi belirli işlemleri ya da kaçınımları beraberinde getirmektedir (Örnek, 1995, s. 143).

Gaziantep ve çevresinde de eş, suyun arındırıcı, temizleyici, koruyucu vasfıyla suya atılmaktadır (Kalafat, 1998, s. 103).

Safranbolu’da eş, derince kazılmış bir çukura, yedi kat beze sarılıp, abdest alınarak gömülür. Kedi köpek yerse çocuğun köpek gibi hırlayacağına inanıldığı için eş, derince gömülmektedir. Eş ne kadar derin gömülürse çocuğun o kadar uslu olacağı inancı da Safranbolu’da yaşamaktadır (Akbulut, 2002, s. 8).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Çocuğun göbeği çocuk büyüdüğünde, okuması için okul bahçesine gömülür ya da okulun çatısına atılır (K11, K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Çocuk dinine bağlı olsun diye caminin çatısına atılır ya da caminin bahçesine gömülür (K9, K11, K14, K39, K43, K46, K55, K82,K84).
- Gelecekte çocuk büyüyünce güzel bir meslek sahibi olması için dua edilir ve uygun bir yere gömülür (K14, K39, K43, K46, K55, K82).
- Çocuğun göbeği evin önüne gömülür (K2, K12, K23,K31, K18, K56, K95).
- Çocuğun göbeği saklanır, albasıması için kapının eşiğine gömülür (K14, K24, K39, K43, K46, K55, K82,K84).
- Gömülmediği takdirde günah işlenmiş olur (K8, K9, K18, K40, K41, K49, K51, K55, K84).
- Bebeğin göbeğini genellikle anne veya baba gömer (K9, K40, K41, K49, K51, K55).
- Çocuğun göbeği evin önünde saklanır (K2, K12, K23,K31, K18, K56, K95).

2.1.1.3.Doğum Sonrası

2.1.1.3.1.Loğusa Bakımı/ Loğusa Ziyareti/ Loğusa Şerbeti

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Loğusa süresi halk arasında değişik koşullara bağlı olarak değişse de gelenekte kırk gündür. Büyük kentlerde doğumlar doğumevinde yapıldığı için, bu süre doktorlar tarafından belirlenmektedir. Ayrıca resmi iş yerlerinde çalışan kadınlara doğumdan önce ve sonra izin ve rapor verilmektedir. Doğum, kadının bünyesinde önemli bir sarsıntı meydana getirdiği için, kadın, belirli bir süre dinlenmek gereksinimindedir. Bu dinlenme ve

toparlanma gereksinimi kentlerde, çalışan kadınlar n raporla sağlanmakta, kırlık bölgede ise bunu adetler, gelenekler ve töreler düzenlemektedir (Örnek, 1995, s. 144).

Tekirdağ'da loğusa kadına bir hastalık gelmemesi için herhangi bir yerine kırmızı kurdele takılır. Çocuk doğunca loğusa kadına çorba içirilir. Loğusa kadın kırk gün dışarıya çıkarılmaz. Loğusa kadın yalnız bırakılmaz. Loğusa kadını ziyarete gelenler süt, sütlü yiyecekler ve çorba götürürler. Ziyarete gelenlere kırmızı renkli loğusa şerbeti ikram edilir. (Artun,1998, s. 4–28).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Loğusa kadına un şeker ve yağdan yapılmış bulamaca benzer bir yemek yedirilir, sonra komşulara dağıtılır (K11, K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Tatlı türü şeyler yedilerek loğusanın güç kazanması istenilir(K11, K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Loğusa kadın ve çocuk yıkanır (K9, K40, K41, K49, K51,K55).
- Bir haftası çıkınca yıkanır, buna “haftası çıktı” denir (K39, K43, K55).
- Kırklı kadınlarla karşılaşmaması için evden belli bir süre çıkmaz (K5, K39, K40, K48,K55, K57, K58, K84, K93, K95).
- Loğusa ziyarette öncelik akrabalara ve komşulara gelir (K39, K43, K55).
- Loğusa kadına ve çocuğa nazar değmesin diye nazar boncuğu takılır (K11, K39,K41,K43 K48, K55, K91).
- Loğusa ziyaretine gelenlere çay, kaymak ve tatlı türü şeyler ikram edilir (K39, K43, K55).
- Loğusanın güzel beslenmesine dikkat edilir (K9, K40, K41, K49, K51,K55).
- Loğusanın altına temiz toprak konulur anne bu toprağında üzerine yatırılır (K48,K55, K57, K58, K84, K93, K95).

2.1.1.3.2. Loğusa Sütü/İlk Meme/İlk Giydirme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anadolu'da loğusanın sütünün bol olması ve kaçmaması için yemesine içmesine çok dikkat edilir. Halk kültüründe loğusanın sütü ile ilgili pek çok inanma vardır.

Loğusanın sütünün erken gelmesi bol olması istenir. Bunun için loğusaya çeşitli süt yapıcı yiyecekler yedirilir. Sütün bol olmasına önem verildiği için. onun çekilmemesi veya halk diliyle kaçmaması için önlemler alınır. Yeni doğan çocuğa verilen ilk meme çok önemlidir. Meme verilmeden bazı uygulamaların yapılmasına, veriliş zamanına dikkat edilir (Başçetinçelik, 1998, s. 62).

Annenin sütünün gelmesi için yağ, şeker veya bal ile pekmez karışımı bir bulamaç olan yakı yapılmaktadır (Artun, 2000, s. 70).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Loğusanın sütünün fazla olması için beslenmesine dikkat edilir (K10, K11, K13,K14, K39, K43, K55).
- Loğusaya süt, pekmez, ballı süt, çay gibi sıvı içecekler verilir (K9, K40, K41, K49, K51,K55).
- Loğusaya acılı, tuzlu, ekşi gıdalar verilmez (K9, K40, K41, K49, K51,K55).
- Loğusayı güçlü kılacak et yumurta gibi gıdalar verilir (K39, K43, K 47,K55).
- Loğusa yıkandıktan sonra sütü daha da artar(K39, K43, K 47,K55).
- Loğusanın sütünün azalmaması ve nazar değmemesi için bol olduğu söylenmez (K9, K40, K41, K49, K51,K55, K57).
- Loğusanın sütünün azalmaması için nazar boncuğu ya da muska takılır (K40, K41, K49, K51,K55, K57).
- Loğusanın sütü bebeğe verilmeden önce tereyağı kızartılır, parmakla bebeğin diline dokundurulur.
- Loğusanın sütüne mikrop bulaşmaması için meme temizliğine çok dikkat edilir (K3, K9, K40, K41, K49, K51,K55, K57).
- Anne sütü azsa başkasına emzirilir (K39, K43, K 47,K55).
- Bebeği yakın akrabalar ya da ebe giydirir(K39, K43, K 47,K55).
- Bebek tuzlanır, sonra yıkanır ve giydirilir(K39, K43, K 47,K55).
- Anne sütü yetersizse “Tatar çayı” çok içirilir (K39).

2.1.1.3.3. Albasması

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Yeni doğan çocukların, loğusaların başına işler açan, yıkım getiren albastı; cinlerin ve perilerin çarpması olarak kabul edilir (Eyuboğlu, 2007, s. 109)

Halk kültüründe bir takım olağanüstü halleriyle insanların yaşamında etkileri olduğuna inanılan esrarengiz yaratıkların varlığına inanılır. Olağan dışı kimi şartlar içinde onları gördüklerini öne sürenler vardır. Cin, peri, mekir gibi adlarla anılan bu varlıkların tekin olmayan yerler, ören yerleri, mezarlık gibi yerlerde olduğuna inanılır (Boratav, 1984, s. 74).

Anadolu Türk hurafelerinde de aynı ruhun mühim rolünü görüyoruz. “Alkarısı” ve “albastı” hastalığı tesmiye edilen bu ruh loğusa kadınlara musallat olur. Bazen yalnız kalan loğusanın yanına peri kızları gelerek loğusanın ciğerini alır giderler ve bu suretle loğusayı albasarmış. Loğusanın ciğerini alıp suya bırakırsa loğusa ölmüş. Hurafe'ye göre “Alkarısı” tüfek sesinden, ocaklı adamlardan, demirden ve kırmızı renkten korkar. Bunun içindir ki loğusa yatakta iken başına beyaz yaşmak ve kırmızı tül bağlarlar. Kırmızı altın takarlar, loğusaya kırmızı şeker hediye götürürler (İnan, 1987, s. 261).

Albasması inancı Anadolu'da farklı adlarla ifade edilmektedir.

Erzurum'da, Alkarısı, Malatya'da, Hibilik, Bingöl'de Kapoz, Elazığ'da Hafdar, Gaziantep'de Tepegöz adıyla da bilinmektedir (Karabaş, 1999, s. 402).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Albasması, anneye ve çocuğa kırkı çıkmadan din veya ruhani varlıkların musallat olmasını, onlara zarar veren bir varlık olduğuna inanılır (K3, K9, K40, K41, K48, K49, K51,K55, K84, K91).
- Loğusa kadın evde yalnız bırakılmaz (K19, K39,K41,K42, K47, K55, K72,K86).
- Çocuğun yastığının başına Kuran-ı Kerim konulur (K1, K3, K9, K11,K13,K39, K43, K55,K72).
- Kırk gün boyunca ışık kapatılmaz (K19, K39,K41,K42, K47, K55, K72,K86).

- Loğusa kadına ve çocuğa muska takılır (K1, K3, K9, K11,K13,K39, K43, K55,K72).
- Makas ya da bıçak yastığın altına konulur (K11,K39, K43, K55).
- Loğusa kadın kapı eşiğine oturmaz (K11,K39, K43, K55).
- Odaya Kuran-ı Kerim asılır (K11,K39, K43, K55).
- Loğusa kadının çocuğun yanından ayrılması hoş karşılanmaz, gece çocuk anneyle birlikte aynı odada bırakılır (K3, K9, K40, K41, K48, K49, K51,K55, K84, K91).
- Halk arasında albasması inancı vardır(K3, K9, K40, K41, K48, K49, K51,K55, K84, K91).
- Bir parça ekmek yastıklarına konulur, dua edilir (K13, K39,K43, K55,K72).
- Albasmasının olmaması için kırmızı çarşafli bir yorgan üzerine atılır (K13, K39,K43, K55,K72).

2.1.1.3.4.Kırk Basması

a) Türk Halk Kültüründe;

Loğusa kadınla, çocuğun kırk gün içinde hastalanmasına kırk basması adı verilir. Bunlardan kaçınmak için veya şifa için bazı inanma ve pratikler uygulanır. Bu kırk gün içerisinde anne ve çocuğu hastalıklardan, nazardan, kötü etkilerden korumak için çeşitli önlemler alınır. Bunun için, kırk gün anne de çocuk da ziyarete gelenlerden korunur. Bu süre içerisinde anne ve çocuğun dışarı çıkmasına izin verilmez. Kendileri gibi kırklı kadınlarla ve kırklı çocuklarla karşılaşmaları önlenir (Başçetinçelik, 1998, s. 73–74).

Tekirdağ'da kırk basmaması için çocuğun kırk gün dışarı çıkarılmaması, loğusa kadınların yeni gelinleri ziyaret etmemesi, loğusaların karşılaşmamaları, karşılaştıkları takdirde iğne değiştirmeleri gerekir. Bunun yanında loğusanın yastığının altına soğan, bıçak, makas; bebeğin yanına ayna ve süpürge konur (Artun, 1998, s. 10).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Halk arasında kırk basması inancı vardır (K9, K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55, K84).

- Bebeğin kırkı çıkmadan evden çıkarılmaz (K1, K9, K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55).
- Loğusa kadınlar birbirlerini görmez ve ziyaret etmezler (K1, K9, K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55).
- Loğusa kadınlar eğer karşılaşırlarsa birbirlerine iğne verirler (K3, K11, K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55).
- Çocuğa kırk basması olmaması için nazar boncuğu ve muska takılır (K3, K11, K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55).
- Adet gören kadınlar doğum yapan kadına ziyarete gelmez (K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55, K72, K74).
- Hocaya kırk basmaması için dua ettirilir (K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55).
- Kırk basması olursa kurşun dökülür (K3, K9, K39,K40, K41, K48, K49, K51,K55).
- Kırk basması olmaması için iki parça ekmek alınır, dua edilir, bir kuyuya atılır (K3, K11, K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55).
- Çocuğun yüzü açıkta bırakılmaz ve üzeri tül ile kapatılır (K11, K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55).
- Çocuğun kırkında sarılığa yakalanmaması için üzerine sarı eşarp atılır, ya da altın takılır. K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55, K72, K74).
- Çocuğa yüzü yakın akrabaları dışında kimseye gösterilmez (K39,K40, K41, K43, K48, K49, K51,K55, K72, K74).

2.1.1.3.5. Kırklama ve Kırk Gün İçinde Yapılan Diğer İşlemler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Loğusa kadının kırkında yapılan temizlik kırklanmaktır. Kırklanmakta da maddi temizlik olmakla beraber büyük ölçüde manevi temizlik muhtevalıdır. Kırklanan anne ve yavrusu manen de aklanmış olur (Kalafat, 1994, s. 16).

Bu kırk gün içerisinde anne ve çocuğu hastalıklardan, nazardan, kötü etkilerden korumak için çeşitli önlemler alınır. Bunun için, kırk gün anne de çocuk da ziyarete

gelenlerden korunur. Bu süre içerisinde anne ve çocuğun dışarı çıkmasına izin verilmez. Kendileri gibi kırklı kadınlarla ve kırklı çocuklarla karşılaşmaları önlenir. (Başçetinçelik, 1998, s. 73-74).

Tekirdağ'da kırkıncı gün bebek elden ele dolaştırılır, dereden toplanan kırk küçük taş yıkama suyuna atılır. Bebek yıkanınca taşlar suyla beraber dışarı atılmaktadır (Artun, 1998, s. 10); Anadolu'nun hemen her yöresinde görülen kırkıncı gün uygulamalarında, anne ve çocuğun yıkanacağı suya kırk taş atılır, anne kırk tas suyla abdest alır, çocuk kırkı karışmadık birisi tarafından yıkanır (Başçetinçelik, 1998, s. 81).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Çocuğun kırkı çıkınca kırk taş bulunur, bir ele konulur, bebeğin bezinin üzerine konulur ve üzerine kırk kaşık su dökülür (K10, K14, K18, K39, K55, K72, K74, K86, K91).
- Su döküldükten sonra hayvanın kırkı çıktı, şimdi çocuğun kırkı çıktı, kırkı çıktı kırkı çıktı denilir. (K10, K14, K18, K39, K55, K72, K74, K86, K91).
- Çocuğa temiz ve yeni elbiseler giydirilir, evin duvarlarına su serpilir. Evin temizlendiğine inanılır (K,18 K39, K55,K57).
- Kırk gün boyunca çocuk dışarı çıkartılmaz (K10, K14, K18, K39, K55, K72, K74, K91).
- O gün anne ve bebek yıkanır (K14, K18, K39, K55, K72, K74, K86, K91).
- Kırkı çıkınca ev temizlenir (K10, K14, K18, K39, K55, K72, K74).

2.1.1.3.6. Ad Koyma

a)Türk Halk Kültürü'nde;

Anadolu'da çocuğun yaşaması için yapılan işlemler İslamiyet öncesi Türk topluluklarının uyguladığı işlemlerdir. Doğumdan sonra çocuk sokağa veya cami önüne bırakılır. Oradan komşulardan biri alır, gider. Ana ve baba çocuğu olanlardan yalancıkdan satın alır. Çocuk böylelikle geçici olarak ana-baba değiştirmiş olur. Çocuğun cinsiyeti erkek ise adı Satılmış, kız ise Satı olur. (Boratav, 2000, s. 89).

Anadolu'nun pek çok yöresinde çocuk doğduktan sonra göbeği kesilirken göbek adı, bir kaç gün sonra da asıl adı verilir (Başçetinçelik, 1998, s. 86). Türkmenler'de çocuğa ad konduğu gün kuzu kesilir, davet verilir. Erkek çocukların adını yaşlı erkekler, kızların adını kocakarılar koyar (Yalgın, 1993, s. 28).

Geleneksel kesimde yeni doğan bir çocuğa ad konması genellikle dinsel nitelikli bir törenle olur. Çocuğa ad koyma, sıradan bir olay olmadığı için, bu iş küçük çapta da olsa, kutlanarak ve kutsanarak yerine getirilir. Daha önce saptanmış olan ad, ad koyma amacıyla düzenlenen toplantı sırasında çocuğa verilir (Örnek, 1995, s. 149).

Toplumsal değişimler insan adlarını da değiştirmektedir. Sadece adları değil, onlara bağlı görenek ve gelenekleri, adların toplumsal içeriklerini, kaynaklarını da değiştirmektedir (Başgöz, 1986, s. 215).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Bebek doğduğu günden itibaren ad bir hafta içinde konulur (K2, K4, K12, K26, K31, K38, K38, K44, K48).
- Sürenin fazla uzamamasına dikkat edilir (K2, K4, K12, K26, K31, K38, K38, K44, K48).
- Çocuğun adı genellikle aile büyüğü tarafından verilir (K2, K4, K12, K26, K31, K38, K38, K44, K48).
- Eve hoca davet edilir, Çocuğun kulağına ezan okunur ve kulağına adını söyler (K26, K36, K30,39, K46, K77, K78, K80).
- Çocuğa verilecek adın aile büyüğünün adı veya dini bir isim olmasına dikkat edilir (K26, K35, K36, K30,39, K46, K77, K78, K80).
- Çocuğa verilecek adın seçimi anne ve babaya bırakılır (K12, K26, K40, K43, K73).
- Çocuğa ad verildikten sonra tatlı türü şeyler orada bulunanlara ikram edilir (K26, K36, K30,39, K46, K77, K78, K80).
- Çocuğa ad verildikten sonra saygı gösterilen ve takdir edilen biri tarafından çocuğun ağzına tükürülür, çocuğun o kişiye benzemesi istendiği için bu gelenek yapılır (K2, K4, K12, K26, K31, K38, K38, K44, K48).

- Doğan çocuk kız ise daha sonraki çocukların erkek olması için Yeter ve Döndü isimleri konulur (K23, K40, K42, K55,K56).

2.1.1.3.7. İlk Gezme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Çocuk kırkı çıktıktan sonra gezmeye götürülür. Çocuğun ilk kez toplum içine çıktığı bu gezmede birtakım adet ve inanmalar uygulanır. (Öztelli, 1952, s. 663).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Kırkı çıktıktan sonra çocuk ilk gezmesine götürülür (K5, K39, K40, K48,K55, K57, K58, K84, K93, K95).
- Çocuk ilk gezmesine genellikle akrabalarla götürülür (K39, K40, K48,K55, K57, K58, K84, K93).
- Çocuk ilk gezmesine götürülürken annesi tarafından süslenir, yeni elbiseler giydirilir (K19, K40, K48, K55).
- Çocuk götürüldüğü yere, akrabaları tarafından hediyeler verilir (K19, K40, K48, K55).
- Çocuk ilk gezmesine götürüldüğü yerde, orada bulunanlar tarafından dua edilir (K19, K40, K48, K55).
- Çocuğun ilk gezmesine “ kırk uçurma” adı verilir (K11, K 14,K19, K40, K48, K55).
- Kırkı çıktıktan sonra çocuk ilk gezmesine götürülürken günümüzde buna çok dikkat edilmemektedir (K19, K39, K48, K71) .

2.1.1.3.8. Aydaş Çocuk

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Bebeğin gelişim açısından normal bir bedensel büyüme gerçekleştirmesi gerekir. Fakat bazı zamanlarda bebeğin bu gelişimi ya hiç gerçekleşmeyebilir ya da gecikebilir. Gelişimini tam olarak tamamlamayan ya da gelişmeyen bebeklere halk arasında “aydaş çocuk” denilmektedir. Halk arasında bebeğin gelişimini engelleyen bedensel, zihinsel ve

ruhsal etkenler yanında büyüsel etkenlerin de var olduğu düşünülür. Büyümesi yavaşlayan ve sürekli hastalanan çocuğu bu durumdan kurtarmak üzere bazı inanç ve pratikler geliştirilmiştir.

Feke’de herhangi bir dört yol ağzında odunların üzerine bir kazan konur ve aydaş aşısı pişirilir. Bu temsili bir olaydır, kazan boştur ve odunlar yakılmaz. (Karakaş, 2005, s. 33).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Aydaş çocuk hocaya götürülerek dua ettirilir (K9, K11, K 14, K19, K40, K48, K55).
- Çocuğa bitkisel ilaçlara verilir (K11, K 14, K19, K40, K48, K55).
- Çocuk doktora veya hastaneye götürülür (K14, K19, K40, K48, K55).
- Muska yapılır (K11, K14, K19, K40, K48, K55, K56).
- Kurşun dökülür (K11, K14, K19, K40, K48, K55, K91).
- Anne sütünün yetersiz olmasından dolayı çocuk aydaş olduğu düşünülür (K14, K19, K40, K48, K55).

2.1.1.3.9. Yürümeyen Çocuk/ Konuşmayan Çocuk

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Normal süre içerisinde yürüyemeyen ya da yürümesi geciken çocuk, yürümeyi özendiren ve taklit eden oyunlarla; yatırları ziyaret etmekle; kutsal diye bilinen kişilerin yardımına ve “nefes”ine sığınmakla bu özründen kurtarılamaya çalışılır. Yaygın olan halk inancına göre, çocuğun yürüyememesi ya da yürümeye başlamadaki gecikmesinin nedenlerinden en önemlisi ayağındaki “köstek”tir. Genellikle zararlı cinler tarafından vurulduğuna inanılan bu köstek, genellikle “köstek kesme” diye adlandırılan bir işlemle giderilmektedir (Örnek, 1995, s. 164).

Çocuğun ayağına ip bağlamak, kapı önünden geçen çevik birine veya camiden çıkan dindar bir kimseye bu ipi kestirmek gibi pratiklerde esas olan, yürüme yeteneğini, koşmayı taklit ve teşvik eden oyunların eşliğinde, çocuğun yürümesini engelleyen ayak bağını ip ile belirleyip, çözmek veya kesmektir (Örnek, 1981, s. 69).

Tekirdağ'da konuşamayan çocuklar için gün batınca türbenin damına fındık konulur, ertesi gün sabah ezanında çocuğa yedirilir. Konuşamayan çocuğun üç Cuma salasında babasının eski ayakkabısıyla ağzına vurulur. Dili açılsın diye yedi tane kurbanın dili yedirilir (Artun, 1998, s. 13)

Zile'de çocuk kolay yürüsün diye, kasıklarına yumurta beyazı sürülür. Çocuk "Helvalı" ve "Arap Dede" yatırlarına götürülür. Kolay konuşsun diye "Kömeci Hoca"nın kasığından su içirilir. Geç konuşan çocukların "dil altı" kesilir. (Öztelli, 1952, s. 693 – 695).

Narlıdere'de yürümesi geciken çocuklara "duşsak kesme" işlemi uygulanır. Çocuk oğlan ise bir erkek, kızsı bir kadın çocuğun ayağına bağlanmış ipleri keser. Konya'da bu işlemdeki kesme isini bir çocuk yapar. Yürürken ayakları dolasan çocuklara uygulanır. (Boratav, 1985, s. 155)

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Çocuk hocaya götürülerek muska yaptırılır (K13, K14, K18, K39, K48, K57).
- Çocuğa nazar değdiği düşünülür (K13, K14, K18, K39, K48, K57).
- Yürümeyen çocuğun öncelikle yürümesi için " köstek kırma" uygulaması yapılır. Yürümeyen çocuğun ayaklarına ip bağlanır, çocuğun önüne şeker bisküvi, leblebi konur. Daha sonra mahallenin yürüyen çocukları evin etrafında koşarlar, Hangi çocuk hızlı koşup gelirse çocuğun ipini kopartır çocuğun o yiyeceklere karşı yürümesi sağlanır buna " köstek kırma " adı verilir (K3, K9, K11,K39, K46K, K48,55, K74).
- Köstek kırıldıktan sonra toplanan çocuklara o yiyeceklerden dağıtılır (K3, K9, K11,K39, K46K, K48,55, K74).
- Doktora gözükülür (K2, K30, K31, K35, K37, K38).
- Çocuğun beslenmesine dikkat edilir.
- Çocuk Yalmayak türbesine götürülür ve dua edilir (K13, K14, K18, K48, K57)..
- Konuşamayan çocuk hocaya götürülür, muska yaptırılır (K13, K14, K18, K39, K48, K57).

- Belli bir zaman beklenilir, eğer daha konuşamıyorsa doktora götürülür (K23, K26, K61, K82).
- Konuşamayan çocuğun dilaltı kesilir. Ancak bunu herkes yapmaz çok az kişi bunu yapabilir (K3, K9, K13, K14, K55).
- Nazar değdiğini düşünülür(K2, K30, K31, K35, K37, K38).
- Yaşlılara dua ettirilir ve yaşlılar çocuk dillensin, dile gelsin diye dua edilir(K2, K30, K31, K35, K37, K38).

2.1.1.3.10. Huy Kesme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Çok ağlayan, huysuzluk yapan ve bunu artık huy haline getiren çocukları, bu huylarından vazgeçirmek amacıyla yapılan birtakım işlem ve uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamaların bütününe “huy kesme” adı verilmektedir.

Çocuğun çok ağlaması da, annesi ve yakınları tarafından kötüye yorulur. Bu ağlamalar, anne ve baba tarafından bir yıkım, bir felaketin ön belirtisi olarak kabul edilmektedir, bu yıkımsa, çoğu zaman ölüm olarak yorumlanır. Ağlamak, özellikle uzun uzun ağlamak çocuğun kötü bir şey hissettiğinin belirtisi sayılır (Örnek, 2000, s. 167).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Hocaya okutulur (K13, K14, K39, K43, K46, K48, K55, K57).
- Hocaya muska yaptırılır ve çocuğa takılır (K13, K14, K39, K43, K46, K48, K55, K57).
- Yalınayak türbesine götürülür. Belli bir zaman orada uyutulmaya çalışılır (K13, K14, K39, K43, K46, K48, K55, K57).
- Doktora götürülüp tedavi edilir (K2, K12, K26, K39, K46, K48, K55, K57).
- Annesinin terliğiyle çocuğun ağzına üç kez vurulur (K13, K14, K39, K43, K46, K48, K55, K57).
- Hocaya su okutulur ve bu su çocuğa içirilir (K13, K14, K39, K43, K46, K48, K55, K57).

2.1.1.3.11. Sütten Kesme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Halk arasında anne sütü ile beslenen bebeklerin sağlıklı ve daha hızlı bir gelişim gösterecekleri inancı bulunmaktadır. Bebekler 1,5-2 yaşına geldikleri zaman artık sütten kesilme zamanları geldiği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bu yaştan sonra çocukların sütten kesilmeleri için bazı uygulamalar yapılmaktadır. Fakat bazı çocuklar çok ileri yaşlara kadar annelerini emmektedir.

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Çocuk anne sütünü ne kadar içerse o kadar yararlı olur. İki yaşına kadar çocuk anne sütünü içmelidir (K1, K3, K9, K11, K39, K43, K55, K82).
- Annesinin memesine salça sürülür (K9, K10, K11, K14, K18).
- Memeye kömür tozu sürülerek bebeğin tiksilmesi sağlanır (K9, K10, K11, K14, K18).
- Biberona alıştırılır (K39, K46).
- Memeye acı biber sürülür (K9, K14, K18, K39, K48).
- Sütten kesme sırasında bebek huysuzlanır bebek ağlar. Bunu önlemek için bebek biberonlar avutulur (K7, K8, K19, K14)
- Bebeğe inek ya da koyun sütü içirtilir(K9, K10, K11, K14, K18).

2.1.1.3.12. İlk Diş/ Saç Kesme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Çocuğun ilk dişinin çıkması ile aile ve çevresi tarafından sevinçle karşılanır. Çıkan bu dişle birlikte çıkacak diğer dişlerin de sağlam olması için törenler uygulanır. Anadolu'da bu törenler diş buğdayı, diş hediği, diş bulguru gibi adlarla anılır. Çocuğun ilk tırnağının kesilmesinde de birtakım adet ve inanmalar uygulanır. Çocuğun eli, tırnakları kesildikten sonra, içinde altın paralar bulunan bir keseye sokturulur; ondan aldığı paralar, erkekse büyüdüğü zaman tutacağı işin sermayesine, kızsız çeyizine “maya” olarak saklanır (Boratav, 1984, s. 155).

Çocuğun biyolojik gelişmesinin belirtilerinden birisi olan diş çıkarma, halkımızca genellikle bir törenle kutlanır. Bu törenin temelinde değişik görüşler yatmaktadır. Bu görüşler içerisinde çocuğun beslenmesiyle ilgili olanlar dikkati çekmektedir. Yiyeyeğin ezilmesinde, parçalanmasında ve öğütülmesinde birinci dereceden rolü olan dişin ortaya çıkışı nedeniyle düzenlenen bu tören-eğlencede yiyeyeği kutsama, çocuğun rızkını arttırma, bereketi çoğaltma gibi dileklerin yanı sıra çocuğun dişinin sağlam olması isteği de yer almaktadır. Değişik bölgelerde değişik adlarla anılan bu tören-eğlencenin halk arasındaki yaygın adı “diş hediği”dir. Hedik, buğdayın suda kaynatılmışına verilen addır. Ayrıca buna “diş aşısı”, “diş bulguru”, “diş buğdayı” adları da verilmektedir (Örnek, 1995, s. 162–163).

Tekirdağ’da çocuk ilk dişini çıkarırken dişlerini kolay çıkarması için buğday kaynatılır. Buğdayı ipe dizip çocuğun boynuna asarlar, buna diş buğdayı adı verilir. Çocuk kolay yürüsün diye Cuma günüler koltuğu altından tutularak sallanır. Çocuk ilk kez yürüyünce adım çöreği yapılır. Çocuk ilk kez konuşunca komşuya bahşiş verilir. Çocuğun altı ay tırnağı kesilmez. Tırnak kesilmeden önce babasının cebi bozuk para ile doldurulur. Çocuk çok para alırsa zengin olacağına inanılır (Artun 1998, s. 4–28).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Çocuğun ilk dişi çıkarsa “hedik” yapılır. Komşulara dağıtılır, komşularda çocuğa hediye getirir (K1, K3, K9, K11, K39, K43, K55, K82).
- Tırnaklar iyice uzarsa, doğumdan üç dört ay sonra kesilir (K3, K9, K11, K13, K14, K39, K43, K55).
- Çocuğun saçları bir yaşına kadar kesilmez (K3, K10, K9, K11, K82).
- Kızların saçları kesilmez, erkeklerin saçları uzadığında kesilir (K3, K10, K9, K11, K39, K55, K82).
- Erkek çocuklar doğduktan sonra hemen ölüyorlarsa belli bir yaşa kadar saçları kesilmez (K3, K9, K10, K11, K39, K43).
- Ailenin kızlardan sonra ilk erkek çocuğuysa, çocuğun saçları kesilir ağırlığı kadar altın ya da para dağıtılır (K1, K3, K9, K11, K82).
- Çocuğun saçları kesildiğinde saklanır (K9, K10, K11, K13, K14, K39, K43, K55).

- Tırnakların erken kesilmesi hoş karşılanmaz (K1, K3, K9, K10, K11, K14, K39, K43, K55).

2.1.1.3.13. Kız Çocuklarında Kulak Delme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Eski toplumlardan günümüze kadar, insanlar süslenme ihtiyacı duymuşlardır. Bu amaçla, burunlarına, kulaklarına, boyunlarına, el ve ayakları ile parmaklarına çeşitli süs eşyaları, takılar takmışlardır. İlkel insan, taktığı bu takılar ve uğurlukların kendisini tehlikelerden koruyacağına inanmıştır. Kimi zaman süs eşyası kimi zaman da dışarıdan gelebilecek etkilere karşı takılan bu nesneler, günümüz toplumlarında da görülmektedir (Başçetinçelik, 1998, s. 103).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Kız çocukların kulağı yaşlı ya da bu işi bilen kadınlar tarafından delinir (K14, K18, KK39, K55).
- Kulak delme çocuk küçük yaşta iken çocuğun az acı çekmesi sağlanır (K14, K18, K39, K55).
- Kulak önce ovulur, sonra hiç kullanılmamış iğne ile delinir (K7, K8, K13, 48).
- Kulak delindikten sonra yaranın iyileşmesi için merhem sürülür (K7, K8, K13, 48).
- Küpeden önce deliğin kapanmaması için kulağa ip takılır (K7, K8, K13, 48).
- Kulak iyileştikten sonra küpe takılır (K14, K18, KK39, K55).
- Erkek çocukların kulağı delinmez. Ancak ailede erkek çocuklar doğduktan sonra hemen ölüyor ya da sakat doğuyorsa erkek çocuğun kulağı delinir ve küpe takılır (K10, K11, K13, K39, K55).
- Kulak delinme artık kuyumcularda hastanelerde ya da eczanelerde yapılmaktadır (K7, K8, K19, K39).

Değerlendirme

Bütün toplumlarda olduğu gibi kırsal yaşam tarzının hâkim olduğu yörede doğum kavramı çok önemlidir. Geçiş dönemleri içerisinde doğum öncesi ve sonrası halk arasında ayrı bir öneme sahiptir. Evliliğin doğan çocuklarla daha sağlam olduğunu söylemek gerekir. Evlilikte çocukların olmaması o evliliğin eksik olduğu gibi bir izlenim oluşturmıştır. Her doğan çocuk aile kurumunu güçlendirir. Anne olmak kadının da toplum içerisindeki konumunu ve saygınlığını arttırır. Çocukların fazla olması aynı zamanda tarımsal faaliyetlerin yoğun olara yapıldığı toplumda gücü de temsil eder.

Kısırlığın tedavisi için büyüsel ve dinsel öğeler kullanılır ve halk hekimliğine başvurulur. Günümüzde ise daha çok hastaneye ve doktora giderek tedavi olma önem kazanmıştır. Halk arasında kadının kısır olduğu düşünülür; ancak zaman içerisinde doktora başvurmayla berber değişim göstererek sorunun erkekten de kaynaklanabileceği algısını oluşturmıştır.

Gebelikten korunmak için kadın ağır işlerde çalışır, halk hekimlerinin ilaçlarına başvurur, günümüzde aha çok doktora başvurarak koruyucu önlemler alır.

Bebeğin sağlıklı bir şekilde dünyaya gelmesi için dua edilir, hocaya gidilir, muska yapılır, adak adanır, doktora gidilir.

Hamilelik sırasında aşermesi her hamile kadının başına gelebilecek doğal bir olay kabul edilir ve kadının ihtiyaçları karşılanmaya çalışılır. Kadının ihtiyaçları karşılanmadığı zaman çocuğa zara gelebileceği düşünülür.

Çocuğun cinsiyeti hem anne baba adayları ve yakınları tarafından çok merak edilir. Yörede aşermesi ve kadının vücut özelliklerine göre cinsiyet tahmini yapılır. Halk arasında erkek çocuğa daha fazla önem verildiği için doğacak çocuğun erkek olması istenir. Günümüzde hastanede çocuğun cinsiyeti belli bir aydan sonra rahatça öğrenilmektedir.

Yörede bebeğin sağlıklı doğması için gebelik sırasında kaçınmalar ve uygulamalar bulunur. Annenin kendi sağlığına dikkat etmesi çirkin ve olumsuz şeyle bakmaması, yediği ve içtiği gıdaları özellikle seçmesi bebeğini olumsuzluklardan koruması için yapılır Akraba evliliği son dönemlerde yurtdışına gitmek için yaygınlaşmıştır; ancak halk yine de akraba evliliğine çok sıcak bakmamaktadır.

Doğum olayı öncesinde yapılan bütün hazırlıklar ve uygulamalar bebeğin sağlıklı bir şekilde dünyaya gelmesi için yapılır doğumun kolay olması, anne ve bebeğin zarar

görmemesi için hazırlıklar yapılır. Eskiden doğumlar evde ebenin yardımıyla yapılırdı; ancak günümüzde doğumlar hastanede gerçekleşmektedir.

Çocuğun doğumu sırasında herkes içeriye alınmaz, özellikle çocuğu ölen kadınlar odaya giremez ve erkekler dışarıda bekletilir. Çocuğun sağlıklı doğması neticesinde çevreye ve yakınlara lokum, bisküvi, tatlı türü yiyecekler ikram edilir.

Göbek Kesme, tuzlama ve yıkama çocuğun daha sağlıklı olması için yapılan uygulamalardır.

Çocuğun göbeği özenle saklanır ve daha sonra bir yere konulur. Göbeğin konulduğu ve gömüldüğü yerin, çocuğun gelecek hayatını etkilediğine inanılır.

Loğusa kadına çok iyi bakılmaya çalışılır. Yakın çevrenin onu ziyaret edip moral vermesi önemlidir. Kadının kendine gelmesi ve eski sağlığına kavuşması için beslenmesine dikkat edilir. Loğusanın iyi beslenmesi çocuğun da iyi beslenmesi adına çok önemlidir. Çocuğun sağlıklı olması ve büyümesi anne sütünün fazla olmasına ve annenin beslenmesine bağlıdır.

Halk arasında albasması inancı geçerliliğini korumaktadır. Kötü ruhların ve güçlerin anneye zarar vermemesi için bazı koruyucu uygulamalar yapılır. Anne ve bebeğin yalnız bırakılmaması, odada muska ya da Kuran-ı Kerim bulundurulması, yastığın altına bıçakveya makasın konulması sayılabilir.

Kırk basması inancı da toplumda geçerliliğini sürdürmektedir. Anne ve çocuğun hastalanmaması ve korunması için her ikisinin yalnız bırakılmaması, loğusa kadınları birbirini ziyaret etmemesi, bebeğin kırkı çıkmadan dışarı çıkmaması, kırkı olan kadınların karşılaşmaları sonucunda kırklarının birbirine karışmaması için iğne alıp vermeleri, çocuğa muska takmaları gibi bazı uygulamalar yapılır.

Çocuk ve anne için kırkının çıkması çok önemlidir. Annenin tam olarak temizlendiğine ve kötü ruhların etkisinden kurtulduğuna inanıldığı için kırklama inancı etkinliğini korumaktadır. Kırklamada anne ile çocuğun maddi ve manevi temizlendiğine inanılır.

Çocuğun adının ne olması gerektiği ve kim tarafından konulduğu önemlidir. Çocuğa verilen ad ailenin yapısıyla da ilgilidir. Aile büyüğünün çocuğa ad vermesi uygun görülür. Çocuğun cinsiyetine, ailenin ilk çocuğu olup olmadığına, kendinden önce doğan çocukları hep kız veya erkek olmalarına göre isimler verilir.

Çocuk ilk gezmeye genel olarak kırkı çıktıktan sonra götürülür. Kırkı çıkmadan çocuğu dışarı çıkartmak ve gezdirmek uygun görülmez.

Aydaş olan çocuğa dinsel, büyüsel içerikli uygulamalar yapılarak çocuğun kendisini toparlaması amaçlanır. Artık hasta olan çocuk halk hekimliği uygulamalarından çok doktora götürülmektedir.

Zamanında yürüyemeyen ve konuşamayan çocuklara dinsel, büyüsel, halk hekimliği yöntemleri ve hastanede tedaviler uygulanmaktadır. Yürüyemeyen çocuğun öncelikle kösteği kırılır ve böylece yürütölmeye çalışılır, nazar değdiği düşünöldüğü için hocaya götürölür, muska yazılır, yatır ve ocağa götürölür. Konuşamayan çocuğa dilaltının kesilmesi, çocuğun dile gelmesi için büyüklere dua edilmesi gibi uygulamalar görölür.

Devamlı ağlayan çocuklar hocaya götürölür ve muska yaptırılır. Günümüzde doktora götürölmemektedir.

Çocuğun ilk dişini çıkarması büyümesinin de sembolü olarak kabul edilir. Çocuğun ilk dişi çıktığında aile arasında “Hedik” yapılarak kutlanır ve komşulara dağıtılır. Kızların saçları genellikle kesilmezken erkeklerin saçı uzadığında kesilir ve bazı aileler çocukların saçarlını saklar.

Kız çocuklarında kulak delme genellikle kadınlar tarafından yapılır, günümüzde halkın bilinçlenmesiyle beraber eczanelere gidilerek yapılır.

Geçiş dönemleri içinde doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasına yöre halkı tarafından çok büyük önem verilmektedir. Doğan çocuklar aileye mutluluk vermekle beraber kırsal yaşam tarzı içinde özellikle erkek çocuklar güçlü olmanın da sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğum kavramıyla ilgili inanışlar dinsel, büyüsel ve günümüze doğru tıp ilmine bağli uygulamalar şeklinde görölmemektedir.

2.1.2. Sünnet

2.1.2.1. Sünnet Töreni ve Kirvelik Kurumu

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Türkiye’de çocukla ilgili geleneksel işlemlerden birisi de sünnettir. Dinsel ve töresel işlemler içinde en katısı ve en yaygın olanı sünnet geleneğidir. Hiçbir çocuk sahibi anne ve baba bu köklü geleneğin dışında kalmak istemez. Sünnet geleneğinin yaptırımı, bu

konuda bir karşı koyuşa ve tartışmaya meydan vermeyecek kadar güçlüdür (Örnek, 1977, s. 170).

Geleneksel kültürde önemli bir yeri olan sünnet, erkek çocuğun doğumdan sonra yaşadığı bir geçiş dönemidir. Ülkemizde dinsel ve töresel işlemler içerisinde en katı ve yaygın olanı sünnet geleneğidir. Her anne baba bu geleneğe uymak zorundadır. Sünnet geleneğinin yaptırımı, bu konuda bir karşı koyuşa ve tartışmaya meydan vermeyecek kadar güçlüdür. Oldukça yaygın bulunan bu pratiğin doğuşunun ve ortaya çıkışının nedenlerini açıklamaya çalışan değişik nitelikte görüşler vardır. Pratiğin çok yönlü bir işlevi olması bu konudaki değişik görüşlerin ortaya atılmasına yol açmıştır. Dünyanın değişik yerlerinde uygulanan sünnet pratiğinin gerek operasyon olarak birbirinden ayrıldığı, gerekse temelinde yatan dinsel, toplumsal, cinsel ve psikolojik etmenlerin çeşitliliği, sünnetin ortaya çıkışını tek bir görüşle açıklamamıza engel olmaktadır (Örnek, 1995, s. 170-171).

Sünnet töreni yapılmadan önce, aile tarafından sünnet olacak çocuğa kirve seçilir. Bir erkek çocuğun sünnet törenin külfet ve masraflarını başka bir aile büyüğünün üzerine alması ile iki aile grubu arasında kurulan sanat akrabalığa kirvelik adıl verilmektedir. Kirve esas itibariyle sünnet töreninin masraflarını kısmen olsun yüklenecek ve tören sırasında çocuğu kucağına alarak çırpınmasına engel olacak kimsedir. Genellikle eş durumundaki aileler arasında kurulan kirvelik iki taraftaki kişileri anlamlı bir dostluk ilişkisiyle birbirine bağlar. Çocuklarını birbiriyle evlendiren aileler nasıl adına hısımlık denilen kurumlaşmış bir dostluk ve yakınlık kurarlarsa, bir çocuğun sünnet töreninin üstlenilmesiyle birbirine bağlanan aileler de kurumlaşmış bir yakınlık kurarlar. Bu şekilde tanımlanılan “sanal akrabalık” kirvelik adı altında bilinmektedir. Böylece kirve çocuğa karşı bir takım sorumlulukları yüklemiş olur.(Kudret,1974, s. 8).

Kirvelik kurumu şu işlevleri yerine getirmektedir: Var olan ilişkileri pekiştirir; ailelerin sosyal ilişkiler ağını genişletir; bir sosyal sigorta mekanizmasıdır; sosyal alışkanlığı arttırıcıdır. Farklı dil, din ve etnik gruplardaki aileleri birleştiricidir; bürokratik devlet mekanizmasının halka tam manasıyla ulaşmadığı bölgelerde halk-devlet ilişkisini kolaylaştırır; bir yöreye dışarıdan gelen kişilerin bu yöreye intibaklarını kolaylaştırır; ailelerin veya kişilerin denetimindeki insan gücünü artırır ve önemli bir pazarlık gücü kazandırır (Kudret,1974, s. 32).

Sünnet düğünleri birçok ayrıntıları ile evlenme törenlerine benzerler. Kimi yerlerde sünnet gününün gecesine “kına gecesi” adı verilir; törene katılan kadınların, kızların ellerine kına yakmaları görenektendir. Genel olarak, davullu zurnalı, ya da çalgılı eğlenceler bu benzerliğin başlıca tanıtıdır; törene düğün adının verilmesi de bu bakıma anlamlıdır. Tahtacılar da, tıpkı evlenme törenlerinde olduğu gibi, şeker ve karanfille “okuntu” dağıtma, bayrak ve bayraktar ile törenin topluluk yönünü belirleme, sünnet işleminin bittiğini silah atarak haber verme, bayraktarın evinde delikanlıların eğlence düzenlemeleri gibi gelenekler bu benzerliği pekiştiren öğelerdir (Boratav, 1973, s. 196-197).

Anadolu’da kirveye hürmet, baba ve anadan sonra gelir. Kan akrabalığı bulunan dayı, amca kirve olamaz. Kirve bir anlamda çocuğun koruyucusudur, onun velisidir. Eğitiminden, askerliğine ve evlenmesine kadar çocuğun bütün faaliyetleri kan akrabalarından ziyade kirveyi ilgilendirir. Kirvelikte kadınlar örtünmezler. Kirveye birlikte yemek yerler. Mahremiyet kalkar, kirve ev halkından sayılır (Türkdoğan, 1969, s. 206).

Sünnet zamanı ve mevsimi olarak daha çok ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimleri tercih edilmektedir. Günümüzde özellikle kentlerde sünnet düğünü için cumartesi ve pazar günleri seçilmektedir (Artun, 2005, s. 143).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Sünnet mevsiminin genellikle hasat mevsiminden sonra olmasına dikkat edilir (K4, K5, K6 K12, K 32, K33, K38, K52).
- Sünnet mevsimi olarak artık yaz ayları tercih edilmektedir (K4, K5, K6, K12, K16, K32, K33, K38, K52).
- Çocuğun bir sağlık sorunu varsa erken sünnet ettirilir (K23, 26, K30, K38, K 39, K55, K64).
- Çocuk ilkokula başlamadan sünnet ettirilir (K23, 26, K30, K38, K 39, K55, K64).
- Çocuk ergenliğe girmeden sünnet ettirilir (K17, K23, K38, K48, K55, K74).
- Sünnet genellikle davullu zurnalı yapılır (K5, K6 K12, K 32, K33, K38).
- Sünnet düğünü davul zurna yerine artık orkestra eşliğinde yapılır (K7, K8, K10, K13, K19).

- Sünnet eskiden evde yapılmaktaydı. "Sünnetçi" adı verilen kişiler yapar (K5, K6 K12, K 32, K33, K38).
- Sünnet artık ilçede yapılmaktadır (K5, K6 K12, K 32, K33, K38).
- Sünnet için araba süslenir ve ilçeye o arabayla gönderilir (K5, K6 K12, K 32, K33, K38).
- Sünnet olacak çocuğun odası süslenir (K23, 26, K30, K38, K 39, K55, K64).
- Sünnette kirve vardır. Kirve o ailenin yakını olarak kabul edilir (K17, K23, K25, K26).
- Kirve genellikle ailenin takdir ettiği kişi olur (K15, K17, K23, K25, K26).

c)Değerlendirme

Sünnet olgusu yöre halkı açısından çok önemlidir. Sünnet kırsal hayatın özelliklerine bağlı olarak daha çok hasat mevsiminden sonra yapılır. Zaman içerisinde hasat mevsimi dışında da sünnet yapılmaya başlanmıştır. Sünnet gelenekler dini özelliklere bağlı olduğu kadar geleneksel hayatın değerlerine göre şekillenmektedir. Sünnet bir anlamda çocuğun ergenliğe geçişi olarak kabul edilir. Sünnetler eskiden "Sünnetçi" adı verilen şahıslar tarafından çocuğun evine gelinerek yapılırken şimdi ilçede hastanede yapılmaktadır.

Sünnet, ailenin ekonomik seviyesine göre davullu zurnalı olduğu gibi mevlit şeklinde olabilir.

Sünnet töreni olmadan ailenin veya babanın en yakınlarından kirve seçilir. Kirve ailenin sünnet masraflarına destek olur. Kan akrabalığı olmamasına rağmen kirve akrabalarından ve yakın çevreden daha çok aileye faydası dokunur. Aileler arasındaki bağın güçlenmesi, sosyal ilişkilerin gelişmesi ve dayanışmanın artması adına önemlidir.

2.1.3.Askerlikle İlgili Adet ve İnanmalar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Türkler, asker millet olarak bilinir. Askerlik yaşı gelip çatmış bir delikanlıyı vatani görevine güle oynaya uğurlamak Türklerin töresindendir. Askerlik yapmamak, Türk genci için adam yerine konmamak anlamına gelir. Halk arasında askere gitmeyen kız verilmez,

askere gitmemiş olan genç kendini ispatlamış sayılmaz. Türkiye'nin hemen her yöresinde, gençler askere çeşitli törenlerle uğurlanır. Düğün bayram havası içinde, vatani görevi için askere giden genç, koca evini baba evi gibi şenlendirmek için, baba evinden çıkan gelinlik kız gibidir. Türk töresinde koca evine giden kız, sıradan sebeplerle ayrılarak bir daha baba evine dönemez. Halk arasında “birincisi nikâh, ikincisi toprak” denir. Gelin, anne ve babasının yüzünü ak etmelidir. Gençler askere de aynı anlayışla gönderilir. Düğün bayram bunun içindir. Gerekirse vatani için ölecektir ve ana babasının yüzünü ak edecektir. Şehit olmak vardır, ama asla görevini yarım bırakmak yoktur (Önal, 2004, s. 64).

Türk halkı askerliği kutsal bir görev sayar. Askerlik çağına gelmiş delikanlının askere yolcu edilmesi, askerlik dönüşü karşılanması bir gelenektir. Askerlik, delikanlının askere gideceğinin belli olmasından, askere uğurlanmasından, şiirlere konu olmasından, ardından ağıt yakılmasından, gönderdiği mektuplara, karşılanmasına kadar geleneği olan bir geçiş dönemidir. Her törende olduğu gibi askerliğin etrafında da bir adetler, inanmalar, pratikler zinciri oluşmuştur (Artun, 2000, s. 47).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Askerlik, halk tarafından hem kutsal hem de geleneksel bir karakter taşımakta, gençleri olgunlaştırmakta ve hayata atılmalarını sağlamaktadır. Askere gidecek gençler için olgun bir kişi olma vasfını kazandırması açısından askerlik önemlidir (K4 K6, K15, K17, K25, K27, K32, K33).
- Askere gidecek kişilerin aileleri tarafından yemek verilir ve bu yemeğe asker olacak kişiler davet edilir (K4 K6, K15, K17, K25, K27, K32, K33).
- Asker aileleri tarafından verilen bu yemek haricinde akraba ve komşular tarafından yemek verilir (K2, K12,K 26, K31, K33, K39, K55).
- Karacadağ kasabasında askere gidecek kişilere Hamzaoğulları sülalesinin evinden bir yufka ekmek alır. Bu eve “Asker Ocağı” adı verilir. Askere gidecek kişi bu ekmeğin yarısını askere gitmeden önce, diğer yarısını da askerden döndükten sonra yer (K4, K6, K15, K17,K 25, K26).
- Hamzaoğulları'nın evinden getirilen bu ekmeğin (dürümün) asker olacak kişiye uğur getireceğine inanılır. Halk arasında anlatılanlara göre, Hamzaoğulları'nın evini soymaya gelen iki hırsız kendiliğinden evin kapısının yok olduğunu görürler.

Bu olaya tanık olan birisi, bu hadiseyi gidip köy imamına anlatır. Köy imamı Hamzaoğulları'nın evinin bulunduğu yerde ermişlerin yattığını söyler. O günden beri askere gidecek gençler buradan ekmek alır (K4, K6, K15, K17, K25, K26).

- Aynı dönem içinde askere giden kişiler arasında bir dostluk ve samimiyet oluşur.
- Acemi birliğini aynı yerde yapacak köy gençleri arasında birbirilerine sahip çıkma anlayışı görülür. Bu dönemde kurulan arkadaşlık sadece askerlik döneminde olmayıp daha sonraki dönemlerde de devam eder (K31, K32, K38).
- Askerin avuçlarına kına yakılır (K K18, K20, K21, K39, K55).
- Askere gidenlere hoca tarafından muska yaptırılır ve askerlerin boyunlarına asılır (K39, K43, K55, K56).
- Askerin ihtiyaçları için aile tarafından bavulları hazırlanır (K6, K15, K17, K25, K27, K32, K33, K55).
- “Kalakay” adı verilen hediye çantası hazırlanır, bu çantada çorap, çamaşır, gömlek gibi eşyalar bulunur (K39).
- Askere gidenlere rızkının kesilmemesi için ekmek, lokum ısırtılır. Askerden gelince kalan yarısı yedirilir (K13, K14, K18, K39, K43).
- Askere gidecek kişiler, gidecekleri günün sabahında köy meydanında toplanır(K4 K6, K15, K17, K25, K27, K32, K33).
- Kasaba halkı da askerle bu meydana gelir (K4 K6, K15, K17, K25, K27, K32,).
- Gelenler, asker adaylarına harçlık verir (K4 K6, K15, K17, K25, K27, K32,).
- Davul-zurna eşliğinde gençler askere yollanılır (K6, K15, K17, K25, K27, K32, K33).
- Askere giden kişi nişanlıysa, ailesi tarafından nişanlısı ziyaret edilir, hediyeler götürülür (K4, K6, K15, K17, K25, K26).
- Askerden döndükten sonra ailesi, akrabaları ve komşuları tarafından yemek verilir ve askerden gelen kişi ziyaret edilir (K4, K6, K15, K17, K25, K26).

c) Değerlendirme

Toplum içinde erkeklerin askerlik yapmasına çok önem verilir. Askerlik kutsal kabul edilir ve askere gitmeyenlere farklı bir gözle bakılır. Askere gitmeyenlere kız verilmesi hoş karşılanmaz.

Askere gitmeden önce mevlit yapılır, dualar okunur, askerin ihtiyaçları karşılanır. Askere giden gençlerin aileleri diğer askerlere sırasıyla yemek verir. Gençlere misafir gözüyle bakılır. Yörede gençler askere törenlerle ve şenlik havası içinde uğurlanır.

Askere gönderme geleneklerinde en dikkat çeken uygulama, sadece bir ailenin evinden alınan ekmeğin bir bölümünün asker tarafından yenilmesi, geriye kalan ekmeğin saklanması ve asker dönüşü o ekmeği yemesi olarak karşımıza çıkar. Askerin rızkının bitmemesi adına yapılan bir uygulamadır.

2.1.4. Evlenme

Evlilik, insan hayatında iki gencin hayatını birleştirmesiyle oluşan önemli geçiş dönemlerinden biridir. Evlilik ile ailenin temeli atılmaktadır. Evlilik kurumu daha önce gençlerin anne ve babalarının verdiği kararla kurulurdu ve bu karara karşı gelindiğinde gençler kaçarak evlenirdi. Günümüzde gençlerin kararlarına anne ve baba onay vermekte ve bundan dolayı da kaçarak evlenme artık eskiye göre azalmıştır. Her ne kadar anne ve baba gencin düşüncelerini dinleyip, onun evlilik kararına destek verse de birey yaşadığı toplumun gelenek, görenek, töre ve yasalarına uymak zorundadır (Altun, 2004, s. 226).

Evlenme, toplumsallaşma sürecinin en önemli aşamasını oluşturur. Kıza ve erkeğe yeni bir sosyal statü kazandıran evlenme; aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkileri belirlemesi ve düzenlemesi bakımından, her zaman ve her yerde önemli bir olay olarak görülmüştür. En küçük toplumsal kurum olan aile, dolayısıyla, kültürel yapının da temelini oluşturur. Evrensel bir karakter taşıyan evlenme; dünyanın her yerinde bağlı bulunduğu kültürel yapının gerektirdiği kurallara ve kalıplara uydurularak gerçekleştirilir (Kültür Bakanlığı, 2001, s. 59).

Yaşamın ikinci geçit dönemi olan evlenme, gerek kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerekse aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman ve her

verde önemli bir olay gözüyle görülmüştür. Ailenin toplumsal yapısının temeli olması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir karakter kazandırmıştır (Ömek, 1977, s. 185).

Geçiş törenleri içinde, yapısının karmaşıklığı ve içeriğindeki ayrıntıların zengin çeşitlenmeleri bakımından, hem çok ilginç, hem de incelenmesi çetin bir gelenektir, evlenme-düğün. İki gencin yaşam kaderlerini birleştirmeleri açısından bireylik davranışları, yeni bir hısımlık bağlantısının kurulması yönüyle aileler arası ilişkileri, iki tarafın akraba, dost, komşu çevrelerinin katılmasını yasa kıldığına göre de topluluk gösterileri içine alır (Boratav, 1973, s. 204).

2.1.4.1. Evlenme Biçimleri

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anadolu'da değişik evlenme biçimlerine rastlanır. Bunlardan kız kaçırma yoluyla yapılan evlilikler önemli bir yer tutar. Kız kaçırma olayındaki evliliklerde kız ya gönüllüdür, isteyerek kaçar ya da gönülsüz olduğu halde, oğlan tarafından kaçıılır. Kimi zaman kıza ait bir şeyin kaçıırılması, kız kaçırmakla eş tutulur. Hakkari'de “dezmal” kaçırmak denilen bu adete göre; kız çeşmede, yolda ya da evdeyken delikanlı kızın başörtüsünü zorla çözüp kaçıırır. Başörtüsü kaçıran kız gerçekten kaçıırılmış sayılır ve oğlan ailesi kızın ailesiyle anlaşmak zorunda kalır (Ömek, 2000, s. 186).

Cumra'da, düğün veya bayramda eğlenirken oğlanın anası kızın başına bir çalık atar. Bu çalık atmadan sonra kız resmen nişanlı sayılır. Kız, çalık atan kadının oğlunu istemiyorsa oyuna hiç çıkmaz, çıksa da başına örtülen çalığı kaldırıp atar. Bazen de delikanlı gözüne kestirdiği kızın yolunu keser, kaçıırır (Varol, 1954, s. 1020).

Evlenme çağına geldikleri halde çeşitli nedenlerle evlenemeyen oğlan ile kız kaçmak için anlaşırılar. Yaşlıca bir kadın arabulucu seçilir. Kadın kaçacakları günü ve yeri ayarlar, sonra aradan çekilir. Ev sahibi onları himaye eder. Aradan bir kaç gün geçince ev sahibi yanında üç beş kişiyle kız evine gider, kızın babasına durumu uygun bir dille anlatır. Babanın istediği başlık konuşulur, ardından oğlan evine gidilir, iş tatlıya bağlanmaya çalışılır (Şentürk, 1971, s. 6072).

Türkiye'de kültürel değişimlerin yoğun olarak görüldüğü büyük kentlerde, doğrudan tanışıp anlaşarak evlenmeler giderek yaygınlaşırken, geleneksel kesimlerde evlenme biçimlerinin başında görücülük başta gelmektedir. Görücülükte, erkeğin aile

bireyleri ile akraba ve komşulardan seçilen birkaç kadın, daha önce düşündükleri ya da komşularca önerilen kızın evini ziyaret ederek, kızı yakından incelemeleri ve niyetlerini kıza ve ailesine belli etmeleri söz konusudur. Buna kız bakma, görücü çıkma, dünür gezme gibi adlar verilir. Görücüler kızı görüp, olumlu bir yargıya vardıldıktan sonra, daha ayrıntılı bilgiler edinmek için ziyaretlerini bitirirler. Her iki tarafın olumlu bir karara varması sonucu görücülerin işi bitmiş olur. Görücülük yoluyla evlenmede, evlenecek erkek veya kızdaki çok, ailelerin girişimi, isteği ve beğenisi ön plandadır (Örnek, 2000, s. 185).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

İlçede görülen evlilik türlerini şöyle sıralayabiliriz:

1-) Görücü Usulü Evlilik: İlçenin kapalı bir sosyal yaşantıya sahip olduğu dönemler içinde en yaygın şekilde görülen evlenme biçimiydi. Bu evlenme şekli son dönemlerde günümüzde etkinliğini kaybetmiştir. Evliliğe artık kız ve erkek görüşüp konuştuktan sonra ailenin iznini alarak karar vermektedir. Aile, erkek ve kızın kiminle evleneceği hususunda zorlayıcı bir tavır göstermez.

2-) Beşik Kertme: Birbirine yakın günlerde ve ayrı cinsten olan iki çocuğun aileleri tarafından söz kesilip, çocukların büyüdüğü zaman evlendirmeleri olarak tanımlayabileceğimiz bu evlilik biçimi kasabada önceki dönemlerde görülmesine rağmen günümüzde uygulanmamaktadır.

3-) Akraba Evliliği: Ülkemizde akraba evlilikleri oldukça yaygın bir evlenme geleneğidir. Eskiden özellikle kırsal kesimde yaygın olmasına rağmen kentlerimizde oldukça yüksek bir orana sahiptir.

Bu tür evlilikler ilçede olumlu bir şekilde karşılanmaktadır. Bu gelenek ekonomik, toplumsal ve ruhsal açılardan belirli işlevlere sahiptir. Bu işlevler şöyle sıralanabilir:

a) Mirasın Bölünmemesi: Mevcut mal ve paranın akraba çevrelerinin dışına çıkmaması, yabancılara gitmemesi gibi ekonomik bir amaç güdülmektedir. Böylece arazi soyun arasında kalmaktadır.

b) Soyun devam ettirilmesi: Toplumsal bir amaç göz önünde bulundurulur. Özellikle oğlan çocuklarının fazla istenmesinin bir nedeni de köylerimizde gelenek olarak çok önem verilen bu amacın gerçekleştirilmesidir.

c)Gelinin saygılı olduğu amacı: Aile bireylerinin yabancı gelenlerin kendilerine karşı çok fazla saygılı davranmadıklarını fakat akraba kızlarının daha itaatli ve saygılı olduklarını düşünmeleridir.

d)Evlilikte istikrar: Bu husus kızın huyunun suyunun bilinmesinde dolayı savunulmaktadır.

e)Ekonomik yardımlaşma: Günümüzde yörede akraba evliliklerinin yaygın olmasında yurt dışında işçi ailelerinin çocuklarını evlendirmeye çalışırken diğer akraba bireylerine ekonomik olarak yardım etme düşüncesi ön plandadır (Tezcan, 1997, s. 211-212).

4-) Berder Evlilik: Evlenme çağına gelmiş iki erkeğin, kız kardeşlerini birbiriyle değiştirip evlenmeleri şeklinde görülen bu evlilik türü kasabada önceki dönemlerde çok az görülmesine rağmen olumsuz neticelere sebep olmuştur.

5-) Baldızla Evlilik: ilçe ve çevre köylerde çok fazla yaygın olmayan bu tür evlenmeler de karısının ölümünden sonra erkeğe göre çocuklarına daha iyi bakabilecek bir hanımın, ancak ölen karısının kardeşi olabileceği düşüncesiyle gerçekleşen bu evlilik aile bireyleri tarafından olumlu karşılanmaktadır.

Evlenme olgusu toplumda olduğu gibi kasaba halkı arasında kutsal bir özelliğe sahiptir.

2.1.4.2. Evlilik Çağı/Evlilik Yaşı/Evlenme İsteğini Belli Etme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Evlenmek için kızın 15, erkeğin 17 yaşını doldurmuş olması gerekir. Kızın ergin yaşa girmesi; ev işlerine katılması, aile ve grup içerisinde genç kızlık çağının gerektirdiği role bürünmesi ve karşı cinsle ilgilenmesiyle evlenecek duruma geldiğini göstermektedir. Erkek çocuğunsa, aynı biçimde toplumsal rolüne bürünmesi, evin ekonomisine katkıda bulunması, askerliğini yapması ve bir iş sahibi olması, evlenmesi için gerekli ve geçerli sayılan ölçütlerdir. Evlenme yaşını ve zamanını ekonomik ve sosyal olaylar, göçler, ölümler belirler. Evlenme girişiminde bulunmada toplum kıza ve erkeğe aynı hakkı tanımamıştır. Başka bir söyleyişle erkek ve erkek ailesi bu konuda aktif bir durumdayken, kız ve kız ailesi pasif durumdadır. Girişim, genellikle erkekten ve erkek ailesinden gelir (Örnek, 1995, s. 190).

Kızlar 17–18, erkekler askerlik dönüşü 22–23 yaşında evlenme çağına gelmiş olarak kabul edilirler. Evlilikte akraba olmaması şartı aranır. Evlenme yaşına gelen gençler evlenme isteklerini evin büyüklerine söyleyemezler. Çeşitli yollara başvurarak bu dileklerini belli ederler: Ayakkabıları ters çevirme, devamlı of çekme süpürgenin üstüne otuma vb. (Artun, 2005, s. 151–152).

b)Kulu halk kültüründe evlilik çağı ve yaşı ile ilgili uygulamalar şunlardır:

- Evlilik yaşı cinsiyete göre değişir (K10, K13, K14,K19, K39, K55).
- Kızlarda 16-18 yaşları arasında erkeklerde 17-20 arasında değişir (K10, K13, K14, K19, K39, K55).
- Kızlarda genellikle 18-22 yaşları arasında, erkeklerde 22- 25 arasında değişir (K2, K9, K11, K13, K18).
- Günümüzde evlilik yaşı yükselmektedir (K12, K19, K37).
- Yurtdışındaki gurbetçilere gelin verilmişse kız 18 yaşında ve üzerinde olmalıdır (K18, K39, K55, K56).
- Evlenmeyen kişilere iyi bakılmaz (K18, K39, K55, K56).
- Erkeklerde askerliğini yapma şartı aranır (K6, K23, K25, K39).
- Günümüzde kız veya erkeğin yaşından çok meslek sahibi olmalarına bakılır (K2, K12, K K23, K25, K39).
- Okuma oranının yüksek olması sebebiyle okuyan kesimde evlenme yaşı daha yüksektir (K4, K5, K6, K11, K13, K18,).

Kulu halk kültüründe evlenme isteğini belli etme ile ilgili uygulamalar şunlardır:

- Evlenme çağına gelmiş birey evlenme isteğini dolaylı yoldan babasına ve aile fertlerine iletir (K10, K13, K14, K19, K23, K25, K26, K39, K55).
- Anne ve babaya duyduğu saygıdan dolayı bunu doğrudan doğruya söylemek istemez. Ayrıca dolaylı yoldan bu isteğini dile getirmek toplumda yerleşmiş bir gelenek bütünlüğünü ifade eder (K10, K13, K14, K19, K23, K25, K26, K39, K55).

- Erkeğin, pilava kaşık saplaması, elbiselerinin ütülü olmadığından şikâyet etmesi, sürekli aynanın karşısında saç taraması babasının ayakkabısına çivi çakma, en küçük hadiselerle dahi sinirlenmesi, evlenmek istediğini gösteren tavırlardır (K5,K6, K9, K13, K14, K19K15,K23,K25).
- Evlenme yaşına gelen kız ise, kendisini her zaman süsler (K7, K8, K11, K14, K19, K39, K55, K56).
- Bulaşıkları sinirli bir şekilde yıkar ve asabi bir tavır takınır. (K7, K8, K11, K14, K19, K39, K55, K56).
- Ancak erkeğin evlenme isteğini göstermeye çalışmasına karşın kız çok fazla bu isteğini belirginleştirmeye çalışmaz (K1,K3, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K14, K18, K22, K24).

2.1.4.3. Evlilik Öncesi

2.1.4.3.1. Gelin-Güvey Seçimi

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Evlenecek kız ve erkekte yaş, fiziksel özellik, karakter, beceri, eğitim durumu gibi bazı özellikler aranır. Anadolu'da kız görme, kız beğenmede huy, tertip, düzen, çalışkanlık, beceriklilik ve temizlik önem verilen hususlardır. Bu özellikler geçmişten günümüze hep aranan özellikler olmuştur (Altun, 2004, s. 239).

Adana ve çevresinde gelin adayında aranan başlıca özellikler şunlardır: Eli yüzü düzgün, becerikli, akıllı terbiyeli olması, namaz kılması, kapalı olması, hamarat olması, elinin işe yatkın olması, ahlakının ve yüzünün güzel olması, iyi aileden olması, damada uygun fiziğinin olması (Başçetinçelik, 1998, s. 122-123).

Tekirdağ'da evlenme çağına gelen oğullarına ailesi önce beğendiği bir kız olup olmadığını sorar. Eğer oğlan kız beğenmeyi ailesine bırakırsa ailesi önce çevreden soruşturarak kız arar. Kız ararken kızda ve ailesinde ahlaki yapı, maddi durum, fiziki güzellik vb. özellikleri arar. Oğlanın beğendiği bir kız varsa aynı özellikler soruşturularak araştırılır. Çevredeki evlenme törenleri, kızlarla erkeklerin birbirlerini görüp tanışma ortamlarıdır. Eğer bir kıza karar verilirse kız evine görücü gönderilir. Görücüler oğlanın annesi, teyzesi, halası, yengesi ve komşu kadınlardır. Kız evi bu ziyaretin nedenini sezer. Gelin adayı kız, gelenleri güler yüzle karşılar. Teker teker ellerini öper. El öpme sırasında

ve ziyaret boyunca kız belli edilmeden incelenir. Vücutça bir kusuru olup olmadığına dikkat edilir. Yürüyüşü, oturması, kalkması, davranışları gözlenir. Evin temizlik ve düzenine bakılır. Kız beğenilmişse, görücülerden yaşlı bir hanım kızı beğendiklerini, uygun görürlerse kararlaştırılacak bir günde erkeklerin, kızı istemeye gelip gelemeyecekleri sorar. Kızın annesi ya da yakınlarından biri bu tekliften memnun kılmışsa “Mademki siz münasip gördünüz, kismetse olur. Ama bir kere de erkeklere danışalım.” der. Görücü misafirler uğurlanır. (Artun, 1998, s. 4–28).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

Kulu yöresinde gelin adayında olması istenilen bazı özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Temiz bir ailenin kızı olmalı (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K39, K43, K55, K56).
- Aile terbiyesi almış olmalı (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K39, K43, K55, K82).
- Eli işe yatkın ve becerikli olmalı (K11, K13, K14, K18, K39,).
- Saygılı olmalı (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K39, K43, K55).
- Namuslu olmalı (K9, K11, K13, K14, K18, K39, K43, K55).
- Güzel olmalı (K3, K9, K11, K13, K14, K39, K43, K55, K82).
- Huyu iyi olmalı (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K39, K43, K55,).
- Okumuş, meslek sahibi olmalı (K7, K8, K10).
- Soyu sopu belli olan bir ailenin kızı olmalı (K11, K13, K14, K18, K39, K43, K55).
- Çok gezen biri olmamalı (K39, K43, K55, K56).
- Anne- babaya saygıda kusur etmeyen biri olmalı (K4, K6, K11, K23).
- Evine sadık olmalı (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K39, K43, K55, K82).

Kulu yöresinde damat adayında olması istenilen özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Askerliğini yapmış olmalı (K2, K4, K6, K12, K23, K26).
- Belli bir işi ya da mesleği olmalı (K2, K4, K6, K12, K23, K26, K33, K35).
- Tanınmış bir ailenin oğlu olmalı (K5, K23, K25, K27).
- Dürüst ve saygılı olmalı (K4, K6, K12, K23, K26, K33, K35).

- İçki, kumar vb. alışkanlıklara sahip olmamalı (K5, K15, K17, K23).
- Memur olmalı (K5, K15, K17, K23).
- Dindar olmalı (K5, K15, K17, K23, K25, K39).
- Çok fakir olmamalı (K2, K4, K6, K12, K23, K26, K33).
- Sağlıklı olmalı (K4, K5, K14, K43).
- Evine bağlı olmalı (K39, K40, K43, K55).
- İyi huylara sahip olmalı (K14, K18, K39, K40, K43, K55).

2.1.4.3.2. Kısmet Açma

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Evlilik çağına gelen kız ve erkeğin belli bir süre içerisinde evlenmesi beklenir. Geleneksel kesimde, kız 25’ini erkek 30’unu geçtikten sonra ailelerde bir telaş başlar. Toplumumuzda, özellikle kız aileleri, belirli bir süre geçtiği halde, kızlarını evlendiremedilerse, kızlarının kısmetinin kapalı olduğuna inanırlar ve kısmetlerini açmak için çeşitli çarelere başvururlar. Erkekler için “elini salla ellisi” sözünün toplumdaki yaygınlığı ile böyle bir endişe fazla söz konusu değildir (Başçetinçelik, 1998, s. 124).

Anadolu’nun farklı bölgelerinde de kısmet açma uygulamaları vardır. Örneğin Amasya’da evlenmede geç kalınmış kızlar için türbelere gidilir ve orada “kilit açma” uygulamaları yapılır. Sivas’ta ise türbe duvarına çivi çakılır. Çorum’da Cuma ezanı okunurken mendil sallanır. Makaranın ipi boşaltılır (Kalafat, 1996, s. 14- 15). Üsküp’te kısmetlerinin açılmasını isteyen Türk kızları Yiğit Baba ve onun hocası Meddah Baba’ya giderlerdi. Kısmeti kapalı olan kızlar ve erkek için hocalara kilit açtırılır. Kısmetin açılması için hocaların yazdığı muskalar odanın dört köşesine halının dört başının altına koyulur, muskalar burada 3 gün kaldıktan sonra, muskayı kullanacak kişi bunları kazanda kaynatır ve suyuyla yıkanır. Yine kısmet açılması için hacdan getirilmiş topraklardan da medet umulmaktadır (Kalafat, 1994, s. 37).

Muş’ta, evlenme çağı geçen kız, kısmetinin bağlı olduğuna inanır. Eğer bu kız, arka arkaya üç çarşamba, bir oklava alıp, oklavayı ata biner gibi iki bacağı arasına alarak minareye çıkar ve orada şerefeden, üç kere “kırnavinız ve adetiniz batsın, it babaliler” diye devir yaparsa, o kızın kısmeti hemen açılır ve istemeye gelirler, diye inanılır (Kalafat, 1995, s. 102).

Malatya'da, kısmeti kapak kızların kısmetlerinin açılması için hiç kullanılmamış bir kilidin, cuma namazından ilk çıkan kişiye açtırılması ile gerçekleştirilir. Böylece kısmetinin açıldığına inanılır. Diyarbakır'da, Sultan Şehmuz'u, cuma günleri ziyaret eden evlenmeye niyetli gençler, dua edip dilek dilerler. Daha sonra, türbe yanındaki çubuğa, halka atarlar. Aday, türbe dışındaki çubuğa attığı halkayı geçirirse, dileğinin gerçekleşeceğine inanır (Kalafat, 2006, s. 158- 161).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Hocaya okutulur (K3, K9, K11, K39, K91, K98).
- Muska yazdırılır (K9, K11, K14, K18, K39,K43).
- Adak adanır (K3, K9, K11, K39, K55).
- Herhangi bir şey yapılmaz, beklenir (K46, K48,K56).
- Nazar değdiğine inanılıyorsa kurşun döktürülür (K9, K11, K14, K18, K39,K43).
- Evlenen gelinin kurdelesini, evlenemeyen kızlara verilerek dua edilir (K13, K14, K20, K21, K22)

2.1.4.3.3. Görücülük/Kız İsteme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Geleneksel toplumda, evlenme işine girişme kız bakma, kız arama, kız soruşturma ile başlar. Oğullarını evlendirmek isteyen aileler, ilkin akrabalarından, komşularından, yakın çevrelerinden başlayarak kız aramaya çıkarlar. Bu konuda kendilerine komşuları ve tanışları da yardımcı olurlar. Evlenecek delikanlıya kız aramak, kız bakmak için başvuru bu âdete “görücülük”, “görücüye çıkma” gibi adlar verilir. Evlenecek delikanlının ya da ailesinin daha önceden benimsediği birisi varsa, önce bu eve gidilir. Olumsuz cevap alındığı ya da alınacağı sezilirse, başka adaylar üzerinde durulur (Örnek, 1995, s. 190).

Görücülük, daha çok şehir ve kasaba ortamlarının bir göreneği olarak belirir. Köy çevresinde, görücülük ile kız isteme töreleri birbirine karışmıştır. Aynı köyde veya mahallelerde yaşayan gençler ve aileleri zaten birbirlerini gördükleri ve tanıdıkları için, bu çevrelerde görücülüğe gitmek yerine, doğrudan dünürçülüğe gidilmektedir. Gelenegin devam ettiği yerlerde kız görmeye kadınlar gider. Bunlar oğlanın anası, yakın akraba ve

yaşlı kadınlardır. Kadınlar, önce kızın güzelliği, törelere uygun davranışları üzerinde durur, yargıya varır. Daha sonraki aşama kızın ve ailesinin soruşturulmasıdır. Bu arada kız tarafına da düşünme süresi tanınmış olur. İki taraf karşılıklı olumlu değerlendirmeye varınca, görücülerin işi sona erer (Boratav, 1984, s. 173).

Erkek tarafının gelin adayını beğenmesinden sonra erkek tarafı aile büyükleriyle, yakınlarıyla kız istemeye gider. Bu ziyarette kızın akrabalarından, ortak komşularından da yanlarına aldıkları insanlar olmaktadır. Kız arama, bulma, beğenmede kadınlar ön plandayken dünür gitmede ise erkekler ön plandadır. Kız evindeyken oturulur oturulmaz kız istenmez, kızı dünürçülerin en yaşlı ve itibarlı olanı - Allah'ın emri, peygamberin kavliyle kızınız Fatma'yı oğlumuz Mehmet'e istiyoruz diyerek kız tarafından ister Yörüklerde ise kız verilmeden önce, oğlan tarafı soğukluk olmasın diye kız evinde su içmez. (Artun, 1996, s. 25).

Kozan Yörükleri arasında görülen samen olayı hakkında şu bilgileri veriliyor. Kız aramaya giden kişiye samen denilir. Samen kız isteyeceği köye giderken köyün delikanlıları bir direğin üstüne bir soğan, bir yumurta kabuğu veya bir elma geçirirler. Samen köye gelir gelmez kendisine silahla nişan atması teklif edilir. Bu çok tehlikeli bir oyundur. Çünkü saman nişanı vuramazsa delikanlılara bir hediye vererek hemen köyü terk etmeye mecbur olur. Samenin gideceği köy önceden onun ne zaman ve ne amaçla geleceğini bilir. (Artun, 1998, s. 25).

Yörük törelerine göre kız istemeye Yörük beyleri giderler. Evlenme görücü usulüyle olur. Aile reisinin verip vermemesiyle sonuca bağlanır. Anadolu'da ve kırsal kesimde evlilik önemli olaydır. Yörüklerde kız on yedisinde, erkek yirmi ikisinde evlendirilmelidir. İsteme, oğlanın askerden gelmesiyle yerine getirilmesi gereken bir borç olarak nitelenir. Oğlanın yakınları beğendikleri kıza bir akranını göndererek gönlü olup olmadığını araştırır. Olumlu bir haber alırlarsa büyükler devreye girerler. Oğlan evinden seçilen uygun kişiler kızın evine gider. Kız isteme olayına "Allah'ın Emrini Anma" da denir. Bu ziyaret sırasında kızın davranışları dikkatle izlenir. Kızın davranışları olumluysa oğlan tarafı düşüncelerini açar. Kız tarafı düşünmek için zaman ister. Teklif kabul edilmezse uygun bir dille oğlan tarafına bildirirler. Olumlu cevap verilirse bir kaç gün sonra oğlan evi kız tarafını yeniden ziyaret eder. Kız verildikten sonra aile arasında tatlı yenilerek ağızlar tatlanır. Tatlı sonrası su ve ikram edilen şerbetler içilir. Kız, büyüklerin ellerini öper. Oğlan

evi ve kız evi nişan ve düğün şekli ve tarihlerini, neler yapacaklarını belirler. (Artun, 1998, s. 25).

Kız evinde erkekler, oğlanın mesleğini, iyi ve kötü alışkanlıklarını belli etmeden araştırırlar. İyi olduğuna kanaat getirilirse oğlan evine bir gün verirler. Kız istemek için oğlanın ailesinden, akrabalarından, iş arkadaşlarından çevrede saygınlığıyla tanınan kişilerden oluşan bir grup kız evine gider. (Artun, 1998, s. 25).

Gelinlik kız her birinin elini öperek “Hoş Geldiniz” der. Kadınlar bir daha da erkek misafirlerin yanına çıkmazlar. Yalnız kız arada bir şeker kolonya, çay, kahve vb. ikram etmek üzere odaya girip çıkar. Gelinlik kızın üzerinde en güzel elbisesi vardır. Erkekler selamlaşıp, hatır sorduktan sonra tanışır, sohbet ederler. Bir süre sonra sedirde oturan erkek evinden bir kişi ayağa kalkarak “Haydin Başlayalım” diyerek odanın ortasına gelir. Bunun üzerine kız evinden bir kişi kalkarak karşısına geçer. Bunlar kız ve erkek evinin en yakın akrabalarıdır. Önceden seçilirler. Bunlar nişan, takı, karşılıklı hediyeler, eşyalar ve baba hakkı (başlık parası) konusunda konuşup anlaşır. Baba hakkı son yıllarda çok azalmıştır. Baba hakkının temelinde ekonomi ve evlilik kurumuna saygı yatmaktadır. Baba hakkıyla kızın ailesine düğün masraflarında katkı, evlenme yoluyla evden ayrılan iş gücünü ve ekonomik güçlüğü karşılamak amaçlanmaktadır. Kız istemeden, dünürçülük yoluyla anlaşılan ailelerin, bu anlaşmalarını daha geniş bir topluluk huzurunda sözle iyice pekiştirmelerine “Söz Kesimi” ya da “Söz Kesme” denmektedir. (Artun, 1998, s. 25).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Erkek tarafı, kızı istemeden önce araştırır, çevredeki insanlar sorar (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56).
- Öncelikle evlendirilecek erkeğe uygun olan kız seçilir (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56).
- Yörede daha önce görülen görücü usulü evlilik artık yerini kızların ve erkeklerin birbirini görüp konuşması ve birbirilerine uygun oldukları kanaatine varmaları sonucu, aileler tarafından evlenmelerine karar verilir (K19, K39, K43, K46 K56, K82).
- İlçenin herhangi bir kasaba ve köyünde başlık parası isteme gibi bir hadise hiçbir zaman görülmemiştir (K2, K3, K5, K6, K32, K33, K52).

- Evlenecek olan erkeğin ailesi, kızı uygun bulduğu takdirde, kızı istemek için halk arasında saygınlığı bulunan veya kız tarafıyla samimiyeti ve akrabalığı olan birisi birkaç kişiyle beraber kıza giderler (K,14, K18, K19, K56, K61, K92).
- İlk gitmede tanışma olur, kız istenilmez (K18, K19, K56, K61, K92).
- Görücüye gitmek için özel bir gün yoktur. Ancak perşembe akşamı gidilmesi hayırlı olacağına inanılır (K39, K43, K55, K56, K92).
- Kız istemede eli boş gidilmez (K,14, K18, K19, K56, K61, K92).
- Kız istemede lokum, bisküvi, tatlı götürülür (K,14, K18, K19, K56, K61, K92).
- Kız istemeye gelenlere çay veya kahve ikram edilir. Kahveleri veya çayı misafirlere kız dağıtır (K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56).
- Kız verildiğinde tatlılar dağıtılır, yenir (K,14, K18, K19, K56, K61, K92).
- Kızı görmeye gidildiğinde erkek gitmez (K55, K56, K82).
- Gidecek olan heyetten kız ailesinin önceden haberi olmalıdır (K39, K43, K55, K56).
- Kahve veya çay içildikten sonra kız istemeye gelen kişiler arasında büyük birisi söze başlar ve “Allah’ın emri peygamberin kavli ile kızınızı istiyoruz” der (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56).
- Kız istemede, hemen kız verilmez, düşünmek için zaman istenilir (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56).
- Eğer kızın babası bu teklifi kabul ederse tatlı türünden bir şeyler ikram edilir (K,14, K18, K19, K56, K61, K92).
- İki aile arasında söz kesilir ve akrabalığa ilk ve önemli bir adım atılmış olur (K,14, K18, K19, K56, K61, K92).
- Ancak kız tarafı bu evliliği uygun görmüyorsa çeşitli mazeret ve bahaneler öne sürer. “Kızımızın yaşa daha küçük, kızımız okuyacak, daha önceden başkasıyla söz kestik” gibi, sözler söylenir (K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K56).
- Kız isteme kimseye duyurulmadan yapılır, kız isteme olumlu olursa herkese duyurulur (K39, K43, K55, K56).
- Günümüzde kız istemeye damat adayı da gider (K2, K12, K19, K26).

- Kız isteme esnasında aracı kişilerden de bahsedilir. Bu aracı kişiler evlenecek erkek çocuğun ailesiyle kız tarafın ailesi arasında irtibatı ve görüş alış verişini sağlar. Evlenmenin her iki aile için mutlu sonla bitmesi için uğraşır (K13, K18, K39, K55, K56, K82).

2.1.4.3.4. Söz Kesme/Tatlı Yeme/Başlık

a)Türk Halk Kültürü’nde;

Söz kesimi, kız isteme aşamasından sonra gelmektedir. Dönürcülük yoluyla anlaşılan ailelerin, bu anlaşmalarını tanıdıkları çağırarak sözle iyice pekiştirmelerine “söz kesimi” ya da “söz kesme” denmektedir. Söz kesiminde başlık ve hediyeler de konuşulur, söze bağlanır (Örnek, 2000, s. 191).

Kızın verilmesi kesinleşince söz kesilir. Kız evi söz bohçası verir. Düğün için kız tarafına terlik, çorap, ayakkabı, tuvalet takımı, nişan elbisesi ve çeyiz eksiklerini tamamlamak için patiska vb. verilir. Oğlan tarafı da evlerindeki kişi sayısı kadar, yakın akrabalar dâhil bohça ister. Söz kesiminde erkek tarafı kıza grep, çorap, elbiselik kumaş, terlik vb. olan bohça verir. Kız tarafı da söz bohçasına mendil, gömlek, kravat, çorap vb. söz kesti alameti olarak koyar. Bohçalar karşılıklı verilince söz kesilmiş olur. Odada bulunanlar kız ve oğlan babasına “Hayırlı uğurlu olsun “vb. şeklinde iyi dilek ve temennilerde bulunurlar. Kız tarafından birisi lokum ve şeker ikram eder. Müstakbel gelin odada bulunan herkesin elini öper, kızın eline bir miktar para verilir. Nişan günü tespit edilerek dağılırlar. (Artun, 1998, s. 25).

Türkmen düğünlerinde kadın ve erkek dönürcüler ayrı ayrı söz keserler (Kalkanoğlu, 1953, s. 807). Yozgat'ta başlığa “günsalık” denir. Verilen para ile kızın çeyizi hazırlanır. Evin bütün eşyalarını kız tarafı yapar. Kız tarafına yapılan hediyelere “yolluk” denir (Köktürk, 1971, s. 5879-5883; Özbaş, 1968, s. 4795).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Kız isteme yapıldıktan sonra, kız tarafı düşünmek için süre ister (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32,K39, K43, K55, K56).
- Kız tarafı oğlan tarafını araştırır, kendilerine uygun bir aile ve erkeğin kızlarına iyi bir eş olup olmadıklarını araştırır (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32,K39, K43, K55, K56).
- Aile kızını vermeyi kabul ederse oğlan tarafını çağırır, oğlan tarafı söz yüzüğünü ve yanlarında lokum, bisküvi, şeker vb. Şeyleri getirirler. Söz kesilir ve getirilen yiyecekler misafirlere ikram edilir. Artık çikolata, baklava gibi tatlı türü yiyecekler ikram edilmektedir (K,14, K18, K19, K56, K61, K92).
- Nişanın yapılmasını kız tarafı ister (K,13,K14, K39, K43, K55)
- Başlık parası altında bir para istenilmez (K2, K3, K5, K6, K32, K33, K52).
- İlk yüzük takma sadece aileler arasında olur, komşular ya da akrabalar çağrılmaz ((K,14, K18, K19, K39, K56, K61).

2.1.4.3.5. Nişan

a)Türk Halk Kültürü’nde;

Söz kesiminden sonra gelen aşama “nişan”dır. Nişan töreni, genellikle kız evi tarafından düzenlenir. Nişan elbisesini giyen kıza kayınvalidesi ile oğlanın yakınları tarafından “takı” denilen ziynet eşyası takılır. Özellikle kasaba ve kentlerde, daha önceden yaptırılmış ya da hazır olarak satın alınmış yüzükler, bir büyük tarafından bu tür törenlerde adet olduğu üzere kalıplaşmış söz ve dileklerle adayların sağ ellerinin nişan parmaklarına takılır. Bu arada çağrılılar çeşitli içecek ve yiyeceklerle ağırlanırlar (Örnek, 1995, s. 193).

Nişan törenleri mevlitli ya da çalgılı olabilmektedir. Yörüklerde nişan, “toy” denilen büyük bir yemek ve eğlenceyle yapılır. (Artun, 1998, s. 25–26) Trakya’da nişanın olacağı gecedan bir gün evvel, oğlan tarafının akrabaları kız tarafına, elbiseler, ayakkabı, terlik, şeker, baklava gibi çeşitli hediyeler götürürler. Bunları bırakıp kızın hazırladıklarını alırlar. Kız tarafının hazırladıkları alınmadan önce kızın yengesi eşyaları açıp gösterir. Damada konan mendili, oğlan tarafından birisi kapar. Ve o kişi damattan müjde parası alır. (Artun, 1983, s. 10).

Yörüklerde nişan, nikahtan daha kuvvetli bir bağ sayılmaktadır. Nişan günü oğlan tarafı davar keser, pilav döker ve çalgılarla bu hazırlanan yemekler kız evine gönderilir. Kızın evinde bu yemekler büyük bir eğlenceyle yenilir (Yalgın, 1993, s. 267).

Nişan törenlerinde, iki tarafın onayladığı sevilen ve sayılan bir aile büyüğü tarafından, kız ve oğlana, iyi dileklerle yüzükleri takılır. Nişan töreninde, kız tarafı ve oğlan tarafı kıza takılar takarlar. Tören aile arasında veya geniş bir davetli arasında yapılır. Eskiden yapılan yemekli nişan törenleri, son yıllarda yerini pastalı ve şerbetli törenlere bırakmıştır. Geleneksel kesimde evlerde yapılan törenlerde kadın erkek ayrı eğlenirlerken, salonda yapılan törenlerde buna önem verilmemektedir (Başçetinçelik, 1998, s. 141).

Tekirdağ'da nişan evliliğe atılan ilk adımdır. Bu törenle kız ve oğlanın evlenme istekleri çevreye duyurulmuş olur. Nişan kızevinde yapılır. Nişan günü kız evi oğlan evi tarafından istenilen bohçaların yanında bir tepsi de nişan tatlısını oğlan evine gönderir. Oğlan evi nişan tatlısını nişan alameti olarak konu komşu, akrabaya dağıtır. Kız ve oğlan tarafı ile köy halkının hazır bulunduğu bir bahçede nişan töreni yapılır. Yüzükler bu törende takılarak gençlerin nişanları ilan edilir. Köy halkı bu tür törenlere büyük ilgi gösterir. Daha sonra düğün günü kararlaştırılır. (Artun,1998, s. 4–28).

b)Kulu Halk Kültürü'nde;

- Aileler arasında öncelikle nişan tarihi kararlaştırılır (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56, K82).
- Nişan günü yüzük takılmaya gidildiği zamandan farklı olarak daha kalabalıktır (K11, K14, K40, K43, K57, K58, K82).
- Yüzük takma ile nişan tarihi arasında uzun bir sürenin olmamasına dikkat edilir (K26, K 32, K33, K35, K39, K43, K55, K61).
- Nişan, yapılmadan önce erkek tarafı, kızı çarşıya (ilçeye) götürür. Gelin adayının çarşıdan gerekli olan eşyaları alması istenir. Gelin adayı eşyaları kendisi de alabilir ya da saygısından dolayı ne alınırsa razı olacağını söyler. Gelin adayı için çarşıdaki kuyumculardan altın (küpe, kolye, alyans, bilezik vb.) alınır. O gün, gece vakti kızın evine gidilir. Kalabalık bir grupla gidilmesine rağmen bu sefer damat da götürülür. Kız nişan elbisesini giyer ve süslenir. Erkek, takım elbise giyer. Kıza

nişan yüzüğü takılır (K1,K3, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56, K82).

- Nişan için gelen misafirlere tepsiler içinde kuruyemiş konulur ve dağıtılır, tatlılar yenilir (K14, K18, K19, K56, K61, K92).
- Sofraların ortadan kaldırılmasıyla beraber eğlence başlar ve halay çekilir (K11, K14, K18, K19,K32, K33, K56, K61, K92).
- Genellikle kızlar halay çeker, erkekler sohbet etmeyi tercih eder (K14, K18, K19, K56, K61,).

2.1.4.3.6. Nişanlılık

a)Türk Halk Kültürü’nde;

Nişanlılık bir ara dönemdir. Bu dönem genç kız ve genç erkeğin kurulacak yeni yuva için psikolojik ve sosyal açıdan kendilerini hazırladıkları bir dönemdir (Başçetinçelik, 1998, s. 147).

Nişanlılık dönemi dinsel bayramlardan birine rastlarsa, örneğin; Kurban Bayramı’nda kıza kurbanlık koç gönderilir. Ramazan Bayramı’nda ise kız ve oğlan evi karşılıklı olarak birbirlerini iftara çağırırlar ya da yiyecek-içeceklerle donatılmış iftar sinisi yollarlar. (Örnek, 2000, s. 194).

Nişanlılık süresi ailelerin durumuna bağlıdır. Özel durumlara göre bu süre uzayıp kısalabilmektedir. Geleneksel kesimde önceleri nişanlıların birbirlerini görmeleri ve görüşmeleri engellenirken günümüzde görüşme, yakın akrabaların olduğu ortamlarda gerçekleşmektedir. Nişandan ayrılan çiftlerin daha sonra köy içinden biriyle evlenmesi zor olduğundan bu yöntem uygulanmaktadır. Nişandan sonra bazı yörelerimizde dini nikâh da yapılmakta, bu durumda çiftler birbiri ile rahatlıkla görüşebilmektedir. (Karakaş,2005, s. 58).

Nişan töreninden düğüne kadar geçen zamanı kapsayan nişanlılık dönemi kız ve erkeğin birbirlerini her açıdan daha yakından tanımaya fırsat bulacakları ve evliliklerine zemin hazırlayacakları bir süreçtir. Nişanlılık dönemi de çeşitli âdetlerin uygulandığı bir dönemdir (Yılmaz, 2005, s. 95).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Nişandan sonraki dönemlerde özellikle bayramlarda erkek tarafı gelin adayını ve ailesini ziyaret eder (K 12, K23, K26, K 32, K33, K35, K39, K43, K55, K61).
- Kızın evine giderken, erkek tarafı gelen adaya hediye götürür (K2,K12, KK30, K31, K35, K61).
- Herhangi bir ihtiyacı varsa karşılar (.
- Aileler arasında kaynaşmayı sağlamak ve yeni kurulan akrabalığı pekiştirmek maksadıyla davetler verilir ve yakın akrabalar bu davetlere çağrılır.

2.1.4.3.7. Davet/Okuntu

a)Türk Halk Kültürü'nde;

“Okuntu” okumak fiilinden türetilmiş bir kelimedir. “Okuma”nın, bir kısmı mecazî olmak üzere birçok anlamı vardır. Bu anlamlardan biri de; “bir yere çağırmak, davet etmek” şeklindedir. Anadolu’da ise okuntu; “düğüne çağırmak için verilen hediye; çağrı kağıdı, çağrılık, davetiye; izin kağıdı, pusula vs.” gibi anlamlar ifade etmektedir (Şimşek, 2003, s. 19).

Köy ortamında, törenlerin dışında kimsenin kalmaması gözetilir; hele törenlerin bazı kesimleri, davetli davetsiz, yakın uzak herkese açıktır. Ama gene de, düğünün kimin oğlu, kızı için kutlandığını, yerini, zamanını bildirme, düğünün ilk önemli işlevi olarak başlı başına bir töre değeri taşır. Düğüne çağrı Anadolu’nun birçok yerlerinde okuntu, okuma deyimleri ile gösterilir; kimi yerlerde bu maksatla gönderilen hediyelere yolluk derler; Toroslar bölgesinde (Karatepe köyünde) düğüne çağrı, yol dağıtma diye adlanıyor. Bu işi, çokluk, kadınlar görür; kimi yerlerde, erkeklere erkek, kadınlara kadın okuyucular gönderilir; Sivas’ta, kadın okuyucuya bir de çocuk katılır. Eskişehir’de, okuyucuların, düğün sahibinin evden ayrılması sırasında defçilerle uğurlanması, olaya düğünün başlangıcı anlamında özel bir önem verildiğini gösteriyor. Okuyucular ya sabun, şeker, mum gibi birer simge değerinde şeyler, ya da kumaş gibi hediyeler götürürler düğüne çağrılan kimselere; düğün kesimlerinin (gelin hamamı, kına, duvak...) günlerini, yerlerini haber verirler;

bahşışlar alırlar. Mudurnu köylerinde, çağrılanlara ayrı ayrı mum gönderildiği gibi, muhtara bir tek mum yollandığı da olur: muhtar bunu camiye diker ve bütün köyün davetli olduğunu bildirir (Boratav, 1973, s. 216).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Okuntunun değeri yakınlığa göre değişir (K3, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56,).
- Okuntunun değeri kişilerin ekonomik durumuna göre değişir (K1,K3, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K73,K77).
- Okuntu geleneği yoktur (K52, K80, K93)
- Düğüne yakın çevre özellikle ziyaret edilerek davet edilir (K26, K 32, K33, K35, K39, K43, K55, K82).
- Düğüne davet için uzaktaki akrabalara telefonla ulaşılır (K5, K39, K40, K43).
- Okuntu daha önce köylerin ekonomik yapısına göre hediyeler verilir, şu an çok fazla okuntu verilmez (K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39).
- Düğüne gelen büyükler erkek tarafına düğün hediyesi olarak damadın babasına, evlenecek çiftin ihtiyaçlarını ve harcamalarına yardımcı olabilmek için para verirler. Bu paraya da yörede “okuntu” adı verilir. Düğüne akşamları kız tarafının erkek ve kadınları hayır dilemek için gelir (K3, K10, K13, K39, K55).
- Okuntu daha çok akrabalara verilir (K26, K 32, K33, K39, K43).
- Okuntu komşulara da verilir (K26, K 32, K33, K35, K39, K43).
- Yakın akrabalara daha değerli okuntu (şalvar, battaniye vb.) verilir (K26, K 32, K33, K35, K39, K43, K55, K82).
- Uzak akrabalar veya komşulara havlu veya yazma hediye edilir (K5, K39, K40, K43).

Değerlendirme

Aile kurabilmenin en önemli şartı evlilik olgusudur. Evlenme geleneksel anlamda kız ve erkeğin hayatını değiştiren ve onları sosyal hayatın içerisine yerleştiren bir kavram

olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumu oluşturan ve toplumun temel birimi olan aile kavramının oluşması adına evliliğe halk arasında çok önem verilir.

Yörede farklı evlendirme biçimleri görülür. Görücü usulü evlilik, beşik kertmesi, özellikle akraba evliliği, az da olsa berdel evlilik ve baldızla evlilik biçimleri gerçekleşmektedir. Kırsal yaşam tarzının ağırlığını hissettirdiği dönem ve yerlerde görücü usulü evlilik günümüz doğru ağırlığın kaybetmektedir. Toprakların bölünmemesi, ailenin içine yabancıların girmemesi, gelinin tanıdık olması akraba evliliğini yaygınlaştırmıştır. Günümüzde tarımsal faaliyetlerin azalmasına ve toprakların miras yoluyla parçalanmasına bağlı olarak yurt dışına göç olmuştur. Zaman içerisinde yurt dışına gidenler oraya yerleşmiştir. Hem memleketiyle bağı koparmamak ve en önemlisi çocuğunu memleketindeki birisiyle evlendirip onu yurt dışına götürerek hayatını kurtaracağını düşünmesinden dolayı akraba evliliği çok yaygındır.

Evlik yaşı genel olarak erkekler için 18- 20 arası kızlar için 17-19 yaşları arasında değişmektedir. Erkekler askerlik öncesi ya da askerliğini yaptıktan hemen sonra evlenir, kızlar genellikle erken yaşta evlenirdi. Ancak günümüzde okuma yazma oranının yükselmesi ve insanların bilinçlenmesiyle bu yaş sınırı daha çok yükselmiştir.

Evlenilecek aday seçilirken toplum içerisinde belli bir saygınlığı olan, meslek sahibi olan ve kötü alışkanlıklara sahip olmayan damat adayları seçilirken gelin adayları namuslu, dürüst ve saygılı ve örnek olanlardan seçilir.

Kismet açmak için dinsel ve büyüsel uygulamalar yapılır ve bu inanışlar halk arasında yaygınlığa sahiptir. Hocaya gitme, muska yaptırma, nazar değdiğine inanma, kurşun döktürme gibi farklı uygulamalar bulunur.

Çevrenin veya akrabaların tavsiyesiyle gelin adayı belirlenir ve aile büyükleriyle beraber gidilerek kız istenilir. Kız istemeye öncelikle kimseye duyurulmadan gidilir ve neticesi belli oluncaya kadar söylenilmez. Önceleri kızın fikri pek sorulmaz, kızın babasının sözü önemliydi. Ancak günümüzde damat ve gelin adayı daha önceden tanışıp anlaştıktan sonra kız istemeye gidilir ya da kızın fikrine başvurulur ve ona göre karar verilir.

Nişan kız ve erkek tarafının anlaştığının ve çevreye duyurmanın adı olarak da kabul edilir. Evliliğe geçişin en önemli aşamalarından birisi olarak görülür. Nişanlılık sürecinde kız ve erkek birbirilerini daha iyi tanıma imkânı bulur ve kendilerini evliliğe hazırlar.

Nişanlılıkta erkek kız tarafını çoğu zaman ziyarete gider, genellikle akşamları çevredeki insanların görmesini istemediği için kız evine gider. Aynı zamanda hediyeleşme her iki aile arasında akrabalık ilişkilerin güçlendirir.

Yörede yakın çevreden başlayarak komşular ve diğer akrabalar düğüne davet edilir. Okuntu geleneği vardır. Düğün masraflarına katkıda bulunmak amacıyla düğüne gelenler takı ya da para yardımında bulunur. Düğün sahipleri de düğüne gelenlere ve komşulara okuntu adı altında hediyeler verir.

2.1.4.4. Düğün

Düğün, evlenme denilen geçiş döneminin en belirgin özelliğidir. Düğünün geleneklere en uygun biçimde uygulanmasına çaba sarf edilir. Medeni nikâhtan sonra yapılan düğünle, gelinle güveyin evliliği yasa, din ve bağlı bulunduğu topluluğun üyelerinin onayıyla geçerli sayılır. Düğünden amaç kadın ve erkeğin evliliğini ilan etmek toplumun gözünde geçerli kılmak kutlamak ve kutsamaktır. (Örnek, 1995, s. 93).

Düğün topluluk bir olaydır. Genç erkekle genç kızın ve dolayısıyla onların ailelerinin yeni bir bağla birbirine bağlanmalarının bütün toplulukça bilinmesi ve topluluğun da katıldığı törenlerle bu bağın pekiştirilmesi gerekir. Daha dar bir çevre içinde geçmiş olan önceki kesimlere karşılık, asıl düğün gösterilerine mümkün olduğu kadar çok insanın katılmasını ister gelenek (Boratav, 1973, s. 215-216).

Toplumun ortak değer yargılarına, bilinçaltına, hayat tarzına sıkı sıkıya bağlı ve bir noktada bu niteliklerin bir yansıması olan düğünle ilgili her türlü, kavram ve uygulama, geniş anlamıyla Türk kültürünü, tarihi ve kültürel açılarından değerlendirmede önemli bir anahtardır. Düğün tarih boyunca, Türk insanının birbiriyle buluşup kaynaştığı bir ortam olmayı korumuştur. Düğün olgusu, insanları bir araya getirerek eğlendirir, gelenekleri canlı tutar, eğitime amacıyla sosyolojik ve kültürel anlamdaki önemini ortaya koymaktadır (Öğüt Eker, 1998, s. 15).

Tekirdağ'da düğünler bazen Salı günü başlayıp Pazar günü sona erer. Bu düğünler “perşembe düğünü” ve “pazar düğünü” olarak adlandırılır. Köylerde daha çok “pazar düğünü” yapılmaktadır. Düğüne Cuma gecesi kız evinde, cumartesi günü oğlan evinde başlanır. Düğüne komşular, akrabalar ve köylüler katılır. Oğlan evine yakın bir yerde komşu evinde veya bir kahve ocağına giderek erkekler düğünü kutlarlar, çay, kahve içilir.

Kadınlar hediyeleriyle birlikte düğün evine giderler, kız evinde ve erkek evinde cümbüş vardır. Kızlar rengârenk elbiseleri, pırıl pırıl parlayan oyalı grepleriyle maniler, türküler söyleyip oynarlar. Köyde delikanlılar, oynayan kızları 30-40 metre öteden seyrederek. Kızlara yaklaşıp laf atmak hoş karşılanmaz. Eğlenceler kızlarla delikanlıların karşılıklı bakışmaları, kızların delikanlıların imalı maniler söylemeleriyle sürer (Artun, 1998, s. 15).

Türk halk kültüründe benzer birçok yörede de olduğu gibi; “Mut köylerinde, kız evine oğlan evinden düğün için götürülecek yiyecekleri “kılıf yengesi” adı verilen, evli geçimi iyi bir kadın götürür” (Soylu, 1973, s. 6663).

Anadolu’nun pek çok yöresinde düğünden önce düğün ekmeği pişirilir. Yozgat’ta oğlan evinin yaptığı ekmeğe “düğün ekmeği”, kız evinin yaptığı ekmeğe “kına ekmeği” denir. Düğün ekmeğinde; hamur açıcı olarak şen tabiatlı, güzel sesli, şen kadınlar çağrılır. Def çalarak türkü söyleyerek hamur yoğrulur. Açıcılar, bir döküm ekmek açtıktan sonra ekmek tahtalarını kenara çeker, kalan bezeler etrafında halay çekerler. Damat geldiğinde ona yağlı bazlama pişirir, bahşiş alırlar. Düğün ekmeği, hamur az da olsa çabuk bitirilmez. Akşama kadar oyunlarla, manilerle devam eder. Kız evinde yapılan ekmekte de oyunlar, şenlikler olur. Bolluk olsun diye gelin oynatılır. Damada yağlı bazlama gönderilir (Özbaş, 1962, s. 2650).

2.1.4.4.1. Düğüne Hazırlık

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Düğün, evlenme denilen geçit döneminin en belirgin özelliğidir. Toplumda düğünün geleneksel değerlere ve kurallara uygun bir biçimde kutlanmasına çaba sarf edilir. Düğüne elden geldiğinde çok kimse çağrılmak istenir. Kimsenin unutulmamasına ve küstürülmemesine dikkat edilir. Düğün, çağrılanların dışında, başkalarına da açıktır. Onlar da çağrılanlar gibi ağırlandırlar. Düğünün zamanı ve yeri, kimler arasında olduğu, düğün öncesi çıkarılan "okuyucular tarafından bildirilir. Evlenmelerde de geleneksel kesimin kırsal alanı, bu işi okuyucular aracılığı ile duyurur (Örnek, 2000, s. 196- 197).

İnsanın dünyaya gelişinden ölümüne kadar hayatına yön veren, yeni bir şekil katan, enerji, davranış ve yaşama şekli kazandıran birtakım aşamaların başında düğün gelir (Kaya, 1996, s. 23).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Erkek tarafı, kız tarafından iki üç kişiyi de yanına alarak alışverişe çıkar (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56, K82).
- Ev kurabilmek için gerekli olan ev eşyalarını düğün öncesinde, gelin, kaynana, kayın baba ve birkaç akraba beraber çarşıya gider. Gerekli olan eşyalar (yatak odası takımı, halı, televizyon, oturma odası takımı, elektrikli süpürge vb.) alınır. Erkek tarafı maddi durumuna göre çeyizi artırabilir veya azaltabilir (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56, K82).
- Alışverişte kızın her türlü ihtiyacı karşılanır (K3, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56, K82).
- Düğün daha çok yazın sonu veya sonbaharın başında yapılır (K39, K46, K48, K84, K102).
- Düğünün hasat zamanından sonra yapılması daha uygun olur (K39, K46, K48, K84, K102).
- Gurbetçilerin tatil zamanı olan temmuz ayında yapılması uygun olur (K2, K4, K12, K30, K35, K37, K45, K50).
- İlçede taziyesi olan ailelerden düğünde davul – zurna çalmak amacıyla izin alınır. Düğünün yapılacağı yakın bir zaman içinde yöre halkından ve özellikle yakın akrabalarından ölen birisi varsa düğün davul zurna eşliğinde olmaz ve yöre halkı da bu duruma pek sıcak bakmaz (K3, K9, K32, K33, K39, K 40, K42, K46, K55, K 61).
- Düğün daha çok davul zurna eşliğinde yapılır (K2, K4, K12, K2, K K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56, K82).
- Düğünün kalabalık ve şenlik havası içinde olması biraz da ailenin büyüklüğüyle orantılıdır (K 3, KK10, K11, K18, K35, K39, K40, K84).
- Düğünde yemek verilir (K3, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56).
- Yemek için hayvan kesilir. Etle beraber daha çok bulgur pilavı, fasulye gibi düğün yemekleri yapılır (K3, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39).
- Artık, yemekler hazır olarak sipariş edilmektedir (K8, K12, K14, K16, K19, K32, K39, K52).

- Düğün masrafları ailenin ekonomik yapısına göre değişir (K1,K3, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K73).
- Düğünler daha çok evin önünde yapılır, düğün salonları tercih edilmez (K3, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K56).
- Düğünler perşembe günü öğleden sonra başlayıp pazar günü öğleden önce biter (K4, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K55).
- Günümüzde daha kısa süren düğünler yapılır (K11, K13, K14, K39, K43, K55).

2.1.4.4.2. Bayrak Dikme/Sağdıç

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Bayrak, milletler için bir egemenlik sembolüdür. Düğünlerde ise düğünün başladığının işaretidir. Anadolu'da bayrak dikildikten sonra düğün başlar ve düğün artık kız ve erkek tarafının değil; bütün köye, köylüye aittir. Türkler için bir ruh, bir mübarek kişi gibi olan bayrak (Ögel, 1991, 10); Milletler için nasıl bir bütünlük sembolü ve vazgeçilmezlik ise; toplumun temelini oluşturan aile ocağının ilk adımı olan düğünlerde de bayrağın birlik beraberlik sembolü olması o kadar vazgeçilmezdir. Evlilik kurumunun kurulması sırasında Anadolu'da yapılan evlenme töre ve törenlerinde küçük ayrılıklar dışında büyük benzerlikler vardır. Bu törenler sırasında kullanılan bayrak “Düğün Bayrağı” adını alır. Düğün bayrağı, ay yıldızlı Türk bayrağı olduğu gibi şah, nahıl, şimşir, gelbere, yom adları alan ve çeşitli süslerin takıldığı sırtlara takılı çeşitli adlardaki ağaç dallarından oluşmaktadır (Bozyiğit, 1987, s. 70).

Adana ve çevresinde düğünler, özellikle kırsal kesimde, perşembe veya Cuma günü oğlan evine bayrağın dikilmesiyle başlar. Ancak son yıllarda geleneksel kültürü yaşayan kesimlerin köy veya kasaba dışında yaşaması, akrabaların göçler nedeniyle başka illerde bulunması, düğünlerin başlangıç gününü ve süresini de değiştirmiştir. Günümüzde kent merkezinde ve kırsal bölgelerin çağında düğünler, katılımın çok olabileceği pazar günü başlamakta, aynı gün çeyiz getirilmekte bir hafta sonra pazar gününde gelin oğlan evine getirilmektedir (Başçetinçelik, 1998, s. 163).

Tekirdağ ve yöresinde, “şimşir”, “ahret dalı”; gelinin ahret kardeşi ve arkadaşları tarafından hazırlanır. Şimşirde, iğneden ipliğe kadar oyuncak, meyve, tarak gibi eşyalar bir çam ağacının dallarına ipe tutturulur. Dal, toprak dolu bir tenekeye yerleştirilir. Düğüne

kadar hazırlanır. Düğün günü, düğün alayı ile birlikte çalgıcılar, davetliler ve arkada gelin, ahretliğin evine gidilir. Orada eğlenilir, şımşır ile bohça alınır ve oğlan evine gelinir. Oğlan evinden ahretliğe, elbiselik ve çamaşır hediye edilir. Eğlenceler yapılır. Sonra yengeler gelini kaynanaya teslim eder. Ürgüp ve Nevşehir yöresinde, dalları sarı ve beyaz tellerle süslenmiş “yom ağacı” gelin odasına konur. Üzerine, geline getirilen hediyeler asılır. Denizli/Çal yöresinde, düğünün ilk günü güveyin ve sağdıçın evine “gelbere” adı verilen bir çam dalı asılır, üzerine yaprak, portakal, iğde, üzüm gibi süsler asılır (Bozyiğit, 1995, s. 259).

Sağdıç sözcüğü düğünde geline veya güveye kılavuzluk eden kimse anlamına gelir (TS, 1998, s. 1883). Evlenecek erkek, kendisine yandaş sayılan, kendisinden önce evlenmiş bir yakını ya da arkadaşını sağdıç olarak seçer. Sağdıç kendisine yapılan sağdıçlık önerisini kabul edip etmemekte serbesttir. Ne var ki, sağdıçlık görevi toplumsal değerler içinde onur verici, saygınlık kazandırıcı, erdemli, bir iştir. Sağdıç,- belki de akrabası olmadıkları- yeni çiftin yaşamına sanki akrabaymış gibi girecek, kabul görecektir, saygı kazanacaktır. Ayrıca evlenecek her bireyin geleneksel yaşam içinde bir sağdıca gereksinmesi vardır. Bu gereksinmeyi, sağdıçlık önerilen kişi de geçmişte duyduğu için, bu öneriyi kabul etmede pek direnmez. Sağdıç, yeni evlenecek olan güveye, düğün süresince nasıl davranılacağını sık sık anımsatır; neleri nasıl yapması, neleri yapmaması gerektiğini bir bir tüm ayrıntılarıyla öğretir (Balaman, 2002, s. 88).

Sağdıçlık geleneği, güveyin gerdek gecesi yerine getirmesi zorunlu davranışların güveye belletilmesini ve düğün süresince güveyi yalnız bırakmayıp ona eşlik etmeyi amaçlar. Bu arada sağdıç, düğün harcamalarına katılır. Hizmette kusur etmemeye, önderlik ve düzenleme işlevlerini de yerine getirmeye çalışır. Kısaca sağdıç emeğini ve gücünü esirgemez (Balaman, 2002, s. 89).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Bayrak dikilmeden bir kurban kesilir, bayrak dikilirken dua edilir, sonrasında şenlik yapılır (K3, K9, K32, K33, K39, K 40, K42, K46, K55, K 61).
- Bayrak dikme perşembe günü öğleden sonra olur (K4, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K55).

- Bayrağı ailenin bir büyüğü diker (K4, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43).
- Bayrak asıldığında sopanın ucuna soğan bağlanır (K4, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K55).
- Gelin ve damadın sağdıçı olur (K7, K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K39 K55).
- Sağdıç genellikle kızın ve erkeğin yakın arkadaşlarından seçilir(K2, K9, K11, K12, K14, K18, K32, K33, K35, K39).
- Erkek tarafının sağdıçı ön plandadır, damada yardımcı olur, kız tarafının sağdıçı her zaman gelinin yanında durur (K2, K9, K11, K12, K14, K18, K32, K33, K35).
- Sağdıç, bekâr veya evli olabilir (K9, K11, K13, K14, K18, K32, K33, K35, K39, K43, K55).
- Sağdıçın belli olması için koluna kırmızı kurdele takılır (K8, K9, K11, K13, K14, K18, K32, K33, K35).

2.1.4.4.3. Çeyiz

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Arapça “cihaz”dan gelen çeyiz; gelin için hazırlanan sandık eşyası; kızın baba evinden götürdüğü mal ve mülktür. Geleneksel kültürümüzde, kız çocukları daha ergenlik çağına gelmeden çeyiz hazırlıklarına başlanır. Çeyizin kızların yüz akı olduğu görüşü yaygındır, ilk hazırlananlar yatak çarşafı, yastık kılıfı, yorgan yüzü, mendil, örtü vb. eşyalardır. Bunların kenarlarına dikilmek üzere oyalar, danteller hazırlanır. Hazırlanan bez eşyaların tümü işlemelidir. Çevreler, yağlıklar, kenarları oyalanmış yazmalar, el örgüsü çoraplar çeyizin tamamlayıcı öğeleridir. Ailenin ekonomik durumuna göre birkaç yatak ve yorgan, iç çamaşırları, giysiler ile kilim, halı, bakır kap-kacak kıza verilen çeyiz eşyaları arasındadır. (Başçetinçelik, 1998, s. 167–173).

Çeyiz asma, çeyiz sergileme Anadolu'nun pek çok yöresinde gelenektir. Düğünün başlamasıyla, çeyiz de asılır veya sergilenir. Bazı bölgelerde, çeyiz, kız evinde usta kişilerce iplere asılarak sergilenir. Komşular, özellikle genç kızlar çeyiz görmeye gelir, işlenen çeyizden örnekler alırlar. Bazı bölgelerde çeyiz oğlan evine götürüldükten ve

yerleştirildikten sonra gösterilir. Oğlan evine kız evinden çeyizin götürülmesi, kimi bölgelerde düğünden birkaç gün önce olurken, kimi bölgelerimizde gelinin göçürülmesiyle birlikte olur. (Başçetinçelik, 1998, s. 167–173)

Bolu’da düğün gününden bir iki gün önce, kilim, halı, yatak gibi çeyiz eşyaları, kesilmiş koyun ve bir çuval sakızlı, karanfili ekmek; kınada kullanılacak çerez, kına, şeker gibi malzemeler, boyunlarına çan takılmış katırların üzerinde kız evine gönderilir, “çeyiz katırı” adı verilen bu törenle getirilen eşyalar, kız çeyizindeki diğer ürünlerle beraber komşulara gösterilmek üzere kız evinde asılır. Pazar günü, kız evi, yakın akraba ve komşularıyla beraber, erkek evine çeyiz asmaya giderler. Oğlan evinin bir odasına asılan çeyizler, akraba ve komşular tarafından dikkatle incelenir. Erkek tarafı, misafirlere kahve, şerbet ikram eder (Öğüt Eker, 1998, s. 24).

Tekirdağ’da kız evinin, düğün tarihinden önce çeyiz adı verilen birtakım eşyaları hazırlayıp alması adettir. Düğünden bir müddet önce damat ve gelin kendi yakınlarından birkaç kişiyle giyecek ve ev eşyası almak için alışverişe çıkarlar. Buna “çeyiz düzme” denir. Çeyiz damat evine davul zurna eşliğinde bayrakla götürülür. Çeyiz taşınırken sandığın üzerine oturma âdeti vardır. Bahşış alınmadan kalkılmaz. Bu arada gelinlik alınır veya diktirilir. Kızın çeyizi tamamlanınca konu komşuya gösterilir. Çeyiz düğüne bir hafta kala ve alay gününde oğlan evine gönderilir. Çeyiz oğlan evinde duvarlara asılır, masalar üzerinde sergilenir. (Artun,1998, s. 4–28)

Bu hazırlık tamamlanınca düğüne birkaç gün kala veya birkaç gün önce adına “okuyucu” ,“fike” , veya “yiğitbaşı” adı verilen genellikle fakir ve dul bir kadın, komşuları, hısım akrabayı ve diğer köylüleri tek tek gelin hamamı, hamam gecesi, ana kınası ve kız kınası için çağırır. Okuyucu kadının sepetinde yaşlılar için kına ve gençler için kırmızı kurdeleyle bağlı tel bulunur. Köyün yaşlı kadınlarına birer fincan kına verir. Genç kızları kız kınası için yapılacak olan peksimet yapımı için kız evine çağırır. Okuyucu kadına çağırıldığı evlerden mendil, havlu, kumaş, para ve yiyecek gibi şeyler verilir. Köy kâhyası da muhtelif yerlerde bağırarak düğünü ilan eder (Artun, 1998, s. 4–28).

Aladağ yöresinde çeyiz götürme bayrağın dikildiği günden bir gün sonra, yani perşembe günü olur. Çeyizin götürüldüğü bugün kız ve erkeğin yaşayacağı ev düzenlenir, eşyalar yerleştirilir. Çeyizi kız evinden gelenler sererler. Çeyiz serildikten sonra akrabalar ve komşular çeyizi görürler. Buna “çeyiz gösterme” denir (Yılmaz, 2005, s. 105).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Aile, kızlarının 12-13 yaşlarına gelmesiyle çeyiz hazırlığına başlar. Çeyiz hazırlığına erken başlamak toplumda bir gelenek haline gelmiştir. Çeyizin çoğunu evlenecek olan kız kendisi hazırlar. Çeyiz olarak gelinin ailesi daha çok yastık takımı, yorgan, döşek, işleme, yazma, dantel, seccade, ev için gerekli ufak tefek eşyaları (tencere takımı, çaydanlık seti, halı, porselen takımı vb.) vermektedir (K3, K9, K10, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K48, K55, K56).
- Çocukluktan itibaren kız tarafından hazırlanan çeyiz, düğüne iki üç hafta kala çıkartılır, yıkanır ve temizlenir (K10, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K48, K55).
- Çeyizin hazırlanması, temizlenmesi kızın arkadaşları tarafından yapılır (K3, K9, K10, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K43, K48, K55, K56,).
- Kız, el emeği göz nuru çeyizini düğüne kadar güzel bir şekilde muhafaza eder (K10, K11, K13, K14, K18, K32, K39, K48, K55).
- Çeyizin fazla olması kız tarafı açısından gurur vericidir (K14, K18, K19, K24).
- Günümüzde dantel türü eşyalar hazır alınır (K19, K14, K20, K39).

Çeyiz götürülürken uygulanan gelenekler şunlardır:

- Çeyiz gelinin alındığı Pazar günü götürülür (K14, K18, K19, K24).
- Çeyiz düğünden bir hafta önce götürülür (K10, K14, K18, K32, K39, K48, K55).
- Çeyiz gelinin alındığı gün kızın evinin önüne serilir, gelenler çeyize bakar ve dua eder (K10, K14, K18, K32, K39, K48, K55).
- Gelin alındığında arkasından kamyon ya da traktörle çeyiz erkek evine götürülür (K10, K14, K18, K32, K39, K48, K55).
- Çeyiz davul zurna eşliğinde götürülür (K11, K14, K18, K19, K24, K39).
- Çeyiz gösterme kızın evinini önünde yapıldığı gibi erkek evinde de sergilenir (K10, K14, K18, K32, K39, K48, K55).
- Nazar değmemesi için çeyizin içine nazar boncuğu konulur (K14, K18, K19, K24, K55).

- Çeyiz sandığının üzerine oturana oğlan tarafından bahşiş verilir (K10, K14, K18, K19, K24).

2.1.4.4.4. Kına

a)Türk Halk Kültürü’nde;

Ülkemizde evlenmeyle ilgili yaygın geleneklerden birisi de “kına gecesi”dir. Kına gecesi, gerdekten bir gün önce kadınlar arasında kız evinde yapılır. Kız kınası kadar yaygın olmamakla beraber, damada da kına yakıldığını biliyoruz. Erkek evinde toplananların düzenledikleri gecede kız evinden bir tepsi içinde gelen kına sağdıcı tarafından erkeğin eline yakılır. Gerek kızın, gerekse erkeğin eline kına yakma gelenekselliğin ağırlığını duyurduğu yerlerde uygulanmaktadır (Örnek, 1995, s. 194).

Kına gecesindeki törenler, oğlan evinden gelen kınacılarla kız evinin yakınları arasında olur. Genellikle kadınlar arasında yapılan bir törendir. Bazı bölgelerde, kına günü oğlan evinden gelen kınacılara çeşitli zorluklar çıkarılır, şakalar yapılır, cezalar kesilir. Kına gecesinde, oğlan evinden getirilen kına yoğrulur, oğlan evinden getirilen çerezler, gelen konuklara dağıtılır. Bu arada, kimi bölgelerde aynı gün, kimi bölgelerde de kız kınasından bir gün önce, oğlan evinde erkekler arasında da oğlan kınası yapılır. Oğlanın serçe parmağına kına yakılır, türküler söylenir, oyunlar oynanır. Kimi zaman içeride kadınlar eğlenirken, dışarıda da erkekler eğlenir (Başçetinçelik, 1998, s. 180).

Tekirdağ’da genellikle cuma günü gecesi, kız evinde ana kınasını kutlamak üzere toplanılır. Konuklar gelin evinin en yakın komşuları, akrabalarıdır. Bazen kınaya oğlan tarafından kızlar da gelirler. Mevsim yazsa dışarıda, kışsa içeride toplanılır. Gelin kına gecesinde gelinlik giymez ya nişan elbisesini ya da başka bir elbise giyer. Gelin kızın başı mum çiçekleriyle süslenir. Bazen kına gecesi için “ince çalgı” tabir edilen keman, cümbüş, darbukadan oluşan çalgıları çalan çalgıcılar tutulur. Çalgıcı tutulmazsa kızların çaldığı darbuka eşliğinde türküler söylenir, oyunlar oynanır. (Artun, 1998, s. 4–28).

Kına yakılmadan önce, genç kızlar çeşitli kılıklara girerek oyun çıkarırlar. Mani atışırlar. Kına gecesinin son saatlerine doğru gelme kına yakılır. Kına yakılacağı zaman gelini bir sandalyeye oturtup yüzünü kırmızı greple örterler. Gelin bu sırada ağlamaya başlar. Eğer ağlamazsa kınanır, ayıplanır. Gelinin kınasını yengeler yakar. Kına yakmadan önce gelinin omzuna bir mendil koyarlar. Gelinin ellerine ve ayaklarına kına yakarlar.

Gelinin ellerini, gelinin çeyiz sandığından çıkarılan oyalı kına bezleriyle sararlar. Kına yakılırken kızlar kına vurma türküsünü söylerler. Eğer gelin uzak bir yere gidiyorsa kına yakılırken hasretliği, gurbetliği anlatan türküler söylenir. Gelini kına için bağlanmış elleriyle oynatırlar. Kına yakılırken para yapıştırırlar veya gelinin avucuna para koyarlar. Gelinin arkadaşları gelinin yanında kalarak sabaha kadar eğlenirler, hiç uyumazlar. Güneş doğmadan önce çalgılar çalınarak köy içinde yakın bir çeşmeye gidilir. Gelinin annesi ve babası genç kızlara gelinin kinasını yıkatırlar. Gelinin avucundan çıkan paraların bir kısmını arkadaşlarına verirler, bir kısmını ise gelinin sandığına ve damadın cebine kismetini açılsın diye koyarlar. (Artun,1998, s. 4–28).

Tekirdağ'da oğlan evi cumartesi günü sabahtan kız evini kadın berberine götürür. Köyün bütün genç kızlarının saçları yapılır. Akşam için ince çalgı tutulur. Gelin o gece gelinlik giyer. Öğleye kadar iş biter, kızlar düğün evine dönerler. Bu sırada gelin salınması için davetliler toplanmıştır. Ağır bir müzik çalar. Bu müzik daha çok “Kırmızı Gül” türküsüdür. Ortaya bir sandık sandığın üzerinde bir içi su dolu bozuk paraların konduğu bir tas konur. Önde başında yeşil bir başörtü bulunan gelin ve kollarında iki yenge arkada ikişer ikişer grup olmuş kızlar tasın etrafında üç defa dönerler. Gelin üçüncü turun sonunda sandığa bir tekme vurur. Tas devrilir, bozuk paralar etrafa saçılır. Çocuklar bu paraları kapışırlar. Gelin önce yengelerin sonra davetlilerin ellerini öper. Cumartesi günü öğleden sonra oğlan tarafı kız evine gider. İki tarafın davetlileri bir araya gelir. Davetlilere akşam kız evinde yemek verilir. Köy halkı ve davetliler oyun alanında toplanırlar. Bu arada gelin davetliler gelene kadar kız tarafının bulunduğu bölümde oturur. Kızlarla oynar. Sonra gelin annesinin elini öper. Biri anne biri baba tarafından iki yenge kollarından tutarak gelini annesine getirir. Anne kızına takısını takar, yenge kadınların boynuna ikişer metre basma asar. Ayrıca mumlu tası taşıyan fike kadına (düğün çağrısı yapan kişi) da iki metre basma asar (Artun,1998, s. 4–28).

Karşı tarafta oğlanın yengeleri el çırparak gelini istediklerini belirtirler. Yengeler gelinin koluna girerek kaynanasına getirirler. Kaynana gelinin ayağına ipekli bir elbise yayar. Gelin bunun üzerinden geçerek kaynananın önüne gelir. Kaynana gelinin yüzünü açar, başının üzerinden şekerle karışık bozuk para saçar. Bir şekerin yarısını kendi yer, diğer yarısını geline yedirir. Sonra takısını takar, gelini getiren yengelere ve yiğitbaşı fike kadına hediye verir. Yerinden kalkarak yerine gelini oturtur. Oğlan tarafının yengeleri

gelini hemen kaldırırlar. Çevredekiler alkışlarlar. Gelini başka yere oturturlar. Gelen hediyeler bir yorgan çarşafının içinde toplanır. Yiğitbaşı kadın hediyelerin tek tek kimlerden geldiğini söyler. Düğün bitmeden peksimet (bir tür ekmek) dağıtılır, yanında şeker, kuru üzüm, fındık, fıstık verilir. (Artun,1998, s. 4–28).

Eskişehir’de kınada genç kızlar bulunmaz. Hatay’da gelin kınası yakacak kadın, oğlan evinden gönderilir. Isparta’da genç kızlar gelinle aynı giyimlidir. Gelinin belinde gümüş kemer, saçlarında sırma teller, basında poşu olur. Çivril’de kına gecesi eğlencelerinde “Arap Oyunu” gibi oyunlar oynanır; sabaha karşı acıkanlara “yat geber” yemeği verilir. Kastamonu’da kınada geline para ve eşya hediye edilir. Elazığ’da davetliler, kınaya ve defçiye para atarlar. Bolu’da kına gecesinde herkes dağıldıktan sonra kalan akrabalarla kına yakılır (Koşay, 1944, s.148-177).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Düğünün üçüncü günü kına günüdür. Bugün damadın evinde düğün yemeği verilir (K3, K7, K8, K9, K10, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K57).
- Bu düğün yemeği için Cuma akşamında kurbanlar kesilir. Kurban kesilirken bazı dualar okunur ve adetler yerine getirilir. Bundan maksat düğün üzerindeki nazarları ortadan kaldırmaktır (K1, K3, K7, K8, K10, K14, K18, K39, K43, K57).
- Düğün yemeğini özenle pişirilir ve bu yemeği her kadın pişiremez. Çünkü kasaba halkının büyük bir bölümü bu yemeği yiyecektir. Halkın yemek yedikten sonra memnuniyetle ayrılması gerekir (K7, K9, K10, K14, K18, K39, K43, K55).
- Düğün yemeğine sünnetlerde olduğu gibi kasabanın erkekleri davet edilir, kadınlara yemek verilmez (K3, K7, K8, K9, K10, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K57).
- Düğün yemekleri olarak et yemeği, bulgur pilavı, yoğurt çorbası, salata, hoşaf, taze fasulye gibi yemekler yapılır (K2, K35, K8, K9, K10, K14, K18, K32, K39, K57).
- Düğün yemeğinden sonra ikindi vaktinde doğru damadın evinden kızın evine davul zurna eşliğinde gidilir (K3, K7, K8, K9, K10, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K57).

- Kızın evine yaklaşıldığı zaman kadınlar zılgıt çeker (K3, K7,K8, K9, K10, K14, K18, K32, K33, K39, K43).
- Kız evinin önünde iki-üç saat halay çekilir (K3, K7, K8, K9, K10, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K57).
- Kız evinde hazırlanılan kına önce gelinin ellerine sürülür ve daha sonra düğünde bulunan kadın ve çocuklara dağıtılır (K3, K7,K8, K9, K10, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K57).
- Gelini evine gelen erkek tarafına “kınacılar” denilir (K10, K14, K18, K32, K33, K39, K43,).
- Kına gününde geline, kız ve erkek tarafından altın takılar takılır, damada para veya küçük altın takılır. Bu takıları gelin ve damada bir kişi takar ve çevredeki insanların duyabileceği şekilde “bu takıyı erkeğin halası verdi, bu bileziği kızın amcası verdi” gibi sözler söyler (K10, K18, K32, K39, K43, K55).
- Takılar takıldıktan sonra belirli bir süre daha halay çekilir (K3, K7, K8, K9, K10, K14, K18, K32, K39, K43, K55, K57).
- Kınacılar davul zurna eşliğinde kız evinden ayrılırken yanlarında bardak, kaşık gibi eşyalar alırlar. Bunun sebebi maddi ve manevi zenginliğiyle geleceği düşüncesinin hâkim olmasıdır (K39, K43, K55).
- Kına gecesi kız evinde olur, kızın kınası yakıldıktan sonra erkeğin eline kına yakılır (K7,K8, K9, K10, K14, K18,).
- Kızın ellerine kına yakılırken avuçlarına genellikle çeyrek altın konulur (K9, K10, K14, K18, K32, K39, K43).
- Kına gecesi, kız ve erkeğin evinde ayrı olarak yapılmaz (K7,K8, K9, K10, K14, K18, K32, K39, K43, K55).

2.1.4.4.5. Gelin Alma

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Geleneksel kültürde kına gecesinin ertesi günü gelin alma günüdür. Gelin alma günü, düğün başladıktan sonra geçen üçüncü veya dördüncü güne rastlar. Bu gün genellikle pazar günüdür. Pazar sabahı erkenden kız evinde gelin çıkarma, oğlan evinde gelin alma

hazırlıklarına başlanır. Kız evi, kızını yeni yuvasına uğurlayacağı için hüznü, oğlan evi ise, aileye katılacak yeni birey için heyecanlı ve mutludur. Kız evinde sessizlik, oğlan evinde eğlence egemendir. Oğlan evinden konvoy olarak hareket eden gelin alıcılar, öğle olmadan eğlence ve oyunlarla, davul zurna ile kız evine gelirler. Evin önünde oyunlar oynar, halaylar çekerler. Bu günde, kız evinden kimse oyunlara katılmaz. Pek çok yörede kız evine yaklaşan gelin alıcılara, kız tarafı, çeşitli oyunlar yapar, zorluklar çıkarır. Gelin alıcılar geldikten sonra gelin hazırlanır, ailesi ile vedalaşır ve ana evinden koca evine uğurlanır. Gelin, ana evinden uğurlanırken, bahtının açık olması, yeni evine bağlanması, uğur ve bereket getirmesi amacıyla annesi ve yakınları tarafından, geline çeşitli pratikler uygulanır. Gelin alıcılar, gelini aldıktan sonra konvoy halinde davul zurnalarla mahalleyi veya köyü veya şehri dolaşırlar, gelini yeni evine türkülerle, oyunlarla, eğlencelerle getirirler. (Başçetinçelik, 1998, s. 199).

Tekirdağ'da pazar sabahı gelini almaya gidecek olan alay arabalarını oğlan tarafı hazırlar. Kız tarafı da kızın eşyalarını gönderme hazırlıkları yapar. Alay arabalarının üstleri renk renk kilimlerle sarılır. Arabalar kapalı hale getirilir. Arabaların sayısı 6–15 arası değişir. Gelinin bindiği araba en yakın komşusunun arabasıdır. Son zamanlarda bu arabaların yerini özel taksi, minibüs ve traktörler almıştır. Gelin arabasına güveyin komşuları ve hala, teyze ve yenge gibi yakın akrabaları binerler. Çalgılar öndedir, bunların ardında gelin arabası ve diğer arabalar güle oynaya kız evine doğru yola çıkarlar. Alayda gençler içki içerler. Gençlerin başı alay bayrağını taşır. Bayrağa oğlan tarafından elbiselik kumaş asılır. Kızın evine gelince çalgılar bir yanda durarak çalmaya devam ederler, kızın babası, yakınları ve komşuları arabaları karşılarlar, önde bulunan gelin arabasını içeri alırlar. Gelini arabaya bindirmek için akrabalar, komşular ve köylüler evin avlusunu ve dışını doldurmuşlardır. (Artun,1998, s. 4–28).

Gelin alayı gelince köyün gençleri arabanın tekerleklerini, boyunduruğunu çıkarır, saklarlar. Bir miktar para almadan bunları vermezler. Diğer yanda gelinin akrabaları bir odada toplanırlar. Evi terk edecek gelin kıza son kez ellerini öptürürler. Geline para verirler. Gelinin amcaları, dayıları takılarını takarlar Gelinin yengeleri de birer havlu verir. Gelinin babası gelini arabaya bindireceği zaman gelinin beline kırmızı bir kurdeleyle üç defa sarar. Buna “ kuşak kuşatma” denir. Alaya atlarıyla katılan gençler gelin arabasının önünde dururlar, mendil veya çevre isterler. Gençlerin bu arzuları gelinin bu iş için

hazırlanmış bohçasından karşılanır. Alay köyün dışında uygun bir alanda durur. Çalgılar “koşu havası” çalmaya başlarlar. Atlı gençler at koşusuna geçerler. Koşu menzili 3–4 km.dir. Verilen işaret üzerine koşu başlar. Birinci gelen atlı, gelinin arabasına gider. Gelin alayının geldiğini müjdeleyen koşu yastığını alır ve damadın evine yollar. Öte yanda bahçede tıraş edilmekte olan damadın sağdıcı koşuda birinci gelen atlının elinden bu yastığı alır, hediyesini verir. Yastık uygun bir yere konur ve günün hatırası olarak saklanır. (Artun,1998, s. 4–28).

Samsun’da gelin, almaya gidildiğinde erkek tarafından birisi gizlice kızın babasının evinden kaşık çalar; bu uygulama, o köyden kendi köylerine başka bir kızın daha gelin olarak gelmesi için yapılır. Bu defa kız tarafı düğünden bir gün sonra yapılan duvak merasimine geldiklerinde güveyin babasının evinden bir kaşık çalıp götürürler. Düğün günü gelin almaya gidildiğinde gizlice gelinin babasının evinden hamur mayası, süpürge teli, bir tabak pilâv veya bir miktar toprak alınıp güvey evine getirilir. Bu şekilde gelinin güvey evine bağlılığı artacağına inanılır (Şişman, 2002, s. 457- 458).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Gelin alma Pazar günü öğleden önce yapılır (K1, K9, K10, K14, K15, K32, K39, K48, K56).
- Sabah davul zurna eşliğinde gelin almaya gidilir (K3, K7, K9, K10, K18, K32, K33).
- Sabah erken saatlerde gelin kuaföre götürülür, gelinin saçaları yaptırılır, gelinlik süslenir ve fotoğraf çekilir (K3, K9, K10, K14, K18, K15, K32, K39, K48, K56).
- Gelinin süslenmesi bittikten sonra gelin baba evine bırakılır (K7, K8, K9, K10, K14, K15, K32, K39, K56).
- Davul zurna eşliğinde oğlan tarafı kız evine gelir, misafirler kızın babası tarafından karşılanır. Herkes toplanır, halay çekilir, sonrasında kız arabaya bindirilir ve erkek evine götürülür (K10, K14, K15, K32, K39, K48, K55).
- Gelin alma esnasında kızın küçük kardeşleri ya da yakın akrabalarından küçükler kapıyı kilitler, bahşiş almadan gelini dışarı bırakmazlar, bahşiş verildikten sonra gelin damatla beraber baba evinden çıkar (K14, K15, K32, K39, K48, K55) .

- Gelin alınırken arkasından çeyizi de götürülür (K1, K3, K7, K9, K10, K14, K39, K48, K55).
- Gelin ailesiyle vedalaşır ve oğlan evine doğru yola çıkar (K7, K8,K9, K10, K14, K15, K39, K48).
- Eskiden gelin at sırtında götürülür, sonrasında traktörle günümüzde ise arabayla alınmaktadır (K4, K6, K32, K33, K39, K48,K52, K55, K57).
- Gelin arabasının önüne oyuncak bebek konulur (K1, K9, K10, K14, K15, K32, K39, K48, K56).

2.1.4.4.6. Gelin İndirme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Orta Asya Türklerinde ruhları memnun etmek için gelinin, atın yelesine ve kuyruğuna kırmızı saçma ritüeli, günümüzde gelinin ve damadın başından bolluk ve bereket simgesi olarak buğday, un, para, şeker, çerez saçma şeklinde olmuştur. Saç, saçma, yabancı bir kızın, eşinin ailesi ve koruyucu ruhlar tarafından kabul edilmesi için yapılan bir kurban ayininin kalıntısıdır. Avcılık döneminde, avın kanı, yağı ve eti; çobanlık d öneminde, darı, buğday, bazı meyveler saçı olarak kullanılmıştır (İnan, 1986, s. 166-167).

Geleneksel kültürde, Anadolu'nun hemen her yöresinde gelin oğlan evine getirilirken ya da geldikten sonra çeşitli pratikler uygulanır. Bunlarda amaç yeni kurulan aileyi her türlü zararlı dış etkilere uzaklaştırmak gelinin huyunu, is gücünü, dayanıklılığını etkileyerek onu istenilen sekile sokmaktır. Anadolu'da gelin alma günü uygulanan pratiklerde kullanılan büyüsel nesnelerden bazıları şunlardır: Buğday, para, şeker, testi, ekmek – maya, Kuran, ayna, post, kazan, demir, yağ, oğlan çocuğu, su, kendir, kızgın saç, ateş, kaynananın bacak altından geçirme, çivi, cami, mezar – türbe gibi. Böylece bu nesneler yardımıyla uygulanan büyüsel pratiklerle evlilik garanti altına alınmak istenmektedir. (Santur, 1998, s. 194-207)

Yörüklerde ise gelin attan indirilir. Damat gelinin koluna girer, yavaş yavaş kapıya doğru giderlerken gelin içi su dolu bir ıbrığı (ibrik) devirir, döker. Kapının üst pervazına bir kaşık yağ sürülür. Alkışlar arasında gelin odasındaki sandığın üstüne oturturlar. Damat gelinin yüzünü açar, gelme yüz görümlüğü vererek odayı terk eder. (Artun,2005, s. 166).

Yörükler arasında az da olsa düğün adetlerinde farklılıklar vardır. Tecirli aşiretinin kaynak kişisi düğün adetlerinin bir bölümünü şöyle anlatıyor. İstenilen kız, ailesince verilince kız ailesine başlık verilir. Alınan başlıkla kıza çeyiz alınır. Komşu ve akrabalara hediye verilir. Kınacı gelince “Asma-Kesme” yapılır. Sucuk, lokum, çerez alınır. Bir çuha üzerine serilir. Bir kapla herkese çerez dağıtılır. Sinsin ateşi kurulup oynanır. Ardından güreş tutulur. Güreşi kazanan tokluk adı verilen davarı alır. (Artun,2005, s. 166).

Gelinci geldiğinde, gelinin fesine yeşil, kırmızı, sarı, kara yaşmak bağlanır. Bunların üzerine tavuk tüyü takılır, alınına da ayna bağlanır. Gelinin atının kulaklarına mendil, alınına ise ayna bağlanır. Gelen gelinci atına heybe veya yular bağlanır. Terki bağı yapılıp dağıtılır. Kızın evine gelmeden önce bir oğlana kız kıyafeti giydirilerek gelinin atına bindirilir. Cirit atarak kız evine gelirler. Kız evinde kız ata bindikten sonra kızın elindeki gümüş yüzüğü isterler. Bu yüzüğü damada götüren ondan bahşiş alır. (Artun,2005, s. 167).

Gelin, oğlan evine geldiğinde, çadırın etrafında üç kez dolandırılır. Daha sonra kaynana, gelini kucağında içeri götürür. Yumurta pişirip geline yedirilir. Gelin döşeğine para atılır. Oğlana ve geline baş bağlarlar. Ortaya bir yastık konur. İki kadın gelini üç kez dolaştırıp bu yastığa oturtur. Zülûf ve perçem kesilir. Fesin üzerine altın bağlanır ve üzerine yağlık bağlanır. Tekirdağ’da alay koşudan sonra yavaş yavaş köy içine girmeye başlar. Alayın köye dönüşü ağır yapılır ve nihayet oğlan evine gelinir. Gelin arabası avluya çekilir. Diğer arabalardakiler, davetliler daha önceden yerlerini almışlardır. Oğlan damatlık elbiselerini giymiş hazır beklemektedir. Gelin arabadan indirilir. Baş al bir greple örtülüdür. Damat, damat tıraşından sonra odasına çıkar. Önde sağdıç olmak üzere gelin arabasına giderler. Bu sırada sağdıç tasın içinde bulunan şeker, fındık ve ufak paraları etrafa saçar. Bu adet yeni kurulan yuvanın, bugünkü gibi her zaman bolluk içinde yaşaması için yapılır. Damat gelinin önüne gelir, elini sıkarak, önceden hazırladığı hediyesini, -bu genellikle altın ya da kâğıt paradır- gelinin göğsüne iğneler. Bundan sonra yengesinin kolunda bulunan gelininin sağ koluna girer. Bu üçlü grup kapıya kadar alkışlar arasında ilerler. Kapıdan içeri yalnız gelin ve damat girer. Güveyin arkadaşı kapıda bekler. Çalgılar bu arada “hoş geldin evimize” türküsünü çalarlar. Damat içeride bir süre eğlenir, sonra kapıda görülür. Elinde gelinin tutuşturduğu damatlık sigarası, ceket cebinde de dışarıdan ucu görünen bir çevre vardır. Sağdıç güveyin koluna girer, evin önünde bekleyen arkadaşlarının ve delikanlıların arasına katılır. Tebrik edilir. Düğünün şerefine halay çekilir.

Davetliler kahve ocağına veya bir kahvehaneye giderler. Bu arada açıkgöz bir delikanlı damadın cebindeki çevreyi kapar. Topluluğa damadın şekeri ve sigarası dağıtılır. Damadın çeyiz odasını terk etmesinden sonra gelin içeriden çıkartılır. Bir sandalye üzerine çıkarılarak hazır bulunanlara gösterilir. (Artun,2005, s. 167).

Artvin çevresinde yeni gelin eşinin evine girerken evin eşiğine sürülmüş bal gelinin ağzına sürülür ve kucağına bir erkek çocuk verilir. Çiftin ilk çocuğunun erkek olacağına inanılır (Kalafat, 1996, s. 17).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Gelin arabasıyla konvoydaki diğer arabalar köy içinde ve mezarlığın etrafında dolaşır. Gelin arabasının başını çektiği konvoy mezarlığın etrafında dolaşırken, mezarlığa bir eşarp atılır. Bunun sebebi kızın gelinlikle girdiği evden kefenle çıkması ve evliliğin bir ömür boyu sürmesidir (K3, K8, K9, K10, K14, K18, K39, K48, K56).
- Arabalarla kasabanın içinde tur atılırken çocuklar yolu kapatır ve gelin arabasından zarf içinde bulunan paraları alırlar (K8, K10, K14, K18, K19, K32, K39).
- Gelin arabası damadın evine getirildiği zaman, genellikle kaynana tarafından arabanın üzerine gelinle beraber bereketin gelmesi için saç saçılır. Saçı olarak bulgur, leblebi, demir para atılır (K3, K10, K11, K18, K15, K32, K35, K39, K48, K55).
- Gelin şenlik havasında davul zurna eşliğinde oğlan evinde indirilir (K18, K15, K32, K33, K39, K55).
- Gelin arabadan inince büyüklerin elini öper ve eve girer (K7, K10, K14, K18, K15, K32, K39).
- Baba evinden umudunu kesmesi ve yeni evini benimsemesi için kız evinden getirilen bardağı gelin ayakkabısıyla kırar (K3, K18, K15, K32, K39, K48).
- Bazı aileler gelinlerini kendi evine getirmeden, kendilerine uğur getirdiğine inandıkları bir komşusunun evine götürüp birkaç saat bekletirler (K11, K15, K39, K55).

- Gelinin doğan çocuklarının erkek olabilmesi amacıyla gelin arabadan inip eve girerken eline erkek bebek verilir (K7, K8,K9, K10, K14, K15, K39, K48).
- Gelinin damat evine getirilmesiyle çocuklar, ellerine, yastık, gelinin ayakkabısı, düğün bayrağı gibi nesneleri alarak damadın önüne gelip para isterler (K3, K9, K10, K14, K18, K15, K32, K39).

2.1.4.4.7. Özne Övme

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Anadolu'nun pek çok yöresinde damat gerdeğe girmeden önce yatsı namazından önce gezdirilir ve eğlendirilir. Damada çeşitli şakalar yapılır. Ardından gerdeğe gireceği eve kadar şamatalarla getirilir. Kilis'te güveye “çille” gezmesi yaptırılır. Güvey arkadaşları ile gezerken, her köşe başında eğlenceler yapılır. Güveyin önündeki mendilin ucundan tutmakta olan hocalar ilahiler, kasideler, övmeler okurlar. Hocaların ardından, sağdıçlarla güvey yürür. Türküler söylenir, oyunlar oynanır. Güvey evine kestirme yoldan getirilmez, gezme en az iki saat sürer (Kılıçkiran, 1976, s. 7638-7639).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Düğün bittikten sonra misafirler dağılır; damat, sağdıç ve arkadaşlarıyla beraber gezer, eğlenir. Akşam olunca arkadaşları tarafından evine getirilir (K2, K12, K35, K38).

2.1.4.4.8. Nikâh/Gerdek

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Düğünden sonra gençlerin bir araya gelmelerine “gerdek” denir. Gerdek medeni ya da dinsel nikâhtan sonra gerçekleşir. Böylece, gelin ve güveyin evliliği yasa, din ve toplum üyelerinin onayı ile geçerli sayılmış olur. Yasalarımız, ancak devletin bu işle görevlendirdiği yetkili memurun huzurunda ve usulüne uygun olarak kıyılan nikâhı evlilik için gerekli saymaktadır. Yasalara göre geçersiz olmasına rağmen, imam nikâhı denilen dini nikâh, yaygınlığını sürdürmektedir. Kimi aileler, medeni nikâhın yanı sıra bir de dini nikâh yaptırarak evlilik birliğini kutsamış olurlar. (Örnek, 2000, s. 197).

İslâm hukukunda, evlenme sözleşmesinde kadına ödenmek üzere belirlenen paraya da mehr" ya da "mahr" denmektedir. Bu, dini nikâh sırasında kararlaştırılır. Karı kocanın ayrılmasında, boşanmasında ya da kocasının ölümü durumunda kadına verilmek üzere dini nikâh sırasında belirlenen bu para, İslami gelenek içinde evliliğin ciddiyetinin ve kadının geleceğini güvence altına almayı amaçlamaktadır (Örnek, 2000, s. 202).

Tekirdağ'da törenden sonra yalnız kalan damat sağdııcıyla çıkar, gezer dolaşır, akşam yemeğini düğün evine en yakın bir komşu evinde sağdıçla yer. Oğlan evinde düğün için gelen erkeklerle yemekli bir mevlit okutulmaktadır. Mevlit yatsıdan önce biter. Damat, cemaatle birlikte yatsı namazına götürülür. Sonra caminin imamı da dâhil olmak üzere cemaatin bir kısmı düğün evine dönerler. İmam bir dua okur. Damat ve sağdıç orada bulunanların ellerini öperler. Damat yumruklanarak gerdeğe sokulur ve topluluk dağılır. Düğün sona erer. (Artun, 1998, s. 4–28).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Düğünden önce nikâh kıyılmaz (K3, K10, K14, K15, K32, K39, K48, K55).
- Halk arasında öncelikle dini nikâh kıyılır (K1, K9, K10, K14, K32, K39, K56).
- Daha sonraki zamanlarda resmi nikâh yapılır (K1, K3, K7, K10, K14, K15, K32, K35, K39, , K55).
- Dini nikâh akşam vakti hoca tarafından kıyılır (K7, K9, K10, K14, K39, K48, K56).
- Nikâhın kıyılması esnasında sadece ev halkı bulunur, dışarıdan kimse katılamaz (K1, K9, K10, K14, K15, K32, K39, K48, K56).
- Nikâh sırasında büyü yapılmasından korkulduğu için nikâh zamanı duyurulmaz(K1, K9, K10, K14, K15, K32).

Kulu yöresinde de gerdek ile ilgili adet ve inanmalar vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Gerdek odasına giren damat geline yüz görümlüğü taktıktan sonra gelinin duvağını açar ve gelin konuşmaya başlar (K1, K9, K10, K14, K15, K32, K39, K48, K56).
- Damat gerdekten önce iki rekât namaz kılar (K1, K9, K10, K14, K15, K32, K39, K48, K56).

- Gerdek öncesi gelin ve damada tatlı yedirilir (K1, K9, K10, K14, K15, K32, K39, K55).

Değerlendirme

Düğün bütün yakınların ve çevrenin katılımıyla gerçekleşen birlik ve beraberliği sağlayan toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkar. Geleneksel yapı içerisinde düğün şenlik havasında geçer ve akrabalık bağlarını güçlendirir.

Her aile ekonomik yapısına göre düğün hazırlığını yapar. Düğün hazırlıkları genellikle düğünde bir ay önce başlar. Kırsal hayatın etkin olduğu zamanlarda düğünler genellikle hasat mevsiminden sonra güze yakın yapılırdı. Bu durum kısmen etkili olmasına rağmen artık yaz aylarında ve özellikle gurbetçilerin geldiği zamanlarda yapılmaktadır.

Düğünler eskiden 3-5 gün arasında yapılırken sosyal hayattaki değişimlere paralel olarak daha kısa zamanlarda yapılmaktadır. Düğünler genellikle evin önünde davullu zurnalı yapılırken kısmen düğün salonlarında yapılan düğünler de vardır.

Bayrak genellikle bir aile büyüğü tarafından ve dua edilerek asılır. Kirvelik kavramı gibi sağdıçlık olgusu da toplum içerisinde ayrı bir öneme sahiptir. Düğünün başından sonuna kadar hem kızın hem de erkeğin sağdıçı düğünde gelin ve damada yardımcı olmaya çalışır.

Kızlar genellikle çeyizlerini kendileri hazırlar. Kızın çeyizin fazla olması hem kızın ailesi hem de kız için gurur vericidir. Kızın çeyizi dantel türü el işleri mutfak araç ve gereçleri, küçük ev aletleri olur. Gelin almaya gidildiğinde çeyiz de alınarak damadın evine getirilir.

Kına kız evinde kadınlar arasında yapılır. Kız eline kına yakıldıktan sonra erkeğin eline kına yakılır. Kına günü erkek evinde yemek verilir ve dua ettirilir.

Gelin alma ya damat tarafı öğleden önce arabalarla ve kalabalık bir şekilde gider. Gelin alma gelin için zor bir andır. Baba evinden ayrılma çok kolay olmaz. Geline erkek kardeşleri kırmızı kurdeleyi bağlar ve gelin hazırlanır. Damat ve gelinin evi içinde çıkmaması için kapı kapatılır ve dışarıdan bir bahşiş alınmadan kapı açılmaz. Bu gelenek her zaman varlığını korumaktadır. Kız evinin önünde halay çekilir ve daha gelin arabaya bindirilir.

Gelin indirme sırasında dinsel ve büyüsel uygulamalar görülür. Gelin indirilmeden mezarın etrafında dolaştırılması, gelin arabadan indirilirken saçı saçılması, bardak kırılması, çeyiz indirilirken yastığın damada götürülüp bahşiş alınması, dua edilmesi yapılan uygulamalardan bazılarıdır.

Yörede düğünün bittiği gece genellikle dini nikâh kıyılır, büyüden korkulduğu için nikahın saati, yeri çok söylenilmez ve aile arasında olur. Resmi nikâh düğünden sonraki zamanlarda yapılır.

Her zaman yanında olan arkadaşları düğün bitene kadar damadı yalnız bırakmaz ve destek olurlar.

2.1.4.5. Düğün Sonrası

Düğün sonrası genellikle oğlan evi komşular ve akrabalar tarafından ziyaret edilir. Toplumsal hayata bağlı olarak birçok yöremizde farklı uygulamalar yapılmaktadır.

Tekirdağ’ da düğün sonrasında uygulamaların devam ettiği görülür. Bu uygulamalar şunlardır:

1- Gelin Paçası: Düğünün ertesi gün düzenlenen törene “gelin paçası” adı verilir. Gelin paçası kadın ve kızlar arasında yapılır. Bu günde gelinin gelin gittiği evin erkeklerinin karıları dallı giyerler. Diğer kadınlar normal giysiler içerisinde. Kadınlar çeşitli oyunlar oynarlar, mani türkü söylerler, eğlenirler.

2- Düğün Tatlısı: Düğünden bir hafta sonra kız evi baklava, revani vs. tatlılar yapar. Gelinle damat çağrılır. Bunların yanı sıra kız ve oğlan evinden davetliler çağrılır. Yemekten sonra gençler bir odada, yaşlılar bir odada toplanır, kendi aralarında eğlenirler. (Artun,2005, s. 169).

2.1.4.5.1. Duvak (Baş Mevlidi)

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Düğünün son uygulamalarından biri olan bu gelenek çiftlerin karı-koca olması, gelinin bakireliğini ispat etmesi halinde tertip edilen bir törendir. Gerdek sabahı kadınların (genellikle oğlan tarafından biri olup sözü dinlenen, akıllı biridir ve düğünde sağdıç olarak da görev yapmıştır) gelinin yatağını toplayıp çarşıfta gördüğü değişikliklere bakarak verdikleri kararlar düzenlenen bu törende eşlerin birbirleriyle birleşmelerinden ziyade “genç kızın namusunu, şeref ve haysiyetini koruyarak gelin olması” fikri daha çok ön planda yer almaktadır. Aslında “duvak” nikâhtan önce gelinin beline bağlanan gayret-bekâret kuşağı ile de aynı anlama gelmektedir. Zira kızın babası, dayısı, ağabeyi “duvak”ı örterlerken bir anlamda kız üzerindeki velayet haklarını da damada teslim etmiş sayılırlar (Köse, 2003, s. 93).

Gerdek gecesinin ertesi günü paça günüdür. Paça günü olan pazartesi sabahı erkenden kalkılır. Damat ve gelin büyüklerin ellerini öper. Birlikte kahvaltı edilir. Damat tarafından gelin kuaföre götürülür. Öğleden sonra gelin ve damadın yakınları toplanarak birlikte eğlenti yapılır. Buna paça ya da gelin görme adı verilir (Kartal, 1998, s. 187).

Gerdek sabahı bekâretini ispatlamış olan gelinlerin yüzünün ve alnının açık olduğunu göstermek için duvak açma töreni yapılarak duvağı açılır. Dış etkilerin etkisi altında olan ve dikkatleri üzerine çeken gelin, duvağı açılmak suretiyle bütün bu etkilerden de uzaklaşmış olmaktadır. Yörelere göre duvak açma, duvak serpmeye, duvak savma olarak da adlandırılmaktadır. Pek çok uygulamayı bünyesinde barındır an duvak açma seremonisinde ayrıca gelinin çocuk sahibi olması, evine bağlı, hamarat birisi olması isteği de yatarak yine sempatik büyüden yararlanılmaktadır. Gelin yüzüne al bir örtü örtülerek odanın ortasına oturtulur. Bir kız ve bir erkek tarafından duvağı açılır. Burada gelinin yüzünün erkek ve kız çocuklarına açtırılmasındaki amaç, gelinin doğurganlığını etkilemek içindir. Damada açtırılması, bundan sonraki hayatında başka kimse yer almasın, göreceği erkek sadece eşi olsun; kaynanaya açtırılmasına yönelik uygulamada da gelinin yaşamı boyunca başının bütün olması amacı vardır. Bütün bunlarda taklit büyüünün temeline dayanarak söz konusu uygulamalarla gelini istenen şekle sokmak amacı açıktır. (Santur,1997, s. 141).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Gelin sabah odasından çıkmaz (K3, K7, K8, K9, K10, K14, K18, K39, K55).
- Zifaf gecesinden sonra, sabah damadın annesi, gelin odasına girer, bekâretini kanıtlayan geline özellikle damadın annesi ve aile fertleri saygı duyar (K11, K13, K18, K48, K55, K56).
- Kaynana gelinin yatağındaki bezi yakın akrabalarına gösterir (K11, K13, K18, K48, K55).
- Öğleden sonra gelinin sandığı açılır (K7, K8, K11, K13, K18, K48).
- Sandıktaki kuruyemişler çıkartılır, gelen misafirlere dağıtılır (K7, K8, K11, K13, K18, K48).
- Gelinin sandığından çıkartılan yemeni, şalvar gibi eşyalar yakın akraba ve komşulara dağıtılır (K7, K8, K11, K13, K18, K48).
- Gelin ve damat bir iki hafta içinde gelinin ailesine davete giderler (K7, K8, K11, K13, K18, K48).

c) Değerlendirme

Düğün sonrasında duvak geleneği bulunur. Gelinin bekâretini ispatlaması gelinin saygınlığını arttırır. Gerdekten sonraki sabah gelinin sandığı açılır kuruyemişler çıkartılır ve dağıtılır. Aynı zamanda gelinin sandığından yemeni, yazma, şalvarlar çıkartılır ve okuntu olarak akrabalara ve komşulara dağıtılır.

2.1.5. Ölüm

Ölüm insanoğlunun yaşadığı ortak olaylardan biridir. Her ölümlü bilinçlendiği günden itibaren bir gün öleceğini bilmektedir. Bu nedenle hemen her toplumda her dönemde, ölüm ve ölüm sonrası uygulanan pratikler ve bunlara bağlı inançlar görülmektedir. Bu pratiklerin şekillenmesinde milletin uygarlık düzeyi, gelenekleri ve dini inançları belirleyici öge olmaktadır. Ölüm ve sonrasında uygulanan pratikler ölüye karşı saygıyı, yaşanan üzüntüyü, ölüme karşı duyulan korkuyu yansıtmaktadır (Çağınlar, 2002, s. 65).

Doğum ve evlenmede olduğu gibi, ölüm çevresinde birçok inanma, adet, töre, tören, ayin, kalıp davranış, işlem kümelenmektedir. Ölüm çevresinde kümelenen ve ölüyle toplum üyelerini kuşatan bu inanmalar, adetler, işlemler, törenler ve kalıp davranışlar başlıca üç grupta toplanmaktadır. Bunlardan bir grubu ölenin “öte dünyaya gidişini” kolaylaştırmak; onun geride bıraktıklarının gözünde, gerekse “öte dünyada” saygın ve mutlu bir kişi olmasını sağlama amacına yönelik olanlardır. Bir başka grupsa; ölenin geri dönüşünü önlemek, yakınlarına ve geride bıraktıklarına zarar vermesini engellemek amacıyla yerine getirilenlerdir. Üçüncü grupta toplananlarsa; ölenin yakınlarının bozulan ruhsal durumlarını sağıltmak; sarsılan toplumsal ilişkilerini düzeltmek ve yeniden topluma katılmalarını sağlamak için uygulananlardır (Örnek, 1995, s. 207).

Ölüm, hayatın başlangıcı olan doğum ve onu takip eden evlilik gibi safhalardan sonra, halk inançları itibariyle önemli bir dönemdir. Türklerin, eski ve halen mensubu bulundukları dinler itibariyle inançlarında; ölümle her şeyin bitmediğine, ölümün sadece bir âlem değişme olduğuna, ölümle yok olunmayıp bu dünyadan öteki dünyaya geçildiğine inanılmıştır (Kalafat, 1998, s. 239).

Şamanist Türk boylarından Yakutlar ruhu tın, kut ve sür kelimeleriyle ifade ederler. Tın kelimesi “esinti, rüzgâr, nefes” anlamına gelir. Kut, “toprak, rüzgâr ve ana-kut”tan oluşur. Sür insanın enerji, irade ve ruh halini meydana getiren unsurdur. Tın vücuttan ayrılırsa ölüm gerçekleşir, kut ayrılırsa ölüm olmaz. İnsan uyurken sür vücuttan ayrılıp her tarafta dolaşabilir. Altaylılar ruh-can mefhumunu tın, sün e ve kut kelimeleriyle ifade ederler. Tın bütün canlı yaratıklarda vardır; süne ise ancak insanlarda bulunur. Kut her şeyde bulunur, cansız şeylere kutsiyet verir; ağılarda, ahırlarda bulunursa sürüler bereketli ve sahibi çok zengin olur. Çobanların değneği kutlu olursa sürülere hastalık veren ruhlar ve kurtlar uğramaz. Buna göre “kut” candan başka bir ruhtur ki yalnız insanda değil, fakat her şeyde bulunabilir. Ölülerin serseri dolaşan ruhlarına Altaylılar üzüt, Yakutlar ise ör derler. Kazan Müslümanlarında da öür kelimesini hatırlatan ürek kelimesi vardır ölülerin serseri ruhlarına denir (İnan, 2000, s. 177).

2.1.5.1. Ölüm Öncesi

Hayatın sonu olan ölüm, insanı çaresiz kılan, korkutan ve sırrına ulaşamayan bir geçiş dönemi olarak görülür. Ölümün insanoğlunu korkutması, onun çevresindeki olup

biten olaylardan, eşyaların duruş şekillerinden ölümün belirtileri olduğu sonucunu çıkarmaktadır (Örnek, 2000, s. 208).

2.1.5.1.1. Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Halk inanmalarında ölümü önceden haber veren belirtiler arasında hayvanlarla ilgili olanlar büyük bir yer kapsar. Evcil ve yabani hayvanların ötüşleri, ulumaları, kişnemeleri, böğürmeleri, belli hareketleri, uçuş yönleri, alışılmışın dışındaki davranışları, yaklaşan bir ölümün önbelirtisi olarak yorumlanmaktadır. Ev, ev eşyası, araç gereç ve yiyecekler çevresinde de ölümle ilgili birtakım inanmalar kümelenmiştir. Hayvanların insanlarda bulunmayan kimi yetenekleri, sezişleri, biçimsel özellikleri, uğurlu ya da uğursuz sayılmaları, bu türden inanmaların oluşmasında büyük rol oynar. Bu türden hayvanlar içerisinde, özellikle köpek ve baykuşla ilgili inanmalar yaygındır. Köpeğin sadece ulumasıyla değil, uluma biçimi, zamanı ve yönü ile de yaklaşan ölümü haber verdiğine inanılır. Baykuşun da yıkık ve terk edilmiş yerlerde yuva yapması “ölüm kuşu” olarak bilinmesinin temelinde yatan nedendir. Baykuş da tıpkı köpek gibi ölüm habercisi olarak görülür. Bunlardan başka evcil hayvanlardan kedi, at, koyun, keçi, inek ve öküz, yabani hayvanlardan tilki, kurt, çakal, yaras, yılan kümes hayvanlardan tavuk, kaz ile yabani kuşlardan yaras, karga ve leylek kimi davranışları ve bağırımlarıyla ölüm habercisi olarak kabul edilirler. Birtakım rüyalar da ölüm veya felaket haberi olarak yorumlanır. Hastada görülen psikolojik ve fizyolojik değişiklikler dikkatle gözlenir. Buna göre, hastanın davranışlarına ya da isteklerine göre sonunun yaklaştığı düşünülür ve hazırlıklara girilir. (Örnek, 2000, s. 209)

Tekirdağ'da bir kimse rüyasında canlı bir yılanı ayaklarının altında görürse o insanın en çok bir yıl yaşayacağına çıplak birini görürse de o insanın öleceğine inanılır. (Artun. 1998, s. 237).

Adana'da rüyada yatak görülürse, ev yıkımı görülürse birinin öleceğine inanılır. Rüyada önceden dış çıktığında acırsa yakın birinin, acımazsa uzaktan birinin öleceğine inanılır. Rüyada ateşte kazan ve çokça odun görmek ölüm olacağına yorulur. Yine ayakkabının ters düşmesi iyiye yorulmaz (Başçetinçelik, 1998, s. 245,246).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Evin yakınında köpeklerin uluması ölüm olacağına yorumlanır (K4, K5, K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- Gece evin yakınında baykuş öterse ölüm olacağına inanılır (K4, K5, K7, K8, K17, K24, K23, K35, K38, K39, K43, K49, K57, K95).
- Çocuğun sebepsiz yere çok ağlaması ölüm olacağına inanılır (K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- Ecel geldiğinde ölüm olur, herhangi bir belirtisi olduğuna inanılmaz (K19, K40, K51, K52).
- Yıldız kaymasıyla beraber birinin öleceğine inanılır (K3, K4, K5, K23, K35, K38, K39, K43,K48, K49).
- Rüyada daha önce ölen birinin görülmesi ölüm olacağına inanılır (K4, K5, K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- Rüyada Azrail gördüğüne inanılırsa ölüm olacağına yorumlanır (K13, K15, K18, K44, K48,K52, K93).
- Rüyada kişi, kendisinin öldüğünü görürse ölüm olacağına inanılır (K13, K15, K18, K44, K48,K52, K93).
- Rüyada kefen görülürse ölüm olacağına yorumlanır (K13, K15, K18, K44, K48,K52, K93).
- Rüyada kişi daha önce ölen birisinin kendisini ya da yakınlarından birini çağırdığını görmesi ölüm olacağına inanılır (K13, K15, K18, K44, K48,K52, K93).
- Hasta olan kişi sürekli dalıyorsa öleceğine inanılır (K3, K5, K40, K43, K48).
- Hasta olan kişi çevresinde kimse olmadığı halde konuşuyorsa öleceğine inanılır (K3, K40, K43, K55, K93).
- Hasta olan kişi çevresinde kimse olmadığı halde daha önce ölen kişilerle konuştuğunu söylüyorsa öleceğine inanılır (K5, K40, K43, K48, K55, K93).

2.1.5.1.2. Kaçınmalar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölenin her zaman geri dönebileceği ve geride bıraktıklarına zarar verebileceği korkusu ölü ile ilgili çeşitli işlemlerin ve davranışların biçimlenmesinde ve yorumlanmasında önemli rol oynamaktadır. Ölüden korkmanın egemen olduğu bazı toplumlarda ölünün gömüldüğü ya da bırakıldığı yerden hemen kaçılır; ölünün geri dönüşünü engellemek için cesedin kemikleri kırılır, eklem yerleri parçalanır; gömüldüğü yer taşlarla çevrilir; ölü sıkıca bağlanır; zaman zaman da vahşi hayvanların parçalanması için bırakılır veya yakılır. Kimi yerlerde ölü günlük kullanılan kapıdan çıkarılmaz, arka kapıdan çıkarılır. Sonra da bu kapı, ya taşlarla örülür ya da tanınmaz hale getirilir. Bu uygulamanın yapılmasında ölünün her an geri dönebileceği korkusu yatmaktadır, kapının bulunduğu yeri örmek, ölünün eve giriş yolunu bulamaması amacı gütmektedir. Geride kalan dul kadın da yüzünü boyar, yüzüne çamur sürer ve peçe takar, böylece kocasının geri dönüşünde kendisini tanımayacağını düşünür (Örnek, 1988, s. 115- 116).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Ölen kişinin eşyaları fakirlere dağıtılır (K4, K5, K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- Ölen kişiden çok bahsedilmemeye çalışılır (K23, K35, K38, K39, K49,).
- Mezarlığa çok fazla bakılmaz (K13, K15, K23, K39, K40, K55, K57).

Değerlendirme

Geçiş dönemlerinin üçüncüsü olan ölüm kavramı yöre halkı için çok önemlidir. Ölüm, insan hayatında büyük izler bırakmaktadır. Ölüm öncesi, sırası ve sonrasında farklı inanışlar ve uygulamalar görülür.

Ölümün insan hayatını şekillendirdiği için ölüm gerçekleşmeden insanlar bu olgunun ne zaman olacağını ve meydana geleceğini öğrenmek istemişlerdir.

Doğa olayları, hayvanların yaptığı davranışlar, rüyalar ve insan davranışlarının ölüm olayına etkisi olduğuna inanılır. Bu inanışlar etkinliğini kısmen devam ettirse de artı insanlar hastanenin veya doktorun görüşlerine göre hareket etmektedir. Ayrıca hiçbir belirti olmadan ecel geldiğinde ölümün olacağına inananlar da çoktur.

Ölüm olayı gerçekleştikten sonra genellikle halk arasında ölüden korkma durumu çok sık bir şekilde görülür. Bu nedenle ölüden bahsetmeme, elbiselerini ve eşyalarını dağıtma gibi kaçınımlar görülür.

2.1.5.2. Ölüm Sırası ve Defin İşleri

2.1.5.2.1 Ölüm Sırasında Yapılan İşlemler

a) Türk Halk Kültürü'nde

Karakeçili Türkmenlerinde “elden ayaktan düşmüşler” için “Allah kurtardı” denilir. Bu kişiler için fazla acı duyulmaz. Ölünün çıktığı evdeki bütün sular dökülür. Ağır hastanın öleceği anlaşılsa, evin eşiğine Azrail'in kılıcını yıkaması için su konur. Hastaya son nefesinde zembere suyu içirilir. (Kalafat, 1998, s. 35).

Tekirdağ'da bir kişinin öleceği anlaşıldığı zaman sağ tarafa çevrilir. Kuran okunur. Hastaya tövbe ettirilir, tekbir alınır, ezan okunur. Ağzına sık sık pamukla zembere suyu verilir. Hasta ölünce, çenesi çekilir, tülbentle sıkılır. Elbiseleri çıkartılıp yere temiz bir yatağa yatırılır. Göz kapakları kapatılır. Üzerine temiz bir örtü örtülür. Baş kible yönüne çevrilir. Eller göbük üstüne konur. Ölünün karnının üstüne, içine şeytan girmesin, ardından birini götürmesin, şişmesin diye bıçak, demir, makas vb. konur. Ruhu, Azrail çıksın, melekler girsin diye pencereler açılır. Ayak başparmakları birbirine bağlanır. Takma dişleri varsa alınır. Ölüm anında ayakucunda ezan okunur. Ölünün bütün çamaşırları yıkanır fakire verilir. (Artun,1998, s. 4-28).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Ölecek kişinin ağzına su verilir (K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- Ölecek kişinin yanında Kuran- Kerim ve özellikle Yasin okunur (K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- Ölecek kişi yalnız bırakılmaz (K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- Ölecek kişi son nefesini vermeden yakınlarını görmek istemesinden dolayı yakınları çağrılır (K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- Ölecek kişiye Kelime-İ Şahadet söylettirilir (K23, K35, K38, K39, K49, K57).

c) Değerlendirme

Ölecek kişinin şeytana kanaması için ağzına su verme ve ahrete imanlı gitmesi için Kelime-i Şahadet söylettirme ve onu yalnız bırakmama gibi uygulamalar görülür.

2.1.5.2.2 Ölümünden Sonra Yapılan İşlemler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölümünden hemen sonra yapılan işlemlerin bir bölümü doğrudan cesetle ilgiliyken, bir bölümü de ceset çevresinde toplanmaktadır. Ölünün öte dünyaya gönderilişine ön hazırlık niteliğindeki bu işlemlerin kimilerinin temelinde ölene “canlı” gözüyle bakmanın ve ondan korunmanın tipik belirtileri yatarken, kimlerinde de hijyenik endişeler ve dinsel gelenekler rol oynamaktadır. Bu tür işlemler içerisinde tipik ve yaygın olanlar, ölünün gözlerinin kapatılması, çenesinin bağlanması, başının kible yönüne çevrilmesi, ayaklarının yan yana getirilmesi, ellerinin yanlara ya da göbek üstüne konulması; üstündekilerin soyulması, “rahat döşeği”ne alınması; karnına bıçak, demir, makas, bakır vb. konması; bulunduğu odanın pencerelerinin açılması ve aydınlatılması, başucunda Kur'an okunmasıdır. Halk, bütün bunları, kendince geçerli saydığı birtakım inanmalara ve gerekçelere dayandırmaktadır (Örnek, 1995, s. 214).

Tekirdağ'da ölüm duyulunca komşular ölü evinde toplanarak ölenin yakınlarının acılarını paylaşırlar. Ölüm uzaktaki akraba ve yakınlarla duyurulur. Son yıllarda belediye hoparlörüyle duyuruluyor. Camide salası verilir. Eskiden ölümü duyurmak için tellal bağırtılmış. Ölüm sonrası ölünün ayakkabıları sokak kapısının önüne konur. Bunu görenler evde ölü olduğunu anlarlar. Ayakkabılar biri alıncaya kadar durur (Artun,1998, s. 4-28).

b)Kulu Halk Kültürü'nde;

- Ölen kişini gözleri kapatılır, çenesi bağlanır, üzerindeki takılar çıkartılır, ölünün şişmemesi için karnının üzerine bıçak ya da demir parçası konur (K4, K5, K23, K35, K38, K39, K49, K55).
- Gece öldüyse sabaha kadar odanın ışıkları açık bırakılır (K4, K5, K23, K35, K38, K39).

2.1.5.2.2.1. Ölümün Duyurulması

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölüm olayından sonra çevredeki komşular ölü evinde toplanır ve ölenin yakınlarının üzüntülerine ortak olunur. Ölümün ardından yapılacak ilk işlem ise ölümün çevreye duyurulmasıdır. Ölüm olayının duyurulması, ölü sahipleri tarafından, komşular tarafından, camilerde sala verilerek, belediye ya da muhtarlık hoparlörleriyle, gazete ilanlarıyla, radyo telefon-telgraf aracılığıyla yapılmaktadır. Küçük yerlerde yaygın olarak görüleni sala verdirmedi. İtibarlı kişilerin ölümü belediye hoparlörleri aracılığıyla yapılır, ölenin kimliği halka duyurulur. Gazetelere ilan verme yoluyla duyurma, daha çok büyük kentlerde görülür. Son zamanlarda, ölenin yakınları ya da çalıştığı veya bağlı bulunduğu kurum tarafından gazeteye verilen ilanla, ölümü duyurma yaygın hale gelmiştir (Örnek, 2000, s. 213).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Ölüm hadisesi meydana geldiği zaman kasabaya “sala” ile haber verilir. Kişi akşam öldüyse sala sabah verilir (K23, K35, K38, K39, K49, K57).
- İnsanlar vefat eden kişinin evine taziye giderler (K23, K35, K38, K39, K40, K49, K57).
- Ölen kişinin akrabalarına haber verilmesi en zor işlerden birisidir (K14, K35, K38, K39, K55).

2.1.5.2.2.2. Ölünün Bekletilmesi

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölen kişi bir an önce gömülmelidir. Kişi, sabahleyin ya da gece ölmüşse, öğle namazına, öğleyin ölmüşse ikindi namazına yetiştirilir. Ölünün uzaktaki yakınlarının cenaze törenine katılmasını sağlamak amacı dışında ölü bekletilmez. Ölenin bir an önce gömülmeye hazırlanmasının gerekçeleri, kokmaması, öte dünyaya bir an önce gidip hesap vermesi, beyni soğumaması, çilesi daha fazla sürmemesi, şişmemesi, acının bir an önce unutulması ve bir an önce toprağına kavuşmasıdır (Örnek, 1995, s. 215).

Ölünün bir an önce gömülmesinin birçok yörede farklı gerekçeleri vardır. Çankırı’da acı, bir an önce unutulsun diye; Kayseri’de bir an önce toprağına kavuşsun diye; Nallıhan’da çilesi daha fazla sürmesin diye; Sivas’ta beyni soğumasın diye, beyni soğumazsa sorgucu meleklerle ifadesini iyi verir (Boratav, 1997, s. 196).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Ölen kişi bekletilmez, hemen gömülür (K4, K5, K23 K26, K35, K38, K39, K49).
- Kişi akşama doğru ya da gece öldüyse bekletilir, diğer gün gömülür (K4, K5, K26, K35, K38, K39, K49).
- Ölen kişinin akrabaları uzaktaysa akrabalar gelene kadar bekletilir (K5, K23 K35, K38, K39, K49).
- Ölen kişinin odasındaki ışık açık bırakılır, karnına bıçak ya da makas konulur (K4, K5, K23, K35, K38, K39, K49, K55).
- Ölü, evdeyse gece serin bir yerde bekletilir, hastanedeyse hastane morgunda bekletilir (K4, K5, K35).
- Yazın ölen kişinin kokmaması için hemen gömülür, kışın biraz daha bekletilebilir (K4, K5, K23 K26, K35, K38).

2.1.5.2.2.3. Ölünün Gömülmeye Hazırlanması

a) Türk Halk Kültürü’nde;

İlkeller, genellikle ölümle tam ve kesin bir sona inanmamış, sadece ölenin canlılık halinde bir değişiklik olduğunu kabul etmişlerdir. İlkellerin ölümlerin geri dönerek insanlara zarar vereceği korkusu, ölümleri gömmek biçimlerini de etkilemiştir. Kimi yerlerde ceset hemen gömüldüğü, ıssız yerlerde bırakıldığı, hatta vahşi hayvanların yemesine terk edildiği gibi, kimi yerlerde de evin içine, avluya gömülür ve mezarına yiyecek, içecek, giyecek bırakılır (Örnek, 1988, s. 93).

İslamiyet’te ise ölüm olayı gerçekleştikten ve cenazeye gelecek kişilerin toplanmasından sonra ölüyü gömmek için hazırlıklara başlanır. Bu hazırlıklar; yıkama, kefenleme, cenazenin taşınması, cenaze namazı işlemleriyle gerçekleştirilir (Artun, 2005, s. 175).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Ölen kişi için kefen, havlu, sabun satın alınır (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K49).
- Tabutun üstüne atılacak battaniye ya da bez hazırlanır (K5, K38, K39, K40).
- Köyde bulunan tabut kullanılır veya yeni bir tabut alınır (K26, K35, K38, K39).

2.1.5.2.2.4 Yıkama ve Kefenleme

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Ölü yıkama işlemi, meslekten yıkayıcılar, hocalar, bu işte tecrübeli olanlar, “dini bütünler” tarafından gerçekleştirilir. Ölü yıkanırken, yıkayana yardım eden bir iki kişiyle ölünün yakınlarından ve komşularından kimileri de bulunur. Genellikle yıkama sırasında az kimse bulunmaktadır. Kadınları kadın, erkeleri erkek yıkayıcılar yıkarlar. Kadının yıkandığı yerde erkek, erkeğin yıkandığı yerde kadın bulunmaz. Büyük kentlerde ölüler mezarlık gasil hanelerinde belediye cenaze ilerine ödenen belli bir miktar para karşılığında yıkanır. Daha küçük kentlerde, ilçelerde ve köylerde para karşılığında yapıldığı gibi sevabına da yapılmaktadır. Köylerde yıkama işlemi avluya kurulan çadırlarda yapılmaktadır (Örnek, 1995, s. 215-216).

Ölünün kefenleme işlemi İslam geleneğine göre yapılır. Kefenlik bezin rengi beyazdır. Erkek kefeni gömlek (omuzdan ayağa kadar örtülen bez), izar (baştan ayağa kadar örtülen bez) ve lifafe (baştan ayağa kadar örtülen bez) denen denilen üç parça bezden, kadın kefeni ise; himar (başa örtülen bez), dir (göğse konulan bez), hırka(göğüsten göbeğe ya da diz kapağına kadar örtülen genişçe bez), izar (baştan ayağa kadar örtülen bez) ve lifafe (baştan ayağa kadar örtülen bez) denen beş parça bezden hazırlanır. Halk arasında, kişinin sağlığında kefenini alıp bir köşeye saklaması ya da bunun için para ayırması âdetine rastlanılmaktadır. Hac ziyareti yapanların çoğu, zenzem suyu ile ıslatılmış ve kurutulmuş kefenliklerini de beraberlerinde getirmektedirler. Ayrıca hacca gidenlere kefen ısmarlayanlar da vardır (Örnek, 1995, s. 216-218).

Amasya'da cenazenin yıkanma işlemi tamamlandıktan sonra, yakınları cenazenin üzerine birer tas su dökerler. Bu yörede ayrıca “Su Salası” da verilir. Su salâsı uygulaması Afyon, Saraykent, Çekerek ve Aydın'da da vardır. Kocaeli'de cenazenin yıkanma suyundan

içen alkoliğin tedavi olacağına inanılmaktadır. Adana'da cenazenin yıkandığı evdeki bütün sular dökülür (Kalafat, 1998, s. 247).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Ölen kişi kadınsa bir kadın tarafından yıkanır, ölen kişi erkekse hoca tarafından veya bir yakını tarafından yıkanır (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K49).
- Yıkama ve kefenleme bahçede, cenaze aracında ya da mezarlıkta yapılır (K4, K5, K23, K26, K35).
- Kazanda kaynatılan su biraz bekletilir, ılık suyla ölüyü yıkamak daha uygundur (K4, K5, K23, K26, K35, K38).
- Ölü yıkanır, ölüye abdest aldırılır, daha sonra ölü kefenlenir (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K 40, K49).
- Cenaze götürüldükten sonra cenazenin yıkandığı yer temizlenir (K26, K35, K38, K39, K49).
- Kazan kimden alındıysa hemen teslim edilir (K4, K35, K38, K39, K49).
- Kefenleme yapıldıktan sonra son bir kez yakınları ölüye bakar ve sonrasında kefen kapatılır (K5, K14, K23, K26, K35, K38, K39).

1.1.5.2.2.5 Cenazenin Taşınması

a)Türk Halk Kültürü'nde;

Ölünün kefenlendikten sonra içine konularak taşındıkları sandığa “tabut” denir. Tabut en çok çam ve kavaktan yapılır. Seyrek olarak meşe, gürgen, çınar, ceviz ve ardıçtan da yapıldığı olur. Kimi özel durumlarda ağaç yerine maden kullanıldığı ya da tenekeyle kaplandığı da görülmektedir. Tabutun üzerine örtülen örtü varsa ölü evinden, komşulardan, yoksa camiden alınır. Bu amaçla Hac'dan getirilmiş örtüler de vardır. Genellikle yeşil renkli olan ve üzerlerinde Arapça yazılı dualarla kutsal kişilerin adları bulunan bu örtülere “tabut örtüsü”, “Kâbe örtüsü”, “cenaze örtüsü”, “sal örtüsü” denmektedir. Bu örtülerin yerine tabut üstüne halı, kilim, battaniye, kumaş vb. örtüldüğü de olur; ölen, sağlığında vasiyet etmişse, bunlar sonradan camilere hediye edilir (Örnek, 2000, s. 218).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Cenaze genellikle kavak ağacından yapılmış tabutlarla taşınır (K5, K23, K35, K38, K39, K49, K55).
- Cenaze taşınırken tabutun üzerine battaniye konulur, eğer ölen şehitse Türk bayrağı konur, eğer ölen gelin olma çağındaysa gelinlik konur (K23, K35, K38, K39, K49).
- Cenaze omuzlarda değişimli olarak taşınır (K4, K5, K23, K39, K49, K55).
- Mezarlık uzaksa cenaze aracıyla götürülür (K4, K5, K23, K38, K39, K49, K55).
- Cenazeyi kadınlar asla taşımaz (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K40, K49).
- Cenaze taşınırken cenazenin önünden geçilmez (K35, K38, K39, K40, K49, K55).
- Hayra girmek için cenazeyi omzunda herkes taşımak ister (K4, K5, K23, K35, K38, K39, K49, K55).

2.1.5.2.2.6. Cenaze Namazı

a) Türk Halk Kültürü’nde;

İslâm dinine göre, Müslüman olan herkesin cenaze namazı kılınır. Cenaze namazının kılınması için; ölünün Müslüman olması, İslâmi kurallara göre yıkanmış olması, cemaatin olması, cemaatin tabutun önünde olması, ölünün vücudunun tabutun içinde olması, namazı kıldırarak imamın Kibleye karşı, yere yakın bir yere konmuş olan tabut içindeki ölünün göğsü hizasında, durması gerekir. Cenaze namazı dört tekbirden meydana gelir. Cenazenin önünde imam, imamın arkasında cemaat sıralanır. Cenazenin kadın, erkek, erkek çocuk ve kız çocuk oluşuna göre namazda okunması gereken dualar değişir. Cenaze namazı ile namazı kılınan ölü hakkında bir çeşit “aklama” yapılır (Örnek, 1971, s. 54).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Cenaze namazı dinin emrettiği şekilde kılınır konulur (K4, K5, K23, K30, K35, K38, K39, K40, K49, K55).
- Cenaze namazını erkekler kılar (K35, K38, K39, K40, K49, K55).
- Mezarlığa kadınların girmesi uygun değildir, kadınlar cenaze namazını uzaktan seyredebilir (K4, K5, K23, K30, K35, K38, K39, K40, K49, K55).

2.1.5.2.2.7. Defin ve Mezarlıkta Yapılan İşlemler

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ölümle ilgili Türk inançları oldukça zengindir. Özellikle ölünün gömülmesiyle ilgili pek çok adet ve inanma vardır ve geçmişten gelerek günümüzde hala yaşamaktadır. Eski Şamanist Türkler ve diğer Orta Asya ulularının defin törenleri hakkında Çin kaynaklarından geniş bilgiler ediniriz. (Artun, 2005, s. 174).

Mezarlıklar, gerek köy gerek kasaba ve şehirlerde oturma yerlerinin hemen dışında yer alır. Genellikle yol kenarlarına kurulmuştur. Ülkemizde mezarlıkların çoğu terk edilmiş bir görüntü çizer. Bir kısmı ise derli toplu, çiçekli ve süslü bir parkın özenli görünüşündedir. Köy ve kent mezarlıklarının genel görünüşü arasındaki fark, mezarların tipleri, yapımı, taşları ve süslenmesi ile kendini gösterir. Büyük kentlerde kubbeli, pahalı, taşlı, mimar elinden çıkma mezarlıklara rastlanır. Mezarların süslenmesi için ağaç, çiçek ve belli otlar kullanılır. Mezarların başına ağaç dikmek, üzerlerine çiçek ekmek, bakımlı otlar yetiştirmek daha çok ilçe ve kentlerde görülür (Örnek, 1971, s. 65).

b)Kulu Halk Kültürü'nde;

Kulu yöresinde ölünün mezarlıkta gömülmesi sırasında yapılan uygulamaları şu şekilde gerçekleşir:

- Ölen kişiler genellikle mezarlıktan başka bir yerde gömülmez (K2, K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K52).
- Mezarın genişliği derinliği 1metre genişliği iki metre civarında olur (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K40, K49).
- Mezarın bir kenarı tahta veya kerpiçe kapatılır (K12, K38, K39, K40, K49, K55).
- Ölen kişiyi genellikle yakınları mezara koyar (K12, K23, K29, K30, K35, K38, K39, K40, K49).
- Kadınları oğlu, amcası, dayısı gibi kendisine nikâh düşmeyenler mezara koyar (K17, K24, K26, K39, K40, K41, K42).
- Mezar toprakla kapatılır, kapatıldıktan sonra üzerine bol su dökülür, ir taraftan da Kuran-ı Kerim okunur. Defin işlemi bittikten sonra insanlar dua eder ve oradan ayrılır (K2, K12, K23, K26, K35, K38, K39, K40, K49).

2.1.5.3. Defin Sonrası

2.1.5.3.1. Cenaze Evi

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Eski Türkler, ölü gömüldükten sonra mezarın sağ tarafına ateş yakıp ölü aşı için kesilen hayvanların kemiklerini yakarlar, ateşe rakı serperler, yemek atarlar, ateş tanrısının bu rakı ve yemekleri ölüye ulaştıracağına inanırlardı. Sonra mezardan dönenler ölünün çıktığı eve gelir, topluca yemek yer ve rakı içerlerdi. En yakın dost ve akrabalarından birkaçı bu evde üç gün misafir olur, geceleri kimse uyumazdı. Her yemekten önce ateşe yemek ve rakı atarlardı. (İnan, 1995, s. 185-186).

Ölünün arkasından yas tutulur. Bu süreyi dinsel, geleneksel ve toplumsal etmenler belirler. Yas, ölenin yakınlığına, ölüm biçimine, yaşına, ölümün sıralı olup olmamasına ve baş sağlığına gelenlere göre belirlenir. Baş sağlığına gelindiği sürece ölünün yakınları eski düzenlerine dönmezler. Bu süre içinde bazı şeylerden kaçınılır. Bunlardan birkaçını şöylece sıralayabiliriz. Renkli süslü giysiler giyilmez, eğlencelere katılmıyaz. Makyaj yapılmaz. Varsa düğün sünnet, nişan ertelenir veya törensiz yapılır. Yasta evde beklenir. Ölünün ardından şerbet yapılır, para dağıtılır. (Artun,1998, s. 4-28).

İnegöl'de ölünün gömüldüğü gün un helvası yapılır ve komşulara dağıtılır. Ölünün yıkandığı yerde yedi gece boyunca mum yakılır ve evde “Tebareke duası” okunur. Her dua okunuşunda gelenlere ikramda bulunulur. Cenazenin gömülmesinin ardından cenaze evinde kadın erkek herkesin yemek yemesi adettir. Komşular, tanıdıklar, akrabalar bir hafta boyunca cenaze evine yemek getirirler, ev sahibiyle birlikte yiyerek cenaze sahiplerinin acılarını unutturmaya çalışırlar (Kartal, 1998, s. 196). Denizli'de ise cenazenin ardından üç gün süreyle “Ruh Helvası” adı verilen helva dağıtılır. Ölünün hayrı olarak helva dağıtmak, Anadolu'nun diğer yörelerinde de yaygın bir uygulamadır (Kalafat, 1998, s. 259).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Taziye evi olarak da adlandırılır (K3, K4, K5, K14, K23, K35, K38, K39, K43,K48, K49, K55).
- Kadın ve erkeler ayrı evlerde oturur, gelen misafirlerle ilgilenirler (K5, K14, K23, K35, K38, K39, K43, K55).

- Cenaze evinde hemen yemek pişmez, öğünler komşular ve akrabalar arasında paylaştırılır (K4, K5, K14, K23, K35, K38, K39).
- Gelen misafirler taziyede bulunur, misafirlere yemek ikram edilir, misafirler dağılır (K4, K5, K14, K23, K30, K35, K39, K43, K49, K55).
- Cenaze evine gelenler genellikle “başını sağ olsun, Allah rahmet etsin, mekânı cennet olsun, kalanlara Allah sabır versin vb.” Diyerek aileyi teselli etmeye çalışır (K5, K14, K23, K35, K38, K39, K43, K48, K49).
- Cenaze evine gelenlerden kuran-ı kerim bilen varsa sureler okur, diğerleri dinler (K3, K14, K23, K35, K38, K39, K43, K55).
- Cenaze evinde bir matem havası olur (K3, K4, K5, K14, K23, K30, K35, K38, K39, K43, K49, K55).

2.1.5.3.2. Belirli Günler / Ölü Yemeği

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Ülkemizde ölenin dinsel törenle ve yemekle anıldığı belli günler vardır. Bunların başında ölünün “kırkıncı”, “elli ikinci” günleriyle “yılı” gelmektedir. Daha seyrek olmakla beraber, “üçüncü” ve “yedinci” günlerde de ölen kişi belli bir biçimde anılmaktadır. Aslında belirli sayıların karşıladığı bu tür günler, söz konusu sayılara kazandırılmış olan dinsel, büyüek ve geleneksel niteliklerden dolayı önemsenmişler, giderek birtakım adetleri bünyelerine ana öge olarak yerleşmişlerdir. Bu günler içerisinde ölümden sonraki “kırkıncı gün” en yaygın ve tipik olanıdır. “Kırkıncı” günde ölünün yemeği verilir, helva, su “kırıklığı” dağıtılır, mevlidi okutulur, hatimi indirilir, Yasin okunur “kırk duası” okutulur. “Elli ikinci” günü yapılan işlemlerse, ölünün kemiklerinin etinden ayrıldığı tasarımıda temellenen yaygın bir inanmaya dayanmaktadır. Bu iki günün dışında, ölüm yıl dönümünde, ölenin yakınları ekonomik durumlarına göre camilerde ya da evlerde “ölenin ruhu için” mevlid okutturulmakta, şeker dağıttırmaktadırlar (Örnek, 1995, s. 220).

“Ölü yemeği”, ölenin ruhu ya da canı için verilmektedir. Ölümle ilgili adet ve inanmaların önemli bir bölümünü oluşturan bu yemek bir yanıla ölenin öte yandan da yaşamını sürdürdüğü, başka şeylerin yanı sıra yemeye ve içmeye de ihtiyacı olduğu tasarımıını vurgularken, bir yanıla da ölüm olayına eşlik eden “geçiş” törelerinin gerekliliğinin açığa vurmaktadır. Çünkü ölünün öte dünyaya uğurlanışının tam ve geçerli

olabilmesi için, dinsel kuralların ve işlemlerin yanı sıra geleneksel olayların da yerine getirilmesi gerekmektedir. Ters durumda ölenin ruhunun geride bıraktıklarını tedirgin edeceğine inanılmaktadır. Öte yandan toplumun geleneklere bağlı kesimi, alışlageleni yerine getirmeyen ölü sahiplerini kınamakta ve geleneksel olanı yapmak için onları baskı altında tutmaktadır. Ölü yemeği, ölüm olayının üçüncü, yedinci, kırkıncı, elli ikinci günlerinde verildiği gibi; yıldönümünde, mezar dönüşünde, mezar kaldırma sırasında, ilk perşembesinde ya da ilk akşamında verilmektedir (Örnek, 1995, s. 221-222).

Ahıska Türklerinde mevtanın 3. 40. ve 52. günlerinde helva kavrulur. Helva taziye gelenlere, mezarı kazanlara cenaze ile ilgilenen hocaya ikram edilir. Helvayı yiyenler, mevta için Fatiha okurlar. Bişkek-Ahıska Türklerinde ölünün 7. 40. 52. Günü ve “sene-i devriyesi” yapılır ve yemek verilir. Yemeği ölü evine üç gün komşuları getirirler. Üç gün yemek pişirmek ölü evine yasaktır. Ölümünden sonra cenaze evinde “ölü aş” dökülür, hayvanlar kesilir, kan akıtılır. Katılanlara ve çevreye yemek verilerek hayır işlenir. Bu merasimlerin 3, 7, 9 ya da 40 gün sürdüğü olur ve senesinde tekrar merasim yapılarak ölünün ruhu tazim edilmek istenir. Aş dökmek, büyük aş, küçük aş, Türk inanç sisteminin ürünleridir. Anadolu’da ölü evinde ocak yakılmaz iken, Karaçaylarda yakılan ocakta pişirilen yemek, saçı olarak fakirlere verilmektedir (Kalafat, 1998, s. 260- 265).

İslamiyet öncesi Türk topluluklarında ölünün belirli günlerinde “ölü aş” verilmekte, “aş töreni” (yoğ töreni) yapılmaktadır. Beltirler’de, ölünün üçüncü günü çadırın güneyine bir sofraya kurulur. Bu aşla kalabalık toplanmaz. Hazırlanan yemek ve içkilerin yarısı, ölünün ruhu için ateş ruhuna kurban edilir. Ölünün yedinci günü, bütün oba ve köy halkı kadın erkek mezarlığa gidilir. Mezarın sağ tarafında bir ateş yakılır. Getirilen yemek ve içkilerden mezarın üstüne konur. Sonra yemeye ve içmeye başlanır. Yeme içme töreni bittikten sonra, mezar üstündeki rakı ve yemekleri ateşe atarlar. Tören böylece sonra erer. Yedi gün ölünün evinden hiçbir şey çıkmaz. 20. günü, evde yine aş verilir. Ateşe rakı ve yemek serpilir. 40. gün mezarlığa gidip, yirminci günü yapılan töreni, tekrarlarlar. En büyük aş töreni ölünün “yıl dönümünde” bütün akraba ve dostlara yapılır. Topluca mezara gidilir. Mezarın üstüne yemek ve içkiler konur, kendileri de yer içerler. Ölünün kocası veya karısı, mezarı üç defa güneşin seyri yönüne göre dolaşır ve “Ben seni bırakıyorum” der. Bundan sonra dul kadın veya erkek evlenebilir. Aş töreni bütün Türk toplumlarında devam etmiştir. Bu törenin en ilkel şekli ölünün kendisine aş vermek şeklinde olmuştur. Sonraları,

ölünün ruhuna ateş tanrısı vasıtasıyla aş göndermek, kurban sunmak, daha sonraları da ölünün ruhunun da katıldığı düşüncesiyle ziyafetler düzenlemek ve kurbanlar kesmek şeklinde olmuştur (İnan, 1995, s. 189–193).

Anadolu’da ölüyü anma günleri değişik adlar altında olmakla beraber bu günler İslami geleneğe göre gerçekleşmektedir. Örneğin; Dağıstan’da defin işleminin yapıldığı gün, ölünün akrabaları sadaka olarak kavurma, helva ya da lavaş ekmeği dağıtırlar. Yörüklerde ise bir evden ölü çıkınca üç gün ölü evinde ocak yakmak yasak ve ayıp sayıldığı için ev sahibinin yiyeceğini komşular ve dostlar sağlamaktadır (Altun, 2004, s. 342). Yörüklerde ölü gömüldükten sonra ziyafet verilir. Ölünün canı için yedi gün çörek dağıtılır ve helva dökülür. Ölünün giysileri fakirlere dağıtılır. Mezarın başına kırmızı bayrak dikilir. (Artun,1998, s. 4–29)

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Ölünün evinde ilk zamanlar Kuran-ı Kerim okunur, dua edilir (K13, K15, K18, K44, K48,K52).
- Ölünün evinde bir hafta yemek pişmez (K4, K13, K15, K18, K35, K39, K43, K44, K48,K52).
- Ölümün yedinci gününde yemek yapılır (K14, K23, K35, K13, K15, K18, K44, K48,K52, K55).
- Ölümün kırkıncı gününde mutlaka yemek yapılır, mevlit okutulur, yemekler fakirlere dağıtılır, yemeklerin sevabının ölüye gidileceğine inanılır (K4, K5, K13, K15, K18, K44, K48,K52, K93).
- Yaslı ev, cenazenin kalkmasından 40 gün sonra “ağız yemeği” verir ve mevlit okutturur (K4, K5, K13, K15, K18, K39, K44, K48, K52, K55).
- Ölümün birinci senesinde mevlit okutulur (K13, K15, K18, K44, K48, K52).

2.1.5.3.3. Ölünün Eşyaları

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Ölenin geride bıraktığı eşyasıyla ilgili işlemlerin oluşmasında başlıca iki temel neden vardır: ölenin geri geleceği korkusu, ölünün anısını yaşatma isteği. Ölenin geride kalan çok kişisel eşya içerisinde özellikle giysilerinin ve ayakkabılarının başkalarına

verilerek en kısa zamanda evden uzaklaştırılması ya da birincilerin yıkanarak “ölümün bulaştırdığı öldürücü etki” den arıtılması, hatta yakılarak bu etkinin hepten yok edilmesi dikkati çekmektedir. Her ne kadar ölenin giyim eşyasını başkalarına vermenin yüzeydeki nedeni “hayır yapma” amacını taşıyor gibi görünüyorsa da, temeldeki neden yukarda belirttiğimiz korkuda yatmaktadır. Çünkü, ölenin, ölümden sonra da geride bıraktıklarıyla ister insan, isterse eşya olsun olumlu ya da olumsuz yönden ilişkisini sürdürdüğüne inanılmaktadır (Örnek, 1971, s. 75).

Ölü defnedildikten sonra geride bıraktığı ve günlük hayatta kullandığı eşyalarıyla ilgili birtakım pratikler bulunmaktadır. Aydın’da ölünün giysileri akrabaları tarafından kullanılmaz. Bu uygulama Anadolu'nun diğer yerlerinde de vardır. Giysiler, ölünün hayırına fakirlere verilir. Dağıstan ve Kuzey Irak’ta da giysiler, fakir fukaraya verilir. Ölünün ayakkabıları, kapının önüne konularak alınması sağlanır (Kalafat,1998, s. 253). Doğu bölgelerinde, ölenin giysileri aileden muhtaçlara verilir. Özellikle haramdan uzak duran caminin imamı, müezzini tercih edilir. Muhtaçlardan ölünün cami arkadaşlarına öncelik verilir (Kalafat, 2006, s. 195).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Ölü kişinin eşyaları (yastık, yorgan, döşek, elbise vb.) yıkanır ve ihtiyacı olanlara verilir (K14, K23, K35, K38, K39, K43, K55).
- Ölünün eşyalarını evde saklanması hoş karşılanmaz. Eşyaları gören ailenin üzülmelerinden dolayı eşyalar bekletilmez, hemen dağıtılır (K4, K14, K23, K35, K38, K39, K43, K55).
- Aileler ölünün bazı eşyalarını saklayabilir (K4, K39, K52, K55).

2.1.5.3.4. Devir – Iskat

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Ölen bir müslümanın sağlığında çeşitli nedenlerle tutamadığı oruçları, kılamadığı namazları ve yerine getiremediği yeminleri için bir fakire fidye verilmesi gerekmektedir. Bu işleme fıkıh dilinde “devir” ya da “ıskat” denilmektedir (Örnek, 1995, s. 220).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Ölen kişini vasiyeti yerine getirilir (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K49, K52, K55).
- Ölen kişinin yemin ve oruç kefareti için ıskat yapılır (K23, K26, K35, K38, K39, K49).
- Kefaretler özellikle ramazan ayında ödenir (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39).
- Iskat parasıyla fakire yardım edilir (K4, K23, K26, K35, K38, K39, K55).
- Ölen kişinin hayrına okula veya camiye yardım yapılır (K26, K35, K38, K39, K52).

2.1.5.3.5. Yas Tutma/ Ağıt Söyleme

a) Türk Halk Kültürü’nde;

İslamiyet’ten önceki Türklerin ölüleri gömme sırasında yaptıkları törenlere, “yuğ töreni” denmekteydi. Eski Türklerde ölen kişi çadırının içinde yere yatırılır. Bütün akrabası birer koyun, at ya da sığır kesip çadırın önüne serer ve bunları kurban ederler. Sonra hepsi atların üzerinde feryatlar koparak çadırın etrafını yedi kez dönerler ve kapıya gelince yüzlerini bıçakla yarıp kanatırlar. Kan gözyaşlarına karışır. Ölüyü gömmek için en uygun zaman beklenir. Kişi eğer ilkbaharda veya kışın ölmüşse yapraklar dökülünceye kadar, sonbaharda veya kışın ölmüşse yapraklar yeşerinceye kadar beklenir. Ölü’nün atı yakılır ve küllü ölüye ait diğer eşyalarla birlikte gömülür. Cenaze merasiminin icrası gününde, ölü’nün ilk vefat gününde olduğu gibi akrabaları bir kurban keserek atla koşarlar ve yüzlerini çizerek. Gömülme merasiminden sonra mezarın yakınına taşlar konulur ve bir kitabe dikilir. Dikilen taşların adedi, ölü’nün hayatı boyunca öldürdüğü düşman sayısına eşittir. İnanca göre ölü’nün atının, Eşyalarının, öldürdüğü düşmanlarının öbür dünyada ona hizmet edeceğine inanılır (Köprülü, 1985, s. 15- 16).

İlkel topluluklardan günümüze kadar gelen toplumlarda, ölüm karşısında çaresiz kalan insanın birtakım tepkilerle acısını dile getirdiğini görürüz. Göktürklerde, ölümün ardından geride kalanların bıçakla, yüzlerini keserek akan kanla birlikte gözyaşı döktüklerini, saçlarını kestiklerini, Kırgız-Kazaklarda dul kadınların saçlarını kesmelerinin yas işareti olduğunu, kadınların ağıt söyleyip ağlarken yüzlerini duvara dönüp ters oturduklarını ve elbiselerini ters giydiklerini, çok yaygın bir adet olarak da ölenin atının

kuyruğunun kesildiğini, ayrıca Dede Korkut hikâyelerinde de eski Oğuzların yas adetlerinin ayrıntılı bir şekilde anlatıldığını "...yedi kız kardeşi ak çıkardılar, kara elbiseler giydiler." gibi, anlatımlarla yazılı kaynaklarda görülür (İnan, 1995, s. 176).

Ülkemizde ölenin arkasından “yas tutma”nın süresi kesin bir zaman parçasıyla sınırlandırılmamakta, bu süre üç günle birkaç yıl arasında değişmektedir. Yas süresinin “üç gün”, “bir hafta”, “bir ay”, “kırk gün”, “altı ay”, “bir yıl” ve “bir yıldan çok” olarak sınırlandığı zaman birimleri içerisinde en yaygın olanı “kırk gün”lük süredir. “Kırk günlük” yas süresinin çok yaygın olması, kırk rakamının dinsel ve büyüsel niteliğiyle bağlantılıdır. Kişinin acısından ve ölümün dolaylı olarak bulaştırdığı “pislikten” arınması için, tıpkı kırklı kadınlarda ve çocuklarda olduğu gibi “kırk günlük” bir sürenin geçmesinin gerekliliğine inanılmaktadır. “Kırk gün”lük yas süresinin önünde ve ardındaki sürelerin belirlenmesi ölenin yakınlığına, uzaklığına; genç ve yaşlı oluşuna; erkek ve kadın oluşuna; kişiliğine; toplumsal yerine; çevresine; sayılıp, sevilmesine; ölüm biçimine; başsağlığına gelenlerin azlığına, çokluğuna bağlıdır. Ayrıca sürenin belirlenmesinde geleneğin ve dinsel bayramların da rolü büyüktür (Örnek, 1995, s, 223).

İslamiyet’in kabulünden sonra yas tutma, ağıt yakma gibi uygulamalar eski Türklerde olduğu yaşanmaktadır. Diyarbakır’da, ölenin ardından kırk gün yas tutulur. Ölenin, öldüğü günün yıl dönümünde, ruhunun evini ziyarete geldiğine inanılır. Siverek kasabasında, Ölü çıkan evin üyeleri ve akrabaları ile yakın komşuları da, yas alameti olarak siyah giyinirler. Üç gün süren yas sonunda akraba ve komşular, siyah elbiseleri çıkarıp renkli giyinirler ve yas evine de renkli elbiseler götürüp, oradakilere giydirebilirler. Böylece ölü çıkan evde “yas kaldırma” yapılmış olur (Kalafat, 2006, s. 214- 218).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

- Tutulan yas süresi içinde ölünün yakınları (erkekler) saç ve sakal tıraşı olmaz. Daha sonraki zamanlarda kasaba halkı tarafından, ölen kişinin yakınları tıraş ettirilir ve yasa son vermeye çalışılır (K14, K18, K23, K35, K38, K39, K43,K48, K49, K55).
- Ancak yas süresi ölen kişinin ailesinde uzun süre devam ettirilir (K3, K4, K5, K14, K18, K23, K35, K38, K39, K43,K48, K49, K55, K93).
- Kadınlar da silah elbise giyer (K3, K4, K5, K14, K18, K23, K35, K39).

- Eskiden yas yıllarca tutulur (K4, K39, K43, K52, K55).
- Elbiseler ters giyilir ve düğünler yapılmaz, evler boyanmaz ve tamir edilmez (K4, K14, K39, K43, K52, K55).
- Televizyon, radyo gibi aletler yas evinde uzun süre çalıştırılmaz (K4, K14, K39, K43, K52, K55).
- Evde yüksek sesle gülünmez (K39, K43, K52, K55).
- Evin ışığı kırk gün boyunca gece boyunca açık tutulur (K39, K43, K52, K55).
- Yörede bir düğün ya da şenlik olacaksa yas evinde izin alınarak yapılır (K3, K4, K5, K14, K18, K39, K43, K48, K49, K55, K93).
- Günümüzde eskiye göre yas törenleri uzun ve katı değildir (K14, K18, K19, K39, K43, K48).
- Yas evi uzun bir süre yöredeki düğünlere veya şenliklere gitmez (K3, K4, K5, K14, K18, K23, K35, K38, K39, K43, K48, K49, K55, K93).
- Yas evindeki insanlar yalnız bırakılmaz, komşular onlara destek olmaya çalışır (K39, K43, K52, K55, K93).
- Yas tutmanın süresi ölen kişinin genç ve yaşlı olmasına göre değişebilir (K14, K39, K43, K52).

2.1.5.3.6. Mezar Ziyaretleri / Mezarlıkla ve Ruhlarla İlgili İnanmalar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

En eski ve köklü inançlardan biri olduğu bilinen atalar kültü, genel olarak ecdadın takdisine dayanır. Ancak atanın bizzat kendisine tapınma mâhiyetinde olmayan atalar kültü, atanın öldükten sonra üstün bir takım güçlerle mücehhez hale geldiği ve bu sayede ailesine yardım edebileceği inancından doğan, korku ve saygı karışık bir telâkki hâsıl etmiştir. Bu sebeple ataların ruhlarına kurban kesilir ve eşyaları mukaddes addedilir; mezarları da mukaddestir (Ocak, 1997, s. 12).

Amasya'da bir evden cenaze çıktıktan sonra üç veya dokuz gün o evin ışıkları söndürülmez. Ölünün ruhunun eve geldiği inancı vardır. Adana'da cenaze yıkanılan yer, mevtanın ruhunun her akşam gelip ziyaret edeceği inancıyla burası dokuz gün süreyle

aydınlatılır. Balıkesir'de cenazenin çıktığı odanın lambaları yedi gün söndürülmez ruhun geriye döneceğine inanılır (Kalafat, 1998, s. 258).

Erzurum'da, mezar ziyaretlerinde, mezar taşları ve toprağı öpülür. İstanbul Eyüp'de bazı mezar taşlarına el sürülür ufak taşlar yapıştırılır. Türbelerin civarında bulunan ağaçlara bez bağlanır. Bu uygulamalara birçok yerlerde rastlanır (Kalafat, 1998, s. 263)

b)Kulu Halk Kültürü'nde;

- Mezar ziyaretine istenildiği zaman gidilir (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K49, K52, K55).
- Mezar ziyaretine gömüldükten bir gün sonra gidilir (K23, K26, K35, K38, K39, K49, K52).
- Mezar ziyaretinde mezar mutlaka sulanır, temizlenir (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K49).
- Mezar ziyaretinde ölünün sevap kazanması için mezarın başın ağaç dikilir (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K49).
- Mezar ziyaretinde ölü için Yasin okunur (K4, K5, K23, K39, K49, K52, K55).
- Mezar ziyaretine özellikle Arife günleri ve bayram namazından sonra gitmeye çalışılır (K4, K5, K23, K26, K35, K38, K39, K49, K52, K55).
- Mezar ziyaretine gidenler Fatiha ve İhlâs sureleri okur (K4, K5, K23, K35, K38, K39, K49, K52).
- Perşembe akşamı ölünün ruhunun kendi evini ziyarete geleceğine inanılır (K4, K5, K23, K26, K35, K39, K55).
- Perşembe özellikle ölünün hayrına sadaka verilir (K23, K26, K35, K38, K39, K49, K52, K55).
- Ölünün arkasından konuşulmaz (K4, K5, K14, K18, K23, K26, K35, K38, K39, K49, K52, K55, K93).

Değerlendirme

Ölen kişinin arkasından ağlanılır ve sala verilerek halka duyurulur. Ölüm olayı aile çevresine, akrabalara ve yakın çevre üzerinde büyük etki bırakır.

Ölen kişi eğer gündüz öldüyse hemen gömülür. Halk arasında ölünün bekletilmesi uygun görülmez. Akşam öldüyse sabaha kadar ya da yakınlarından uzakta olanlar varsa hastane morguna kaldırılarak bekletilir.

Yıkama ve kefenleme işlemleri dini kurallara göre yapılır. ölen kişi erkeksen cami imamı ya da bu iş bilen büyükler tarafından yapılır, ölen kişi kadınsa yörenin kadınları tarafından yıkama ve kefenleme yapılır. Kefen giydirildikten sonra son bir kez olarak ölünün yüzüne bakılır.

Cenazenin taşınması sırasında bütün yöre halkı katılmaya çalışır. Cenazeyi taşımanın sevaplı olduğuna inanıldığı için herkes cenazeyi taşır ve cenaze taşınırken salâvat getirilir. Tabutun üstüne bayrak ya da battaniye atılarak cenaze mezarlığa doğru götürülür. Cenaze namazı dini kurallara göre kılınır, kadınlar mezarlığa girmez.

Halk arasında yardımlaşmanın ve dayanışmanın varlığını gösteren en önemli özelliklerden birisi ölen kişinin arkasından bir hafta boyunca yakın çevrenin ve komşuların yemek yapması, gelen misafirlere ikramda bulunması ve onları ağırlamasıdır. Yöre halkı birbirlerinin acılarını paylaşmaya çalışır.

Bir hafta boyunca ölü evinde yemek pişmez. Ölümün yedinci gününde ve kırkıncı gününde ölünün hayrına yemek yapılır ve mevlit okutulur. Kırkıncı günde yapılan yemeğe “ağız yemeği” adı verilir.

Ölünün eşyaları genellikle hayır olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. Evde tutulması hoş karşılanmaz. Ancak bazı aileler ölen kişinin hatırasını yaşatmak için eşyalarının bir bölümünü saklar.

Ölen kişinin hayatta yerine getirmedeği işleri devir ıskat sayesinde yerine getirilmeye çalışılır. Bu şekilde ölen kişiye faydasının dokunacağına ve günahlarının affedileceğine inanılır.

Halk arasında ölen kişiye verilen değer bazı yörelerde yas süresinin uzunluğuyla da ölçülür. Ölen kişinin yaş durumuna göre de şekillenen yasın zamanı eskiden çok uzun sürmektedir. Televizyonun açılmaması, evin içinde sesli bir şekilde gülmeme, elbiselerin

ters giyilmesi, yıllarca düğünlerde çalgının olmaması gibi uygulamalar görülür; ancak günümüzde bu kadar katı bir şekilde yas tutulmaz.

Mezarlara ve mezar ziyaretlerine önem verilir. Mezarların çevresi ve mezarlıklar temiz tutulur. Mezar ziyaretlerine ölüye vefa göstermek olarak bakılır. Mezar ziyaretlerine her gün gidilebilir ve mezarın başında Kuran-ı Kerim okunur. Özellikle Arife günleri kesin gidilmesi gerektiğine inanılır.

2.2.Bayramlar, Törenler ve Kutlamalar

2.2.1.Dini Bayramlar

Bayramlar, bir dizi gösteriden oluşur, onların biçimlenişini, kurallarını gelenek belirlemiştir. Bayram bir topluluğun bütünü için ve bütününcü düzenlenen uygulanan törenlerin bileşimidir. Dini bayramların günleri kameri takvime göre hesaplandığı için her yıl dönümünde güneş takviminin aynı günlerine rastlamaz. Yılda on gün geriler. Uzun bir zaman diliminde bayramların mevsimleri de değişir. Bu değişim bayramların her mevsimde yapılmasını sağlayarak bayramlara bir çeşitlilik kazandırır. Dini bayramlar bilindiği gibi Ramazan ve Kurban Bayramlarıdır. Bu bayramların başlıca özelliği dost ve akrabaların birbirlerini karşılıklı bayramlaşmak için ziyaret etmeleridir. Ramazan ve Kurban Bayramıyla ilgili adet ve inanmalara baktığımızda İslami kültürden pek fazla ayrılmadığını görüyoruz. Bayram namazına gitme, namazdan çıkınca bayramlaşma, Kurban Bayramında kurban kesme, etlerin üç parçaya bölünüp dağıtılması, bayram ziyaretlerine gitme, İslamiyet'in gereğindendir (Artun, 2005, s. 204).

2.2.1.1.Ramazan Bayramı

a) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Arife günü öğleden sonra mezarlığa gidilir, Kuran-ı Kerim okunur, dua edilir (K12, K26, K30, K31, K38, K39, K52, K55, K57).
- Bayram namazından sonra camiden çıkan halk birbiriyle bayramlaşır ve evlerine dönerler. Aileyle yapılan bayramlaşmadan sonra evin beyi taziyesi olan evleri dolaşır ve acılarına ortak olmaya çalışır. Hanım da önce akrabaları ziyaret eder ve

yakın akrabalarla beraber taziye evlerini dolaşır (K12, K26, K30, K31, K38, K39, K52, K55, K57).

- Çocuklar yeni elbiselerini giyerek, evleri dolaşp şeker toplar (K7, K8, K12, K30, K31, K38, K39, K52, K57).
- Akşamları aileler birbirilerini ziyaret ederler, tatlı ya da şeker ikram edilir (K8, K12, K26, K30, K39, K52, K55, K57).

2.2.1.2.Kurban Bayramı

a) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Bayram namazından sonra, camiden çıkanlar birbiriyle bayramlaşır. Eve gelip ailesiyle bayramlaşır, sonra evin beyi ve hanımı taziye evlerini dolaşır. Taziye evlerini dolaşırken kadınlar ve erkekler ayrı gezer (K12, K26, K30, K38, K39, K52, K55, K57).
- Yöre halkının büyük bir kısmı kurbanlarını bayramın ilk günü keser. Kurban olarak koyun kesenler olduğu gibi, birkaç aile birleşip inek veya sığır kesebilir. Kurban kesildikten sonra etler kavurma yapıp saklanılır. Yöre halkının aşağı yukarı bütünü kurban kestiğinden dolayı birbirilerine et verme görülmez. Kurban kesmeyen ailelere et yardımı yapılır (K4, K12, K26, K30, K31, K38, K39, K52).

Değerlendirme

Dini bayramlar halka arasında birlik ve beraberliğin, kaynaşmanın, dayanışmanın, akrabalar arasındaki iletişimin güçlendiği zamanlar olarak düşünülür. Bayramlarda en çok dikkat çeken gelenek ölen kişilerin ailelerini ziyaret etmek ve acılarına ortak olmadır. Halk kendi arasında bayramlaşmaya dikkat eder.

2.2.2. Milli Bayramlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Milli bayramlar şehir ve kasabalarda bir coşku ve şenlik havasında kutlanır. Bu bayramlarda özellikle bugün yaşamayan eski kuruluş temsilcilerinin giydiği özel kıyafetlere rastlanır. Askeri geçitler, fener alaylarının ardından eğlenceler davul zurna eşliği ile gece geç saatlere kadar devam eder. Anadolu'nun birçok yerinde çayırlarda güreşler, koşular ve

çeşitli yarışmalar düzenlenmektedir. Yarışmaların bir özelliği de ciddi olanlarının yanı sıra komik olanlarının bulunmasıdır: yumurta yarışı, çuval yarışı, eşek koşuları gibi (Boratav, 1997, s. 210).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Yörede Milli Bayramlar (29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı) genellikle ilçe meydanında kutlanır (K5, K6, K17, K32, K33, K45).
- Öğrenciler ilçenin ortasında bulunan yolda yürüyüş yaparlar. Yürüyüş bittikten sonra öğrenciler okul binasının önünde şiir okur, konuşma yapar, halay çeker, halk da bu gösterileri seyreder (K5, K6, K 7, K8, K17, K32, K33, K52).
- 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı lisenin bulunduğu yerin yanındaki meydana kutlanır. Bu kutlamaları bütün halk gelir ve seyreder (K5, K6, K17, K32, K33, K45).
- Yörede bayraklar asılır bir bayram havası olduğu hissedilir (K6, K17, K32, K33).

c) Değerlendirme

Resmi görevlilerin ve tüm halkın katılımıyla coşku içerisinde meydana milli bayramlar kutlanır. Halk arasında milli bayramlar çok önemli olup herkes törenlere katılmaya çalışır.

2.2.3. Kandiller

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Kandiller günümüzde bayram olarak kutlanmamaktadır. Geleneklere bağlı ailelerde, kandil çöreği yeme, “ kandiliniz kutlu olsun” diyerek el öpme gelenekleri sürmektedir. Eskiden bu günleri kutlamaya hazırlanma işlemleri ve kandil gecesi şenlikleri çocuk toplulukları için bir bayram anlamı taşırdı. (Boratav, 1984, s. 257).

İslam dininde önemli sayılan kutsal geceler vardır ki miraç, berat, mevlit, regaib geceleri olarak bilinen bu kutsal gecelere halk arasında kandil geceleri de denilmektedir.

Bu gecelere Adana’da büyük önem verilmekte ve bu gecelerin olduğu günler sıradan bir gün olarak geçirilmemektedir (Akyol, 2006, s. 119).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Kandil günlerinde oruç tutulur (K2, K6, K9, K10, K18, K19, K26).
- Kandil gecelerinde kaza namazı kılınır (K6, K9, K14, K18, K19, K35).
- Yatsı namazına erkekler camiye gider, kadınlar evde biliyorlarsa Kuran-ı Kerim okur, dua eder (K9, K14, K18, K19, K35).
- Akrabaların kandilleri kutlanır (K6, K8, K9, K10, K18, K19, K26).
- Kandil gecelerinde komşulara tatlı dağıtılır (K2,K6, K9, K10, K18, K19, K26).
- Kandil gecelerinde bol bol dua edilir (K6, K9, K14, K18, K19, K35).
- Kandil günlerinde kalp kırmamaya dikkat edilir (K26, K35).

c) Değerlendirme

Yörede kandil günleri önemli olup insanlar bu günlerde biraz daha dikkatli yaşamaya çalışırlar. Erkekler camiye giderken kadınlar daha çok evde bu geceleri değerlendirmeye çalışır.

2.2.4. Kutsal Aylar, Günler

a) Türk Halk Kültürü’nde;

“ Kutsal Aylar ”, “ Mübarek Aylar ”, “ Üç Aylar ” olarak anılan Recep, Şaban ve Ramazan Ayları. Bu aylar içinde Müslümanlar diğer aylara göre hareketlerinde daha insanlar için ayrı bir öneme sahiptir, bu aylarda insanlar manevi hayatlarına daha fazla dikkat eder, güzel ve verimli bir şekilde geçirmeye çalışırlar. Üç aylar içerisinde Ramazan ayının ayrı önemi vardır.

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Üç aylarda oruç tutulmaya çalışılır (K2, K6, K9, K10, K18, K19, K26, K35).
- Aşure gününde, aşure yapılır ve dağıtılır (K6, K8, K9, K10, K14, K18, K19, K26).
- Üç aylarda günahlardan sakınılır (K2, K6, K9, K10, K18, K19, K26, K35).
- Kandil geceleri değerlendirilir (K2, K6, K9, K10, K18, K19, K26, K35).
- Kandil günlerinde tatlı yapılır, komşulara veya yakın çevreye dağıtılır (K6, K9, K10, K18, K19, K35).
- Kuran-ı kerim okunur, dua edilir ve hayırlar yapılır (K9, K10, K18, K19, K26, K35).

c) Değerlendirme

Kandil gecelerinde olduğu gibi kutsal aylar ve günler halkın dikkat ettiği ve beklediği günlerdir. Yöre halkı bu aylarda ve günlerde hayır yapmaya, oruç tutmaya çalışır. Bu zaman dilimlerinde kimsenin kalbini kırmamaya ve hakkını yememeye dikkat edilir.

2.2.5. Mevsimlik Törenler

Mevsimlik törenler, her yerde aynı kalmakla birlikte tabiat, hava, iklim şartlarının farklı olduğu yerlerde kutlanma zamanları değişiktir. Örneğin koç katımı, kışın kısa sürdüğü, baharın erken geldiği bölgelerde güz başlarında, baharın geç geldiği yerlerde güz sonlarında kutlanır. Törenlerin zamanını yerli üretim şartları, bazılarının ise daha genel bir takvim geleneği belirler (Boratav, 1997, s. 212).

2.2.5.1. Genel Mevsimlik Törenler

2.2.5.1.1. Nevruz Bayramı

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Uygarlığın beşiği olan, Anadolu değişik kült, kültür ve inanç sistemlerinin bir sentezidir. Miras bütün Anadolu'ya aittir. Bu ortak kültür bir mozaik değil, bu kültürlerin

alaşımı olan Türkiye kültürüdür. Çeşitli kültürler, Anadolu kültür potasında eriyerek bir bütünü, yani Türkiye kültürünü oluşturmuştur (Artun, 2008, s. 110).

Sosyal değerler, tarihi temelden kopmadan çeşitli kurumlar yoluyla belirgin bir şekilde var olan sosyal hayatımızı belirleyen kültür kalıplarıdır (Aksoy, 1987, s. 92).

Nevruz; bahar ve bereketi, yeni yıl ve yılın başlangıcını çağrıştırır. Nevruz Türk kültüründe baharı, yaşama sevincini, su ve kutsal arınmayı, yenilenmeyi, uyanan doğa ile birlikte bolluk ve bereketi ve üremeyi simgeleyen anlam ve öğelerle yüklüdür. Geleneksel ve toprağa bağlı olan her soysal grubun toprakla ilgili baharı, hasadı ve kışa girişi törenlerle kutladığı şenlikler vardır (Artun, 2008, s. 112).

Nevruz Bayramı Türk toplumu açısından çok önemli olup baharın başlangıcı olarak kabul edilir ve coşkuyla kutlanır.

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Nevruz törenlerinde ateş yakılır halay çekilir, eğlenilir. Nevruz töreni coşku içinde kutlanılır. (K5, K6, K 17, K26, K35).

c) Değerlendirme

Nevruz halk arasında büyük bir coşkuyla kutlanır; çünkü halkın gözünde Nevruz Bayramı bereketi, bolluğu, yenilenmeyi ve baharın başlangıcını temsil etmektedir.

2.2.5.1.2. Koç Katımı

- Ekim ayı içinde önceden belirlenmiş bir günde, belirli bir süre içinde sürüden uzak tutulan koçlar koyun sürülerinin arasına katılır. Bugünde koyunlar ve koçlar değişik renklere boyanır ve süslenilir. Her günü sahibinin kullandığı renkler farklı bir özellikte ve sürüye sahip olan ailenin de kendine özgü bir rengi bulunur. Sürüyü boyamak için kırmızı, mor, sarı, mavi, lacivert gibi renkler kullanılır. Sürüyü boyama dışında koçlara çan ve nazar boncukları takılır. Ancak bu gelenek artık unutulmuş ve uygulanmamaktadır (K4, K13, K24, K44).

c) Değerlendirme

Kırsal yaşam tarzının hâkim olduğu zamanlarda yörede koç katımı büyük bir şenlik şeklinde kutlanır; ancak günümüzde geçim kaynaklarının değişmesi, yurt dışı göç ve hayvancılığın azalmasıyla beraber bu gelenek kaybolmuştur.

2.2.5.2. Özel Mevsimlik Törenler

2.2.5.2.1. Yağmur Yağdırma Törenleri

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Yağmur, atmosferde bulunan su zerreciklerinin yeryüzüne inişi olarak tanımlanabilir. Yağmurun özü sudur, su ise hayat kaynağıdır (bu nedenle rahmet olarak adlandırılır); toprak, hava ve ateş ile birlikte kâinatın özünü oluşturur. Yağmurun yağmaması tabiatı (toprağı, bitkileri ve hayvanları); dolayısıyla da insanları olumsuz yönde etkiler. İnsanlar bundan dolayı kaygılanırlar ve bir beklenti içerisine girerler. Onları ilahi bir güce dayanmaya ve o güçten yağmur talep etmeye sevk eden bu beklentinin sonucunda ortaya çıkan pratikler, belirli bir düzen içerisinde tekrarlanarak Anadolu'da yağmur duası olarak tanımlanan bir ritüel özelliği kazanmıştır (Şişman, 2003, s. 86).

Geleneksel tür tarımcılıkta, üretimdeki verimin iklim, mevsim ve yağış koşullarına bağlı olması nedeniyle doğal güçler, tarımcının hayatında önemli bir yer tutar. Doğanın biricik sahibi ve hâkimi olan Tanrı, yağmuru ister yağdırır, isterse yağdırmaz; özellikle kullarını cezalandırmak için ya çok yağdırır ya da hiç yağdırmaz. Bu yüzden insanlar, Tanrı'dan ürünün bağımlı olduğu değişkenlerden biri olan yağmuru istemektedirler. Bu isteğin imam aracılığıyla düzenli yapılması ve yaygınlığı, yağmur duasını dinsel bir tören şekline dönüştürmüştür (Balaman, 1983, s. 54).

Türk halk gelenekleri içinde yaygın olan uygulamalardan biri de yağmur duası geleneğidir. Esasta dini bir uygulama gibi görülen bu gelenek içerik, yapı, uygulama şekli, uygulayıcıları ve amaçları bakımından dini ve din dışı unsurları birleştiren bir özellik taşımaktadır. Yağmur duası çocuklar tarafından ya da büyüklerin katılımıyla yapılmaktadır. Büyükler arasında ve bütün köylülerin katılımıyla gerçekleşen yağmur duasında, önderlik köyün imamı ve ileri gelenlerindedir. Çocuklar ise bir araya toplanıp kurbağa yakalayıp beze sarar ve sırtın ucuna asıp ev ev gezdirirler. Bu sırada tekerleme söylerler. Ciddi bir ekonomik zorlukla karşılaşmak istemeyen Türk toplumu, çok eskiden beri uyguladığı

yağmur duası geleneğini, bazen birbirine benzer, bazen de az veya çok yöresel farklarla uygulamaya devam etmektedir (Ekici, 2002, s. 47- 49).

Türk yağmur yağdırma törenlerinde Orta Asya kültüründe izler buluyoruz. Elbiselerin ters giyilmesi, yağmur yağdırma temsilleri, yağmur taşları yada taşı bağlantısı, çocukların ağlatılması. Hayvan kafatası ve iskeletlerinin toplanması, toplu yemek adetleri, İslamiyet'te olmayan eski kültür izleri bizi Orta Asya yağmur törenlerine kadar götürmektedir (Artun, 2008, s. 204).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Yörede yağmur yağmadığı ve kuraklık olduğu zaman yörenin geleneksel bir yağmur duası yapma töreni bulunmaktadır. Yağmurun yağması için çocuklar sırasıyla evleri gezer ve ailelerden bulgur, yağ, yoğurt gibi gıdalar toplar. Bu toplama işi sırasında şu sözleri söyler:

Yağ yağ yağmur

Tarlada çamur

Ver Allah'ım ver

Teknede hamur (K30, K35, K39, K42, K43, K55, K64).

- Toplanan bu gıdalar kasabanın herhangi bir yerinde, kadınlar tarafından bulgur pilavı pişirilir, ayran yapılır ve orada bulunan kişilere dağıtılır (K30, K35, K39, K42, K55, K64).
- Yağmurun yağması Allah'ın takdiridir ve dua edilir (K18, K22, K24, K41, K77).

c) Değerlendirme

Yağmur yağdırma törenleri eski Türk inançlarının etkisinde olmakla beraber İslam dinini özelliklerini de barındırmaktadır. İlkel yaşam tarzının etkilerinin günümüze kadar geldiğini görmekteyiz aynı zamanda yağmurun Allah'tan beklenmesi de İslam dinini özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Halk İnanışları

İnanç, sözlük anlamı ile “kişice, ya da toplumca, bir düşüncenin, bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi” demektir (Boratav, 1973, s. 8).

Halk inanışları, halkın yaşanılan gerçek dini hayatını yansıtan, dinin halka göre algılanış ve hayata geçiriliş biçimidir. Kültür, bir toplumun geleneği, yaşama biçimini oluşturur, kültürlerin kaynağı ise halk kültürüdür. Milli özellikleri taşıyarak yabancı kültürlerden ayrılan halk inançları ise halk kültürünü oluşturan unsurların başında gelmektedir (Kalafat, 1999, s. 88- 90).

Orta Asya’dan gelip, Anadolu ve Rumeli’ye yerleşen Türkler, kendi kültürlerini de yeni coğrafyaya taşıdı. Anadolu coğrafyası, birçok uygarlığın, din ve inanç sisteminin bulunduğu kültürlerin ortak kaynağı olmuştur. Türk kültürü, İslamiyet ve Anadolu kültürüyle tanışınca yaşama bakışı ve değer yargıları yeni bir içerik ve nitelik kazandı. Anadolu inanç önderlerinin yaydığı düşüncelerde bile pek çok eski din, inanç sistemi ve inanç, yeni inanç örgütü altında devam etti (Artun, 2002, s. 5).

Anadolu’da anlatılan menkıbelerde, efsanelerde, yadır, türbe ziyaretlerinde, mevsimlik törenlerde, hayatın geçiş dönemi inanç ve pratiklerinde vb. birçok eski inanç bütün canlılığıyla yaşamaktadır. Yaşayan inançların kökeni konu edildiğinde Anadolu kültürünü besleyen, Türklerin İslamiyet öncesi inanç sistemleri, dinleri ve inançları incelenmelidir (Artun, 2002, s.5).

2.3.1. Yatırlarla ve Ziyaret Yerleri ile İlgili İnanışlar

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Tarih boyunca farklı dinleri ve kültürleri benimseyip taşıyıcılığını yapan pek çok kavmin gelip geçtiği Anadolu toprakları üzerinde İslamlaşma süreci öncesinde yaygınlaşmış ve kökleşmiş inançlar ve ritüeller tamamen yok olmamış, Türklerin İslamiyet öncesi inanç sistemlerine ait öğelerle birlikte İslamiyet’e sızmıştır. Anadolu’da İslamiyet’e dayalı gibi görünen çeşitli inançlar, pratiklerin bir bölümü İslamiyet kökenli olmayıp eski kültürlerden öğeler barındırdığı ve halka özgün din dışı geleneklerle yine halka özgü düş gücünün her türlü inanç, inanma, pratik ve bunlara bağlı ritüellerin biçimlendirdiğini görüyoruz. (Artun, 2002, s. 2)

İslamiyet'te ölüden medet ummak yoktur. Veli kültü, pagan kültürüyle ilgisinden dolayı yasaklanmış olmasına rağmen varlığını sürdürmüştür. Şamanist Türkler, Şamanların ruhlar ve gizli güçlerle ilişki kurup onlara istediklerini yaptırdıklarına inanırlardı. Bu işlev, İslamiyet'te evliyalari istekleri Allah'a iletmelerine dönüşmüştür (Ocak, 1984, s. 7).

Günümüzde, Anadolu halkı, evliyaların yattığı yerleri (tekke, zaviye, türbe, mezar, hazine, dergâh vb.) ziyaret eder ve onlardan yardım diler. Bu istek, işsizlere iş, hastalara sağlık vb. biçimlerde görülebilir (Kaya, 2001, s. 200).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Yatırlar ve ziyaret yerlerine daha çok sıkıntısı olanlar gider, bu yerler kutsal kabul edilir (K3, K10, K13, K18, K39, K43, K55, 82, K96).
- Ziyaret yerlerinde Kuran-ı Kerim okunur, dua edilir (K10, K11, K13, K18, K39, K43, K55, 82, K96).
- Ziyarete gidilen yerde çocuklara şeker dağıtılır, hediyeler verilir (K13, K18, K39, K43, K82, K96).
- Ziyarete gidilen yerde bir müddet uyumaya çalışılır, uykuda güzel bir rüya görülürse hayra yorulur ve dileğin gerçekleşeceğine inanılır (K10, K13, K18, K39, K43, K55, 82).
- Ziyarette dileğin gerçekleşmesi için adak adanır (K3, K10, K13, K14, K18, K39, K43, K55, K82, K96).
- Şeyh Şibil Hazretlerinin ziyaret yerine gidilir (K10, K11, K13, K43, K55, K82, K96).
- Çocuğun olması için ziyaret yerine gidilir (K18, K39, K43, K55, K57, K82, K93, K96).

2.3.2. Kurban / Adak

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anadolu coğrafyası; birçok uygarlığın, din, inanç sistemlerinin bulunduğu kültürlerin ortak kaynağı olmuştur. Türkler Anadolu'ya gelince getirdikleri Orta Asya Türk kültürünün yanı sıra İslamiyet ve Anadolu kültürüyle tanışmıştır. Türk kültürü Anadolu'da günlük

hayatın uygulama ve değer yargılarıyla yeni bir içerik ve nitelik kazanmıştır. Tarihin ilk topluluklarından bu yana doğayı tam çözemeyen insanlar onun her türlü iyiliği ve kötülüğü yapabileceğinin düşünmüşler, onunla iyi geçinmenin yollarını aramışlardır. Dilekleri yerine gelince şükretmek amacıyla adaklar adanmışlar, çeşitli büyüsel ve törensel işlemler uygulamışlardır (Artun, 2001, s. 27).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Çocuğu olmayanlar adak adar (K4, K11, K13, K14, K39, K41, K43, K56).
- Sıkıntıların giderilmesi için adak adanır (K3, K9,K11, K13, K14, K39, K41, K43).
- İnsanların dilekleri yerine gelince adak kesilir, yoksa adak kesilmezse başlarına büyük sıkıntıların geleceğine inanılır (K11, K13, K14, K39, K41, K43, K55).
- Adağın eti dağıtılır, adağı kesen kendisine pay ayırmaz (K13, K14, K39, K41, K56).

2.3.3. Ocaklar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Ocak, belirli bir veya birkaç hastalığı iyileştirmeye gücünde olan bu işte uzmanlık edinmiş kimseyi gösterir. Ocaklı kimseler hastalıkları sağaltma yöntemlerinde genellikle büyü işlemlerini kullanırlar; bunun yanında hastaya belirli şeyleri yedirip içirmek, vücudun ağrıyan yerlerine çeşitli maddeler sürmek, bağlamak gibi ilaçları kullanırlar. Ocaklı olan kimseler, genellikle bir türbe ya da yatırın yakınlarındaki köyün halkındandır; bu kişilerin ermişin soyundan geldiklerine inanılır. Ocaklı erkek ya da kadın olabilir. Erkek hastalara erkek ocaklılar, kadınlara da kadın ocaklılar bakar (Boratav, 1997, s. 113- 114).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Büyüklerin el vermesiyle atadan çocuğuna geçer, el verme neticesinde hastaların iyileşeceğine inanılır (K13, K14, K18, K39, K42, K48, K55, K82, K95).

- Hastalıklara, büyüye, nazara çare bulmak için ocağa gidilir (K3, K9, K11,K13, K14, K18, K39, K42, K48).
- Tıptan ümit kesildiğinde hastalıkların iyileşmesi için ocağa gidilir (K9, K13, K14, K18, K39K55, K82).
- Sarılık, terme için özellikle ocağa gidilir (K10, K11, K13, K42, K48, K55, K95).
- El vermeye halk arasında inanılır (K3, K9, K10, K11,K13, K14, K18, K39, K42, K48, K55, K82, K95).
- Çocuğu olmayanlar ocağa gider (K3, K14, K18, K39, K42, K82, K95).

2.3.4. Nazar- Nazarlık

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Nazarlık, koruma ve korunma amaçlıdır. Bu objelerin yalnızca biçimleri değil, yapıldıkları maddeler ve renkleri de önemlidir. Bu maddelerin özünde gizli bir kuvvetin varlığı olduğuna inanılır. Tabiattaki birtakım objelerden korkan insan, felaketleri ve mutlulukları bu objelerin içinde sanarak onlardan yararlanmak istemiştir (Artun, 2005, s. 251).

Nazar, halk arasında göz değme, göze gelme, nazara gelme, nazara uğrama olarak tanımlanır. Nazar, halk inançlarında çok yaygındır. Nazardan korunmak için çeşitli uygulamalar yapılır ki bu uygulamaların başında nazarlık gelir (Artun, 2005, s. 251).

Nazarlık pasif büyü araçlarıdır. Nazar degecek gözden gözle korunmak amaçlandığından nazar boncuklarının çoğu göz şeklindedir. Günümüzde süs eşyası olarak takılarak estetik anlamda majik özlü uğurluklar olarak şeklinin almıştır. Halk kültüründe de sihirli öğeler taşıdığına inanılan nazarlıklar genellikle göz boncukları şeklindedir. Göz boncuklarına inanılır, kullanımda zararı yoktur. Kişinin kendi kendine telkin etmesi yoluyla yarar da sağlar. (Artun, 2005, s. 252).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Nazara inanılır (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K35, K36, K39, K42, K48, K55, K82).
- Nazar, bir insan hakkında iyi düşünülmediğinde gerçekleşir (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K14, K18, K35, K36, K39).
- Kıskanç insanların nazarı daha fazla olur (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K14, K18, K35, K36, K39).

Nazardan korunmak için şu yöntemler uygulanır:

- Nazar değmesinden korkulan insanın ya da eşyanın üstüne nazar boncuğu takılır (K9, K10, K11, K12, K13, K14, K35, K36, K39, K42, K48, K55).
- Muska yaptırılır ve taşınır (K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K14, K18, K35, K36, K39, K42, K48).
- Evden çıkmamadan Ayete'l Kürsi, Felek ve Nas sureleri okunur (K19, K25, K27, K35, K39, K43).
- “Maşallah” kelimesi kullanılır (K10, K11, K19, K25, K27, K35, K39, K43).
- Nazarı olan kişilerden uzak durulur (K4, K7, K8, K9, K10, K11, K14, K18, K35,).
- İğde ağacının bir parçası beze sarılır, elbiseye bir iğneyle asılır ve taşınır (K10, K11, K13, K14, K18).
- Çocuklara nazar değmemesi için çok çirkin oldukları söylenir (K35, K39, K42, K43).
- Kişin başının üzerinde tuz gezdirilir, tuz gezdirilirken dua edilir, tuzun tadına bakılır, tuz tatlandıysa insanların nazarının o kişide olduğuna inanılır, sonrasında tuz ateşe atılır (K10, K13, K14, K18, K22, K24).
- Kurşun döktürülür (K39, K43, K55, K56).
- Üzerlik takılır (K14, K39, K43, K56).
- Muska yaptırılır, muska suyun içine konulur, sonra da sudan bir müddet içilir (K3, K8, K13, K18, K51).
- Evin girişine hayvan kafası ya da nal asılır (K31, K38, K64).

- Nazarı olan kişinin yanından geçerken kalça çimdiklenir (K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K35, K36, K39, K42, K48).

2.3.5. Büyü

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Büyü, iyi ve kötü sonuç almak için tabiat öğelerini, yasalarını etkileyerek, bu olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin tamamına verilen addır. Bu anlamı ile kelimenin kavramı genişlemiş oluyor; deyim Fransızcadaki magic kelimesinin bilim dilindeki kullanışını karşılıyor. Halk dilinde büyü daha dar bir alanda kalan işlemler için kullanılır: Bir kimseyi sevdiğinden soğutmak, düşmanını hasta düşürmek veya öldürmek için yapılan “kötü büyü”, bir kişide karısına karşı sevgi uyandırmak veya evine bağlılık sağlamak için yapılan “olumlu büyü” (muhabbet tılsımı) gibi. Bu türden etkilenmelerin öteki tipleri geçerli oldukları yerlere, şartlara, amaçlarına ve uzmanları olup olmadığına göre çeşitli adlar alırlar, halk geleneğinde. (Boratav, 1997, s. 106)

Günümüzde sıklıkla rastlanan, okunmuş pirinç, tuz, şeker ya da benzeri yiyeceklerin yenilmesi, yutulması, muskaların giysilere ilştirilmesi, duaların yazılı olduğu kolyelerin, yüzüklerin takılması vb. inanmaların birer “temas büyü” uzantısı olduğunu düşünebiliriz (Artun, 2002, s. 11).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Büyü yapan insanlar vardır (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K35, K36, K42, K48, K55, K82).
- Büyü önemli değildir, her şey Allah'tan gelir (K7, K8, K38, K46).
- Hocalara muska yazdırılarak büyü yaptırılır (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K35, K36, K42).
- Büyü gizlice yapılır (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K36).
- İyi niyetle muskalar yapıldığı gibi kötü niyetle yapılan muskalar vardır (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K35, K36, K42).

- Kötü niyetle yapılan muskalar evin yakınına veya mezara gömülür (K4, K7, K14, K18, K55, K56).
- Elbisenin bir parçasına, bir tutam saça ya da başka bir eşyaya büyü yapılır ve saklanılır (K4, K7, K14, K18, K55, K56).
- Büyüyü çözmek için muska yaptırılır ve evde saklanılır (K3, K4, K7 K13, K14, K18, K55, K56).
- Kadın ve erkeği ayırmak, kişilerin hastalanması, huzursuzluk çıkartmak için büyü yaptırılır (K3, K4, K7 K13, K14, K18, K55, K56).
- Eşleri tekrar birleştirmek, kısmet açmak ve huzursuzluğu gidermek için muska yapılır (K3, K4, K7 K13, K14, K18, K55, K56).
- Büyüden korunmak için Ayete'l Kürsi, Felak ve Nas sureleri okunur (K19, K25, K27, K35, K39, K43).
- Büyüden korunmak için Cevşen taşınır (K25, K27, K35, K39, K43).
- Büyünün bozulması için muska yapılır, muska suya konuşur, suda bir müddet bekletilir, o suyla hamur yapılır ve hamur köpeğe yedirilir (K4, K7, K14, K18, K55, K56).
- İstenmeyen kişilerin eline geçtiği takdirde üzerine büyü yapılacağına inanıldığı için kesilen saç ve tırnaklar saklanılır (K3, K4, K7, K11, K13, K14, K18, K55, K56).

2.3.6. Uğur / Bereket

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Uğur, bir işin, bir eylemin sağladığı sevinç, mutluluk, işin yolunda gitmesi, çıkar anlamına gelir. Sonu yıkımla biten bir eylem, bir davranış uğursuz çıkarla, mutlulukla biten ise uğurlu sayılır (Eyuboğlu, 2007, s. 140).

Uğur, bir nesnenin, kişinin, işin, zamanın, yerin özündeki iyiliği, mutluluğu, bereketi, kolaylığı kısacası olumlu niteliği ve gücüdür. Halk inançlarında ve işlemlerinde bütün davranışlar, zamanlar, yönler, çevresindeki eşyalar, kişiler, hayvanlar, uğurlu ve uğursuz diye kümelenmiştir. Uğurlu olanları tercih etmek, uğursuz olanlardan kaçınmak

veya onlardan gelecek olumsuzlukları giderme yöntemlerini gözetmek gerekir (Boratav, 1997, s. 94-95).

Uğur kavramının zamanına anlayışına göre yorumlanması birtakım değişmeler sonucu ayrı ayrı yorumlara uğramıştır. Uğur başlangıçta oldukça somuttu, elle tutulur, gözle görünür bir niteliği vardı. Ancak insanın iyiliğine olan işne yarayan bir nesne, bir olay uğur sayılırdı. Zamanla uğur anlayışında bir soyutlaşma oldu. Uğur bir olay olmaktan çıkıp bir kavram oldu (Eyuboğlu, 2007, s. 142).

Ankara-Sincan'da bıçak ile ekmek kesmenin günah olduğuna ve buna uymayanın uğursuzlukla karşılaşabileceğine inanılır. Çankırı'da yürüyen bir kişinin önünden tavşan geçmesinin uğursuzluğuna inanılır. Bursa ve birçok yörede kara kedi uğursuz olarak bilinir. Gaziantep'te köpek uluması uğursuzluk sayılır. Kars'ta yolculuk sırasında tilkiye rastlayanın uğursuzlukla; tavşana rastlayanın ise kötülükle karşılaşacağına inanılır. Saraykent'te göz seğirmesi uğursuzluk olarak yorumlanır (Kalafat, 1996, s. 47-49).

b)Kulu Halk Kültürü'nde;

Kulu ilçesinde uğur ve uğursuzlukla ilgili inanışlar şunlardır:

- Küçük çocukların göbek bağının çocuğun ilerideki yaşantısına etki edeceğine ve bu yüzden çocuklarının okumasını isteyenler yeni doğmuş çocukların göbek bağını okul bahçesine atarlar (K3, K5, K7, K9, K14, K18, K36, K43, K55, K56, K86).
- Yeni doğan çocuğun iyi yönden kime benzemesi isteniliyorsa, o kişi tarafından bebeğin ağzına tükürülür (K14, 18, K35, K51).
- İnsanın sağ elinin avucu kaşınırsa bir yerden para gelme ihtimali vardır (K2, K4, K6, K9, K10, K16, K18).
- İki minder üzerine oturan erkeğin iki kadınla evleneceğine inanılır (K8, K10, K11, K14, K18).
- Bir kişi üzerinde yırtılan elbise çıkartılmadan dikiş yapılırken konuşulmaması istenir. Aksi halde başkasının ona iftira atacağına inanılır (K3, K7, K9, K10, K16, K18, K35, K43).

- Ay tutulması sırasında çocuklar ve büyükler tarafından tenekelere vurularak gürültü çıkartılır. Amaç ayı tutan kötü ruhları kovmadır (K3, K5, K7, K9, K14, K18, K36).
- Süt kaynatılan tencerenin tutmuş dibinin çocuklar tarafından yenildiği zaman ileride bu çocukların düğünlerinde kar ve yağmur yağacağına inanılır (K9, K10, K13, K14, K18).
- Bazı evlerin “Arev” diye adlandırdıkları ve genelde yılan şeklinde düşündükleri hayali varlıkları olduğuna, bu varlık o ailenin gözetleyip kolladığına inanılır (K3, K11, K14, K46).
- Kapı eşiğinde oturmak ve gece vakti tırnak kesmek insana uğursuzluk getirir (K3, K7, K9, K11, K14, K18, K35).
- İnsanın ayağının kaşınması yolculuk yapacağı anlamına gelir (K9, K10, K13, K14, K18).
- Kırkını doldurmamış lohusalar birbirini görmemelidir. Yoksa kırkları birbirine karışır ve bebekleri hastalanabilir (K3, K9, K11, K13, K14, K22, K24).
- Büyü yapılacağından korkulduğu için dini nikâh gizli yapılır (K3, K5, K7, K9, K14, K18, K36, K43, K55, K56, K86, K95).
- İnsanın sol avucu kaşınırsa parasının gidileceğine inanılır.
- Gece sakız çiğnenirse ölü eti çiğnenmiş olur (K9, K10, K13, K14, K18).

Kulu ilçesinde bereket ile ilgili inanışlar şunlardır:

- Eve ya da işyerine bereket duası asılır (K3, K7, K9, K11, K14, K18, K39).
- Eve Fatıha suresi asılır (K3, K7, K9, K11, K14, K18, K35, K39).
- Her işe besmele ile başlamak gerekir (K3, K7, K9, K11, K14, K18, K35, K39, K43, K55, K56, K64).
- Sabah erken kalkmaya dikkat edilir (K23, K31, K38, K61, K63, K79, K81).
- Yağmur yağdığında bereketin geleceğine inanılır (K11, K14, K18, K24).
- Birisinde bir şey alındığında “ Bereket versin, Allah daha çok artırsın ” gibi sözler söylenir (K3, K7, K9, K11, K14, K18, K35, K39, K61, K64).
- Haram maldan bereket olmayacağına inanılır (K3, K6, K12, K22, K24, K31, K38, K39, K42, K64, K81).

- Pis gezmek bereketi götürür (K12, K22, K24, K31, K38, K39, K42, K64, K81).

2.3.7. Tabiat Olayları ile İlgili İnanışlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Tabiat olayları, Anadolu'nun farklı yörelerinde yaşayan topluluklar arasında çeşitli inançların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Artun, 2005, s. 240).

Doğadaki tabiat olayları, topluluklara ve bölgelere göre, hatta aynı bölge içinde birbirinden çok farklı inançlar yaratmıştır. Nisan yağmurundan kaçmamak gerekir. Yağmurun insanın saçlarını güçlendirdiğine inanılır. Gök gürlerken ambarlara vurmak, tabiat olayının bereket gücüyle alakalıdır. Mevsimlerle ilgili çok yaygın bir inanış da sıcakların gelmesini cemrelerin düşmesine bağlamaktır (Boratav, 1997, s. 47).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Hava çok sıcak olduğunda yağmurun yağacağına inanılır (K4, K10, K11, K17, K20, K21, K25, K37, K46) .
- Cemre düştüğünde havanın ısınacağına inanılır (K1, K9, K15, K17, K18).
- Yağmur bereketiyle beraber gelir (K4, K10, K11, K14, K17, K18, K20, K21, K25, K37, K46, K56) .
- Yağmur durmadan ve çok yağdığında sel olacağına inanılır (K1, K9, K11, K15, K17, K18).
- Kışın havalar çok soğuk olduğunda yazın havanın çok sıcak olacağına inanılır (K3, K9, K10, K13, K15, K17, K18, K51, K65).
- Leyleklerin göçü erken başlarsa yaz mevsiminin erken geleceğine inanılır (K1, K9, K15, K17, K18, K39).
- Gökyüzünde yıldız kaydığında birisinin öldüğüne ya da öleceğine inanılır (K3, K4, K10, K13, K18, K20).
- Şimşek çaktığında herhangi bir felaketin olmaması için dua edilir (K4, K10, K11, K17, K20, K21, K25, K37, K46, K55, K56) .

- Eskiden yörede güneş tutulması ya da ay tutulması olduğunda tenekelere vurarak ses çıkartılır, bu şekilde kötü ruhların gideceğine inanılır (K4, K10, K11, K17, K20, K21, K25, K37, K46, K55, K56, K65) .

2.3.8. Hayvanlarla İlgili İnanışlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Hayvanlar da bitkiler gibi kendilerinden yararlanma bakımından değerlendirilir. Yaradılışları ve dönüşümlerini açıklayan efsanelere ve inançlara konu olur. Hayvanlar, bitkilerden farklı olarak halkın geleneklerinde yenmesinde bir sakınca olmayanlar ile yenmesi hatta dokunulması günah, rastlanması uğursuzluk getirici sayılanlar olmak üzere kümelenir (Boratav, 1997, s. 56).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Gece baykuşun ötmesi uğursuzluktur (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K35, K36, K42, K43, K55, K56, K78).
- Köpek evin önünde uluduğunda ölüm getireceğine inanılır (K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K42, K43, K55, K56, K78).
- Bazı ailelerin tavşan ya da güvercin beslemesi uğursuzluk getirir, bu hayvanları her aile besleyemez (K4, K7, K8, K11, K13, K14, K20).
- Köpek pis bir hayvandır (K4, K7, K8, K11, K13, K14, K20, K39, K43).
- Kuş yuvasını bozmak günahtır (K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K42, K43, K55, K56, K78).
- Tavuğun horoz gibi ötmesi uğursuzluk getirir (K3, K13, K14, K24, K43, K78).
- Kertenkele öldürmek günahtır (K39, K43, K55).
- Fareler eve zarar verdiği için öldürülebilir (K4, K7, K8, K11, K13, K14, K20).
- Domuz uğursu bir hayvan kabul edilir ve ismi zikredilmez (K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K42, K43, K55, K56, K78).
- Köpek sadık bir hayvandır, onun için köpeğe iyi davranılır (K2, K3, K9, K22, K24 K25).

- Köpek beslenen eve, meleğin girmeyeceğine inanılır (K4, K7, K8, K11, K13, K14, K20, K39, K43).
- Kediler sadık hayvan değildir (K4, K7, K8, K11, K13, K14, K20).
- Kuşu yakalayıp kuşa eziyet edildiğinde kuşun ses çıkartması beddua ettiğine yorulur(K3, K13, K14, K24, K43, K48, K55, K56, K78).
- Koyun, inek gibi hayvanlar mübarek hayvanlardır (K7, K8, K11, K13, K14, K20, K39).
- Keçinin inatçı olduğuna inanılır (K4, K15, K16, K25).
- Kara kedi görmek uğursuzluk kabul edilir (K3, K4, K7, K8, K11, K13, K14, K20, K39, K43).
- Gece üç harflilerin “kara kedi” kılığına girdiğine inanılır (K3, K4, K7, K8, K11, K13, K14, K20, K39, K43).
- Karınca yuvası bozmak günahtır (K22, K39, K43, K55, K56).
- Bazı aileler düztaban kümes hayvanlarını (ördek, kaz) yetiştirmez ve uğursuzluk getirdiğine inanır (K3, K4, K7, K8, K11, K13, K14, K20, K22).

2.3.9. Günlerle İlgili İnanışlar

Halk kültürü içerisinde günlerle ilgili farklı inanışlar ve uygulamalar görülmektedir. Günlük hayta yaşantıların sonucunda insanların günlere bakış açısı değişmiş ve farklılık göstermiştir.

a) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Perşembe ve Cuma günleri hayırlı günlerdir, bu günlerde kimsenin kalbini kırmamaya, sadaka vermeye dikkat edilir (K1, K4, K11, K14, K35, K39, K42).
- Cuma günleri düğün için bayrak asılmaz, daha çok Perşembe günleri bayrak asılır (K3, K4, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K20, K22, K35, K38).
- Cuma günü hayırlı bir gün olduğu için ev ve beden temizliğine dikkat edilir (K1, K3, K4, K11, K14, K35, K39).

- Salı gününün uğursuz olduğuna inanılır (K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K20, K24).
- Bayram ve kandil günleri kutsal günler olarak kabul edilir (K9, K10, K11, K12, K13, K14, K20, K24).
- Hangi günün akşamı olursa olsun tırnak kesmek uygun görülmez asılır (K3, K4, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K20, K22, K35, K38).
- Arife günü dikiş yapılmaz. Aileden ölen varsa onların bedenine iğne batacağına inanılır (K3, K4, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K20, K22, K35, K38).
- Arife günü dikiş dikilmez. Çünkü o gün iğnenin aileden ölen birisi varsa onun gözüne batacağına inanılır (K1, K9, K13, K15, K14, K35, K39).

2.3.10. Rüya ile İlgili İnanışlar

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Halk, rüyasında gördüklerinin etrafında da inançlar oluşturmuştur. Rüya da görülen kişi, nesne, hayvan ya da olaydan hareketle geleceğe dair yorumlar yapılır. Rüya da yeşil ve beyaz renkler görülünce sevinilir; ama siyah renk görüldüğünde üzü lür. Rüya da yılan gören kişinin düşmanından kötülük göreceğine inanılır. Rüya da iplik görülünce yola gidileceğine inanılır. Rüya da kız çocuk görmek kötü haber olarak yorumlanırken, erkek çocuk görmek ise iyi haber duyulacağına yorumlanır. Yine rüya da ağlayanın sevineceğine inanılır (Artun, 2005, s. 259).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Kötü ve iyi rüyaların olduğuna inanılır (K3, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K35, K36, K42, K43, K56, K65, K77)
- Rüyaların gerçek olacağına inanılır (K4, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K35, K36, K42, K43, K55, K56)
- Kötü rüyaların gerçekleşmemesi için rüyalar anlatılmaz (K3, K4, K9, K10, K11, K12, K13, K43, K55).

- Rüyada yılan görmek başaklarının nefsi olarak kabul edilir (K3, K9, K12, K13, K14, K18, K24, K48, K51).
- Rüyada kendisini, ölen birisinin çağırdığını görmesi kişinin öleceğine işarettir (K3, K10, K22, K24, K37, K73).
- Rüyada temiz su görmek sıkıntıların biteceğine yorulur (K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada at görmek muradın gerçekleşeceğine işarettir (K9, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada üzüm görmek gözyaşına, üzüntüye işarettir (K3, K9, K10, K18, K39, K40, K41, K46, K48, K55, K56, K67, K69).
- Rüyada ip sarmak uzun yoldan yolcunun geleceğine ya da uzun yola gitmeye yorulur (K10, K18, K39, K40, K41, K46, K48, K55, K56, K67, K69).
- Rüyada et görmek cenaze çıkacağına yorulur (K9, K10, K18, K39, K40, K41, K46, K48, K55, K69).
- Rüyada yeşillik görmek bolluğa berekete yorulur (K3, K9, K10, K18, K39, K40, K41, K46, K48, K55, K56, K67, K69).
- Rüyada yılan görmek düşmanın peşinden geldiğine yorulur (K3, K18, K39, K40, K41, K46, K48, K55, K56, K67).
- Rüyada yüksek bir yere çıkmak isteyip de çıkamamak amacına ulaşamayacağına yorulur (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Gece yarısı görülen rüya rahmani, sabaha karşı görülen rüya şeytanidir (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada yeşil bostan görmek hastalığa işarettir (K3, K9, K10, K18, K39, K40, K41, K46, K48, K55, K56, K67, K69).
- Rüyada yeşil ekin görmek iyiliğe hayra yorulur (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada ayakkabının birisini kaybedersen evin hanımının ya da beyinin öleceğine yorulur (K4, K18, K39, K40, K41, K46, K48, K55, K56, K67, K77).
- Rüyada evin içten yıkılması ev halkından, evin dışarıdan yıkılması komşulardan birinin öleceğine yorulur (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).

- Rüyada diş çektirmek evin büyüğünün öleceğine yorulur (K9, K10, K18, K39, K40, K41, K46, K48, K55, K56, K67, K69).
- Rüyada tavuğun kuluçkaya yattığını görmek hamile kalınacağına yorulur (K4, K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada hamile kadının boncuk bulması doğacak çocuğun kız olacağına, misket bulması erkek olacağına yorulur (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada bulanık su görmek hayra yorulmaz (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24).
- Rüyada koyun görmek hayra yorulur (K7, K39, K43).
- Rüyada ihtiyar ve beyaz sakallı birini görmek hayra yorulur (K9, K13, K14, K18, K22, K43).
- Rüyada ölen birisini görmek hayra yorulmaz (K7, K8, K10, K36).
- Rüyada birisini öldüğünü görmek hayra yorulmaz eğer rüyanın içinde kan görülürse hayra yorulur ve rüyanın geçersiz olduğuna inanılır (K7, K8, K10, K36).
- Rüyada tabut görmek ölüme işaret eder (K3, K10, K22, K24, K37, K65).
- Rüyada ayakkabı görmek sıkıntıya işaret eder (K4, K13, K14, K18, K36, K43).
- Rüyada altın görmek doğacak çocuğun oğlan, altın bilezik görmek doğacak çocuğun kız olacağına işaret eder (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada yeşil rengini görmek hayra yorulur (K12, K13, K14, K18, K43).
- Rüyada yağmurun yağdığını görmek bereketin olacağına yorulur (K4, K13, K14, K18, K36, K43, K48).
- Rüyada peygamber görmek hayra yorulur (K11, K12, K13, K14, K18, K43).
- Rüyada namaz kıldığını, Kuran-ı Kerim okuduğunu görmek hayra yorulur (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada köpek görmek başkasının nefsi olarak kabul edilir (K4, K13, K14, K18, K36, K43).
- Rüyada gülmek hayra yorulmaz, tersinin olacağına inanılır (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).
- Rüyada ağlamak hayra yorulur (K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K48).

- Rüyada çocuk sahibi olmak hayra yorulur (K3, K10, K13, K15 K18, K39, K56).
- Rüyada Azrail'i görmek ölüm olacağına işarettir (K3, K10, K22, K24, K37, K65).
- Rüyada evde düğün ya da şenlik olduğunu görmek ölüme işarettir (K3, K10, K22, K24, K37, K39, K56, K65).
- İnsanın rüyada et görmesi, ertesi gün kavga edeceği anlamına gelir. Bunu engellemek için sabahleyin dışarıdaki bir köpeğe, bir parça ekmek atılır (K4, K7, K8, K10, K13, K36).
- Rüyada, yılan görmesi üzerinde nazarın olduğuna işarettir (K3, K9, K11, K12, K13, K14, K18, K24, K51).
- Rüyada, para görmesi darlık, sıkıntı ve kedere düşeceğine işarettir (K3, K9, K10, K13, K15 K18, K39, K42).

Değerlendirme

Halk inanışlarının, halkın kültürel yapısıyla doğrudan bir ilişkisi vardır. Kültürel yapı içerisinde halkın duygu ve düşünce dünyasını, inanç yapısını, yaşam tarzını, etkileyen en önemli unsurların başında halk inanışları gelmektedir.

Yatırlar ve ziyaret yerleri büyüklere olan saygının ve onlardan medet beklemenin ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Belli bir sıkıntısı olan, derdine derman bulmaya çalışan insanların uğrak yeri yatırlar ve ziyaret yerleridir. İslamiyet öncesi atalar kültü ile İslam inancının birleştiğini görmekteyiz. Şeyh Şibli hazretlerine ait olduğu söylenen yatacın aynı zamanda bir Hristiyan Mezarlığı olduğu da ifade edilmektedir. Yatırlara ve ziyaret yerlerine kutsilik özelliğini halk vermiştir.

Tıp yöntemlerinin ilerlemediği, halkın ekonomik gücünün olmadığı zamanlarda hastalıklarına çözüm bulamayan insanların sığındıkları kapı olarak ocaklar karşımıza çıkar. Yaygınlığını ve etkinliği kaybolmakla beraber ocaklar halk arasında kabul görmeye devam etmektedir.

Halk arasında nazar kavramı ve nazar inanışı her dönemde ağırlığını hissettirir. Dini ve büyüsel özelliği bulunan nazar inanışı kabul görmektedir. Nazardan korunma adına muska takma, kurşun dökme, nazar boncuğu takma gibi dinsel ve büyüsel tedbirler alınır.

Yörede büyü kavramına inanan, büyü yaptıran ve büyüden korkan birçok insan bulunur. Büyü yaptıranlar daha çok başka yörelere giderek gizli bir şekilde niyetlerini yerine getirmektedir.

Anadolu coğrafyası içerisinde karasal bir iklim süren ve temel ekonomik faaliyetleri tarım ve hayvancılık üzerinde kuran yöre halkı için uğur ve bereket kavramlar çok büyük öneme sahiptir. Uğur, uğursuzluk ve bereket inançları dini olmakla beraber tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin de bu kavramlar üzerinde etkinliği bulunmaktadır.

Hayvanlar, günler ve özellikle rüyalar ile ilgili birçok inanış bulunur, kırsal bir hayatta hayvanlarla ilgili inanışların, birikim ve tecrübelerinden hareketle doğa olaylarını ve günlerin özelliklerini çözmeye çalışan insanlar fazladır. Belli bir hayat tecrübesine sahip kişilerin düşüncelerinden yaralanılarak yorumlanan rüyaların insanların günlük hayatına ve davranışlarına çok büyük tesiri vardır.

2.4. Halk Mutfağı

İnsanoğlu ilkçağdan beri yaşamak ve çevresindekileri yaşatmak için sürekli besin kaynağı aramak zorunda kalmıştır (Güvenç, 1979, s. 204). İnsan ilk dönemlerinde avcılık, toplayıcılık yapmışsa da belli bir zamandan sonra hayvanları evcilleştirmeyi, yabani bitkileri yetiştirmeyi başarmıştır. Ateşin bulunmasıyla üretim biçiminde büyük bir değişim olmuş, buna bağlı olarak yemek türleri ve pişirme biçimleri sürekli gelişmiştir (Ögel, 1982, s. 15).

Her toplumun kendine özgü bir mutfak kültürü vardır. Anadolu'ya gelen Türkler kendi beslenme kültürlerini getirdikleri gibi Anadolu'da yaşayan toplulukların beslenme kültürlerinden de etkilenmişlerdir. Günümüz Türk mutfağı çeşitli uygarlıkların bir bileşimidir. Kültürel değişim ve gelişime bağlı olarak toplumsal yaşamdaki değişmelerin yemek kültürünü de etkilemesi doğal ve kaçınılmazdır. İslamiyet sonrasında, İslamiyet gereği bazı hayvanlar yenmemiş, alkollü içeceklerden kaçınılmıştır. İslamiyet'le birlikte Arap mutfağı Türk mutfağını etkilemiştir. Yeni yurt Anadolu'daki meyve ve sebzeler Türk mutfağına girerek, mutfağı zenginleştirmiş yeni mutfak araç ve gereçleriyle pişirilen besinler çeşitlenmiştir (Artun, 2006, s. 142).

Türk mutfağı genel olarak tarımsal ve hayvansal ürünlere dayalıdır. Halkımızın yaşadığı coğrafyaya göre çeşitlilik gösterir. Gelenek ve göreneklerimizle, dini yapımız

mutfağı da etkilemiştir. Batıyla etkileşim, tür hızlı bir değişim içine sokuştur. Orta Asya Türk kültürüne dayalı Türk mutfağı, Anadolu ve İslam uygarlığıyla beslenmiştir. Batı kültürüne açılma hızlı sanayileşme ve kentleşme, eğitim düzeyinin yükselmesi, yemek alışkanlıklarının ve ona bağlı olarak lezzet alışkanlıklarının değişmesine neden olmuştur. Ayrıca ekonomik koşullar Türk mutfağının değişimini hızlandırmıştır (Bozyiğit, 1995, s. 29-31).

2.4.1. Yiyecek Türleri ve Yapılışları

Ülkemizde yemek yeme alışkanlıkları tarihsel olarak bölgesel hatta köy, kent gibi yerleşme birimlerine göre değişiklik göstermektedir. Bu farklılıklara rağmen toplumumuzda yine de ortak özellikler de görülmektedir. Anadolu yemeklerinin genellikle bitkilerden, etlerden ve hamurdan olmak üzere üç kaynaktan oluştuğunu görülür. Bunların çoğu eski çağlardan itibaren kullanılmıştır. Bir ülkenin yemek yapında kullanılan araç gereçlerin niteliği, sayısı, türü, düzenlenişi, pişirilen maddenin kendisi, pişiriliş biçimi, besinlerin doğadan olduğu gibi elde edilip yenip yenmediği gibi hususlar o ülkenin uygarlık düzeyi ve yaşam biçimi hakkında fikir verebilir. Kısacası mutfak uygarlık belirtisidir. Türkler çeşitli uygarlık aşamalarında çeşitli yemekler yapmışlardır ve her uygarlık aşaması bugünkü yemek yeme alışkanlıklarını etkilemiştir (Tezcan, 1982, s. 113-114).

Türk kavimlerinin çoğunda ve göçebelerin gıdasında bitkiler önemli değildi. Eski Türklerin temel gıdası koyun eti ve süt ürünleri olmuştur. Tarımsal ekonomik yapıda hububatlar, Türk yiyeceklerinin çoğunluğunu oluşturur. Kuru fasulye, nohut, bulgur pilavı, özellikle kırsal kesimin en popüler yiyecekleridir (Tezcan, 1982, s. 115).

Türk mutfağının en önemli yiyeceklerinin başında et ve et yemekleri gelmektedir. Et kızartılarak, kavrularak ve haşlanarak çeşitli biçimlerde yenir (Kut, 2002, s. 218).

Sebzeler Türk mutfağına sonradan girmiş olmalarına karşın günümüzde yemeklerin bileşiminde geniş biçimde yer almaktadır. Sebzeler, yemeklerde genellikle küçük parça et ve kıyma ile birlikte yer almaktadır (Başoğlu, 1993, s. 10).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

1-Etli Yemekler

T i r i t

Malzemeler: Et suyu, patates, soğan ve yağ.

Yapılış: Patates ve soğan yağda kavrulur, üzerine Et suyu ilave edilir, köyümüze has yufka ekmek doğranır büyük bir tepsiye dökülür daha önce hazırlanmış olan malzeme üzerine dökülerek servis yapılır (K 11, K13, K14).

Saç Kavurma

Malzemeler: 250 gr et, domates, biber, soğan, maydanoz, tuz, tereyağı

Yapılış: Saçta et kızartılır, sonrasında biber, domates ve maydanoz doğranarak etin içine katılır ve bir müddet pişirildikten sonra hazır hale gelir (K14, K55).

2- Sebze Yemekleri

Soğan Aşı

Malzemeler: Yağ, soğan, domates, sivri biber, patates, yufka ekmek, tuz ve yumurta

Yapılış: Tencerede yağ eritildikten, yağın içine doğranmış soğan, biber eklenerek bu malzemeler biraz kızartılır daha sonra üzerine patates eklenerek kızartılmaya devam edilir. Kızaran bu malzemelerin üzerine domates, su, tuz, eklenir, su kaynayınca içine küçük parçalara ayrılan yufka ekmek atılır. Yufka ekmek, yemeğin içinde yumuşayınca üzerine yumurta kırılır. Yemek servise hazır hale getirilir(K9, K10, K13).

3- Bulgur İle Yapılan Yemekler

Bulgurlu köfte

Malzemeler: 2 kg ince bulgur, 2 su bardağı un, 2 yumurta, tuz, iç harcı (patates, yarım kilo kıyma, soğan, karabiber)

Yapılış: Bulgur önce yarım saat ılık suda bekletilir, sonra bulgurun içine un, yumurta ve tuz katılır, sonra karıştırılır, yoğrulan bulgur ceviz büyüklüğünde beze yapılır,

bezeler açılır ve bezenin içine iç harcı konulur, bezeler kapatıldıktan sonra kaynar suda beş dakika kaynatılır, kaynatıldıktan sonra indirilir ve tereyağında kızartılır (K14, K55).

Kuskusu

Malzemeler: Süt, yumurta, bulgur, un, tuz.

Yapılış: Yumurta, süt ve tuz ile birlikte karıştırılır. Geniş bir kap içine konulan bulgur üzerine karışım dökülür ve üzerine un serpilerek ovulur, kurutulur ve fırında kızartılır. Kaynatılan suyun içine kuskusu katılarak kaynatılır ve üzerine yağ eritilerek ilave edildikten sonra servis yapılır (K 11, K13, K14).

4- Hamur İşleri

Hamur Dolması

Malzemeler: 2 kg un, tuz, iç harcı (yarım kilo kıyma, soğan, karabiber)

Yapılış: Un, su ile karıştırılır ve içine biraz tuz konulur, hamur yapılır. Hamurdan küçük bezeler yapılır ve bu bezeler oklava ile açılır, içine iç harcı konulur, bezeler tekrar kapatılır. 5 dakika kaynatıldıktan indirilir ve tereyağında kızartılır (K14, K55).

Kel Kali

Malzemeler: Un, yağ, tuz, hamur mayası

Yapılış: Unun üzerine tuz ve hamur mayası serpilir, su ile karıştırılarak hamur yapılır. Ceviz büyüklüğünde bezeler hazırlanır ve oklava ile açılır. Bezelerin üzerine yağ sürülür ve tandırda kızartılır (K 11, K13, K14).

Guymak

Malzemeler: iki bardak su, tereyağı, iki yufka ekmek.

Yapılış: Yufkalar parçalar halinde bir tencereye konularak üzerine su ilave edilir ve kaynatılır. Özdeşleyinceye kadar kaynatılan bu karışım bir tabağa boşaltılır. Eritilen tereyağı üzerine dökülüp sıcak servis yapılır (K14, K39, K43).

Gözleme

Malzemeler: Un, tuz, yağ, hamur mayası.

Yapılışı: bir kabın içine un, tuz, hamur mayası konulur, üzerine su dökülür ve hamur yapılır. Ceviz büyüklüğünde bezeler yapılır, bezeler oklava ile açılır ve içine yağ dökülür ve saçın üzerinde kızartılır (K 11, K13, K14).

Cimcik

Malzemeler: Un, yoğurt, tuz

Yapılışı: Un su ile karıştırılır ve biraz tuz ilave edilir. Hamur yapılır, hamur oklava ile açılır, sonrada küçük parçalar şeklinde kesilir. Kelebek makarnası gibi birbirine yapıştırılır ve kaynatılır. Kaynatıldıktan sonra indirilip soğutulur, sonrasında sarımsaklı yoğurtla karıştırılır ve hazırlanır (K14, K55).

Erişte

Malzemeler: Un, 10 yumurta, tuz, sıvıyağ.

Yapılışı: Un su ile karıştırılır ve hamur yapılır. Ceviz büyüklüğünde bezeler yapılır ve oklava ile açılır. Saçın üzerinde hafif bir şekilde pişirilir, sonra da alınır. Ufak ufak kesilir, güneşin altında kurutulur. Kurutulduktan sonra sıcak suda kaynatılır, suyu süzülür ve tereyağı kızartılarak hamurun üzerine dökülür (K14, K55).

Saç Böreği

Malzemeler: Un, tuz ve hamur mayası, iç harcı (patates ezmesi, domates, peynir, patlıcan ezmesi, soğan).

Yapılışı: Hamur hazırlanır, sonra da ceviz büyüklüğünde bezeler yapılır ve bu bezeler oklava ile açılır, içine isteğe göre iç harcı konulur ve içi kapatılır. Saçın üzerinde pişirilir ve sıcak iken üzerine tereyağı sürülür (K14, K55).

5- Çorbalar

Kaş Kuş Çorbası

Malzemeler: Bir miktar kurutulmuş yeşil fasulye, kuru üzüm ve kayısı, yeşil mercimek ve 1-2 adet soğan

Yapılış: Kurutulmuş yeşil fasulye ve mercimek suda kaynatılır. Daha sonra kızartılan soğanın içine kaynatılan malzemelerle ve diğer malzemeler karıştırılıp, ocakta kaynatılır. Çorba hazırlandıktan sonra, başka bir tencerede (tavada) kızartılan yağ üzerine dökülür ve sofaya hazır bir şekilde getirilir (K11, K13, K14, K39, K43).

Yeşil Mercimekli Un Çorbası

Malzemeler: Yeşil mercimek, bir su bardağı un, soğan (1 adet), tereyağı (1 yemek kaşığı), salça (1 yemek kaşığı).

Yapılış: Öncelikle yeşil mercimek 1-2 saat suda bekletildikten sonra ocakta haşlanılır. Soğuk suyun içine un koyularak eritilmesi sağlanır. Daha sonra yeşil mercimekte bu karışımın içine atılıp ocakta çorba kıvamına gelinceye kadar kaynatılır. Hazır olan çorbanın içine, başka bir tencerede kızartılan yağ, soğan ve salça çorbaya ilave edilip hazır duruma gelir (K11, K13, K14, K39, K43).

Yoğurt Çorbası

Malzemeler: yoğurt, pirinç, nane ve tereyağı.

Yapılış: Yoğurt su ile ezilir. Tencereye çok az bir yağ konulur ve daha sonra pirinç ile yoğurt karıştırılır. Daha sonra çorbaya su ilave edilir. Çorba 30-45 dakika civarında kaynatılır. Başka bir kapta kızartılan yağ ve nane çorbaya konulur ve sofraya hazır duruma getirilir (K11, K13, K14, K39, K43).

Bulamaç Çorbası:

Malzemeler: mercimek, un, yağ, biber, salça, et, soğan ve nane.

Yapılış: Pişen mercimeğin içine kavrulmuş un eklenerek ocağın üzerinde koyulaşmaya kadar karıştırılır, ocaktan indirilir. Başka bir kapta yağ eritilerek içine ince

kıyılmış soğan, et, salça, tuz, biber ve daha sonra nane katılır. Soğanlar pembeleşinceye ve et pişinceye kadar pişirildikten sonra ocaktan indirilerek daha önce hazırlanan çorbanın üzerine dökülür. Biraz soğuduktan sonra içine limonda sıkılarak yemeye hazır hale getirilir (K11, K13, K14, K39, K43).

Yuvalama Çorbası

Malzemeler: Yeşil mercimek, ince bulgur, soğan, tuz

Yapılışı: Bulgur suda bekletilir, sonra küçük toplar yapılır. Kaynar suyun içinde beş dakika haşlayıp içine salça mercimek soğan ve tuz katılır. Beş dakika daha kaynatılır ve hazırlanır (K14, K55).

Süt Çorbası

Malzemeler: 2 kg süt, 250 gr yarma, nohut, fasulye, kuru üzüm, tuz

Yapılışı: yarmayı haşlayıp içine süt katılır ve karıştırılır, sonrasında içine nohut, kuru fasulye, kuru üzüm ve tuz katılır edilir ve kaynatılır (K14, K55).

6- Pilavlar

Bulgur Pilavı

Malzemeler: Bulgur, yağ, tuz

Yapılışı: Yağ kızartıldıktan sonra içine bulgur atılır ve bir müddet karıştırılır ve üzerine su katılır bir müddet kaynatılır. Kaynamaya yakın tuz atılır ve pişirilir (K14, K55).

Yeşil Mercimekli Bulgur Pilavı

Malzemeler: Yeşil mercimek, bulgur, yağ, tuz

Yapılışı: Mercimek suda haşlanır, sonra içine bulgur katılarak kaynatılır. Tereyağı ayrı bir şekilde kızartılır ve hazırlanan pilavın üzerine dökülür. (K14, K18).

Kısır

Malzemeler: Yarım kilo ince bulgur, domates, maydanoz, eşil biber, salça, sıvı yağ, tuz, kırmızı biber.

Yapılış: Bulgur suda bekletilir ve yumuşatılır. Maydanoz, yeşil biber, domates küçük küçük doğranır. Bulgura öncelikle sıvı yağ, tuz ve kırmızı biber ilave edilir sonrasında hazırlanan, maydanoz, domates ve yeşil biber karıştırılarak hazırlanır (K14, K18, K55).

7-Tatlılar

Harise Tatlısı

Malzemeler: pekmez (2 su bardağı), bir avuç un, tereyağı ve yarım litre su.

Yapılış: Öncelikle pekmez ile su karıştırılır, daha sonra un ilave edilerek yine karıştırılır. Kızartılan tere yağ bu karışımın içine konulup, hamur haline getirinceye kadar karıştırılmaya devam edilir. Hamur haline geldiği zaman hazır olmuş demektir (K7, K8, K22, K24).

Asıda (Un tatlısı):

Malzemesi: Un, şerbet ve tereyağı.

Yapılış: İnce elekten elenerek ayıklanan un, nişasta veya pirinç unu önceden hazırlanmış şerbetin (şekerli su) içine kıvamınca atılarak orta ateşteki ocağın üzerinde devamlı karıştırılmak suretiyle pişirilerek kıvamına geldikten sonra üzerine eritilmiş tereyağı ilave edilerek hazırlanır (K14, K39, K43).

Sütlaç

Malzemeler: Süt (1 litre), pirinç (1-1,5 su bardağı), şeker (1 su bardağı).

Yapılış: Bir gece önceden pirinçler suya konulup yumuşatılır. Süt kaynatılarak içine pirinç atılır ve hafif ateşte karıştırılır. Daha sonra şeker ilave edilir, kaynadıktan sonra ateşten indirilir ve hazır olmuş olur (K14, K39, K55).

Un Helvası

Malzemeler: Tereyağı, un(bir su bardağı), şeker (1 su bardağı), su (1 su bardağı)

Yapılış: Tereyağı kızartılarak içine un atılıp koyulaşınca kadar karıştırılır. Ayı bir kapta kaynatılan şeker sıra haline getirilir ve hamurun üzerine dökülür ve bir kaba boşaltılıp soğuması için bekletilir. İsteğe göre helvanın içine fındık ve fıstık gibi kuruyemişler atılabilir (K7, K8, K22, K24).

8- Süt Ürünleri

Yoğurt:

Yapılış: Süt öncelikle kaynatılır, sonrasında içine biraz yoğurt konularak mayalanır. Üzeri bezlerle kapatılır ve bir gün sonra bezlerin içinden çıkarılır (K11,K14).

Peynir

Yapılış: Süt ılık olacak kadar ısıtılır, sonra makineye verilir, süt ve yağ ayrılır. Sütün içine peynir mayası konulur, biraz bekletildikten sonra bez içerisine konulur ve suyu süzülür (K10, K11, K18).

Tereyağı

Yapılış: Süt kaynatıldıktan sonra makineye verilir. Süt ve kaymak ayrı çıkar. Sonra kaymak kaynatılır ve hamur gibi yoğrularak yağ haline getirilir (K14).

Fıro (Fırı)

Yapılış: Yeni doğum yapan ineğin sütüne fıro adı verilir. Bu süt iyice kaynatır ve içilir (K10,K11, K13, K14).

2.4.2. İçecek Türleri ve Yapılışları

Türklerde içecek deyince akla ilk gelen sudur. Su kutsal niteliktedir ve özellikle yemekte çok içilir. Ev dışında mahallelerde eşme geleneği de Türklerin suya verdiği önem gösterir. Türk kahvesi, çay, ayran, şıra, limonata, şerbet çeşitli şuruplar da sevilen içecekler arasındadır (Tezcan, 1982, s. 120).

Ayran:

Malzemeler: yoğurt, su, tuz.

Hazırlanışı: Kabın içerisine konulan yoğurt kıvamını bozmayacak bir şekilde iyice karıştırılır, su katılır, sonrasında tuz ilave edilir, tekrar karıştırılarak hazırlanır (K7, K8, K13, K14, K18).

Limonata:

Malzemeler: limon, şeker, su

Hazırlanışı: limonlar sıkılır, sonrasında limonun suyu şeker ile karıştırılır. şeker eridikten sonra üzerine soğuk su ilave edilir ve buzdolabına konur (K8, K13, K14, K18, K24).

Hoşaf:

Malzemeler: kayısı, kuru üzüm, şeker, su

Hazırlanışı: kayısı ve üzüm iyice temizlenir, yumuşamaları için suyun içine bırakılır, daha sonra tencerede su kaynatılır. Kaynatılan suyun içine kayısı ve üzüm konulur, bir müddet kaynatıldıktan sonra tencereye şeker ilave edilir, biraz karıştırılır. Ateşten indirildikten sonra soğuması beklenir ve bozulmaması için buzdolabında saklanır (K7, K8, K13, K14, K18).

Pekmez Şerbeti:

Malzemeler: üzüm pekmezi, su

Hazırlanışı: Kabın içerisine kişi sayısına göre biraz üzüm pekmezi konulur, sonrasında soğuk su ile karıştırılır (K3, K13, K14, K18, K24, K39, K55).

2.4.3. Yiyecek ve İçeceklerin Korunması

Eskiden serin ve rutubeti olmayan yerlerde yiyecek ve içecekler saklanırken günümüzde buzdolabının kullanılmaktadır.

a) Kulu Halk Kültürü’nde;

- Yiyecekler rutubet olmayan yerlerde saklanır (K3, K13, K14, K24, K18, K19, K47, K51 K48, K98, K101).
- Yiyecekler serin olan yerlerde saklanır, ancak günümüzde buzdolabında muhafaza edilmektedir (K3, K13, K14, K24, K18, K19, K47, K51 K48, 98, K101).
- Bidonlarda tuzlu suyun içinde peynir kalıp şeklinde saklanır (K7, K9, K10, K11, K13, K39).
- Koyun ya da keçi derisinin içinde peynir saklanır (K7, K9, K10, K11, K13, K39).
- Fasulye, biber gibi sebzeler konserve olarak cam şişelerde saklanır (K10, K13, K14, K24, K18, K19, K39, K48, K51).
- Yaş sebzeler kurutulur ve serin yerlerde saklanır (K3, K14, K24, K18, K19, K47, K51 K48,).

2.4.4. Kışlık Hazırlanan Yiyecekler

a) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Buğday kaynatılır, sonra güneşin altında bekletilerek kurutulur, değirmende bulgur şekline getirilerek saklanır
- Her aile kendi ihtiyacı kadar buğdayı öğütterek un olarak saklar (K13, K14, , K18, K19, K24, K47, K51 K48, K55).
- Yazın bahçede ekilen sebzeler (domates, biber, patlıcan, fasulye) kurutularak saklanır (K8, K13, K14, K18, K24, K47, K48, K51, K56).
- Yeşil mercimek, nohut kurularak saklanır (K7, K8, K14, K18, K19, K47, K48, K51).
- Tarhana hazırlanır (K3, K13, K14, K24, K18, K19, K51).
- Erişte yapılır, kurutulur ve saklanır (K14, K22, K24, K18, K19, K47, K48, K98).
- Taze fasulye kaynatılır, şişelere konulup konserve olarak saklanır (K7, K9, K10, K11, K13, K39, K43, K55, K56).
- Turşu hazırlanır (K3, K13, K14, K24, K18, K19, K47, K51, K101).
- Soğan ve patates serin yerlerde saklanır (K7, K9, K10, K11, K13, K39).
- Sonbahara yakın peynir biriktirilir ve saklanır (K3, K13, K14, K24, K18, K19, K47, K48, K98).
- Üzüm pekmezi yapılır ve kışa saklanır (K22, K24, K18, K19, K47, K51 K48, K101).

2.4.5. Mutfak Araç ve Gereçleri, Kullanılışları

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Türk mutfagında malzemelerine göre başta madeni kaplar olmak üzere cam, ahşap, taş, pişmiş toprak, deri ve çeşitli bitkilerden kaplar üretilmiş ve kullanılmıştır. Bu kaplar kullanıldıkları yere göre değişik büyüklükte ve üretildikleri şehirlere göre değişik formlarda tasarlanmıştır (Koz, 2003, s. 402).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Elek: unu ayıklamak için kullanılan tahtadan yapılmış ince tellerden oluşan kasnak (K3, K8, K9, K14, K19, K24, KK49, K51, K56, K96).
- Tahta kaşık: yemek karıştırma ve yemek için kullanılan kaşık (K3, K8, K9, K10, K14, K19, K24, K41, K42, K49, K51, K56, K96).
- Helke: su taşımak için kullanılan kova (K7, K8, K9, K13, K14, K19, K24, K49, K51, K56, K96).
- Sac: ekmeğin pişirilen iç tarafı eğimli ve yuvarlak araç (K3, K8, K9, K14, K18, K19, K24, K49).
- Kütük: ağacın gövdesinden bir parça, üzerinde eti parçalamak için kullanılır (K7, K8, K9, K13, K19, K24, K49, K56).
- Oklava: hamur açmak ve ekmeğin sacın üstüne yaymak için kullanılan uzun sopa (K3, K8, K9, K14, K19, K24, K49, K51, K56, K96).
- Maşa: ekmeğin sacın üzerinde çevirmeye yarayan ince ve düz demir parçası (K3, K8, K9, K14, K19, K20, K24, K49, K51, K56).
- Bakır tencere: bakırdan yapılmış ve içi kalaycılar tarafından kalaylanan tencere (K3, K8, K9, K10, K13, K14, K19, K24, K49).
- Kepçe: sulu yemekleri almak için kullanılan araç (K7, K8, K9, K14, K19, K51, K56).
- Bakır tabak: sofrada yemek koyulan kap (K3, K8, K9, K14, K19, K47, K49, K51, K55,).
- Güğüm: suyu taşımak ve kaynatmak için kullanılan araç (K3, K8, K9, K10, K14, K19, K24, K42, K49).
- Bakır kazan: bulgurun kaynatıldığı büyük kazan (K3, K8, K9, K14, K19, K24, K49, K51, K55).
- Sini: yer sofralarında üzerine yemek konulan araç (K7, K8, K9, K14, K18, K19, K22, K24, BK39, K42, K43).

2.4.6. Sofra Gelenek ve Görenekleri

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Eski Türklerde sofraya “tergi” denir, yemek kırıntılarının yere dökülmemesi için odanın ortasına “sofra örtüsü” denilen bir örtü serilirdi. Onun üzerine bir altlık yerleştirilir, onun üzerine sini konurdu. Sofraya genellikle büyükler bağdaş kurarak, kadınlar ve gençler de dizüstü otururlar. Yemek ister kaşıkla ister yufka ile olsun sağ elle yenirdi. Yemeğe besmele ile başlanır, sofradaki büyükler başlamadan küçükler yemeğe başlamazdı (Başoğlu, 1993, s. 4).

Halk kültüründe sofa düzenleri genellikle fazla farklılık göstermemektedir. Sofa yere kurulmaktadır. Önce bir sofa bezi yayılmakta, üzerine “tabla” da denebilen bir tahta konulmakta ve yemek yenilmektedir. İkinci bir tür, sini kullanılmasıdır. Sinide yenildiği zaman yüksekliği sağlamak amacıyla sofa bezinin üzerine daire şeklinde kasnak veya açılıp kapanan tahta sofa altı konduktan sonra sini yerleştirilmektedir. Kaşıklar tabla ve ya siniye halka şeklinde birbirine ulanarak daire şeklinde yerleştirilmektedir. Peçeteler ya sofa bezinin üzerine veya sininin kenarlarına sıralanmaktadır (Koz, 2003, s. 285-286).

Konya’da evin en yaşlısı yemeğe başlamadan hiç kimse yemeğe başlayamaz. Daima en yaşlı besmele ile yemeğe başlar. Sofraya konulan her hangi bir yemeği yaşlı olan kimse yemeyecekse bile usulen bir lokma alıp diğerlerinin başlamasına olanak sağlar. Yemeğin sonunda dua edilir. Sofrayı kaldırmak, gençlerin işidir. Çocuklar da leğen, ibrik ve sabunu büyüklerin önünden başlayarak dolaştırırlar. Böylece herkesin eli ve ağzı yıkanmış olur (Alptekin, 1994, s. 309).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

- Yemeğe besmele ile başlanır (K2, K4, K5, K6, K8, K12, K35, K39, K40, K41, K54).
- Yemeğe öncelikle büyükler başlar (K3, K4, K5, K6, K8, K13, K18, K36, K39, K41, K54).
- Sofrada herkes aynı tabaktan yemek yiyebilir (K3, K10, K11, K13, K22, K24, K48, K57).

- Sofrada herkes ayrı tabaklardan yemek yiyebilir (K2, K4, K5, K6, K8, K12, K35, K39, K40, K55).
- Sofrada çok konuşulmaz (K3, K8, K10, K11, K13, K18, K22, K24, K48, K57).
- Yemeğe oturmada önce yere sofrası bezi serilir, sonra sini konulur, sininin üzerine yemekler konur (K1, K3, K7, K11, K14, K24, K40, K41, K43, K57).
- Sofrada genellikle tek çeşit yemek olur, artık sofrada yemeğin çeşit sayısı artmıştır
- Misafirler varsa onlar için özel ve ayrı bir sofrası hazırlanır (K2, K4, K5, K6, K8, K12, K35, K39, K40, K41).
- Yemek yerde yenir, masa kullanılmaz (K3, K4, K5, K6, K8, K13, K18, K36, K39, K41, K54).

Değerlendirme

Kulu yöresinde halk mutfağı geleneklerini bir bütün içerisinde ele almak gerekir. Yiyecek ve içeceklerin yapılışı, saklanması, kış için yapılan hazırlıklar, kullanılan araç ve gereçler yörenin halk mutfağı geleneklerini yansıtmaktadır. Halk mutfağı aynı zamanda halk kültürünün de yansıması olarak karşımıza çıkar.

Yörede yapılan yemekler geçim kaynaklarına bağlı olarak tahıl ürünleri ve et yemekleri olarak karşımıza çıkar. Orta Anadolu bölgesinde ve özellikle Konya civarında karasal iklimin ağırlığını göstermesine bağlı olarak yazın soğuk içecekler içerisinde ayran çok fazla tüketilir.

Yiyecek ve içecekler genellikle serin ve rutubet olmayan yerlerde saklanır. Yaz mevsiminde sebzeler kurutulur kışa saklanır ya da konserve yapılır. Halkın geçim kaynaklarına bağlı olarak mutfak için kullanılan araç ve gereçler yörenin ekonomik yapısına göre şekillenir.

Kırsal yaşam tarzının etkinliğini hissettiği dönemlerde halk mutfağı daha çok tarımsal ve hayvansal ürünler dayanmaktadır. Günümüze doğru halk mutfağında kullanılan ürünler değişmiş ve çeşitliliği artmıştır.

2.5. Halk Hekimliği

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Halkın olanakları bulunmadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne “ halk hekimliği” adı verilir (Boratav, 1997, s. 122).

Halk hekimliği veya geleneksel tıp, ilk insanın tabiat olayları karşısında takındıkları tavırlar ve münasebet şekillerinden doğmuştur. Burada büyü ve sihrin önemli rolü olduğu görülür. Dini inançların ve büyüünün önem kazandığı bu toplumlarda sağlık ve hastalık da insan bedenine yabancı unsurların girmesi ve onların yaptıkları kötülüklerle açıklanırdı. İnsanların bunlardan korunmak için düşündükleri çareler, halk tıbbının temellerini oluşturmuştur. Diyebilir ki geleneksel toplumlarda, hastalık ve sağlık hakkındaki düşünceler, halk kültürünün bir parçası olarak doğmuştur. (Artun, 2005, s. 181)

Halk hekimliğinin temelini, “Halkın sağlığı, Tanrının insanlara verdiği en büyük armağandır.” inancı oluşturmaktadır. Bu inançta İslam dininin etkisini görmekteyiz. Bununla birlikte, halk hekimliği uygulamalarında kültür izlerimizi görürüz. Halk inancına göre kötü niyetli kimseler, özellikle büyücüler, yaptıkları büyülerle istedikleri kimseleri hasta edebilmekte, hatta öldürebilmektedirler. Bu gibi kötü durumlardan korunma, dinsel görevlerin eksiksiz yerine getirilmesiyle sağlanmaktadır. (Acıpayamlı,1989, s. 1)

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

Baş Ağrısı:

- Baş ağrısı çeken hastaya bir parça kırmızı et yedirilir (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).

Çıban:

- Ekşi hamur konulur, üç gün boyunca ekşi hamur bir bezle sarılır, geceli gündüzlü yara ılık suyla temizlenir. Üç gün geçtikten sonra yaranın rengi beyaza dönerse geceli gündüzlü bir bezle lokum sarılır (K22, K24, K39, K41, K43, K49, K56, K72).

Çocuk Hastalığı:

- Bir evde erkek çocuk yoksa doğan erkek çocuğa küpe takılır ve saçının bütünü kaşıtılır, sadece önden bir parça bırakılır ve çocuğa bir altın takılır (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).

Dil Köstek:

- Çocukların uzun süre konuşmamaları sebebiyle, konuşmalarını sağlamak için jiletle dilinin altındaki et parçası kesilir. Köyde bu tedaviyi sadece bazı kadınlar yapar (K3, K9, K10, K13, K14, K18, K21, K22, K24,).
- Konuşamayan çocuklar haftanın Çarşamba ve Perşembe günleri, üç hafta üst üste yalın ayak mezarlığa götürülür (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).

Diş ağrısı:

- Diş ağrılarına sülük tutulur, sülüğün kirli kanı temizlediğine inanılır (K22, K24, K39, K41, K43, K49, K56, K72).

Göz Hastalıkları:

- Gözleri kanlananlara yumurtanın sarısını pişirir ve gözü yakmayacak şekilde sararlar (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).
- Gözleri çok kanlananlar yer yatırılır ve şekerli su göze sürülür, göz temizlenmeye çalışılır (K22, K24, K39, K41, K43, K49, K56, K72).

İncinme:

- İncinme vakalarında taze kırmızı et ezilip, içine biraz sıvı yağ dökülüp etin yumuşaması sağlanır ve incinen yerin üzerine konulup bir gece bekletilir (K10, K13, K18, K21, K22, K24, K46, K56, K72).

Kabakulak:

- Kabakulak hastalığına yakalanan kişinin kulağına sobanın isi sürülerek iyileşmesi sağlanır (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).
- Tencerenin altı yanmışsa o isten kulaklara sürülür ve kulakların sıcak tutulması istenilir (K3, K8, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K39, K46, K56).

Kırık- Çıkık

- Önce kırılan kolu, sıcak su ve sabunla yıkayarak kırılan bölgenin yumuşamasını sağlardı. Başka bir kişinin yardımıyla kırılan kolu ya da eli çekerek, kırılan kemiğin yerine oturmasını sağlar. Sonra kırılan yeri sıvı yağla ovar, bir bez parçasının üzerine yumurtanın sarısını sürer, bunu kırılan yere sarardı. Kırık kemiğe destek vermek için ince tahtadan veya kalın kartondan üç-dört santim genişliğinde parçalar keserek, kırılan yerin etrafına sarıp, iple bağlardı. Hastanın kırılan yeri 3-4 gün sonra şişerdi. Bu takdirde kolonya veya ispirto ile şişen yeri ovalar, sargıyı açmadan, sargı gevşetilmeye çalışılırdı. Bir hafta geçtikten sonra sargı değiştirilir ve 2-3 hafta sonra hasta iyileşme safhasında olurdu (K3, K9, K10, K13, K14, K21, K22, K24, K56).

Kısırlık:

Hamile kalmayan kadınlara hastalığına göre tedavi uygulanır:

- Hamile kalmayan kadını hastalığı göbek düşmesi ise kadının göbeğine çömlek konulur, çömlek yarım saat durur, çömlek alındıktan sonra kadının göbeği sıcak tuz ile sarılır ve sırt üstü yatırılır (K 14, K18, K24, K39, K41, K43, K49, K55, K56).
- Göbek düşmesi için ayrıca dikenli kangalın tohumu kavrulur ve süzölmüş bal ve tereyağıyla karıştırılır, hastaya yedirilir (K24, K39, K41, K43, K49, K56, K72).

- Kadının rahminde iltihap varsa katran hapı verilir. Nişastayla beraber üç gün boyunca aç karna katran hapı yutulur (K18, K22, K24, K39, K41, K43, K49, K56).
- Katran kaynatılır ve saksı çanağının içine konulur, hasta onun üstüne oturur ve buğusuyla tedavi olur (K22, K24, K39, K41, K43, K49, K56, K72).

Kızamık:

- Kızamığa yakalananlara “ püskürme ” ye yakalanmış denilir ve suyun içine bulgur konulur ve dua edilir, sonra buğday ağza alınır ve çocuğun vücuduna püskürtülür (K21, K24, K39, K41, K43, K46, K49).

Mantar Hastalığı:

- Bu hastalığı kasabada belirli kadınlar tedavi etmeye çalışır. Öncelikli yara için dua okunur ve yara renkli kalemle boyanır. Ayrıca köyde bulunan beyaz toprak yaranın üzerine konur (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).

Öksürük:

- Nane liman kaynatılır (K7, K8, K18, K20).
- Üzüm pekmezi içirilir (K3, K7, K8, K18, K20).
- Karabiber, bal ve limon karıştırılarak içirilir (K3, K9, K10, K7, K8, K18, K20).

Romatizma:

- Kaplıcaya gidilir (K3, K9, K13, K14, K24).
- Çeşitli bitkilerden yapılan buğulara oturulur(K3, K10, K11).
- Sütten yapılan buğulara oturulur (K9, K10, K24).

Saç ile ilgili hastalıklar:

- Saç kepeklenirse pırasa kaynatılır ve onun suyuyla 5-10 gün yıkanılır (K3, K7, K8, K18, K20).

Sarılık:

- Sarılık olan hastaya kayısı kaynatılıp hastanın idrarıyla karıştırılır, gece ayazda bekletilir, sabahleyin hastaya bu durumu söylemden yedirilir, yedikten sonra hastaya söylenir ve hastanın tiksinişi sağlanır, bu şekilde tedavi olunduğuna inanılır (K22, K24, K39, K41, K43, K49, K56, K72).
- Sarılığa yakalanan kişinin tedavisi çok eskiden beri uygulanan bir tedavi yöntemi bulunmaktadır. Günümüzde bile modern tıpla tedavisi yapılan sarılığın eski usule göre de tedavisi yapılır, Sarılığı iyileştirildiğine inanılan kişi önce bir kere Fatıha üç kere ihlâs suresini okuduktan sonra tükürüğüyle ıslattığı işi, sarılığa yakalanan kişinin bileğine, burnuna, alınına, dudak altına ve yanaklarına sürer (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K39, K40, K41 K56).

Siğil:

- Elin üst kısmında ortaya çıkan ve ağrı yapmayan kabarıklardır. Bu siğillerin ortaya çıkmasında, kim kurbağa öldürdüyse onun elinde siğil çıkar inancı hâkimdir (K3, K9, K10, K13, K18, K21, K22, K24, K46, K56).
- Elde bulunan siğillerin üzerine bir bez konulur. Ve ayın görüldüğü bir vakitte dualar okunur (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K41, K46, K56).
- Siğillerin sayısına göre iri tuzlar sayılır, elinde siğil olan kişi tandır ateşine o tuzları atar ve komşuya kaçır (K20, K24, K39, K41, K43, K49, K56).
- Siğillerin sayısına göre bulgur taneleri sayılır, bulgur pişirilir ve sonra ipe dizilir, o bulgurlar kurudukça siğillerin gideceğine inanılır (K21, K22, K24, K39, K41, K43, K49, K56, K72).
- Eldeki siğil sayısına göre arpa ya da buğday tanesi yağmur yağdığında dışarı atılır (K24).

Temre:

- Vücutta çıkan termelerde dualar okunur ve vücuda yazı yazılır (K3, K9, K10, K13, K21, K24 K39, K40, K56).

Vücut ağrıları:

- Ocağa gidilir (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).
- Topuk ağrıları ve çatlamları için topuğa yağlı hamur sarılır (K9, K10, K13, K21, K22, K24, K39, K40, K43).

Uçuk:

- Üç gün boyunca tahta kaşığın sapı ısıtılır ve yaranın üstüne konulur ve yara korkutulur (K3, K8, K11, K13, K21, K22, K24, K56).

Verem:

- Hastaya haber vermeden köpek eti yedirilir, veremli olup olmadığı hastanın renginden anlaşılır (K24, K39, K41, K43, K49, K56, K72).
- Veremli hastalara et, süt, yumurta, yoğurt gibi taze gıdalar yedirilir (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).
- Veremli hastalara, baharatlar süzölmüş balın içerisine konulur ve tuzsuz tereyağıyla karıştırılarak yedirilir (K9, K10, K16, K22, K72).
- Hastaya söylemeden kaplumbağa eti yedirilir (K18).

Yanıklar:

- Yanığın olduğu yere yoğurt sürölür (K3, K9, K10, K13, K21, K22, K24, K56).
- Yanık ve yaralara pişmiş soğan sarılır (K4, K8, K13, K14, K24, K39, K41, K55).

c) Değerlendirme

Kırsal yaşam tarzı içerisinde sağaltım yöntemleri ve halk hekimliği her zaman yoğun bir şekilde halk arasında yaygınlık göstermiştir. Halk hekimliğinde genellikle belli bir birikime ve tecrübeye dayanmaktadır.

Halk geleneksel tedavi yöntemleriyle iyileşmeye çalışmaktadır. Hastanede tedavi olma olanaklarının kısıtlı olduğu zaman dilimlerinde halk geleneksel tedavi yöntemlerine başvurmuştur. Ancak bu tedavi yöntemlerinin bazıları fayda sağlarken bazıları da halka zarar vermiştir.

Ulaşım ve ekonomik imkânların gelişmesi sonucunda sağaltım yöntemleri ve halk hekimliği yaygınlığını ve etkinliğini kaybetmektedir. Halk hekimliği günümüzde az da olsa devam etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KULU İLÇESİ ANONİM HALK EDEBİYATI

3.1. Anonim Halk Edebiyatı Manzum Ürünleri

3.1.1. Türkü

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Folklor ürünleri olarak işlenen türküler, insanımızın hayat tarzından yansıyan yaşama şekilleridir. Bu yaşama şekli sosyal yapının en çok söylenen ve dinlenen folklor ürünlerinden olması sadece “halk edebiyatı ile halk musikisinin türkülerde bir araya gelmiş olmasına” bağlanamaz. Çünkü insanımız sevdasını, sevgisini, sevincini, tasasını, yiğitliğini, hüznünü, kederini, umutlarını, kısacası hayatının büyük bir bölümünü türkülerin diliyle söylemiştir. Yurdun çeşitli bölgelerinde çalınıp söylenen türküler milli duyguların da mesajlarını taşımakla folklorik değer olarak kabul görmüş, kabul görmeye devam etmektedir. Bir düşünürün “Bir milletin türkülerini yapanlar, kanunlarını yapanlardan daha güçlüdür” ifadesi çok anlamlıdır. Bu söz bile türkülerin, bir milletin hayatındaki önemini vurgulaması bakımından önemli bir gerçeği ifade etmektedir (Artun, 2004, s. 131).

Türküler, hece ölçüsünün bütün kalıplarıyla söylenebilir; ancak genellikle yedili, sekizli ve on birli hece ölçüsü kullanılmıştır. Türkülerin konuları arasına aşk duyguları, günlük olaylardan etkilenmeler, savaşlardaki kahramanlıklar vb. girmektedir. Başlangıçta bir kişinin yaratmasıyla ortaya çıkan türküler, bir süre sonra yeni eklemelerle anonimleşir ve toplumun malı olur (Dilçin, 1983, s. 289).

Türküler insanoğlunun başına gelen olayları, bunun toplum içindeki iz ve akislerini, aşk, hasret, gurbet gibi insanların ortak duygularını, mertlik ve kahramanlık gibi milli karakteri ve tarihi olayları konu alan bir kültür hazinesidir. Türküler herkesin anlayabileceği ortak, sade tabii bir dil ile meydana getirilmektedir (Artun, 2004, s. 131).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

Kulu yöresinde 23 tane türkü derlenmiştir. Bu türküleri şu şekilde sıralayabiliriz:

KT-1

Yeşil Ördek Türküsü

Yeşil ördek yeşil ördek,
Kanadını dişir ördek
Çift gelmişsin, tek giden
Hani senin eşin ördek.

Aman ördek canım ördek
Kanadın yeşil ördek
Bizim göller susuz kaldı
Sakın göle gelme ördek.

Elinizden elinizden,
Kurtulaydım dilinizden
Yeşilbaşlı ördek olsam
Su içmem gölünüzden

Aman ördek canım ördek
Kanadın yeşil ördek
Bizim göller susuz kaldı
Sakın göle gelme ördek (K32, K33).

KT-2**Ağ Yokuşun Altındayım**

Ağ yokuşun altındayım
 Yar yokuşun başındayım
 Bize dulluk yakışır mı?
 On üç on dört yaşımdayım

Olur mu beyler olur mu
 Evlat babayı vurur mu
 Padişahın zalimleri
 Bu dünya size kalır mı

Rum kuşlar, Rum kuşlar
 Bu kuşlar nerede kışlar
 Padişahı öldürmüşler
 Eli süngülü çavuşlar (K32, K33).

KT-3**Bulgur Havası**

Bulgur çekerim bulgur
 Bugün kollarım durgun
 Şu bulgurun içinde
 Birisi bana vurgun

Geldim bulgur başına
 El değdirdim taşına
 Beni senden ayıran
 Doymaz olsun yaşına.

Değirmenin dengine
 Döner kendi kendine
 Değirmende iki kız
 Biri benim kendime

Değirmenin taşına
 Döner kendi başına
 Değirmende iki kız
 Biri de arkadaşına (K32, K33).

KT-4

Dün Burda Mıydın?

Dün burda mıydın?
 Dün burda mıydın ?
 Bu gün mü geldin
 Bu gün mü geldin

Ütme zalim bülbül
 Ciğerimi deldin
 Şim'den ayrıldın
 Ben burda kaldım

Yabancılar vurmuş
 Telli turnamı

Bülbüllere atarsı
 Çukur var arası
 Eşin gelmiş yavru
 Gelin arar yuvada

İşin geldi, seni
 Arar yuvada
 Ben de gurbet elde
 Gördüm sılada

Yabancılar vurmuş
 Telli turnamı

Bülbülün vatani
 Bülbülün vatani
 Bakan er bağlar
 Bakan er ballar

Garibim meskeni yavrum
 Kayfeler, hanlar
 Şim'den ayrılacan yavrum
 Ah çeker ağlar

Yabancılar vurmuş
 Telli turnamı (K32).

KT-5

Türkü

Hele hele oğlana
 Yayla gezen oğlana
 Yaylada kız bulamamış
 Köyde gezen oğlana. . .

Yayla gezsens n 'olurdu
 Bir el etsens n 'olurdu
 Bu lafının üstüne de
 Her gün gelsens n 'olurdu (K32, K33).

KT-6

Oğlan Türküsü

Oğlanın oğlanlığı
 Gadife yorganlığı
 Gız gomuş gelin sevmiş
 Oğlanın hayvanlığı

İnek güderim inek
 Yayla Özü 'nün özünden
 Yidim yüz elli dinek
 Gız ben senin yüzünden

Yayla gezsens nolurdu
 Ciğer ezsens nolurdu
 Bu sözünün üstüne
 Künde de gelsens nolurdu (K39).

KT-7

Ne Buyurdun Emir Gelin

Ne buyurdun emir gelin
 Penceresi demir gelin
 Bu oğlanı ben doğurdum
 Gel götümü kemir gelin

Gaynana yavrum gaynana

Hallerine oyna yavrum
 Oynaması senden yavrum
 Çalgısı var benden
 Amman amman yiğit
 Verin bana öğüt
 Kel horozun baş yoldaşı
 Gül ibikli tavık

Gaynanalar kümese girmiş
 Gaynanalar arsız olur
 En iyisi hırsız olur

Aman Aman gayna
 Gak geline oyna
 Oynaması senden yavrum
 Çalgıcıları benden

Amman amman yiğit
 Verin bana öğüt
 Kel horozun baş yoldaşı
 Gül ibikli tavık (K32, K33).

KT-8

Arap Atı

Arap atın iyisine binerler
 Çayır çimen gıyısına gonallar da
 Oğlan oğlan oğlan eğlen eğlen
 Aman aman ben dayanamam

Yaylacısın galem gaşlım
 İI oğlusun kömür gözlüm

Bek güccüksün aynalı yarım
Sana inanamam vay vay vay

Bülbülü tuttum dala bağladım
Bülbül gahr itti ben de ağladım
Oğlan oğlan oğlan eğlen eğlen

Aman aman ben dayanamam
Yaylacısın galem gaşlım
İİ oğlusun kömür gözlüm
Bek güccüksün aynalı yarım
Sana inanamam vay vay vay

İngine gar yağar
Yükseğe duman
Ölürüm derdinden
Hallarım yaman da
Oğlan eğlen eğlen eğlen

Aman aman ben dayanamam
Yaylacısın galem gaşlım
İİ oğlusun kömür gözlüm
Bek güccüksün aynalı yarım
Sana inanamam vay vay vay (K32, K33).

KT-9

Çek Deveci

Çek deveci develeri
İngine amman yar yar
Şimdi de rağbet
Güzel ile zengine

Develim daylak
 Sevenler aylak
 Bu kimin yari de
 Her yanı oynak

Halka şekerlim sevdalım
 Amanın dağlar Arapça söyler
 Bizim burada bir gelin ağlar
 Hop Leyla Leyla gız Leyla Leyla

Devem yüksek atamadım kilimi
 Amman amman
 Susadıkça vir ağzıma dilini
 Amman aman

Develim daylak
 Sevenler aylak
 Bu kimin yari de
 Her yanı oynak (K32,K33).

KT-10

Oğundurma (1)

Ah...Ah.... Ah....

Ülen giriden giriye de olur bu böyle
 Meramın neyise de aslanım gel bana söyle
 Aman vicdansız merhametsiz merhamet iyle
 Merhametsiz yare düştüm ağlarım

Atalım mı deli gönül atalım mı
 Atalım mı aynalı yarım atalım mı

Irakıyı şaraplara gatalım mı
Dolduruvir tabancanı atalım mı

Senin uçun mapuslarda yatalım mı
Ağ üzümü leblebiye gatalım mı
Ufak ufak basarakdan kaçalım mı?
Dolduruvir tabancanı atalım mı (K32,K33).

KT-11

Oğundurma (2)

Ah....Ah...Ah...

Yüce dağ başında da çakılır çakmak
Güzelin halından da ne bilir ahmak
Aman yalvarıp yakarıp da canım gönünü almak
O da her yiğidin karı değildir dağlar yar of
Anadan benli hee...y oy.... oy

Taş kiremitten buz damlar
Bir gız virin adamlar
Bir giz bize çok mudur
Mahallede yok mudur?

Geline bak geline
Gına yakmış eline
Gelin gurban olayım
Gaşşık tutan eline (K32, K33).

KT-12**Yekte**

Hey He....y He....y

Yayla gaymağından yorganım olsa

Guzu gızartması yanımda dursa

Pirinç dolmasından yastığım olsa

İmdada yitişsin guzu dolması

Yekte de yekte yavrum yekte de

Bastırmalar dekde de

Gızlar oynanakta da

Ne olursa olsun yavrum

Ne olursa olsun canım delikanlılıkta

Hey He....y He....y

Yağ içinde yumurtayı hazlanmam

Taze somun olmayınca başlamam

Ay yanı süre hoşmerim inen balda olsun

Yekte de yekte yavrum yekte de

Bastırmalar yekte de

Gızlar oynanakta da

Ne olursa olsun yavrum

Ne olursa olsun canım delikanlılıkta (K32, K33).

KT-13**Harman Havası**

Harmana bak harmana
 Hor bakıyor yar bana
 Hor bakarsa hor baksın
 Bulumaz mı yar bana

Çişmeniz akarımış
 Gülünüz kokarımış
 Vallahi haberim yok
 Oğlunuz bakarımış

Al düğme yişil düğme
 Yine düştün gaibime
 Sen gaibime düştükçe
 Gan damlar yüremiğime

Ay doğar nedir
 Allah Bu sevda nedir Allah
 Ya benim yarimi vir
 Ya bana sabır Allah

Ekin ekim galacak
 Sevdan beni alacak
 İkimizin sevdası
 Gıyamete galacak

Şapganı eğdirmişsin
 Gaşına dadır missin
 Bek de güzel değilsin de
 Huyunu sevdirmişsin

Yar garşıdan bakıvir
 Bir şişe ırakı vir
 Güzel güzel yüzünü
 Ağzıma bırakıvir
 Elindeki bardağı da
 Ağzıma bırakıvir

Hay nineler nineler
 Görünmez bizim evler
 Goynundaki memeler
 Senin değil benimdir
 O güzel yine duruşlar

Gara garga olaydım
 Ben dallara gonaydım
 Gelip geçen yolcudan
 Yari haber alaydım

Gırlangıç gater oldu
 Yaptığın yiter oldu
 Ala gözlü sevdiğim
 Burnuma tüter oldu (K32, K33).

KT-14

Köprüden Geçti Gelin

Köprüden geçemiyom
 Az doldur içemiyom
 Sen benden geçdin amma
 Ben senden geçemiyom

Hop şirilm şilvanlım
 Ahadır benim yarım
 Hop şirilm şilvanlım
 Paşadır benim yarım

Köprünün altı fiş fiş
 Oğlan mendilin düşmüş
 Deliganlı dedilen
 Elin yüzün gırışmış

Köprüden geçti gelin
 Saç bağı düşdü gelin
 Alacaksan al beni
 Gençliğim geçti gelin

Köprünün altı diken
 Yaktı beni gül iken
 Allah da sen yaksın
 Üç günlük iken

Köprüden geçemiyom
 Köprü salladı beni
 Elin puştı değil mi
 Öptü yolladı beni (K32).

KT-15

Yolma Havası

Yolmadan gel yolmadan
 Yollar çamur olmadan
 Alacaksan al beni
 Gül yanaklar solmadan

Yolma ekdim yollara
 Yoldurmadım illere
 Yidi sene yar sevdim
 Duyurmadım illere

Yayla gezsene n olurdu
 Ciğer ezsen n olurdu
 Bu lafının üstüne
 Her gün gelsen n olurdu

Yolmadan gel yolmadan
 Yollar çamur olmadan
 Vir elini gidelim
 Anan baban duymadan

Gara gavun dilimi
 İtirdim bülbülümü
 Sevdğine sahip ol
 Almayın yad illeri
 Sevmeyin yad illeri

Yayla gezsene n olurdu
 Ciğer ezsen n olurdu
 Bu lafının üstüne
 Her gün gelsen n olurdu

Kendi okkalı yarım
 Şalvar dökmeli yarım
 Nişanlıya giderken
 Şöyle sekmeli yarım

Ekin ekim galacak
 Sivdan beni alacak
 İkimizin sivdası
 Gıyamete galacak

Ekini otlu yarım
 Dillere datlı yarım
 Bi tek bir gardaşım var
 Senden gıymatlı yarım

Şapkanı eğdirmişsin
 Gaşına dadırmissin
 Bekte güzel değilsin
 Kendini sevdirmişsin

Kendi okkalı yarım
 Şalvar dökmeli yarım
 Nişanlıya giderken
 Şöyle sekmeli yarım

Bıyaz bıyaz tavuklar
 Oluklara yımırtlar
 Merkezin öğretmeni
 Oturduğu yirde uyuklar
 Ders yaparken uyuklar

Gak gidelim şamaca
 Gezelim aşamaca
 Ağar seni almazsam
 Yanarım maşaraca (K32, K33).

KT-16**Amanım Deli**

Yürü gel giriye

Aman aman aman...

Olur mu böyle, ay böyle

Her yanıma böyle

Gel bana söyle

Oğlum oğlum oğlum...

Amamın deli deli deli

Hacamı deli

Haydi yürü yürü

Kekilli durnam

Oğlum oğlum oğlum...

Vur diyi vur diyi

Aman aman aman

Haydi cahil, çocuk öldürtün beni

Oğlum oğlum oğlum...

Vay vicdansız gelin

Aman aman aman...

Kandırdın beni, vay beni

Söyle bir oyna, gurban olduğum

Yavrum yavrum yavrum... (K32).

KT-17**Hele Helesi Güzel**

Hele helesi güzel
 Bancar selesi güzel
 Elinde yok un, bulgur
 Daylanması çok güzel

Başındaki maşallah
 Benim olur inşallah
 Ayna un kavuşmuş
 Gavuşuruz inşallah

Hele helesi güzel
 Bancar selesi güzel
 Elinde yok yağ, bulgur
 Daylanması çok güzel

Karşıda galaycılar
 İp boyar boyacılar
 Kalk gidelim İsmahan
 Geliyor boyacılar

Hele helesi güzel
 Bancar selesi güzel
 Evinde yok un, bulgur
 Daylanması çok güzel

Armıdı dalda goyan
 Gözünü yolda goyan
 Senin derdin değil mi ?
 Beni bu hâle goyan?

Armut dalda beş imiş
 Dangırlara iş imiş
 Dutanları düşmüş
 Yârin eli üşümüş

Ah, hele helesi
 Bancar selesi güzel
 Evinde yok un, bulgur
 Daylanması pek güzel (K32).

KT-18

Gelin Okşama

Çattılar ocak daşına
 Vurdular pilav aşına
 Çağırın şu gızın bey gardaşını

Gutlu olsun gutlu olsun
 Gız gınan datlı olsun

Çeşmeleri çir çir akar
 Adamları yan yan bakar
 Küllükleri pis pis kokar
 Anacığım anacığım yine yandı yüreciğim

Sizin atlar bizim atlar
 Havlu duvarından atlar
 Emmin dayım muhanetler
 Anacığım anacığım yine yandı yüreciğim.

Gız anası gız anası
 Hani bunun öz anası
 Gız gınan garılı tasta
 Gız evi de gara yasta
 Oğlan evi çok havasta

Gız gınan gutlu olsun
 Datlı olsun datlı olsun

Allahım gavak bitirir
 Dimine gelin oturur
 Yılında oğlan getirir
 Gız gınan gutlu olsun

Gelin gelir evimize
 Şinnik olur köyümüze
 Ülüsü var hepimize
 Gız gınan gutlu olsun

Ana gızın çok muyudu
 Hiç gıymatın yok muyudu
 Emminde dayında da oğlan bulunmadı mıydı
 Anacığım anacığım yine yandı yüreciğim
 Gız gınan gutlu olsun

Gız ananı gızsız goydun
 Goca evi duzsuz goydun
 Haneyi de ıssız goydun
 Anacığım anacığım yine yandı yüreciğim
 Gutlu olsun gutlu olsun
 Hoş geldin gelin kadın (K39).

KT-19**Defli Halay Havası (İnnare)**

İnnare alda senin oluyum
 İnnare sama vakti gelince
 İnnare seni nerde buluyum

İnnare le le Leylalar
 İnnare sonlara leyla leylalar
 İnnare kötüye leyla leylalar
 İnnare şunlara leyla leylalar

İnnare bağ ayrı boştan ayrı
 İnnare ayrıldım dosttan gayrı
 İnnare ayrıldım ne gün gördüm
 İnnare bir gara yastan gayrı

İnnare le le leylalar
 İnnare sonlara leyla leylalar
 İnnare kötüye leyla leylalar
 İnnare şunlara leyla leylalar

İnnare defe vurdum def ötmez
 İnnare bu gaygı benden gitmez
 İnnare senin bana yaptığını
 İnnare dini olan gavur etmez

İnnare le le leylalar
 İnnare sonlara leyla leylalar
 İnnare kötüye leyla leylalar
 İnnare şunlara leyla leylalar

İnnare başındaki poşunun
 İnnare solsun dalları solsun
 İnnare ben seni alacağım
 İnnare ne olacasa olsun

İnnare le le Leylalar
 İnnare sonlara leyla leylalar
 İnnare kötüye leyla leylalar
 İnnare şunlara leyla Leylalar (K32, K33).

KT-20

Vay Canime Halayı

Elma attım havaya
 Yuvarlandı çarşıya
 Şu Kulu 'un kızları
 Birer tabak turşuya

Niye gelmen yanıma
 Yar öğledir öğledir
 Şimdiki zaman böyledir
 Almış yâri goynuma
 Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
 Vay canime canime

Vur gız papucun yırtılsın
 Yırtılırsa yırtılsın
 Angara'da çoğumuş
 Kör mü bir daha alsın

Kululu dedikleri
Pilavdır yedikleri
Hiç hoşuma gitmiyor
Goma len o dedikleri

Vay canime canime
Vay canime canime

Niye gelmen yanıma
Yar öğledir öğledir
Şimdiki zaman böyledir
Almış yari goynuma
Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
Vay canime canime

Şu derenin uzununu
Gıramadım buzunu
Aldım Kulu 'nun gizini
Çekemedim nazını

Niye gelmen yanıma
Yar öğledir öğledir
Şimdiki zaman böyledir
Almış yari goynuma
Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
Vay canime canime

Tabancamı yağladım
 Sol börüme bağladım
 Kızlar yoldan giderken
 Yar yar diye ağladım

Niye gelmen yanıma
 Yar öğledir öğledir
 Şimdiki zaman böyledir
 Almış yâri goynuma
 Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
 Vay canime canime

İskarpınım toz atar
 Yârim bana göz atar
 Atma yârim o gözü
 Babam peçeden bakar

Niye gelmen yanıma
 Yar öğledir öğledir
 Şimdiki zaman böyledir
 Almış yari goynuma
 Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
 Vay canime canime

Bisikleti aynalı
 Şu oğlana varmalı
 Oğlan çok güzel amma

Annesi olmamalı

Niye gelmen yanıma
Yar öğledir öğledir
Şimdiki zaman böyledir
Almış yari goynuma
Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
Vay canime canime

Davulun ipi gevşek
İçinde gaba döşsek
Oğlan evinin kızları
İki gulaklı eşek

Niye gelmen yanıma
Yar öğledir öğledir
Şimdiki zaman böyledir
Almış yari goynuma
Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
Vay canime canime

Duvara mık çıkarım
Sen sallan ben bakarım
Mendilin kirlendiyse
Sen gönder ben yıkarım

Niye gelmen yanıma
Yar öğledir öğledir
Şimdiki zaman böyledir
Almış yari goynuma
Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
Vay canime canime

Bahçelerde maydanoz
Yaprağını yoldunuz
Oğlan evinin kızları
Siz de mi adam oldunuz

Niye gelmen yanıma
Yar öğledir öğledir
Şimdiki zaman böyledir
Almış yari goynuma
Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
Vay canime canime

Ayakkabı giyerim
Üstü beyaz olursa
Gaynanamı severim
Oğlu da güzel olursa

Niye gelmen yanıma
 Yar öğledir öğledir
 Şimdiki zaman böyledir
 Almış yari goynuma
 Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
 Vay canime canime

Kale kaleye karşı
 Kalenin ardı çarşı
 Gel beraber gezelim
 Dosta düşmana karşı

Niye gelmen yanıma
 Yar öğledir öğledir
 Şimdiki zaman böyledir
 Almış yari goynuma
 Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime
 Vay canime canime

Su gelir mile mile
 Yar gelir güle güle
 Genç ömrümü çürüttüm
 Gözyaşı sile sile

Niye gelmen yanıma
 Yar öğledir öğledir
 Şimdiki zaman böyledir

Almış yari goynuma

Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime

Vay canime canime

Su gelir millendirir

Çayırı çillendirir

Sendeki o güzellik

Ağrazı dillendirir

Niye gelmen yanıma

Yar öğledir öğledir

Şimdiki zaman böyledir

Almış yari goynuma

Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime

Vay canime canime

Tabancan dolu mermi

Seven böyle eder mi

İnsan sevdiği yari

Unutur da gider mi

Niye gelmen yanıma

Yar öğledir öğledir

Şimdiki zaman böyledir

Almış yari goynuma

Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime

Vay canime canime

Konya'da Mevlana'ya

Hep duacıyım sana

Allah'ım düşürmesin

Dinsiz gaynanalara

Niye gelmen yanıma

Yar öğledir öğledir

Şimdiki zaman böyledir

Almış yâri goynuma

Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime

Vay canime canime

Kale bir beden olsa

Yâre bir giden olsa

Ateşine yandığım

Hele bir adam olsa

Niye gelmen yanıma

Yar öğledir öğledir

Şimdiki zaman böyledir

Almış yari goynuma

Cıvıl cıvıl söyleşir

Vay canime canime

Vay canime canime (K39).

KT-21**Kozan Dağı**

Kozan dağı da değil mi

Aman aman aman...

İçi dolu bey, değil mi ?

Canım canım canım...

Halim, balim, oğlum

Hovardası yandım

Aldım şeker yir misin?

Canım canım canım...

Giceler on beş saat, anam yandım

Dayanabilir misin? Yallah yallah

Ay yeşilin altındayım

Aman aman aman...

Yâr yokuşun başındayım

Ülen bize dulluk yakıştır mı?

Oğlum, beyler, amanım amanım

On üç, on beş yaşımdayım Oy oy oy...

Halim, balim, oğlum

Hovardası yandım

Aldım şeker, oğlan yir misin?

Canım canım canım...

Giceler on beş saat

Yandım yandım yandım

Dayanabilir misin?

Canım canım canım... (K32).

KT-22**Tilki Türküsü****Adam:**

Tilki gezer kıydan kıya
 Kötü kopmuş, devre huya
 Postunu yüzdürürüm köye
 Getir bizim tavukları

Tilki:

Ben buraya gelmedim
 Gelip kümese girmedim
 Vallahi tavuğa uzanmadım
 Ben görmedim tavukları

Adam:

Ülen tilki doğru söyle
 Yalanı koy, ıkrar eyle
 Hırsızlığın hali böyle
 Getir bizim tavukları

Tilki:

Bugün sabah ırken irdi
 Hangi imam haram yidi
 Şahit getir kimler gördü?
 Ben görmedim tavukları

Adam:

Ülen tilki göziin oynak
 Yalanı sırtına göynek
 Tilkinin şahidi değnek
 Getir bizim tavukları (K32).

KT-23**Hassan'ım**

Hasan'ın sürüsü de Hassan'ım
 Gedikten aştı hele yar
 Garabaş tokluyu da Hassan'ım
 Gurd aldı kaçdı Hassan'ım

Olur mu böyle Hassan'ım
 Olmuşu söyle Hassan'ım
 Dağlar gar olmaz Hassan'ım
 Eller yar olmaz Hassan'ım

Hassan'ın mendili de Hassan'ım
 Keten sarısı hele yar
 Hasan'ı vurdular da Hassan'ım
 Gece yarısı Hassan'ım

Olur mu böyle Hassan'ım
 Olmuşu söyle Hassan'ım
 Dağlar gar olmaz Hassan'ım
 Eller yar olmaz Hassan'ım

Al goçu bağladım da Hassan'ım
 Yeşil urgana hele yar
 Ganımı bulaşdı da Hassan'ım
 Yeşil urgana hele yar

Olur mu böyle Hassan'ım
 Olmuşu söyle Hassan'ım
 Dağlar gar olmaz Hassan'ım
 Eller yar olmaz Hassan'ım

Hasan'ın sürüsü de Hassan'ım
 Çölün gıyında hele yar
 Hasan'ı vurdular da Hassan'ım
 Gendi evinde hele yar (K52).

c) Değerlendirme

a. Biçim

Kulu yöresinde 23 tane türkü derlenmiştir. 23 türkünün büyük bir kısmının dördlük nazım birimiyle (KT-1, KT-2, KT-3, KT-4, KT-5, KT-6, KT-7, KT-9, KT-10, KT-14, KT-15, KT-17, KT-19, KT-21, KT-22, KT-23) yazıldığını görmekteyiz. Bazı türkülerin dördlük olmasına rağmen içinde beşlik olan (KT-8, KT-11, KT-12, KT-20) ve ölçüde karalı olmayan (KT-4, KT-6, KT-13, KT-16, KT-18) türküler de bulunmaktadır.

Türkülerin büyük bir kısmı mani tipi (aaxa) şeklinde kafiyelenmiştir (KT-1, KT-2, KT-3, KT-5, KT-6, KT-7, KT-13, KT-14, KT-15, KT-17, KT-20). Bazı türkülerde kafiye şemasında kararlılık olmadığını görmekteyiz (KT-4, KT-8, KT-9, KT-11, KT-12, KT-16, KT-18, KT-19, KT-21, KT-23).

Yörede derlediğimiz bazı türkülerin nakarat bölümü vardır (KT-4, KT-9, KT-18, KT-20, KT-23).

b. İçerik

Derlenen türkülerin içeriklerine baktığımızda lirik özellikler taşıyan, törenlerde söylenen türküler (kına türküleri), doğa ve hayvanlarla ilgili türküler, ölüm konusunu işleyen türkülerinin olduğunu görmekteyiz. Lirik özellik taşıyan türkülerde sevgiliye duyulan sevgi ve özlem (KT-1, KT-5, KT-6, KT-11, KT-14, KT-17) ondan ayrı kalmanın verdiği acı (KT-2, KT-4, KT-10) sevgiliye karşı duygularını ifade etme (KT-7, KT-12) sevgiliyi övme (KT-8) oğluna karşı duyduğu sevgi (KT-16) biçiminde karşımıza çıkar. Tören konusunda olan türküler genellikle düğünlerde söylenen türküler olarak (KT-3, KT-13, KT-15) karşımıza çıkmaktadır. Tören türkülerinde genellikle düğünlerde söylenen ve insanları eğlendiren türkülerin var olduğu görülmektedir. Doğa ve hayvanlar (KT-21),

olaylar üzerine söylenen bir türkü (KT-22) ve ölümün verdiği acı üzerine (KT-23) söylenen türkü bulunmaktadır.

3.1.2. Mani

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Mani, Türk halk şiirinde genellikle yedili hece ölçüsüyle söylene ve üçüncü dizesi serbest, diğerleri kafiyeli dört mısradan oluşan nazım şeklidir (Ayverdi, 2006,c.2: 1932). Mani kelimesine “Kutadgu Bilig” adlı eserde de rastlanmaktadır. Bu nazım şekli, çeşitli Türk ülkeleri arasında kuvvetle yaşamaktadır. Maniye, Kazak- Kırgızları“Aytipa” veya “Kayım ülenek”; Step- Kırım Tatarları “Çinik” veya “Çinig”; Özbekler“Aşula” veya “Koşuk” demektedirler (Köprülü, 1981, s. 273).

Mani, düğünlerde kadın topluluklarında, iş yerlerinde, tarlalarda vb. söylenen, umumiyetle hece vezninin 7 veya 8’lisi ile meydana getirilen 4 mısralık manzumelerdir. Dört mısradan az veya çok mısralarla ve hecelerle söylenen maniler de vardır (Elçin, 2004, s. 281).

Gerek dil, gerek gelenek ortaklığı bakımından çok geniş bir alana yayılmış olan mani, en çoğu 7 heceli ve aaba düzeninde uyaklı bir dörtlük olarak kendini gösterir. Mani adı Anadolu’da, İstanbul’da, Rumeli’de, Besarabya Gagavuzlarında, Kırım Tatarlarında, Azerbaycan’da kullanılır. “Mani” sözü Arapça ma’nâ (ma’ni)dan gelmez;onun değişik başka okunuşlarına da rastlarız: Kırım Tatarlarında mane, Denizli’de mana, Azerbaycan’da mani gibi. Azerbaycan ile Azeri dilinin etki alanı olan Doğu Anadolu bölgelerinde mani kelimesinin yanında “bayatı” sözü de kullanılır. Urfa’da kadınların söyledikleri manilere “me’ânî”, erkeklerin söylediklerine “hoayat” derler (Boratav, 2000, s. 204-205).

Mani söyleme; yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, kuşaktan kuşağa aktararak günümüze ulaşmış bir gelenektir. Manilerde Anadolu insanının düşünce yapısını, beğenisini, dertlerini, kıskançlıklarını, özlemlerini, sevgilerini vb. ortak kültürün sergilenişini görürüz. (Artun, 2004,s. 111).

Kendine özgü bir gelenek içinde söylenen maniler bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla günümüze uzanır. Diğer halk kültürü ürünleri gibi toplumu ayakta tutan dinamikleri belirlemekte önemli bir rolü olan manilerde, Anadolu insanının dünyaya bakışının yanı sıra estetik modelleri de temsil edilir. (Artun, 2004, s. 111)

Milletle kimliği olan kültürler uygarlığı oluşturur. Kültür bir insan topluluğunun oluşturduğu, geliştirdiği içinde yaşadığı ve yaşattığı ortamdır. Ortak duygu ve davranışlar bütünüdür. Maniler İslamiyet öncesinden günümüze kadar yaşamını sürdürmüştür. Maniler Türk toplum hayatının ifadesi, milli bilinç ve duygu beraberliğinin bir göstergesidir. Maniler, halk ruhunun yansıtıcısıdır. Anonim mani dörtlüklerinde Türk toplum yapısına ve düşüncesine ait izleri duygulu, içten bir anlatımla buluruz. Ayrıca yöresel gelenek ve göreneklerin izlerini manilerde görebiliriz (Artun, 2004,s. 112).

Her yaş grubu mani söyler. Bunlar mani söyleme sıklığına göre şu şekilde sıralanır: a) 35 yaş ve altı (genç kesim), b) 35-45 yaşları arası (orta yaşlılar), c) 45 yaş ve üstü (orta yaşın üstü). Maniler dinlenerek büyüklerden, yaşlılardan gelenek aktarımı yoluyla öğrenilir. Mani her türlü neşeli ve kederli olay üzerine toplanıldığında söylenir. Genellikle özel bir mani söyleme toplantısı yapılmaz. Manilerin söylendiği belirli bir zaman yoktur. Her zaman söylenebilir. Kaynak kişiler, kış ve yaz aylarında daha çok söylendiğinde birleşiyorlar. Kışın iş yokken kış geceleri soba başında toplanan insanlar, yardımlaşma amaçlı toplantılarda; yazın iş, tarım, hasat için toplandıklarında eğlenmek ve işi kolay kılma amacıyla maniler söylüyorlar. Ayrıca ramazan gecelerinde iftar sahur arası yapılan toplantılarda mani vazgeçilmez eğlence aracı olur. Askere, gurbete yolcu etme, gelin gönderme törenlerinde doğaçlama maniler söylenir (Artun, 2004, s. 114).

Eski manilerle, günümüz manileri arasında fark vardır. Yaşama biçimi ve buna bağlı olarak beğeniler değiştiği için maniler yeni kültürde değişikliğe uğramıştır. Günümüzde ekonomik koşullar, teknoloji, yeni hayat koşulları manilere yeni öğeler sokmuştur. Eski manilerin bir olaya bir duruma dayalı olduğunu söyleyen kaynak kişiler günümüzde her şeyin mani konusu olduğunu söylüyorlar. Eskiden genç kızlarla delikanlıların birbirlerine mani atmaları çok yaygınmış. Eskiden söylenen her manide, aşk, evlenme isteği, oğul, koca özlemi vb. gibi özellikler aranırılmış. Bazı kaynak kişiler eski yeni mani arasında fark olmadığını söylerken, bazı kaynak kişiler de eski manilerin daha duygusal, daha anlamlı, daha özlü sözlerle örülü olduğunu söylüyorlar (Artun, 2004, s. 117).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

Halk arasında söylenen manilerden yetmiş üç tanesi derlenmiştir. Kulu yöresinden derlediğimiz manileri şu şekilde tasnif ettik:

1. Sevda Manileri
2. Hasret Manileri
3. İçinde Yer ve Kişi İsmi Geçen Maniler
4. Alkış (Dua) Manileri
5. Kargış (Beddua) Manileri
6. Eğlence Manileri

1. Sevda Manileri

KM-1

Harmana bak harmana
 Hor bakıyor yar bana
 Hor bakarsa var baksın
 Kurban olmalı da yar bana (K21, K24, K35).

KM-2

Çeşme başı gezerim
 Güzellerde gözlerim
 Güzel benim olmazsan
 Ben bağrımı ezerim (K21, K24, K35).

KM-3

Sarılı yazma başında
 Oyaları kaşında
 Seni çok beklettim
 Çeşmelerin başında (K21, K24, K35).

KM-4

Bulgur koydum kazana

Gel bu yana bu yana

Şu canım kurban olsun

Seni bana yazana (K14, K18, K21, K24, K35).

KM-5

Bulgur koymuş kazana

El etmiş benden yana

Can kurban canım kurban

Seni bana yazana (K14, K18, K21, K24, K35).

KM-6

Kestaneyi budarlar

Işkın sürmesin diye

Ah bizi buradan kovarlar

Güzel sevmesin diye (K21, K24, K35).

KM-7

Başındaki poşunun

Solsun dalları solsun

Ben seni alacağım

Ne olacaksa olsun (K21, K24, K35).

KM-8

İndim kuyu dibine

Baktım suyun rengine

Anneler kız beslemiş

Vermiyor sevdiğine (K9, K14, K35).

KM-9

Karyolam engin olsun
 Sevdiğim zengin olsun
 Zenginliği aramam
 Başımın dengi olsun (K21, K24, K35).

KM-10

Kuzu aşağı iniyor
 Yar, hayvana biniyor
 Elinde pullu yağlık
 Terledikçe siliyor (K9, K14, K35).

KM-11

Çeşmemiz akarımış
 Gülünüz kokarımış
 Vallahi haberim yok
 Oğlunuz bakarımış (K33).

KM-12

Elma attım denize
 Geliyor yüze yüze
 Bir kız yolu şaşırmış
 İnşallah gelir bize (K9, K11, K14, K18, K35).

KM-13

Bastırmanın koluyum
 Al da senin olayım
 Sevme vakti gelince
 Seni nerde bulayım (K9, K18, K35).

KM-14

Şu dağı aşamadım
 Yol bulup koşamadım
 Aldım dadaş kızını
 Çekemedim nazını (K8, K10, K13, K18).

KM-15

Bahçelere gül gerek
 Güzele bülbül gerek
 Senin gibi güzele
 Benim gibi kul gerek. (K39).

KM-16

Al almanın beşini
 Yar yükletmiş göçünü
 Sallanıp da gidiyor
 Bildirmiyor suçunu (K33, K34).

KM-17

Arpanın gırçığına
 Gelinin pürçüğüne
 İzin verin gideyim
 Yarimin bırçağına (K33, K34).

KM-18

Karşıda anan durur
 Zülfünü tarar durur
 Kızın gönlü olunca
 Aradığını ana bulur (K10, K11, K14, K18, K35).

KM-19

Aşşa ilden geliyor
 Beni gördü gülüyor
 Elinde duz torbası
 Davara duz veriyor (K32, K33, 34).

KM-20

Ataş oldum gavruldum
 Harman oldum savruldum
 Harman yirden kalkmadan
 Ben o yardan ayrıldım (K32, K33, K34).

KM-21

Aynam düşdü çayıra
 Şavkı düşdü bayıra
 Köyde adam galmadı
 Gönlüm düşdü gavura (K32, K33).

KM-22

Ayşam ezeli yarım
 Yaprak gazeli yarım
 Dün Ayşam niredeydin
 Dünya gözeli yarım (K32, K33).

KM-23

Baldırcanı doğradım
 Doğradım da vurmadım
 Gondurayı görünce
 Ben keleş almadım (K32, K33, K34).

KM-24

Boğazımda hakık var
 Duvarımda yıkık var
 Oğlan sana varırdım
 Arada münafık var (K32, K33).

KM-25

İki şişe balım var
 Birini yesem biri var
 İki tane yar sevdim
 Biri ölürse biri var (K32, K33, K34).

KM-26

Deniz üstü tekneli
 İçine gül ekmeli
 Golayca yar sevilmez
 Biraz zahmet çekmeli (K32, K33, K34).

KM-27

Evleri gademeli
 Varıp da ne demeli
 Gızlar beş bine çıkmış
 Sarıp da ödemeli (K32, K33, K34).

KM-28

Evleri yakın m'ola
 Yar halı dokur m'ola
 Mahallede düğün var
 Yar beni okur m'ola (K32, K33, K34).

KM-29

Gapıda gümüş firek
 Dumanın direk direk
 İl yarine gavuşmuş
 Darısı bana gerek (K32, K34).

KM-30

Gapılarda numara
 Yar oturmuş gumara
 Şimdi buradan geçti
 Sağ elinde cigara (K32, K33, K39).

KM-31

Gaşların eğip durma
 Hatırıma eğip durma
 Üç günlük dünya için
 Kalbimi gırıp durma (K32, K33, K39).

KM-32

Gaşların çarkı markı
 Gözlerin misir argı
 Gız ben seni almazsam
 Terk iderim evi barkı (K32, K33, K39).

KM-33

Gaşlarının ucundan
 Ölüm virsin gicinden
 Dağlara mı çıkayım
 O yar senin ucundan (K32, K33, K52).

KM-34

Gaşların ince ince
 Ölürüm görmeyince
 Gız sensiz duramıyom
 Goynuna girmeyince (K32, K33, K52).

KM-35

Güle çıktım gülmedim
 Gülden düştüm ölmedim
 Yariminen gezmesi
 Sefa imiş bilmedim (K32, K33, K34).

KM-36

Annem elbise almış
 Rengi akşam güneşi
 Şakayı bırak yârim
 Ciddiye bağla işi (K8, K10, K13, K18, K35).

KM-37

Hay ne imiş ne imiş
 Sivda bir belaymış
 Sivda dirler bilmezdim
 Ateşten göğneyimiş (K32, K33, K34).

KM-38

İskarpini sakladım
 Garagolu yokladım
 Oğlan senin yüzünden
 Namusumu bokladım (K32, K33, K34).

KM-39

İskarpınım toz oldu
 Gomşular gurnaz oldu
 Gomşuların yüzünden
 Yar bize gelmez oldu (K32, K33, K34).

KM-40

Değirmen deresinde
 Gül buldum arasında
 Tez buldum tiz itirdim
 Cahillik arasında (K32, K33, K34).

KM-41

İkindinnen, öğleni
 Gel söleni söleni
 Açlığımдан ölüyom
 Adetiniz böle mi (K32, K33, K34).

KM-42

Kestene gavrulur mu
 Gabından ayrılır mı
 Yarın mektubu bende
 Yar benden ayrılır mı (K32, K33, K34).

KM-43

Kestenenin irisi
 Geçti güzel sürüsü
 Sürüsünden fayda yok
 Yaktı beni birisi (K32, K33, K52).

KM-44

Sarışının saçı var

Esmerin adı var

Kumral kendini eğenmiş

Onun da havası var (K8, K10, K13, K18, K35).

KM-45

Maniyi baştan söyle

Gale mi gaşdan söyle

Garnın açlığını

Ekmekten, aşdan söyle (K32, K33).

KM-46

Ocak külü gel beri

Ben istemem berberi

Berber kelleyi gazır

Pis pis kokar elleri (K32, K33, K34).

KM-47

Pencere barmakları

Dökülür zavrakları

Eller derin uykuda

Benim gözlerim yaşlı (K32, K33, K34).

KM-48

Pencereden bakıvir

Bir şişe irakı ver

O biyaz gollarını

Goynuma bırakıvir (K32, K33, K34).

KM-49

Piştimalı uçtan beri
 Severim gıştan beri
 İl duymuş,alem duymuş
 Gönül ayrılmaz gayri (K32, K33, K34).

KM-50

Sabun goydum lehene
 Bak başıma gelene
 Göğüs aba növürsün
 İlk ayşamdan gelene (K32, K33, K34).

KM-51

Saçların lüle lüle
 Guş gonmuş penbe güle
 Duydum yarım evlenmiş
 Geçinsin güle güle (K32, K33, K34).

KM-52

Sarı sarı danalar
 Benzi solmuş analar
 Şimdi yaşamak vakti
 Gelsin çil çil paralar (K8, K36, K39).

KM-53

Uçtum uçtum, ben uçtum
 Uçtum çimene düşdüm
 Başı bağlı gızıdım
 İlvanlı puşda düşdüm (K32, K33, K34).

KM-54

Tıkır tıkır fareler
 Tavanlarda gezerler
 Daha yazacaktım da
 Kalemimi yediler (K8, K36, K39).

KM-55

Yörürsün yavaş yavaş
 İskarpine değer taş
 Nire goyup gidiyon
 Orta boy, galem gaş (K32, K33, K34).

KM-56

Aynaları tutan yar
 Ciğerimi yakan yar
 Gece gelme gündüz gel
 Horozdan gorkan oğlan (K32, K33, K34).

KM-57

Dama çıkma tanılar
 Seni yolcu sanılar
 Zaten gaderim kötü
 Seni benden alırlar (K32, K33, K34).

KM-58

Karşı karşı hanımız
 Karşıda harmanımız
 Sen ordan gel ben buradan
 Çatlasın düşmanımız (K8, K36, K39).

KM-59

Bu dere taş arası
 Kirpiğin kaş arası
 Nerde kaldın gelmedin
 Hey başımın belası (K8, K10, K14, K36, K39).

KM-60

İnce giyerim ince
 Pembe yakışır gence
 İnsan bir hoş olur
 Sevdiğini görünce (K8, K10, K14, K18, K24).

2. Hasret Manileri**KM-61**

Ağılın önü kenger
 Çoban davarı dönder
 Kurban olayım çoban
 Beni yarime gönder (K32, K33).

KM-62

Kapı dibinde testi
 Kemer belimi kesti
 Hiçbir derdim yok idi
 Yârım mektubu kesti (K8, K9, K14, K18, K24).

KM-63

Garşıda çatal gapı
 Üstünde keser sapı
 Yarimi gayıp ittim
 Ararım gapı gapı (K32, K33).

KM-64

Giden ay tutulur mu
 Bala tuz atılır mı
 Geceler soğuk oluyor
 Yalnız yatılır mı (K8, K9, K11, K13, K24).

KM-65

Ateş yanar olur kor
 Düş görünce hayra yor
 Sevda çekmek nasılmış
 Sen onu çekene sor (K9, K10, K14, K18, K24, K36).

3. İçinde Yer ve Kişi İsmi Geçen Maniler**KM-66**

Deniz keneri bostan
 Yılısın Arabistan
 Arabistan kızları
 Ne don giyer ne fistan (K32, K33, K34).

KM-67

Uzun gavak urk atar
 Dibinde ilan yatar
 Yaraşlı'nın kızları
 Elinde gabak satar (K32, K33, K34).

4. Alkış Manileri**KM-68**

Gapıda gümüş firek
 Dumanın direk direk
 İl yarine gavuşmuş
 Darısı bana gerek (K32, K33, K34).

KM-69

İkindi çarşı, bazar
 İçinde bi kız gezer
 O kız yolu şaşırmış
 İnşallah bize gelir (K32, K33, K34).

5. Kargış manileri**KM-70**

Aslan gorkmaz dereden
 Yiğit döner mi yarden
 Gözü çıkasica babam
 Beni sürdü diyardan (K32, K33).

KM-71

Hay fillere fillere
 Sular dolar göllere
 Allah nasip iylesin
 Pindir başlı kellere (K32, K33).

KM-72

Kiše tavuğum kiše
 Başından vele düşe
 Şiyanlar guyu gazmış
 İnşallah kendi düşe (K32, K33).

6. Eğlence Manileri

KM-73

Sen kuş ol ben çoban
 Gezelim ovaları
 Çok hoşuma gidiyor
 Kulu'nun havaları (K33).

c) Değerlendirme

a. Biçim

Kulu yöresinde derlenen manilerin hepsi dörtlük nazım biçimiyle söylenmiştir (KM-1, KM-2, KM-3, KM-4, KM-5, KM-6, KM-7, KM-8, KM-9, KM-10, KM-11, KM-12, KM-13, KM-14, KM-15, KM-16, KM-17, KM-18, KM-19, KM-20, KM-21, KM-22, KM-23, KM-24, KM-25, KM-26, KM-27, KM-28, KM-29, KM-30, KM-31, KM-32, KM-33, KM-34, KM-35, KM-36, KM-37, KM-38, KM-39, KM-40, KM-41, KM-42, KM-43, KM-44, KM-45, KM-46, KM-47, KM-48, KM-49, KM-50, KM-51, KM-52, KM-53, KM-54, KM-55, KM-56, KM-57, KM-58, KM-59, KM-60, KM-61, KM-62, KM-63, KM-64, KM-65, KM-66, KM-67, KM-68, KM-69, KM-70, KM-71, KM-72, KM-73).

Manilerin çoğunluğu yedili hece ölçüsüyle söylenmiştir (KM-2, KM-4, KM-5, KM-7, KM-8, KM-9, KM-11, KM-12, KM-13, KM-14, KM-16, KM-17, KM-19, KM-20,

KM-21, KM-22, KM-23, KM-24, KM-26, KM-27, KM-28, KM-29, KM-30, KM-31, KM-33, KM-34, KM-35, KM-36, KM-37, KM-38, KM-39, KM-40, KM-41, KM-42, KM-43, KM-44, KM-45, KM-46, KM-47, KM-48, KM-50, KM-51, KM-52, KM-53, KM-54, KM-56, KM-57, KM-58, KM-59, KM-60, KM-61, KM-62, KM-63, KM-65, KM-66, KM-67, KM-68, KM-69, KM-70, KM-71, KM-72, KM-73). Bazı maniler ölçüde kararlık göstermez (KM-1, KM-3, KM-6, KM-10, KM-15, KM-18, KM-25, KM-32, KM-49, KM-55, KM-64).

Manilerin büyük bir kısmı mani tipi (aaba) nazım şeklindedir (KM-1, KM-2, KM-3, KM-4, KM-5, KM-7, KM-8, KM-9, KM-10, KM-11, KM-12, KM-13, KM-16, KM-17, KM-18, KM-19, KM-20, KM-21, KM-22, KM-23, KM-24, KM-25, KM-26, KM-27, KM-28, KM-29, KM-30, KM-31, KM-32, KM-33, KM-34, KM-35, KM-37, KM-38, KM-39, KM-40, KM-41, KM-42, KM-43, KM-44, KM-45, KM-46, KM-47, KM-48, KM-49, KM-50, KM-51, KM-52, KM-53, KM-54, KM-55, KM-57, KM-58, KM-59, KM-60, KM-61, KM-62, KM-63, KM-64, KM-65, KM-66, KM-67, KM-68, KM-69, KM-70, KM-71, KM-72). Manilerin bir tanesi (abcb) şeklinde (KM-15) bir kısmı (abab) şeklinde (KM-6, KM-36) bir tanesi (aabb) şeklinde (KM-14) bir tanesi (aabc) şeklinde (KM-56) kafiyeleşmiştir.

b. İçerik

Kulu yöresinde derlenen manilerin içerğine göre 5 başlık altında topladık. Sevdâ manilerinde sevgiliyi övme (KM-4, KM-5, KM-7, KM-22, KM-60) onu merak etme (KM-10, KM-19) sevgiliye verilen önem (KM-26, KM-28) ona kavuşma dileği (KM-2, KM-3, KM-8, KM-12, KM-17, KM-29, KM-32, KM-33, KM-34, KM-42, KM-48) sevgiliyi şikâyet (KM-21, KM-32, KM-37, KM-38, KM-43, KM-44, KM-53, KM-56) sevgiliden ayrılanları şikâyet (KM-24, KM-57, KM-58) sevgiliye iyi dileklerde bulunma (KM-51) ifade edilmiştir.

Hasret manilerinde sevgiliye duyulan özlem ve özellikle ayrılığın verdiği acılar anlatılmaktadır.

Alkış manilerinde sevgiliye kavuşma isteği ve dilekleri yer almaktadır. Kargış manilerinde sevgiliden uzak kalmasına neden olan kişilere karşı düşünceler yer almıştır.

3.1.3. Ninni

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Anne ile çocuğun ahengini, birliğini, yakınlığını ve uyumunu sağlayan ninniler tarih boyu hemen her toplumda var olmuş müzik değeri taşıyan edebi örneklerdir. Anadolu'da ve muhtelif Türk boylarında yaygın olarak kullanılan ninni / nenni kelimesinin ne zamandan beri kullanıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak birçok milletin dilinde nana, hani, nanni, nina vs. gibi kullanımlar bu kelimenin çocuk dilinden ortaya çıktığı ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Ninniler uyutulmaya çalışılan çocuğa veya çocuğu hoplatıp severken söylenen ve birtakım duygu, düşünce, inanç, umut ve hayalleri, sevinç ve acıları içeren; çoğunlukla dört mısra ile söylenen ve mısra sonlarına birtakım kalıplaşmış sözler eklenerek ezgi ile söylenen manzum sözlerdir. Ninnilerin sonuna veya aralarına çoğu defa "Ninni yavrum ninni"; "Ninni ninni ninni" gibi sözler eklenir ki, bunları asıl ninni metninin içinde saymamak gerekir. Çünkü bu sözlerle ninni de yer alan sözler arasında bağlantı yoktur (Kaya, 1998, s. 467- 469).

Türkiye Türkçesinde edebî dilde ninni olarak kullanılan bu söz; ağızlarda, “neni, nen, nenen” şeklinde kullanılmaktadır. Ninniye, Kars'ta “lalay- nanay”, Erzincan ve Erzurum'da “elo” denir. Ayrıca, ninni bazı yörelerde farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Sözel geliş; Muğla'da küçük çocuk, Isparta'da oyuncak bebek ve Malatya'da gözbebeği anlamındadır. Bu söz, fiil belirtirken de Anadolu'nun muhtelif yörelerinde ninni söylemek, ninni demek, nenni çalmak, nen eylemek, nennen demek şeklinde ifade edilir. Ninniler çeşitli zaman birimlerinde kuşaktan kuşağa devredilip aktarılan, ezgileri yönüyle çocukları etkileyen ürünlerdir. Ortaya çıkışlarıyla ilgili kesin bilgiye sahip olmadığımız ninniler çıkış zamanındaki asıl şekillerini koruyamamışlardır. Tarihsel, sosyal ve kültürel nedenler, göçler değişikliğe uğramalarına neden olmuştur. Ninniler, söylendikleri toplumun kültürünü yansıtmışlardır (Artun, 2004, s. 179).

Ninnilerin oluşumunda, annenin ruhsal durumu, yaşanan olaylar, çocuğa duyulan özlemler rol oynar. Anneler bazen eşinden kaynanasından, akrabalarından yakınmaları ninnilerde dile getirir. Her anne ninni yakabildiği gibi çevresinden duyduğu ninnileri de söyleyebilir. Ninniler çocuğun kız veya erkek oluşuna göre de değişir (Artun, 2004, s. 180).

Ninnileri içerik yönünden incelediğimizde dilek, temenni, sevgi, ilgi, şikâyet, üzüntü, ayrılık, gurbet, vaad, tehdit ve korkutma konularının çokça işlendiği görülür. Bazen düşünce ve özdeyişlerin söylendiği manilere de rastlarız. Ninnilerin büyük bir bölümü dilek ve temenni içerir. Ninnilerde yerel öğeler, adet ve geleneklerimizle tarih ve sosyal birçok özelliklerle karşılaşırız. (Artun, 2004, s.180).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

Kulu yöresinden 14 tane ninni derlenmiştir. Bu ninnileri şu başlıklar altında sınıflandırabiliriz:

1. Ninni Olarak Söylenen Tekerlemeler
2. Kız-oğlan, Anne-baba ve Akrabayla İlgili Ninniler
3. Uyuma ve Büyüme ile İlgili Ninniler

1.Ninni Olarak Söylenen Tekerlemeler

KN-1

Dandini dandini bostana
 Danalar girmiş bostana
 Kov bostancı danayı
 Yemesin lahanayı
 Eeee, eeeee (K9, K14,K21, K22, K24).

2.Kız-oğlan, Anne-baba ve Akrabayla İlgili Ninniler

KN-2

Ninni ninni neresine
 Yavrum gider dedesine
 Dedesi de öyle zengin
 Para koyar kesesine (K9, K14,K21, K22, K24).

KN-3

Nenni nenni nennisi var
 Uzaklarda babası var
 Asmaya kurdum salıncak
 Eline verdim oyuncak
 Uyudu kaldı yavrucak (K9, K14,K21, K22, K24, K55).

KN-4

Dandili dandili danalı bebek
 Annesi maymun babası şebek
 Eline almış köpek maması
 Uyuya da kalmış eşek sıpası (K55).

3. Uyuma ve Büyüme ile İlgili Ninniler**KN-5**

Uyusun da büyüsün ninni
 Tıpış tıpış yürüsün ninni
 Hu hu hu ALLAH
 Kime ?
 Bebeğime (K21, K22, K24).

KN-6

Bahçeye koydum salıncak
 Eline de verdim oyuncak
 Oyuncağı oynarken
 Uyuya da kalmış yavrucak (K21, K22, K24).

KN-7

Bahçelerden su gelir
 Ötelerden hu gelir
 Yavrum yattı beşiğe
 Şimdi uykusu gelir (K21,22,24).

KN-8

Hu hu hu ALLAH
 Dertlere derman ALLAH
 Uyusun da paşa olsun inşallah (K21,22,24).

KN-9

Salıncağı dala astım
 Uyanın diye yavaş bastım.
 Sesin ile sabah ettim.
 Uyusun yavrum ninni (K7, K8, K9, K14,K21, K22, K24).

KN-10

Ben bebeğin anasıyım
 Kara kara yanasıyım
 Uyusun da büyüsün de
 Tıpış tıpış yürüsün
 Ninni bebeğim ninni (K14, K21, K22, K24, K39).

KN-11

Nenni nenni nenni

Bebe nenni nenni

Nennilerin ne hal olur

Bebe nenni nenni

Açar güller, bahar olur

Kuzum nenni nenni

Nennilerim senin olsun

Bebe nenni nenni

Nenni çalayım, uyutayım

Kuzum nenni nenni

Bahar gelsin de yürüteyim

Kuzum nenni nenni

Nennilerim ne diyem

Kuzum sana nenni nenni

Uyutayım, büyüteyim

Kuzum sana nenni nenni

Mevlam izin versin yürüteyim

Bebe nenni nenni

Nennilerim senin olsun

Uykum gözlerine dolsun

Salıncak sallayan kolarım

Bebe nenni nenni

Nenni diyen dillerim

Kuzum nenni nenni

Nennilerim ne hal olur

Kuzum nenni nenni (K39, K46, K48).

KN-12

Yazmalar içinde de
 Karalı yazma nenni
 Yazarsan yavrum da
 Mektubu kahırlı yazma, nenni
 Okuyan bulunmaz da
 Dert olur bana nenni
 Kuzum nenni nenni
 Ayğına giymiş de yavrum,
 Konya'nın mesî, nenni
 Koynunda saklamış da
 Kuzum gül memesini, nenni
 Diz dize verip de kuzum
 Döktüğüm diller, nenni

Gît gide de bir söğüde dayandım
 Kuzum nenni, nenni
 Karlı dağlar gibi
 Kuzum sana güvendim, nenni
 Güvendiğim dağlar, kuzum elime geldi, nenni
 Nenni diyem de uyusun
 Kuzum nenni, nenni
 Uyusun da benim yavrum büyüsün nenni
 Ela gözlerini de uyku bürüsün nenni
 Kuzum nenni, nenni (K39, K46, K48).

KN-13

Nennisine yavrum nennisine
 Nenni çalmış da yavrum kendisine
 Pişkir omzunda da, bardak elinde
 Su döküyor da emmisinin eline
 Sabah serinliğinde ötüşen kuşlar
 Hayra gelmemiş de gördüğüm düşler
 Hiç başa gelmemiş böyle işler
 Kuzum nenni, yavrum nenni
 Çayır çimen olmuş da senin meskenin
 Dünya düşmanımız da sen ne dedin aslanım
 Sevdiğim seni almadığıma da pişmanım
 Kuzum nenni, yavrum nenni
 Sivrisinek gelmiş de dağlar, taşlar kurt olur
 Eller gider işine de bana derte olur
 Kuzum nenni, yavrum nenni
 Nenni diyem, kuzum yatana kadar da
 Gökteki yıldızlar da batana kadar yavrum
 Kuzum nenni, yavrum nenni (K39, K46, K55).

KN-14

Evde ılık söner eee...
 Gökte yıldızlar yanar eee...
 Dağdan iner kuzular eee...
 Kararır coşkun sular eee...
 Gökte ay dede güler eee...
 Uyu yavrum uyu der eee...
 Gece göklerden indi eee...
 Bu akşam öbek öbek eee...
 Yıldızlar birer çiçek eee...

Rüyanı süsleyecek eee...

Ninni yavrum ninni eee... (K24).

c)Değerlendirme

a)Biçim

Kulu yöresinde derlenen ninnileri nazım birimi açısından ele aldığımızda nazım birimlerinde bir düzen olmadığını görmekteyiz. Dörtlük şeklinde olan (KN-2, KN-4, KN-6, KN-7, KN-9,) üç mısra şekline de olan (KN-8) beş mısra şeklinde olan (KN-1, KN-3, KN-5, KN-10) ve mısra sayısı fazla ve bir düzeni olmayan (KN-11, KN-12, KN-13, KN-14) ninniler bulunmaktadır

Ninniler ölçü bakımından değerlendirildiğinde bir kararlılık olmadığı görülmektedir. Yedili hece ölçüsüyle söylenen bir ninni (KN-7), sekizli hece ölçüsüyle söylenen iki tane ninni (KN-2, KN-3) ve ölçüde kararlık göstermeyen (KN-3, KN-4, KN-5, KN-6, KN-8, KN-9, KN-10, KN-11, KN-12, KN-13, KN-14) ninniler vardır.

Ninnilerin kafiye dizilişlerine bakıldığında, büyük oranda bir kararlılık olmadığı görülmemektedir. Kafiye şeması (aaba) şeklinde olan (KN-2, KN-6, KN-7) ninniler vardır.

b)İçerik

Farklı konularda söylenen ninniler vardır. Ninnin ezgisiyle çocuğu rahat bir şekilde uyutmaya çalışan ninni (KN-1), çevresindeki yakınların ve kişilerin isimlerini ifade eden ve bebeğin dikkatini çekmeye çalışan ninniler (KN-2, KN-3, KN-4), bebeğin uyuması ve büyümesi dileğinde bulunarak bebeği uyutmaya çalışan ninniler (KN-5, KN-6, KN-7, KN-8, KN-9, KN-10, KN-11, KN-12, KN-13, KN-14) bulunmaktadır.

Ninniler anne tarafından söylenirken annenin de duygu ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Anne dileklerini ifade ettiği kadar sıkıntılarını, üzüntülerini ve özlemlerini de duyurmaya (KN-11, KN-12, KN-13, KN-14) çalışır.

3.1.4. Ağıt

a)Türk Halk Kültürü'nde;

İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı-cansız bir varlığı kaybetme, korku, telaş ve heyecan anındaki üzüntülerini, feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini düzenli düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkölere Batı Türkçesi2nde umumiyetle “ağıt” adı verilir. Ağıt söyleyen için “ağıtçı” sözü yaygınlaşmış ve “ağıt yakmak” deyimini türemiştir. İslamiyet’ten önceki devirlerde “sagu” deyim ile karşılanan ve hiç şüphesiz “sıgtamak: ağlamak” fiilinden türemiş, ağıta bugün Azerbaycan’da “ağı”, Kerkük Türklerinde “sazlamağ” ve Türkmençe’de “âğı” yanında “tavs”, ”tavşa” adları verilmektedir (Elçin, 2004, s. 90).

Türklerde ağıt yakma geleneği ve yas törenleri önemli bir yer tutmaktadır. Türkler ölenlerin ardından “yuğ” adı verilen törenler düzenlemişlerdir. Bu törenlerde değişik adetler uygulamışlardır. Örneğin, yas tutanların bağıra çağıra ağladıkları Çin kaynaklarından öğrenilir. Orhun Yazıtları’nda da matem törenlerinde Göktürklerin; saçlarını kulaklarını keserek feryat ettikleri anlatılır. Oğuzların yas adetleri Dede Korkut Hikayeleri’nde, feryat ederek ağladıkları, yüzlerini parçaladıkları, saçlarını yoldukları, kardeşlerin akları çıkarıp karaları giydikleri şeklinde tasvir edilir. (İnan, 1995: 195 – 196)

Ağıt ölü evinde söylenir buna “ağıt yakmak “denir. Ağıtçı, cenaze evine girerken yüksek sesle ağlamasıyla dinleyici ortamını hazırlar. Ölü evi, ağıtçıyı “gördün mü başımıza ne geldi” diyerek ağlayıp dövünerek karşılar. Ağıtçı kendine gösterilen yere oturarak kafiyesiz olarak söylediği, acı bildiren cümlelerle ağlamaya başlar. Ölü defnedilmemiş yerde yatıyorsa, elindeki mendili ölünün üzerine sallayarak ağıtını söyler. Mendil yerine ölenin gömleğini, şapkasını, kadınsa eşarbını kullanır. Ölü evi ölenin eşyalarını tek tek feryatlarla ağıtçının önüne atar. Ağıtçı “soyka” adı verilen ölü eşyalarını sallayarak ağıt söyler. Ağıtçı, ağıtlarını “ haydi derdinizi yel alsın” diyerek bitirir. (Çağım, 1999, s. 94).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

Kulu yöresinden derlediğimiz ağıtları şöyle sıralayabiliriz:

KA-1

Lale’ye Ağıt

Hikaye: Lale adlı bir kadın kocasını hiç sevmezdi. Mevlüt adında başka bir kişiyi sevdi. Kocasını bu durumu öğrenince kendisine yediremedi ve karısını boğarak öldürdü. Gelinin ölümü üzerine akrabaları tarafından bu ağıt söylenmiştir (K48).

Hamur yoğurdum da mayası gelmiş
Söyleyin Mevlüd’e Lale’si ölmüş
Biricik kuzusu da kimlere kalmış
Hem canıma kıydı, hem de kuzuma.

Velespite binmiş gidiyor gavur.
Savcılar, doktorlar tenime meyil.
Ağla anam kaderime, yazıma.
Hem canıma kıydı, hem de kuzuma.
Saçım uzun sırmayla örmüşler.
İki yana pare pare bölmüşler.
Ağla anam kaderime, yazıma.
Hem canıma kıydı, hem de kuzuma.

Kozanlı derler de Kulu’ya yakın
Varayım, savcılar da çareme bakın
Koymayın İsmet’te tez alın hakkım
Hem canıma kıydı, hem de kuzuma (K48).

KA-2**Ağıt**

Angara yolu daşlı da
 Zevov'un gözleri yaşlı
 Ellemeyin Zevov'uma
 Zevov'um on beş gardaşlı

Gidelim Zevom gidelim
 Bin arabaya, gidelim
 Gulu'ya varınca da
 Şerefli düğün idelim

Et aldım, direm direm de
 Dokdorlar didi verem
 Aç gapıyı gardiyan da
 Ben de Zevov'umu görem

Gidelim Zevom gidelim
 Bin arabaya, gidelim
 Gulu'ya varınca da
 Şerefli düğün edelim (K45).

KA-3**Murat’a Ağıt**

Hikayesi: Köyde Murat adında birisi vardı. Bu adam karısına ve çocuklarına karşı çok merhametsizdi. Onlara her gün eziyet ediyordu. Kızın ailesi de bu adamdan kurtulmak için adamı evlerine misafirlige davet ederek onu öldürüyorlar. Bu ağıt sonradan Murat’ın akrabaları tarafından yakılmıştır.

Araba geldi de Murat gitmeye
Tuzak kurmuşlar da kaybetmeye
Cenazesini dere içine atmaya
Uyan Murat uyan gaflette misin?

Kız kaynana başındaki gök müydü?
Sende din, iman, merhamet yok muydu?
Ben gencidim, bana ölüm hak mıydı?
Uyan Murat uyan gaflette misin?

Savcılar geldi de ifade mi aldılar
Duyan arkadaşlar yanıma gelir
Acaba cenazem nerde kalır
Uyan Murat uyan gaflette misin? (K48).

KA-4**Emine'ye Ağıt**

Hikayesi: Köyde Emine adında bir kız, Osman adında bir genci sevmiş. Emine'nin kardeşi ise buna karşı çıkmış ve kardeşini öldürmüş.

İnce çıkar şu yaylanın dumanı
 Çığırın da şu Bilal'in Osman'ı
 Emine ölmüş de kimdir katili
 Onu vuranlar da düşmanın birisi

Konya yolunda da üç dolu testi
 Emine'nin üstüne de samyeli esti
 Osman da üç gün umudunu kesti
 Onu vuranlar da düşmanın birisi

Buğday ekim de bitti mi ola
 Konya yolların tuttu mu ola
 Emine'nin anası da Emine'yi unuttu mu?
 Onu vuranlar da düşmanın birisi (K48).

c)Değerlendirme**a. Biçim**

Ağıtların hepsinde nazım birimi olarak dördlük kullanılmıştır (KA-1, KA-2, KA-3, KA-4).

Ağıtların bir tanesi sekizli hece ölçüsüyle söylenmiştir (KA-2), iki ağıt da on birli hece ölçüsüyle söylenmiştir (KA-1, KA-4). Ağıtlardan bir tanesi de ölçüde kararlık göstermemektedir.

Ağıtların kafiye şemasında bir tutarlılık görülmemektedir. Kafiye şeması koşma tipi (aaax) olan (KA-3) ağıt vardır. Bunun dışında diğer ağıtlarda kafiye şemalarında bir düzen bulunmamaktadır.

b. İçerik

Kulu yöresinden derlenen ağıtlar büyük çoğunlukla kişiler için yakılan ağıtlardan oluşmaktadır (KA-1, KA-2, KA-3, KA-4). Bu ağıtlarda ise ölümün verdiği ayrılık acısının yer aldığını görmekteyiz. Ağıtların genellikle kişilerin yakınları tarafından yakıldığını görmekteyiz. Ağıtlarda ölen kişinin hayattayken yaşadığı olaylar (KA-1, KA-2, KA-3) ve ölümünden duyulan üzüntü (KA-4) ifade edilmektedir.

Yörede ağıt söyleme geleneği daha devam etmektedir. Kişinin ölümünde insanlar acılarını yüzlerini tırmalayıp, saçlarını yolarak ifade etmektedir. Ağıtlar genellikle kadınlar tarafından yakılmaktadır, aynı zamanda çok az da olsa erkekler tarafından yakılan ağıtlar da bulunur.

3.1.5. Tekerleme

a) Türk Halk Kültürü'nde;

“Tekerleme” daha çok çocuk geleneklerinde yeri olan bir türdür; tekerlemelerin konularındaki ve yapılarındaki çocuksu eda bu olgunun bir görüntüsüdür. Bununla beraber birçok hallerde, örneğin âşıkların kimi türkülerinde, masallarda ve düpedüz “tekerleme” diye adlandırılan güldürücü konuşmalarda büyüklerinde bu şiirli anlatım yoluna başvurdıkları olur. Bu türün başlıca niteliği, herhangi bir ana konudan yoksun oluşudur. Tekerleme, baş uyaklar ve uyaklarla elde edilen ses oyunları ve çağrışımlarla birbirine bağlanıvermiş, belirli bir şiir düzenine uydurulmuş, birbirini tutmaz birtakım hayallerle düşüncelerin sıralanmasından meydana gelmiştir. Tekerlemelerde düşünceye sadece bu şiirlik öğeler kılavuzluk eder; içerik öteki halk edebiyatı türlerinde olduğundan daha kararsız, daha kaypaktır. Tekerleme, birbirine aykırı düşünceleri, olmayacak durumları bir araya yığıp, mantıkdışı birtakım sonuçlara varmakla şaşırtıcı bir etki yaratır. Örgüsü ve konusu bakımından bu özellik tekerlemenin başlıca vazifesini de belirler; o, beklenmedik hayla oyunlarının boşanıvermesiyle şaşırtmak, eğlendirmek, keyiflendirmek için başvuru söz cambazlığıdır (Boratav, 2000, s.165).

Tekerleme, çeşitli Türk boylarında şu adlarla bilinir: Azerbaycan Türkleri Âşık Edebiyatında; “tekerleme”, çocuk folklorunda; “sanama”, Dobruca Tatarların masallarında; “tekerleme”, Gagauzlarda; “tekerleme, sayılmak, badaşmak”, Kazak Türklerinde; “ölen

(hayvan tekerlemeleri için), tekerleme”, Kırgız Türkerinde “cañılmaç”, Kıbrıs ve Makedonya Türklerinde; “tekerleme”, Özbek Türklerinde ; “bala koşukları, sanaş, sanak”, çocuk folklorunda; “sayılmak” ve Türkmenistan’da “sanavaç”tır (Kaya, 1999, s. 546).

Tekerlemelerin diğer halk edebiyatı ürünleriyle; türküyle, âşık şiiriyle, masalla, oyunla, hikâyeyle, Karagöz ve ortaoyunu gibi seyirlik oyunlarla yakın ilgisi vardır. Ancak tekerleme, yukarıda sıraladığımız çeşitli halk edebiyatı ürünleriyle ilgisi olmasına rağmen bu türlerden ayrılır. Bazı tekerlemeler ise başka türlerden bağımsız olarak ortaya çıkarlar. Tekerlemeleri daha çok çocukların söylediği düşünülse de âşıkların da bazı türkü ya da masallarda tekerleme söyledikleri görülüyor. (Artun, 2004, s. 211)

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

Kulu yöresinde derlenen tekerlemeleri iki başlık altında sınıflandırabiliriz

- 1.Oyun Tekerlemeleri
2. Bağımsız Söz Cambazlığı Değerinde Tekerlemeler (Boratav, 2000, s. 135).

1-Oyun Tekerlemeleri

KTE-1

Portakalı soydum
Başucuma koydum
Ben bir yalan uydurdum.
Duma duma dum
Öğretmeni kandırdım.
Kandırdım (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-2

Leylek leylek havada
Yumurta tavada
Leylek leylek ot yesin
Ot yemezse et yesin (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-3

Komşu!

Hu, hu!

Oğlun geldi mi?

Geldi

Ne getirdi?

İnci, boncuk.

Kime, kime?

Sana bana

Başka kime?

Kara kediye

Kara kedi nerede?

Ağaca çıktı.

Ağaç nerede?

Balta kesti.

Balta nerede?

Suya düştü

Su nerede

İnek içti.

İnek nerede?

Dağa kaçtı.

Dağ nerede?

Yandı, bitti, kül oldu (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-4

Yağ yağ yağmur

Teknede hamur

Bahçede hamur

Ver Allah'ım ver (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-5

Mustafa mistik
 Arabaya kıstık
 Üç mum yaktık.
 Seyrine baktık (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-6

Yağmur yağıyor
 Seller akıyor
 Arap kızı camdan bakıyor (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-7

Can can çikolata
 Hani bana limonata?
 Limonata bitti
 Hanım kız gitti
 Nereye gitti?
 İstanbul'a gitti.
 İstanbul'da ne yapacak?
 Terlik pabuç alacak.
 Alıp da ne yapacak.
 Düğünlerde şingır mıngır oynayacak (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-8

Bisiklete bindim.
 Karıncayı ezdim.
 Afedersin karınca
 Seni maymun sandım (K2, K7, K8, K9, K19).

2. Bağımsız Söz Cambazlığı Değerinde Tekerlemeler

KTE-9

İnni, minni, uci, dinni

Kan, kas, as, tos

Bildir, badem, pos (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-10

İğne battı, canımı yaktı, tombul kuş, arabaya koş, arabanın tekeri, İstanbul'un şekeri, hap hup, altın top, bundan başka oyun yok. (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-11

Bir berber bir berbere bre berber gel beraber bir berber dükkânı açalım demiş (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-12

Al şu takatukaları, takatukacıya götür. Takatukacı takatukaları takatukalamazsa, takatukaları taka tukulatmadan geri getir (K2, K7, K8, K9, K19).

KTE-13

Ma ma matik, kıllı patik, Ayşecik cik cik cik, Fatmacık cik cik cik, sen bu oyundan çık (K2, K7, K8, K9, K19).

c) Değerlendirme

a) Biçim

Yörede derlenen tekerlemelerden manzum olanlar (KTE-1, KTE-2, KTE-3, KTE-4, KTE-5, KTE-6, KTE-8, KTE-9) mensur olanlar (KTE-3, KTE-7, KTE-10, KTE-11, KTE-12, KTE-13) bulunmaktadır. Manzum olan tekerlemelerin ölçülerinde bir düzen yoktur.

Tekerlemelerin kafiyelenişi aaaa şeklinde olan (KTE-5), aaab şeklinde olan (KTE-4), aaba şeklinde olan (KTE-8), aabb şeklinde olan (KTE-2) tekerlemeler bulunmaktadır.

b. İçerik

Çocukların ve oynadıkları oyunlarda ve eğlenme amacıyla söyledikleri tekerlemeler bulunur. Ebeyi belirlemek için söylenen (KTE1, KTE-5, KTE-8, KTE-9) zaman geçirmek ve eğlenmek amacıyla söylenen (KTE-2, KTE-4, KTE-6), karşılıklı konuşma şeklinde olan (KTE-3, KTE-7) dil özelliklerini sınavan ve geliştiren (KTE-10, KTE-11, KTE-12, KTE-13) tekerlemeler vardır. Bu tekerlemeler genel olarak Anadolu'nun çoğu yerinde söylenen tekerlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir tekerlemenin (KTE-9) yöreye özgü olduğunu görmekteyiz.

Çocuklar arasında bugün de varlığını devam ettiren sözlü kültür ürünleri olarak tekerlemeler karşımıza çıkmaktadır. Kafiyelerin ahenkli olması çocukların bu tekerlemeleri daha çabuk öğrenmelerini ve akıllarında tutmalarını sağlamaktadır.

3.2. Anonim Halk Edebiyatı Manzum- Mensur Ürünleri

3.2.1. Bilmece

a)Türk Halk Kültürü'nde;

Çeşitli varlıklarla bunlara bağlı olayları, insan, hayvan, bitki gibi canlıları, eşyayı, akıl, zekâ, güzellik gibi soyut kavramlarla dini konu ve motifleri kapalı bir şekilde yakın-uzak münasebetler ve çağrışımlarla insanın, düşünce, muhakeme ve dikkatine sunarak bulmayı amaçlayan kalıplaşmış sözlerdir (İA, 15.Cilt,1997, s. 348).

Bilmece, her tür nesne, kavram ve konu ile ilgili bir soruyu, geleneğin gereği olan zaman ve mekânlarda, çeşitli fonksiyonlar üstlenerek; sorulan nesne, kavram ve konuya ilişkin özellikleri az çok bünyesinde barındırıp, manzum veya mensur bir yapı içerisine yerleşerek; muhatabın muhakeme ve dikkatini harekete geçirmek suretiyle karşılığını buldurmayı hedefleyerek soran; cevabı ise “çoğu kez” tek kelime ve ait olduğu toplumun beklentilerine uygun, o toplumda önceden tartışılmadan kabul edilmiş; “pek çoğu” şiirsel bir ifadeye sahip ve “çoğu” kalıplaşmış ifadelerden oluşan, soru cümlesi olmadığı halde,

gelenegi bilenler tarafından öyle olduğu anlaşılan geleneksel sorulardır (Türkyılmaz 2007, s. 22).

Batı Türkçesinde kullanılan bilmece kelimesi bilmek fiilinde türetilmiş birisimdir. Bilmece karşılığı olarak Azeriler ve Kerküklüler “tabmak” fiilini ve bu kökten türetilen “tabmaca, tappaca” kelimelerini Kaşgarlılar “tabzuğ”, Altay Türkleri “tapkır”, “tavısak”, Kırgızlar ise “tapcangnımah” kelimelerini kullanırlar. Ayrıca bilmece yerine Türkmenlerde “matal”, Kırgızlar, Kazaklar, Karakalpaklar Başkurtlarda “cumbak, yumak” kelimeleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Bazı köy ve kasabalarda da dilimizdeki bilmece kelimesi yerine yöresel özellik taşıyan “ masal, mesel, hikaye, metal, bulmaca, söz, dele, fıcık, gazelleme” gibi kelimeler kullanılmaktadır (Kaya, 1999, s. 464).

Bilmece, ilk bakışta bir oyun türü olarak görülür. Ancak, bilmeceyi oyundan ayıran özellik “soru” bölümünün olduğu gibi söylenmesi gereken bir söz kalıbı, karşılığının da tartışılmadan önceden kabul edilmiş belli bir şey oluşudur. Bilmece söyleşenler bir bakıma bilgi yarışına girerler, hafızasında daha çok sayıda, kusursuz söyleyebileceği bilmece metni ve sorulabilecek bilmecelerin çözümünü bilen yarışı kazanacaktır. (Boratav, 1999, s.109). Bilmece sorma, yüzyıllar boyu halk kültürünün deneyimleri sonucu şekillenerek günümüzdeki biçimini almış, belirli kuralları olan, kuşaktan kuşağa aktararak günümüze gelmiş bir gelenektir. Bilmeceler, kendilerine has bir usul ve gelenek içinde sorulur, ayrıca sorulduğu yörenin dünyaya bakışını ve estetik modellerini de yansıtır (Artun, 2006, s. 35).

b) Kulu Halk Kültürü’nde;

KB-1

Yol üstünde kilitli sandık ?

(Mezar) (K42).

KB-2

Ben giderim o kalır

(İz) (K5,42).

KB-3

Helemez h  lemez

Ocak ba ına gelemmez

(Yağ) (K42).

KB-4

Yol  st nde yağlı gayı 

(Yılan) (K42).

KB-5

Kar ıda toy oturur

Y z elli yumurta g t r r

(Pez) (K6,42).

KB-6

 arığı  attım

Beceye attım

(Terazi) (K42).

KB-7

Hed dedim med dedim

Git  uraya yat didim

(S p rge) (K42).

KB-8

Fir firik e

Burnu yirik e

(K pek) (K42).

KB-9

Eveleme geveleme
 Deve guşu kovalama
 Cengi cember
 Halekede bülbül
 Çıkana da sümbül

(Yellenme) (K42).

KB-10

Küçücük mezar
 Dünyayı gezer

(Ayakkabı) (K5,6,42,).

KB-11

Yedi delikli tokmak
 Bunu bilmeyen ahmak

(Baş) (K5,6,42).

KB-12

Dışı kitli, içi bitli

(Yemiş) (K7, K8, K12, K35).

KB-13

Yer altında sarı minare

(Havuç) (K7, K8, K12, K35).

KB-14

Yer altında sakallı dede

(Pırasa) (K42).

KB-15

Ağaç üstünde kitli sandık

(Ceviz) (K42).

KB-16

Kaya dibinde mum yanar

(Çiğdem) (K7, K8, K12, K35).

KB-17

Mini mini guşlar

Camiyi taşlar

(Karınca) (K42).

KB-18

Ağzı aşşa

Mor daşşa

Bunu bilmeyen

Gavur eşşa

(Patlıcan) (K42).

KB-19

Mavi atlas

İğne batmaz

Makas kesmez

Terzi biçmez

(Gökyüzü) (K6,41,43).

KB-20

Piştirirsen aş olur

Piştirmezsen kuş olur

(Yumurta) (K41,43).

KB-21

Bilmece bildirmece

El üstünde kaydırmaca

(Sabun) (K41,43).

KB-22

Kat kat döşek

Bunu bilmeyen eşek

(Lahana) (K41,43).

KB-23

Şekere benzer tadı yok

Gökte uçar kanadı yok

(Kar) (K41,43).

KB-24

Altı tahta

Üstü tahta

İçinde sofa

(Kaplumbağa) (K41,43).

KB-25

Havludan atladım

Dibine yumurtladım

(Kabak) (K41,43).

KB-26

Suya düşer ıslanmaz

Yere düşer paslanmaz

(Güneş) (K7, K8, K12, K35).

KB-27

Arabadan atladı

Pantolonu patladı

(Karpuz) (K7, K8, K12, K35).

KB-28

Yarım kaşık

Duvara yapışık

(Kulak) (K41,43).

KB-29

Küçük küçük odalar

Birbirini kovalar

(Tren) (K41,43).

KB-30

Yer altında sakallı dede

(Soğan) (K41,43).

KB-31

Sekiden sekdim

Yüz elli pezi döktüm

(Yumurta) (K42).

KB-32

Fıçıcık fıçıcık

İçi dolu turşucuk

(Limon) (K41,43).

KB-33

Çarşıdan aldım bir tane eve geldim bir tane

(Nar) (K41,43).

KB-34

Çanağa koyulmaz

Komşuya verilmez

(Çarık) (K7, K22).

KB-35

Bir dal üstünde kara tavuk

(Zeytin) (K8, K19).

KB-36

Hasreler kavuşturan, küskünler barıştıran

(Bayram) (K8, K19).

KB-37

Yer altında kırmızı horoz

(Soğan) (K8, K19).

KB-38

Ne kanı var ne canı

Beş tanedir parmağı

(Eldiven) (K7, K8, K12, K35).

KB-39

Sıcak evin direği

Hop hop eder yüreği

(Baba) (K7, K22).

KB-40

İki belikli

Kırk iki delikli

(Çarık) (K7, K22).

KB-41

Yeraltında

Tahtalıköy

(Mezar) (K7, K22).

KB-42

Hiç kimsenin okuyamadığı yazı hangisidir ?

(Alın Yazısı) (K7, K8, K12, K35).

KB-43

Üstü çayır biçilir

Altı çeşme içilir

(Koyun) (K7, K8, K12, K35).

KB-44

Allah yapar yapısını

Bıçak açar kapısını

(Karpuz) (K7, K8, K12, K35).

c) Değerlendirme**a. Biçim**

Yörede derlenen bilmecelerin bir kısmı mensur (KB-1, KB-2, KB-4, KB-13, KB-14, KB-15, KB-16, KB-30, KB-33, KB-35, KB-36, KB-37, KB-41, KB-43), bir kısımda manzum (KB-3, KB-5, KB-6, KB-7, KB-8, KB-9, KB-10, KB-11, KB-12, KB-17, KB-18, KB-19, KB-20, KB-21, KB-22, KB-23, KB-24, KB-25, KB-26, KB-27 KB-28, KB-29, KB-31, KB-32, KB-34, KB-38, KB-39, KB-40, KB-42, KB-44) biçimdedir.

Manzum bilmeceler mısra sayılarına farklılık göstermektedir. İki mısradan oluşan bilmeceler (KB-3, KB-5, KB-6, KB-7, KB-8, KB-10, KB-11, KB-12, KB-17, KB-20, KB-21, KB-22, KB-23, KB-25, KB-26, KB-27 KB-28, KB-29, KB-31, KB-32, KB-34, KB-38, KB-39, KB-40, KB-42, KB-43, KB-44) dört mısradan oluşan bilmeceler (KB-18, KB-19), üç mısradan oluşan bilmece (KB24) vardır.

Manzum bilmeceler genel olarak aa biçiminde kafiyeleşmiştir (KB-3, KB-5, KB-6, KB-7, KB-8, KB-10, KB-11, KB-12, KB-17, KB-20, KB-22, KB-23, KB-25, KB-26, KB-27 KB-28, KB-29, KB-31, KB-32, KB-39, KB-40, KB-42, KB-43). Bun kafiye şemasının dışında ab biçiminde kafiyeleşen (KB-21, KB-34, KB-38) bilmeceler vardır.

Bilmecelerin büyük bir bölümünde hece ölçüsünde düzen bulunmamaktadır (KB-3, KB-5, KB-7, KB-8, KB-17, KB-18, KB-21, KB-22, KB-24, KB-25, KB-27, KB-28, KB-31, KB-32, KB-40). Sekizli hece ölçüsüyle söylenen bilmece (KB-23, KB-44) Yedili hece ölçüsüyle söylenen bilmeceler (KB-11, KB-20, KB-26, KB-29, KB-38, KB-39, KB-

43), altılı hece ölçüsüyle söylenen bilmece (KB-34) beşli hece ölçüsüyle söylenen bilmeceler (KB-6, KB-10) dördlü hece ölçüsüyle söylenen bilmece (KB-4) bulunmaktadır.

b.İçerik

Yörede derlenen cevabı tek olan insan organlarıyla ilgili olan (KB-11, KB-28), bitki adlarıyla ilgili olan (KB-13, KB-14, KB-15, KB-16, KB-18, KB-22, KB-25, KB-32, KB-35, KB-37) hayvan adlarıyla ilgili olan (KB-4, KB-8, KB-17, KB-24, KB-43) doğadaki olay ve kavramlarla ilgili olan (KB-19, KB-23, KB-26) nesne adlarıyla ilgili olan (KB-1, KB-5, KB-7, KB-10, KB-21, KB-29, KB-34, KB-38, KB-40, KB-41) yiyeceklerle ilgili olan (KB-3, KB-5, KB-12, KB-20, KB-27, KB-30, KB-44) soyut kavramlarla ilgili olan (KB-39, KB- 42) bilmeceler bulunmaktadır.

Yörede herkes tarafından söylenmekle beraber özellikle çocuklar arasında yaygın bir şekilde bilmece söylenmektedir.

3.2.2. Atasözü

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Atasözleri, atalardan gelen ve onların yüzyıllar içindeki deneyim ve gözlemlerine dayalı düşüncelerini öğüt ve yargı şeklinde aktaran anonim nitelikteki kısa ve özlü sözlerdir. Atasözleri çoğu kez gerçek anlamları yerine mecazlı bir anlam kazanarak sözlü gelenek içinde kuşaktan kuşağa aktarılan ve halk belleğinde yaşayan, halka mal olmuş kalıplaşmış anlatımlardır (Kaya, 2004, s. 224).

Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını, genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özlü sözlerdir (Aksoy, 1984, s. 36).

Yüzyıllar boyu edinilen yaşam deneyimlerini içeren atasözleri, o ulusun düşünce, özlem, eleştiri, gözlem ve yargılarını dile getirir. Atasözleri iyiyi, doğruyu güzeli yaratma sürecinde uyulacak ilke ve kuralları öğütleyen yapıcı bir dünya görüşünün sözcüsüdür. Atasözleri bir ulusun ortak kanı, inanış, görüş ve özelemlerinin dile getirildiği bir kamuoyu kurumudur (Çotuksöken, 1979, s. 7).

Atasözünün düz konuşmadaki bazı söz kalıplarından farkları onun birtakım ayırıcı nitelikte biçim ve içerik özelliklerindendir; kısıklık, kesinlik, anlatımdaki aydınlık ve kuruluk gibi... Atasözü halk edebiyatının öteki türlerinde rastladığımız renklilik, çokanlamlılık, kaypaklık, kelime cambazlıkları vb. anlatım ve üslup oyunlarından kaçınır. Atasözünün şiir türüyle tek ortak yönü kimi çeşitlerinde uyak, baş uyak, ölçü gibi şiire özgü teknik araçlardan yararlanmasıdır; ama bunların görevi, bellemeyi kolaylaştırma ile sınırlanır (Boratav, 2000, s.148).

Atasözleri kullanılmaya başlandıkları ilkçağlardan günümüze kadar aynıkalmayıp sosyal yapıya, değer yargılarına, zamana, bölgelere, görgüye, dilin gelişimine, din ve törelere, uygarlığa göre değişikliğe uğramıştır. Zamanla büsbütün unutulan ve kullanımdan düşen atasözleri de vardır. Yalnız bir yörede bilinen atasözleri de vardır (Artun, 2003, s. 254).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

-A-

KAS-1

Acele işe şeytan karışır (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 2

Aç ne yemez, tok ne demez (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 3

Aç koyma hırsız olur; çok söyleme arsız olur (K21, K23, K24, K39, K41, K42).

KAS- 4

Adamın iyisi iş başında belli olur (K9, K21,K22, K23, K24, K39, K41, K55).

KAS- 5

Adın çıkacağına canın çıksın (K9, K10, K18, K46, K47,K56).

KAS- 6

Ağır taş yerinde ağır olur (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K43).

KAS- 7

Ağlayanın malı gülene hayır olmaz (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 8

Akla gelen başa gelir (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 9

Allah bir kapıyı kaparsa başka kapıyı açar (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K43).

KAS- 10

Anca beraber, kanca beraber (K21, K23, K24, K35, K36 K39, K41, K42).

KAS- 11

Ana üvey olunca baba gâvur olurmuş (K3, K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 12

Aslını saklayan haramzadedir (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 13

Ateş düştüğü yeri yakar (K18, K46, K47).

KAS- 14

Ateşin dostluğu olmaz (K21, K23, K24, K3).

KAS- 15

Azı bilmeyen çoğu bilmez (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

-C-

KAS- 16

Canı sopa isteyen keçi, çobanın değneğine sürünür. (K4, K5, K23, K24, K42, K43).

-Ç-

KAS- 17

Çiftçinin karnını yarmışlar, kırk tane gelecek sene çıkmış (K3, K10, K18, K46, K47).

KAS- 18

Çocuk ağlamadan büyüzmez (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 19

Çok malda haram, çok lafta yalan olur. (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

-D-

KAS- 20

Davetsiz gelen döşeksiz oturur (K9, K14, K21, K23, K24, K39, K41, K42).

KAS- 21

Delik taş yerde kalmaz (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 22

Derman yol ile düğün el ile (K3, K10, K18, K46, K47).

KAS- 23

Dilini tutan dirliğe kavuşur (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 24

Dokuzunda ne ise doksanında da odur (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 25

Düğünü güzün yap öküzü yazın al (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 26

Dünya malı dünyada kalır (K9, K10, K18, K46, K47).

-E-

KAS- 27

El atına binen tez iner (K6, K8, K9, K10, K18, K46, K47, K55).

KAS- 28

El yarası geçer dil yarası geçmez (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 29

Erkeğim, adam olsun evim bir göz oda olsun (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 30

Eşğini ahıra çekmekle at olmaz (K3, K5, K9, K20, K21, K22, K23, K24, K42).

-G-

KAS- 31

Gündüz gözüyle iş yapılır (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 32

Güvenme varlığa, düşersin darlığa (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 33

Gönülsüz köpeğin sürüye hayrı olmaz (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 34

Güzelliğe bakma huya bak (K9, K10, K18, K46, K47).

-H-

KAS- 35

Havlayan köpek ısırılmaz (K9, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 36

Huyulu huyundan vazgeçmez (K4, K5, K14, K18, K22, K23, K24, K42, K55).

-K-

KAS- 37

Kadın vardır rezil yapar, kadın vardır vezir yapar (K4, K5, K14, K18, K22, K23, K24, K55).

KAS- 38

Kara haber tez yayılır (K9, K10, K18, K46, K47).

KAS- 39

Kimse, kimsenin çukurunu doldurmaz (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 40

Kul sıkılmadan Hızır yetişmez (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

-M-

KAS- 41

Mart ayı, dert ayı (K9, K10, K18, K46, K47).

-Ö-

KAS- 42

Ölüye giden ağlar, düğüne giden oynar (K9, K10, K18, K46, K47, K55, K56).

-S-

KAS- 43

Sağır duymaz, yakıştırır (K9, K10, K18, K46, K47, K55, K56).

KAS- 44

Sayıllı gün tez gider (K9, K10, K18, K46, K47, K55, K56).

KAS- 45

Suçtu gelin etmişler, kimse almamış (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 46

Su içerken yılan bile dokunmaz (K9, K10, K18, K46, K47, K55, K56).

-T-

KAS- 47

Taş yerinde ağırdır (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 48

Topalla gezen aksamak öğrenir (K3, K9, K13, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

-Y-

KAS- 49

Yalnız taş, duvar olmaz (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

KAS- 50

Yarası olan gocunur (K3, K9, K13, K18, K21, K22, K26, K36, K43).

KAS- 51

Yaz gününde yanmayanın kış gününde aşu pişmez (K4, K5, K21, K22, K23, K24, K42, K43).

c) Değerlendirme

a.Biçim

Yörede derlenen atasözlerin bir kısmı tek yargı bildirmektedir (KAS-1, KAS-4, KAS-6, KAS-10, KAS-14, KAS-21, KAS-25, KAS-31, KAS-33, KAS-36, KAS-38, KAS-39, KAS-41, KAS-44 KAS-47 KAS-49).

Atasözleri içinde birden fazla yargı bildirenler bulunmaktadır (KAS-2, KAS-3, KAS-5, KAS-7, KAS-8, KAS-9, KAS-11, KAS-12, KAS-13, KAS-15, KAS-16, KAS-17, KAS-18, KAS-19, KAS-20, KAS-22, KAS-23, KAS-24, KAS-26, KAS-27, KAS-28, KAS-29, KAS-30, KAS-32, KAS-34, KAS-35, KAS-37, KAS-40, KAS-42, KAS-43, KAS-45, KAS-46, KAS-48, KAS-50, KAS-51).

Atasözlerin büyük bir kısmı geniş zaman kipiyle çekimlenmiştir (KAS-1, KAS-2, KAS-3, KAS-4, , KAS-6, KAS-7, KAS-8, KAS-9, KAS-10, KAS-12, KAS-13, KAS-15, KAS-16, KAS-17, KAS-18, KAS-19, KAS-20, KAS-22, KAS-23, KAS-24, KAS-26, KAS-27, KAS-28, KAS-29, KAS-30, KAS-32, KAS-34, KAS-35, KAS-37, KAS-40, KAS-42, KAS-43, KAS-45, KAS-46, KAS-48, KAS-50, KAS-51).

Atasözlerinin bir kısmı emir kipiyle çekimlenmiştir (KAS-5, KAS-25, KAS-29, KAS-34), atasözlerinden iki tanesi geçmiş zaman kipiyle (KAS-17, KAS-45), bir tanesi bileşik zamanla (KAS-11), bir atasözünde hem emir kipi ve geniş zaman kipiyle (KAS-32) çekimlenmiştir.

b.İçerik

Yörede derlenen atasözlerin büyük bir kısmı asıl atasözleri grubu içerisinde yer alır (KAS-1, KAS-2, KAS-3, KAS-4, KAS-5, KAS-6, KAS-8, KAS-9, KAS-10, KAS-12, KAS-13, KAS-14, KAS-15, KAS-17, KAS-19, KAS-20, KAS-21, KAS-22, KAS-23, KAS-24, KAS-25, KAS-26, KAS-27, KAS-28, KAS-30, KAS-31, KAS-32, KAS-34, KAS-35, KAS-36, KAS-37, KAS-38, KAS-40, KAS-41, KAS-42, KAS-46, KAS-48, KAS-50, KAS-51). Bu atasözlerin dışındakiler yöreye ait atasözleri olarak karşımıza çıkar (KAS-7, KAS-11, KAS-16, KAS-18, KAS-29, KAS-33, KAS-39, KAS-43, KAS-45).

Toplumsal hayat içerisinde halkın duygu, düşünce ve hayata bakış açısını atasözleri ifade etmektedir. Atasözleri halkın tecrübelerinin ve düşünce dünyasının dışı yansıması olarak kabul edilebilir.

3.2.3. Deyim

a)Türk Halk Kültürü’nde;

Genellikle gerçek anlamı dışında kullanılarak bir düşünceyi dile getiren sözler olan deyimler, kelimeleri ve sözdizimleri değiştirilmeden kullanılan kalıplaşmış söz grupları, kısa anlatım araçlarıdır. Kelimelerin bu söz grupları içinde taşıdığı anlam çoğu zaman gerçek anlamlarından farklıdır. Deyimler en az iki kelimedenden meydana gelir. Kelime grubundaki deyimlerden başka cümle şeklinde deyimler de vardır. Deyimler, cümle içinde isim, sıfat, zarf görevi yaparlar (ML, 1992, c.5: 279).

Deyimler, atasözleri gibi kalıplaşmış sözlerdir. En az iki sözcükle kurulurlar. Deyim, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır; düstur niteliğinde bir söz değildir. Deyimi atasözünden ayıran en önemli vasıf budur. Deyimlerin amacı, bir kavramı özel kalıp içinde ya da çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir. Atasözlerinin amacı ise yol göstermek, ders ve öğüt vermek, ibret almamız için gerçekleri bildirmektir (Aksoy, 1965, s.31).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

-A-

KD-1

Ağzı pis olmak (K4, K5, K10, K11, K24, K24).

KD-2

Aklına gelen başına gelmek (K5, K9, K10, K11, K14, K18).

KD-3

Ar damarı çatlamak (K6, K39, K46, K49).

KD-4

Ata ot, ite ot yedirmek (K4, K5, K8, K10, K12, K11).

KD-5

Attan inip e e e binmek (K3, K6, K39, K46, K49, K55, K56).

KD-6

Avu  açmak (K3, K6, K39, K46, K49).

KD-7

Aya ına varmak (K4, K5, K10, K11).

KD-8

Aya ı yanmı  it gibi dola mak (K4, K5, K10, K11).

-B-**KD-9**

Ba rına ta  basmak (K6, K39, K46, K49).

KD-10

Ba ı g  e ermek (K4, K5, K10, K11).

-C-**KD-11**

Ci eri yanmak (K4, K5, K10, K11).

-Ç-

KD-12

Çalışımından geçilmemek (K6, K39, K46, K49).

-D-

KD-13

Damarı tutmak (K6, K39, K46, K49).

KD-14

Dost düşman bilmeme (K6, K8, K39, K46, K49, K56).

-E-

KD-15

Elini kulağına dayamak (K4, K5, K10, K11, K55).

KD-16

El evinde olduğunu unutmamak (K6, K39, K43, K46, K49).

KD-17

El kapısı (K6, K39, K46, K49).

KD-18

Ele güne rezil olmak (K6, K39, K46, K49).

KD-19

Ettiğini bulmak (K6, K39, K46, K49).

-G-

KD-20

Gavur inadı (K4, K5, K10, K11).

KD-21

Gündüz gözüyle iş yapmak (K4, K5, K10, K11).

-İ-

KD-22

İyi gün dostu olmak (K4, K5, K10, K11).

-K-

KD-23

Kabuğunda kuruyup kalmak (K6, K39, K46, K49).

KD-24

Karnı burnunda olmak (K4, K5, K6, K39, K46, K49).

KD-25

Kendi düşene ağlamamak (K4, K5, K6, K39, K46, K49).

KD-26

Kör atın kazığına dolandığı gibi dolanmak (K6, K39, K46, K49).

KD-27

Kösteği beraber kesilmek (K4, K5, K10, K11).

KD-28

Kulağı kurumak (K6, K39, K46, K49).

KD-29

Kuyruğu kuyruğa bağlamak (K4, K5, K10, K11).

KD-30

Kuyruğunu kısıtırıp yürümek (K4, K5, K10, K11).

KD-31

Kümesin anahtarını tilkiye teslim etmek (K9, K10, K14).

-L-**KD-32**

Leşin üzerindeki köpek olmak (K9, K10, K14).

-M-**KD-33**

Mayası bozuk olmak (K4, K5, K6, K39, K46, K49).

-N-

KD-34

Nasibini yemek (K3, K6, K24, K39, K46, K49).

-O-

KD-35

Ocağı sönmek (K4, K5, K6, K39, K46, K55).

-P-

KD-36

Parayla satın alıp taşla öldürmek (K9, K10, K14).

KD-37

Pisboğaz olmak (K5, K6, K39, K46, K49).

-V-

KD-38

Vakti gelmek (K5, K6, K39, K46, K56).

-Y-

KD-39

Yağmurun önündeki rüzgar olmak (K3, K6, K9, K10, K14).

KD-40

Yol bilmemek (K4, K22, K24, K35, K39)

KD-41

Yüreğine inmek (K4, K5, K6, K24, K39, K46, K49).

KD-42

Yüreği hoplamak(K4, K5, K6, K24, K39, K46, K49).

KD-43

Yüzüne gözüne durmak (K6, K39, K46, K49).

c) Değerlendirme

Yörede derlenen deyimlerin büyük bir kısmı günümüz standart dilde ve yörede kullanılmaktadır (KD-1, KD-2, KD-3, KD-5, KD-6, KD-7, KD-9, KD-10, KD-11, KD-12, KD-13, KD-14, KD-15, KD-16, KD-17, KD-18, KD-19, KD-20, KD-21, KD-22, KD-23, KD-24, KD-25, KD-27, KD-28, KD-30, KD-33, KD-34, KD-35, KD-37, KD-38, KD-40, KD-41, KD-42, KD-42). Deyimlerin bir kısmı (KD-4, KD-8, KD-26, KD-29, KD-31 KD-32, KD-36, KD-39) yöreye aittir.

3.2.4. Alkış- Kargış

a) Türk Halk Kültürü'nde;

Alkış sözü halk edebiyatında karsıdaki kişinin iyiliğinin istendiğini gösteren, kargış ise tam tersine söylenen kişinin kötülüğünü isteyen söz kalıplarıdır. Alkış ve kargış bir halk edebiyatı türü değildir. Bunlar konuşmayı süsleyici, duyguları belirtici, anlatımı güçlendirici dil öğeleridir. Kısa olmaları ve anlatım yoğunluğu taşımaları nedeniyle kullanılırlar. Alkış ve kargışların sanat değeri olanları, özenilmiş, imge, düşünce ve çağrışım buluşlarında başarılı olanlardır. Bu önleriyle küçük birer sanat eseridirler (Boratav, 1984, s. 136-144).

Alkış ve kargışlar kullanım yerleri ve söyleniş amaçlarına bağlı olarak atasözleri ve deyimler gibi genel bir yaygınlık taşımazlar. Her zaman genel toplumsal durumları değil duygulara bağlı olarak özel dilekleri yansıtır. Bu bakımdan kullanım alanları belli bir sınırlılık taşır. Alkış ve kargışlar toplumun değer yargılarını bulduğumuz özlü söz kalıplarıdır. Bunlarda söylendiği toplumun değer yargılarını, milli karakterin izlerini buluruz. Alkışların ve kargışların sanat değeri taşıyan bir bölümü kuşaktan kuşağa aktararak günümüze gelmiştir. Bir kısmı da şartların ve insanın hayata bakışının değişmesiyle kullanımdan kalkmıştır. Alkış ve kargışların çoğu, bireysellik çizgisini aşarak duygu ve düşünce yoluyla topluma mal olarak anonimleşir. Alkış ve kargışların kaynağını bulmak zordur, genellikle yaşanmış bir olaydan kaynaklanmıştır. Bunlarda insana, topluma ilişkin konular ve sorunlar vardır. Alkış ve kargışların odak noktasını insan oluşturmaktadır. Alkışlarda saygın insan tipi nitelenir. Çizilen bu tip düşüncesiyle eylemi tutarlı bir insandır. İnsanları sever sayar, yardımlaşmadan yanadır. Yoksulları korur, haksızlıklara göz yummaz. Bencil ve çıkarıcılara ödün vermez. Kargışlarda bireysel ve toplumsal baskı yerilir. Alkış ve kargışlarda toplumun dününde ve bu gününde geçerli olan yaşama biçimi, ahlak kuralları vardır. Bunlar toplum düzeyinin temel niteliklerini belirlemesi ve toplum deneyimlerini gelecek kuşaklara taşıması yönüyle işlevseldir. Alkış ve kargışların biçim bakımından kısa, anlam yönünden özlü olması genel özelliklerindendir. Alkış ve kargışlarda düşünce ve yargılar, biçim bakımından belirli kalıplara sığdırılarak dile getirilir. Alkış ve kargışlara düşünceleri en kısa ve öz olarak anlattığı, ataların deyimlerini aktardığı, çarpıcı uyarı nitelikleri taşıdığı ve sanatlı bir anlatım sağladığı için başvurulur. Duaların alkıştan farkı, dua edenin ya kendisi için ya da

genel olarak insanlar için Allah'tan olmasını istediklerini belirtmesidir. Dualar güzel söylenirse etkili olacağı inancı yaygındır. Eski destanların ve halk hikâyelerinin bazı yerlerinde söylenilmesi gelenek olan alkış ve kargışlara benzeyen söz kalıpları vardır (Artun, 2003, s.169-170).

b)Kulu Halk Kültürü'nde;

Alkışlar:

KAL-1

Allah günahlarını affetsin (K12, K14, K8, K23, K24,K39, K40, K41, K42, K56, K76).

KAL-2

Allah kalbine göre versin (K11, K14, K8, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-3

Allah seni Kur'andan imandan ayırmasın (K9, K13, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-4

Allah analı babalı büyütsün (K11, K14, K8, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-5

Allah, hakkında helal süt emmişini nasip etsin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41).

KAL-6

Allah işini gücünü rast getirsin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-7

Allah geçimini kolay eylesin (K3, K6, K9, K10, K13,K14, K8, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-8

Allah rızkını artırsın (K7, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-9

Allah senden razı olsun (K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-10

Allah hepimizden razı olsun (K8, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-11

Allah kabrini cennet yuvası eylesin. (K8, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-12

Allah seni başımızdan eksik etmesin (K3, K9, K10, K11, K14, K8, K23, K24, K39, K40, K41, K56).

KAL-13

Allah yâr ve yardımcın olsun (K8, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-14

Allah nazardan uzak eylesin (K13,K14, K18, K23, K24, K35 K39, K40).

KAL-15

Allah zihin açıklığı versin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-16

Allah ömrüne peygamber ömrü katsın (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-17

Allah elden ayaktan düşürmesin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-18

Allah elini sıcak sudan soğuk suya koymasın (K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-19

Allah ayaklarında peygamber tüyü bitirsin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-20

Allah gönlüne göre versin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-21

Allah karşına hayırlı kısmet çıkarsın (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-22

Allah ele güne muhtaç etmesin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-23

Allah kötü günler göstermesin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-24

Allah sana hayırlı evlat nasip etsin (K9, K10, K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-25

Allah seni doğru yoldan ayırmasin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-26

Allah seni kazadan beladan korusun (K11, K14, K8, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-27

Allah seni sevdiğine kavuştursun (K3, K9, K11, K12, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42, K55, K56).

KAL-28

Allah tuttuğunu altın etsin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-29

Allah yüzünü kara çıkarmasın(K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-30

Allah yüzünü güldürsün (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-31

Ayakların peygamber toprağına değsin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-32

Elini neye atsan, altın olsun (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-33

Her günün böyle gülererek geçsin (K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-34

Hızır yanında olsun (K4, K8, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-35

Kötü gün yüzü görmeyesin (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-36

Su gibi git su gibi gel (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

KAL-37

Yardımcın Allah olsun (K11, K14, K18, K23, K24, K39, K40, K41, K42).

Kargış :**KKK-1**

Adın sanın kurusun (K10, K13, K14, K18, K24).

KKK-2

Ağzından burnundan gelsin (K8, K9, K14, K18,K24).

KKK-3

Allah'ından bul (K3, K13, K14, K18,K24).

KKK-4

Arabanın altında kalasın (K10, K11, K12, K18, K24).

KKK-5

Baba ocağın sönsün (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-6

Boynun bükük kalsın (K9, K13, K14, K18).

KKK-7

Boyun devrilsin (K7, K13, K14, K18,K24).

KKK-8

Boyun yere devrilsin (K7, K8, K14, K18,K24).

KKK-9

Boynu kırılsın (K11, K13, K14, K18,K24).

KKK-10

Bu kapıdan çıkamazsın inşallah (K11, K13, K14, K18,K24).

KKK-11

Canın cehenneme (K11, K13, K14, K18,K24).

KKK-12

Ciğerin yansın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-13

Çatlayarak ölesin (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-14

Çocuk yüzü görmeyesin (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-15

Çocuklarından çekesin (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-16

Çoluğundan çocuğundan bulasın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-17

Dermansız kalasın inşallah (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-18

Derdine derman bulmayasın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-19

Ele güne rezil olasın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-20

Ellerin kırılslın (K11, K13, K14, K18, K22, K24, K43).

KKK-21

Elin ayağın kırılslın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-22

Emzirdiğim süt burnundan gelsin (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-23

Evin yıkılsın, altında kalasın (K14, K18, K24).

KKK-24

Evinin altında kalasın (K14, K18, K24).

KKK-25

Evin başına yıkılsın (K11, K14, K18, K24).

KKK-26

Etlerin dökülsün (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-27

Evladından çekesin (K22, K24)

KKK-28

Gidişin olsun da gelişin olmasın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-29

Gözün arkada kalsın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-30

Gözün kör olsun (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-31

Gözünü toprak doyursun (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-32

Gün yüzü görmeyesin (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-2

Gidişin olsun gelişin olmasın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-33

Huyun kurusun inşallah (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-34

İki yakan bir araya gelmesin (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-35

İnşallah büyümezsin (K9, K14, K18, K24).

KKA-36

Kanser olasın (K3, K7, K14, K18, K24).

KKK-37

Kara haberin gelsin (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-38

Kolun kanadın kırılısın (K22, K24)

KKK-39

Kurşunlara dek gelesin (K22, K24)

KKK-40

Lal olası, dilin söylemeye (K22, K24)

KKK-41

Murat görmeyesin (K22, K24)

KKK-42

Muradın yarıda kalsın (K22, K24)

KKK-43

Ocağın sönsün (K22, K24)

KKK-44

Son yediğın olsun (K11, K13, K14, K18, K24).

KKK-45

Soyun kurusun inşallah (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-46

Sütüm haram olsun (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-47

Son muradın olsun (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-48

Tırnakların dökülsün (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-49

Toprak gözünü doyursun (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-50

Yediğin boğazında kalsın (K22, K24).

KKA-51

Yeni elbiseleri yırtamayasın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-52

Yerin yurdun dağılsın (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-53

Zehir zıkkım olsun (K11, K13, K14, K18, K24).

KKA-54

Zıkkımın dibini yiyessin (K11, K13, K14, K18, K24).

c)Değerlendirme

Yörede derlenen alkışlarda insanının mutlu bir hayat sürmesi, musibetlerden uzak kalması, her zaman güzelliklerle karşılaşması şeklinde dilekler olarak karşımıza çıkar. Alkışların çoğu Alah'tan kişinin iyiliğini isteme şeklinde (KAL-2, KAL-4, KAL-5, KAL-6, KAL-7, KAL-8, KAL-10, KAL-12, KAL-13, KAL-14, KAL-15, KAL-16, KAL-17, KAL-18, KAL-19, KAL-20, KAL-21, KAL-22, KAL-23, KAL-24, KAL-25, KAL-26, KAL-27, KAL-28, KAL-29, KAL-30, KAL-31, KAL-32, KAL-33, KAL-34, KAL-35, KAL-36, KAL-37), bir kısmı da ahirette insanın mutluluğu şeklinde (KAL-1, KAL-3 , KAL-9, KAL-10, KAL-11) karşımıza çıkar.

Kargışların büyük bir kısmı kişinin dünya hayatında zarar görmesi, sıkıntılarla karşılaşması, bedenin fiziksel anlamda olumsuz etkilenmesi, elindekileri kaybetmesi, hastalıklar görmesi şeklinde (KKA-1, KKA-2, KKA-3, KKA-4, KKA-5, KKA-6, KKA-7, KKA-8, KKA-9, KKA-10, KKA-12, KKA-13, KKA-14, KKA-15, KKA-16, KKA-17, KKA-18, KKA-19, KKA-20, KKA-21, KKA-22, KKA-23, KKA-24, KKA-25, KKA-26, KKA-27, KKA-28, KKA-29, KKA-30, KKA-31, KKA-32, KKA-33, KKA-34, KKA-35, KKA-36, KKA-37, KKA-38, KKA-39, KKA-40, KKA-41, KKA-42, KKA-43, KKA-44, KKA-45, KKA-46, KKA-47, KKA-48, KKA-49, KKA-50, KKA-51, KKA-52), bir kısmı da ahiret hayatını etkileyecek sözler şeklinde (KKA-11) karşımıza çıkmaktadır.

Alkış ve kargışların büyük bir kısmı Anadolu'da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Alkışlar halk arasında çok kullanılır. İnsanların birbirilerine karşı iyi dileklerde bulunması, iyiliğini istemesi biçiminde karşımıza çıkar. Halk kargışların gerçekleşebileceğine inandığı kargışları çok kullanmamaya çalışır, ve bu konuda insanlar birbirilerini uyarır. Akışlarda itilik istenirken kargışlarda kişi hakkında kötülükler istenir.

3.3. Anonim Halk Edebiyatı Mensur Ürünleri

3.3.1. Masal

Masal sözü Habeşçedeki “mesl” sözünden gelmektedir. İbranice’ye “maşal” Aramice’ye “mesel”, “masal” oradan Türkçeye “masal” olarak geçmiştir. Önceleri örnek verme, karşılaştırma anlamında kullanılmış, ardından da bu alanın adı olmuştur(İslam Ans. c. VIII, 1979:120-124).

“Anonim Halk Edebiyatı mahsullerinin en yaygın olanlarından biri de masaldır. Birçok yazar tarafından “hikaye, efsane, menkıbe, kıssa, fabl, atalar sözü, tekerleme vb.” karşılığında kullanılmış, düşünülmüş ve tespit edilmiş. Masalları hakim vasıflarına göre “bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklar ait hadiselerin macerası, hikayesi” olarak tarif edebiliriz.” (Elçin, 2000, s.368)

“... köklü geleneğe bağlı, kolektif karakter taşıyan “hayali-gerçek”, “mücerret-müşahhas”, “maddi-manevi” bir takım konu, macera, vak’a, problem, motif ve unsurlar nesir dili ile vakit geçirmek, insanları eğlendirirken terbiye etmek düşüncesinden hareketle bir üslupla anlatılır ve yazılırlar. Umumiyetle kadınlar tarafından anlatılan ve sonradan bir kısmı meraklılarca yazıya geçirilen bu mahsullerin kahramanlarının yaşadıkları veya bulundukları ülkeleri tayin ve tespit etmek imkanı yoktur.”(Elçin, 2000, s. 369)

Masalın kendine özgü bir mantığı, peşin olarak kabul edilmiş imkanları vardır. Hayvanlar konuşur, bazıları kılık kıyafet değiştirip insan oluverirler. Kimi insanlar hayvan kılığına girerler, varlıklar ve olaylar alıştığımız ölçülerin dışında olabilmektedir. (Boratav, 1992, s.13)

Milletlerarası Masal Katalogu’nda masallar şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1. Hayvan masalları;
2. Asıl Masallar; olağanüstü masallar, gerçekçi masallar;
3. Güldürücü hikâyeler, nükteli fıkralar, yalanlamalar;
4. Zincirlemeli masallar (Boratav, 2000, s. 98).

b)Kulu Halk Kültürü'nde;

1.Olağanüstü Masallar

KMA-1

Kesik Baş (Rak Rak)

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde bir yerde bir ağa ile üç kızı yaşarmış. Bu kızların evlenme çağları geldiği halde babaları bunları bir türlü evlendirmemiş. Bunların yaşadığı köyde de bir adet varmış. Evlenmek isteyen kızlar, evlerinin önünde bulunan yuvarlak bir tasa su koymuşlar. Bunu gören babaları çok öfkelenmiş. Kızlarını yanına çağırıp, ben izin vermeden evlenmek istemişsiniz. Olacaklardan ben sorumlu değilim diyerek önce büyük kızı alıp dağın başında bulunan bir mağaraya kapatmış. Büyük kız bu mağarada sadece bir gün kalabilmiş, geceleyin duyduğu seslerden çok korkmuş. Mağaraya kapatıldığı günün ertesi sabahı dağdan geçen çobanların yardımıyla mağaranın ağzındaki taşı çekmiş ve babasının yanına koşmuş. Büyük kız babasına yalvararak bir daha sözünden çıkmayacağına söz vermiş ve sözünü tutmuş. Bu sefer ağa ortanca kızını mağaraya kapatmış. Ortanca kız da gece duyduğu seslerden çok korkmuş ve ertesi gün babasının yanına koşup af dilemiş. Bunun üzerine babası bu kızını da affetmiş. En son olarak küçük kızı babası mağaraya kapatmış. Küçük kız gece olunca mağaranın içinde başka yerlerden gelen sesleri duymuş, ancak korkmamış. Aksine bu sesin ne olduğunu öğrenmek ve anlamak için sesin geldiği tarafa doğru yönelmiş. Küçük kız mağarada gördükleri karşısında şaşkına dönmüş. Bedeninden ayrı kesik bir baş mağaranın bir tarafından öbür tarafına sürekli gidip geliyormuş ve bağıırıyormuş. Küçük kız iyice meraklanıp bu başa kim olduğunu sormuş. Kızın güzelliğinden etkilenen baş, kıza kendisinin aslında bir bey olduğunu, kötü bir cadının kendisin lanetlediğini, başının bu mağarada, bedeninin de cadının yanında olduğunu söylemiş. Kız bunun üzerine kesik başa bu laneti bozmanın bir yolu olup olmadığını sormuş. Kesik baş elbette var demiş. Cadının bir çocuğu var, güneş ışığında duruyor, sıcağından neredeyse kavrulacak kadar onu alıp gölgelik bir yere koyup, sonrada cadıdan dileğini dilemelisin. Bunu yapmazsan cadı seni öldürür demiş. Ertesi gün cadının evine küçük kız gitmiş. Kız cadının evine vardığında güneşin altında kavrulmak üzere olan bir çocuk ile gölde uyuyan siyah, çirkin ve iri cüsseli bir kadın görmüş. Kız, küçük çocuğu hemen oradan alıp gölgelik bir yere koyar. Tam bu sırada cadı uyanır.

Hiddetli hiddetli kızın üzerine yürüyen cadı, onun kim olduğunu sorar. Kız da olanları anlatır. Bunun üzerine cadı, seni şuracıkta öldürürdüm, ama sen çocuğumu güneşin kavurucu sıcaklığından kurtardın, şimdi dileğin nedir diye sorar. Kız kesik başın gövdesini ve baş ile gövdeyi birleştirecek büyüü ister. Cadı kızın bu dileğini kabul eder. Kıza kesik başın gövdesini ve baş ile gövdeyi birleştirecek büyüü (duayı) verir. Kesik başın gövdesini alan kız hemen mağaraya geri döner. Mağarada kesik baş ile gövdeyi birleştirip duayı okur. Duayı okumasıyla kesik baş çok yakışıklı bir beye, mağara da bir konağa dönüşür. Bu bey, kızla evlenerek çok görkemli, ihtişamlı bir düğün yapar. Bundan böyle çok mutlu olan kız bir gün kocasına, ziyafet vermek için, et getirmesini ister. Kocasına kız kardeşlerini yemeğe davet edeceğini söyler. Kocası, karısının istediği eti getirmiş. Çok büyük bir ziyafet sofrası kuran kadın, kardeşlerini (ablalarını) yemeğe davet eder. Konağa gelen kardeşler, küçük kardeşlerini çok kıskanırlar. İki kardeş kendi aralarında anlaşarak küçük kardeşlerine bir tuzak kurarlar. Dönüşte küçük kız kardeşlerini ters ve yanlış bir yoldan göndererek onun yolunu kaybetmesini sağlarlar. Ablaları böylece hem kız kardeşlerinin konağına, hem de kocasına sahip olacaklarını düşünmüşlerdir. Eve dönüş yolunu kaybeden kız, oradan oraya gidip gelir, fakat bir türlü evinin yolunu bulamaz. Yolunu kaybeden kız, en son olarak yolda ihtiyar bir adamla karşılaşır. İhtiyar adam ona bir yol göstererek bu yolu takip et, bu yolun sonunda yarısı kan, yarısı iltihap akan bir nehir bulacaksın, onun suyundan iç ve ne güzel su de. Sonra karşına bir kurt bir de koç gelecek, samanı kurdun önünden alıp koçun önüne koy, eti de koçun önünden alıp kurdun önüne koy, son olarak karşında bir ağaç ile bir kız göreceksin, yaprakları ağacın dallarına, saçları da kızın başına koy demiş ve ortadan kaybolmuş. Yolu takip eden kız yolun sonunda yarısı kan yarısı iltihap akan nehri görüp onun suyundan içip ne güzel su demiş, biraz ileride bulunan koç ile kurdu gören kız otu (samanı) koçun önüne, eti de kurdun önüne koyar. Son olarak ileride başında yapraklar bulunan bir çocuk ile dallarında saç bulunan bir ağaç görür, saçları kızın başına, yaprakları da ağacın dallarına koyar. Bu büyüü yapan ihtiyar kadın olanları görünce çok kızarak, ağaca “ey ağaç dallarınla bu kızı yakala diye seslenmiş, fakat ağaç, hayır sen dallarıma yaprak yerine saç koydun, bu dediğini yapmayacağım demiş. İhtiyar kadın bu sefer kurda kızı parçala ve ye demiş. Kurt da hayır o bana senin yapmadığın iyiliği yaptı, önüme et koydu demiş. Sonunda nehre seslenen ihtiyar kadın nehre onu, sularında boğmasını söylemiş, fakat nehir, hayır sen benim suyuma pis ve kötü dedin, fakat bu kız ne kadar

güzel su dedi, geçmesine izin vereceğim demiş. Böylece büyüğü bozan kız evine kocasının yanına ulaşmış. Başından geçen hadiseleri kocasına anlatmış. Kocası da derhal kızın ablalarını cezalandırmış. Kız ve kocası da bu olaylardan sonra mutlu bir hayat sürmüşler (K2,3,14).

KMA-2

Aksakallı Dede

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde bir baba ile üç erkek çocuğu varmış. Bunlar yoksul bir hayat sürerlermiş. Çocukların babası bir gün hastalanıp yatağa düşünce, evlatlarını yanına çağırıp, evlatlarım ben yakında öleceğim, size bir şey söyleyeceğim, bunu sakın unutmayın, ben öldükten sonra benim mezarımın başında bütün cemaat dağıldıktan sonra siz bekleyin. Taki, aksakallı ihtiyar bir dede gelene kadar. Bu dede sizin bir dileğinizi yerine getirecek. Bu sözümü sakın unutmayın demiş. Bir süre sonra da ihtiyar adam ölmüş. Çocukları babalarını gömdükten sonra mezarın başında beklemeye başlamışlar. Bütün cemaat dağılmasından bir müddet sonra, bir toz bulutu içinde aksakallı dede belirivermiş. Kardeşler bu olay karşısında şaşkınlıklarını gizleyememişler. Kardeşler biraz toparlandıktan sonra dedenin elini öpüp evlerine buyur etmişler, fakat Aksakallı dede bu daveti kabul etmeyip buraya onların bir dileğini yerine getirmeye geldiğini söyleyerek önce büyük oğlana dileğini sormuş. Büyük kardeş büyük koyun sürüleri istemiş. Aksakallı Dede onun bu dileğini yerine getirmiş. Ortanca kardeş de büyük at sürüleri istemiş. Aksakallı Dede onun da bu isteğini yerine getirmiş. Aksakallı Dede son olarak en küçük kardeşe dileğini sormuş. Küçük kardeş helal süt emmiş bir kız istemiş. Aksakallı Dede çocuğa elimi tut ve gözlerini kapat demiş. Küçük çocuk aksakallı dedenin elini tutup gözlerini kapatmış, aksakallı dede çocuğa gözlerini aç dediğinde çocuk kendini bir düğün evinde bulmuş. Aksakallı Dede evin içine girerek ev sahibinden evlendirmek üzere olduğu kızını istemiş. Ev sahibi de bu teklifi kabul etmemiş. Aksakallı Dede de o zaman eline kuru bir sopa alarak, bu sopayı evinin salonuna dikeceğim, sabah geldiğim zaman bu sopanın yeşerip meyve verdini görürsen kızını oğluma verir misin demiş. Kızın sahibi de bunu kabul etmiş. Aksakallı Dede bunun üzerine evin salonunun içine kuru sopayı dikerek bir takım dualar okumuş. Kızın babası ertesi sabah salona baktığında kuru sopanın yeşerip meyve verdiğini görmüş, tam bu sırada Aksakallı dede yanında küçük kardeşle içeri girip kızını istemiş, fakat

kızın babası tekrar kızını vermemiş. Bunun üzerine Aksakallı Dede kız ile oğlanın elinden tutup gözlerini kapamalarını istemiş ve bir anda ortadan kaybolmuş.

Gel zaman git zaman Aksakallı Dede yaptığı iyiliklerin yerini bulup bulmadığını öğrenmek için üç kardeşi bir sınava tabi tutmuş. Bunun için önce büyük kardeşten başlamış. Aksakallı Dede bir dilenci kılığına girip büyük kardeşin yanına gitmiş. O sırada büyük kardeş koyun sürülerinin sağımı ile uğraşıyormuş. Dilenci kılığına giren Aksakallı Dede büyük kardeşe doğru dönerek çok susadım biraz süt ver de, içeyim sevaba giresin demiş. Büyük kardeş Aksakallı Dede ye git başımdan pis dilenci sana verecek sütüm yok demiş. Bunun üzerine Aksakallı Dede oradan uzaklaşmış, uzaklaşmasıyla beraber ortaya çıkan büyük bir toz bulutu büyük kardeşin bütün sürülerini yutmuş, bunu gören büyük kardeş dilencinin vaktiyle ona bu sürüleri veren Aksakallı Dede olduğunu anlamış. Aksakallı Dede büyük kardeşten sonra orta kardeşin yanına dilenci kılığında uğramış. Ortanca kardeşin yanına gelerek çok hasta olduğunu söyleyip ondan bir tane at istemiş, fakat ortanca kardeş bu teklifi kabul etmemiş. Aksakallı Dede de sürüden ayrı duran şu topal atı ver, nasıl olsa sizin işinize yaramıyor demiş, ama ortanca kardeş bunu da kabul etmemiş ve bir dilenci sandığı Aksakallı Dede'yi kovmuş. Aksakallı Dede'nin oradan uzaklaşmasıyla ortaya çıkan büyük bir toz bulutu büyük kardeşte olduğu gibi ortanca kardeşin at sürülerini yutmuş. Ortanca bu olay karşısında yaptığı hatayı anlamış. Aksakallı Dede son olarak küçük kardeşin evine uğramış. Küçük kardeşin çok eski ve yıkık bir evde oturduğunu görmüş. Aksakallı Dede aynı şekilde dilenci kılığında evin kapısını çalmış. Kapıyı küçük kardeşin karısı açmış. Karşısında bir dilenci gören genç kadın onu içeriye davet etmiş, içeriye giren dilenci odanın içerisinde çok güzel bir çocuğun olduğunu görmüş. Aksakallı Dede'yi içeriye alan kadın buyurun siz oturun kocam biraz sonra avdan gelir demiş. Bir süre sonra küçük kardeş avdan gelmiş ve karısı evlerine bir misafirin geldiğini söylemiş. Evin içine giren küçük kardeş içeride ihtiyar dedeyi görünce elini öpüp hoş geldin demiş. Birlikte yemek yedikten sonra küçük kardeş dedeye nereden geldiğini nereye gittiğini sormuş. Aksakallı Dede çok uzaklardan geldiğini, çok hasta olduğunu ve ellerinde çıkan yaraların ancak küçük bir çocuğun kanıyla iyileşeceğini söyleyerek bana çocuğunu kurban verecek bir aile aradığını belirtmiş. Bu sırada genç kadın ihtiyar adamın vaktiyle kendisine yardım eden Aksakallı Dede olduğunu anlamış ve bunu kocasına gizlice anlatmış. Kadın, kocasına çocuğu ona verilmesi gerektiğini anlatarak yaptığı iyiliğin

karşılığını yerine getirilmesi gerektiğini söylemiş. Genç kadın ve kocası ihtiyarın yanına gelip çocuklarını ona vereceklerini söylemiş. İhtiyar adam da çocuğu alıp ortadan kaybolmuş, genç kadın ve kocası bu duruma çok üzölmüş. Kadın ve koca ertesi günün sabahında evlerinin yerinde büyük bir sarayın durduğunu ve çocuğunu sarayın içinde oyun oynadığını gördüklerinde çok şaşırılmış, bir o kadar da sevinmişler. Böylece Aksakallı Dede onları sınamış ve iyiliklerine de karşılıksız bırakmamış. Genç çift çocuğıyla beraber mutlu bir hayat sürmüşler (K2,3,14).

KMA-3

Yedi Başı Dev

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde ihtiyar bir adamla onun üç erkek ve üç kızı varmış. İhtiyar adam öldükten sonra kızlarının evlerinin önünde bulunan taş gelip oturan kişilere verilmesin erkek çocuklarına vasiyet etmiş. Erkek çocukları da vasiyeti yerine getirmek için evin önünde bulunan taşın başında beklemeye başlamışlar. İlk taşın üstüne bir kartal konmuş, büyük ve ortanca oğlanlar kartalı kovmak istemişse de küçük oğlan büyük kızı ağabeylerinin bütün itirazlarına rağmen babasının vasiyeti üzerine kartala vermiş. Kartaldan sonra taşın üstüne bir kurt ve tilki konmuş. Küçük kardeş, ortanca ve küçük kızı da yine ağabeylerinin karşı gelmelerine rağmen kurt ve tilkiye vermiş.

Bu olaydan bir süre sonra büyük bir toz bulutu içinde gelen yarım bir ay parçası küçük kardeşin dillere destan güzellikteki karısını kaçırmış. Yarım ay ve toz bulutunun peşinden koşan küçük kardeş bu toz bulutun bittiğı yerde bir dağın zirvesinde bir devle karşılaşmış. Bu dev küçük kardeşin karısını büyü ile kaçırmıştı. Karşısında küçük kardeşi gören dev onu kafasının üzerinden atarak dağın eteğine kadar fırlatmış ve küçük kardeşi yaralamış. Sürüne sürüne giden oğlan sonunda büyük kız kardeşinin evine rastlamış. Büyük kız onu hemen evine almış. Fakat kocası olan kartalın hışmından da korkmuş. Kartal eve geldiğı zaman karısı ona abisinin burada olduğunu söylemiş. Kartal, eğer iki büyük abisinden birisi gelmişse onları parçalayacağını, küçük kardeş ise kabul edeceğini söylemiş. Kartal gelenin küçük kardeş olduğunu görünce kabul etmiş. Kartal küçük kardeşin yaralı olduğunu görünce kurt ile tilkiye haber vermiş. Kurt ile tilki hemen gelmiş. Kartal kanadından bir tüy, kurt ile tilki de vücutlarından bir tüy söküp, birbiriyle karıştırıp bir ilaç yapıp küçük kardeşin vücudundaki yaralı yere sürecekteler yaralarının iyileşmesini sağlamışlar.

İyileşen küçük kardeş kartal, tilki ve kurttan yardım istemiş ve onlar da kabul etmiş. Kartal, küçük kardeşe devin olmadığı zaman eşinin yanına gitmesini, eşinin devden canının nerde saklı olduğunu öğrenmesini söylemiş. Bunun üzerine oğlan devin olmadığı bir zaman eşinin yanına gidip olup bitenleri eşine anlatmış. Eşi de küçük kardeşe devin canının nerde saklı olduğunu öğreneceğini söyleyerek onu hemen gönderip ertesi gün tekrar gelmesini istemiş. dev akşam üstü evine gelmiş. Küçük kardeşin eşi deve hürmet gösterip ona bir vesile ile canının nerde olduğunu sormuş. dev hiçbir şeyin farkına varmadan ona canının beyaz bir atın midesindeki bir kutu içinde üç civciv olduğunu ve bu atın her zaman öğlenleyin su içmek için meradaki çeşmeye geldiğini söylemiş. Ertesi gün küçük kardeşin eşi olanları kocasına anlatmış. Bunun üzerine küçük kardeş kartal, kurt ve tilkinin yanına giderek olanları anlatmış. Kurt ona bir şarap şişesi vererek bu atla baş etmenin tek çaresinin onun su içtiği havuza bu içkiyi dökerek onu sarhoş etmek olduğunu söylemiş. İçki şişesini alan küçük kardeş çeşmenin yanına giderek içkiyi havuza döküp atı beklemiş. Öğle vakti olunca at gelip suyu içmiş ve sarhoş olmuş. Atın sarhoş olduğunu gören küçük kardeş onu hemen devirerek karnını yarıp midesinde bulunan kutuyu çıkarıp devin evinin önüne gelmiş. Akşama doğru eve dönen dev gören küçük kardeş kutuyu açarak üç civcivden birinin kafasını koparmış. Civcivin kafasını koparır koparmaz devin ayakları taşlaşmış, ikinci civcivin kafasını koparınca devin kolları ve gövdesi taşlaşmış. Böylece bu beladan kurtulan oğlan karısını yanına alarak evine dönmüş ve ömür boyu mutlu bir hayat sürmüştür (K2,3,14).

c) Değerlendirme

Kulu yöresinde derlenen masalarda başlangıç formeli bulunur (KMA-1, KMA-2, KMA-3). Bitiş formeli olarak “mutlu bir hayat sürmüşler” ifadesi kullanılmıştır. Geçiş formeli olarak daha çok “ bundan sonar, belli bir zaman geçince , zamanla” gibi ifadeler bulunmaktadır.

Masalarda olağanüstü özelliklere sahip dev cadı, kesik başlı birisi gibi varlıkların olduğunu (KMA-1, KMA-2) görmekteyiz. Masalların birinde kendisine iyilik yapılan üç kardeşten ikisinin bu iyiliklerin karşılığını vermemesi ve cezalandırılmaları anlatılır.

Yukarıda masalın tanımı ve özelliklerine baktığımızda Kulu ilçesinin bazı köylerinde anlatılan masalardan derlediğimiz birkaç masalda bu motifler görülür (Kılık

değiştirme, alışılmış ölçütlerin dışında olma, hayvanın konuşması, olağanüstü varlıklar, taşlaşma vb. motifler).

2.3.2. Fıkra

a)Türk Halk Kültürü’nde;

Anonim hak edebiyatı mensur ürünleri arasında yer alan fıkra türü için kaynaklarda çeşitli tanımlar verilmektedir. Bu tanımlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: Kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikaye anekdot (TS, C. 1, 1998, 778).

Fıkralar, geniş bir coğrafi alan içinde oluşan binlerce yıldan beri sözlü gelenekte yaşayan halk edebiyatı ürünleridir. Fıkralar sırası geldiğinde, düşünceyi bir örnekle güçlendirmek bir davranışı eleştirmek için tasarlanan kısa anlatılardır. Fıkralar, bir kişiye ve kişilere aitmiş gibi görünse de, aslında toplumun bütününe mal olmuştur. Fıkraların merkezinde, insan- insan, insan- toplum ilişkileri vardır. Toplumda yaşanan çelişkiler ve davranış farklılıklarından doğan çatışmalar fıkraların konularını oluşturur (Artun, 2006: 5- 6).

Bir nükteyle sona eren, farklı karakterler etrafında kurulmuş kısa anlatımlardır. Türk fıkraları, temsil ettikleri anlayış ve davranışlarla tiplerine göre gruplanabilir: Nasrettin Hoca, Bektaşî, İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Aldar Köse, vd. Bunların dışında Karadenizli, Kayserili, Karatepeli vd. gibi kendi bölgelerinde tanınmış yerel fıkra tipleri de vardır. Fıkraların merkezinde toplum ve insan vardır. Fıkraların konuları, toplumdaki çelişkiler, düşünce ve davranış farklılıklarından doğan çatışmalar üzerine kurulmuştur. Fıkralarda nükte kadar düşündürme ögesi de önemlidir. (Artun, 2003: 52).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

Seninle Evlenelim

Eskiden köylerin, yaylaların dışında değirmenler olurdu. Herkes bu değirmenlere gelirdi. Herkes bir çuvalını eşiğinin sırtına atardı. Değirmene getirir ve onu öğütürdü.

Bir gün gene böyle bir tesadüf, bir dul adamla bir dul kadın geceden değirmene gelip sıraya girmişler. Değirmende unlarını öğütecekler. Tabi konuşacak pek lafları yokmuş. Birbirilerini de tanıyorlarmış. Adam durmuş ve şöyle demiş:

Ee... Hatçe, senin kocan öldü. Benim de karım öldü.

Kadıncağz içini çekmiş:

Ah, ah...

İşte öyle oldu, demiş

Her on dakikada bir bu dul adam lafını tekrarlamış ve kadından da hep aynı lafı almış. Sonunda dayanamamış ve kadına:

Yahu, Hatçe, sabahtan beri sana aynı şeyleri söylüyorum.

Kadın:

Ee...

Adam:

Senin kocan öldü, benim de avrat öldü.

Ee, sen de ne olacak?

Adam:

Ne olacağı var mı? Gel seninle evlenelim, senin de kocan benim de karım olsun, demiş (K51).

c) Değerlendirme

Sözlü kültür geleneği içerisinde yöreye ait olan bir tane fıkra tespit edildi. Farklı konularda söylenen fıkralar bulunmaktadır; ancak bu fıkraların genellikle yöreye ait olmayan Nasrettin Hoca fıkraları olduğunu görmekteyiz. Tespit edilen fıkra, toplumsal yaşayış içinde kocası veya karısı ölen kişilerin evlilik üzerine düşüncelerini bize aktarmaktadır.

3.3.3. Efsane

a)Türk Halk Kültürü'nde;

Efsane kendine özgü bir üslubu, kalıplaşmış, kurallı biçimleri olmayan, düz konuşma dili ile bildirilen bir anlatı türüdür. Halk edebiyatının herhangi bir türünden ürünlerce (masal, hikaye, destan, türkü) konu olarak benimsendiği zaman ya da bir parça halinde yapı gereci olarak kullanılınca içine girdiği türün üslup ve biçim niteliğini kazanır. Kısalığı ve nesirle anlatılmış olması sonucu efsane en çok masalla karıştırılabilir. Ama yukarıda belirttiğimiz niteliğinden başka efsaneyi masaldan ayırt etmeye yarayan bir özellik de onun sonunun acıklı bitmesi, buna karşılık, masal her zaman sonunu tatlıya bağlayan bir anlatı türüdür (Boratav, 2000, s.122).

Efsaneler, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren inandırıcılık özelliği olan ve bünyesinde gerçek, kutsal, olağanüstü unsurları barındıran kısa halk anlatı türleri olarak ortaya çıkmışlardır. Bütün Türk toplulukları arasında oldukça yaygın olarak anlatılan efsaneler milletlerin hafızasında uzun yıllar yaşayarak, kuşaktan kuşağa aktarılan diğer sözlü halk ürünleri gibi bağlı bulundukları toplulukların en önemli kültürel varlıklarından birisi olmuşlardır (Okuşluk, 1994, s. 5-8).

b)Kulu Halk Kültürü'nde;

KE-1

Nasip Efsanesi

Kulu'nun evlerinde genellikle ekin biçilirken başaklar toplanıp bir demet haline getirilerek evlerin farklı yerlerine asılır. Bunun sebebi çok eskiden toplum tarafından hatırı sayılır bir amca varmış. Bu amca buğday başaklarından iki demet yaparak eve getirmiş. Hanımına bunları saklamasını ve bir gün evlerine biri güney tarafından biri de kuzey tarafından olmak üzere misafirlerin geleceğini söylemiş. Hanım da bu iki demet başağı saklamış. Bir gün kıtlık gelmiş. Evin hanımı da şaşırıp kalmış, çocuklara ne yedireceğini bilememiş. Daha sonra bu başakları ufalayıp çorba yapmaya karar vermiş. Çorbayı yapıp çocukların sofrasına koymuş. Çorba içileceği zaman iki tane misafir çıkagelmiş. Ev sahibi misafirlerin nerden geldiklerini sorunca, misafirleri biri güney tarafından biri de kuzey tarafından geldiğini söylemiş. Misafirler nereden geldiklerini söyleyince ev sahibi çok

şaşırmış ve bugün çorba yapmak için kullandıkları buğday başaklarının hikâyesini anlatmış. Ev sahibi kimsenin, başkasının nasibini yemeyeceğini söylemiş ve bu duruma kendisinin de gönülden inandığını söylemiş. İşte o günden sonra kimsenin başkasının nasibini yemeyeceğine inandığımızdan dolayı evlerimize süs olarak ve bereketin gelmesi için başakları demet yaparak evlerimize asıyoruz (K55,K56).

KE-2

Beyaz İn Efsanesi

Beyaz İn, Karacadağ Kasabası ile Kozanlı Kasabası arasında bulunan bir dağın altında bulunan ve yer altı şehrine benzeyen bir mağaradır. Yüzlerce odası olan ve bazı odalarında suyun bulunduğu bir yer altı şehridir. Burada eskiden çok fazla insan yaşamış. Bazıları altın bulmuş ve zengin olmuşlar. Hala burada insanların yaşadığına inanılmaktadır (K4,K9, K10, K11, K14, K18, K24).

KE-3

Gelin Kayası Efsanesi

Kozanlı kasabasına gelin almaya gelirlerdi. Gelini alıp tekrar yollarına koyulmuşlar. Yanlarında ufak bir çocukları da varmış. Bir ara dinlenmek için bir yere oturuyorlar. Çocuk orada pislemiş. Gelin de bu çocuğu un ile temizlemiş. O anda bütün gelin alıcıları kaya olmuş. Şimdi o kayalar hala yerinde duruyor ve kayalar insana benziyor (K39,K46).

KE-4

Alim Kayası Efsanesi

İki tarafı ufak olan bir tepe, ortasında bir yarık bulunan ve bir mağaraya benzeyen bu yere Alim kayası denilmektedir. Rivayetlere göre buraya Seyyid Battal Gazi'nin gelip buraya kılıcını vurup içeriye saklandığı bir anda terini sildiği söylenir. Savaş zamanında Seyyid Battal Gazi kılıcını büyük taşa vuruyor ve taş ikiye bölünüyor ve taşın içerisine saklanıyor. Bu sırada terliyor ve terini o taşa siliyor. Bugün bu ter hala taştan damlamaktadır. Ayrıca bu terin Hz. Ali'e ait olduğu söylenmektedir. Zaten bu kayanın adının da Alim Kayası olması be nedenledir (K39,K46).

KE-5**Kapı Kayası**

Çok eski zamanda Kozanlı'da Hristiyanlar yaşamış. Hristiyanlar Kozanlı'da “**Kapı Kayası**” adındaki yerin hazinelerle dolu olduğunu biliyorlarmış. Daha sonra bu hazineyi köyümüzden birisi vasıtasıyla elde etmişler. Ancak bu hazine tılsımlıymış. Hazineyi Hristiyanlar almışlar ancak kapı kayasından uzaklaşınca hazine kaybolmuş. Şimdi bu yer daha durmaktadır. Kapı Kayası denilmesinin sebebi o kayanın şekli kapıya benzemektedir (K39,K46).

KE-6**Yalın Ayak Mevkisi**

Karacadağ Kasabası'ndaki yaşlı kişiler tarafından da kime ait olduğu bilinmeyen bu mezarlıkta bazı evliya zatların yattığına inanılırdı. Bu mezarlıkta bulunan bir mezarın, Bağdat'ta yaşamış olan Şeyh Şibil Hazretlerine ait bir türbe olduğu söylenilmektedir. Bu şahsın karıncaları ve çimenleri ezmek için yalın ayakla dolaştığı rivayet edilmektedir. Ayrıca bu kutsal sayılan yer, köyün eski adının Yalın Ayak Köyü olarak da adlandırılmasını sağlamıştır ve bu yerde insanlar gelip belli bir müddet uyuyarak dileklerinin gerçekleşeceğine inanmaktadır. Bu yere herhangi bir sıkıntısı olan insanlar gelir ve burada bir müddet uyur. Daha sonra kalkıp sıkıntılarının gitmesi için dua eder. Ayrıca sıkıntısı çözüme kavuştuğu zaman çocukları toplar ve burada çocuklara şeker dağıtır. Ancak bazılarına göre burası bir Hristiyan Mezarlığı olabilir (K39,K46).

KE-7**Yaşlı Kadın Efsanesi**

Beş Ağıl Dağı'na yakın olan bu yerde köylüler bazı bitkileri toplamak için giderler. Bu mevkide, anlatılan rivayete göre yaşlı bir teyzenin ineğini bulmak amacıyla gittiği ve fırtınaya tutulduğundan dolayı vefat ettiği ve bu yerde bazen ruhunun dolaştığına inanılır. İnsanlar akşam vaktine doğru ve geceleyin oradan tek başlarına geçmekten çekinirler. Hatta bazı hadiselerin vuku bulduğu söylenmektedir (K4,K5, K10, K11, K14, K18).

c) Değerlendirme

Yörede yedi tane efsane derlenmiştir. Bu efsanelerden (KE-3) taş olma motifi ile ilgilidir, yörede çok saygı duyulan ve orada yattığına inanılan Şeyh Şibli' yi konu alan türbelerle ilgili söylenen (KE-6) efsanesi, tarihi kişileri konu alan (KE-4) efsanesi, yer adlarının nasıl verildiğini konu alan (KE-2, KE-7) efsaneler ve kimsenin başkasının kısmetini ya da nasibini yiyemeyeceğini konu alan (KE-1) efsanesi bulunmaktadır.

3.4. Seyirlik Oyunları

3.4.1. Köy Seyirlik Oyunları

a) Türk Halk Kültürü'nde;

İlkel insanlar dünyaya geldikleri ilk dönemlerde meydana gelen doğal olayın nedenlerini çözememiş ve bu olayların etkilerine karşı korunmak için tören yapmışlardır. Korku ve umutsuzluk veren fırtına, gecenin karanlığı, şimşek çakması, yıldırım düşmesi, vahşi hayvanların saldırısı gibi olayların etkisini gidermek için yapılan törenlerin yanı sıra, gündüzün gelmesi, baharın gelmesi, fırtınanın dinmesi, avın yakalanması gibi sevindirici olayları kutlamak amacıyla da toplu törenler yapılmıştır (Özhan, 1992, s.187).

Doğal olayların değişkenliği ilkel insanları doğrudan etkilemiş, her yıl doğada meydana gelen büyük değişiklikler, insanları bu değişiklik üzerinde düşünmeye zorlamıştır. İlkel insanlar bu değişiklikleri büyü yoluyla etkileyebileceğine inanmış, güneşi doğdurmak, yağmuru yağdırmak, yemişleri oldurmak hayvanları üretmek ve baharı getirmek için büyü törenleri yapmıştır. Bu törenlerde tanrının ölüp dirilmesi olayı canlandırılmıştır. Baharın başlangıcında, gün dönümlerinde yapılan ölme ve dirilme olayını canlandıran bu törenlerin amacı üstün güçleri etkilemek, değişimi hızlandırmaktır (Şener, 1993, s. 26).

Ritüel ve oyun arasındaki ilişkiyi daha yakından ilgi bulunmaktadır. Kutsal olan bir bayramda, bir yortuda, genel davranış ve hava, bir şenlik, toplu bir eğlence havasıdır; kutsama, kurban, kutsal danslar, yarışmalar, gösteriler bir şenliğin programındadır. Ritüelde kan görülebilir, bir erişirme töreni acımasız, giyilen maskeler korku verici olabilir, ancak her şey bir şenlik havasıdır, günlük yaşam askıya alınmıştır. Bu bakımdan, Antik Yunan şenlikleriyle, Afrika kabilelerindeki dinsel törenler arasında önemli hiçbir fark yoktur. İster büyücü olsun, ister büyü yapılan, her ikisi de aynı zamanda hem işin aslını bilen, hem de

aldatılıdır, tikel insan, tıpkı oynayan çocuk gibi iyi bir sahne oyuncusu gibidir, onun gibi oynadığı rolün içinde kendini unutturcasına ya da kendinden geçercesinedir; ama gene çocuk gibi, iyi bir seyircidir, gördüğünün gerçek bir aslan olmadığını bilir de gene de yapma aslanın kükremesinden oyun kuralınca büyük bir korkuya kapılır. Eski ritüeller, kutsal oyunlardı, topluluğun iyiliği, refahı için zorunluydu, fakat hepsi Platomun değindiği anlamda oyundu (And, 2003, s. 31).

İnsan yaşamında oyun ve büyü gibi sanatsal ritüel davranışların ortaya çıktığı görülmektedir. Köy seyirlik oyunlarını derinlemesine incelediğimizde bu tür sanatsal eylemlerin kökenini ilk çağlara kadar uzatabiliriz. Anadolu binlerce yıldır farklı kültürlerin kaynaştığı yer olmuştur. Köy seyirlik oyunları geçmişin izlerini derin olarak taşıyan ritüellerle bezeli bir köy geleneğidir. Birçok töre, küçük değişikliklerle özünden sapmadan bir uygarlıktan diğer bir uygarlığa geçmiştir. Orta Asya Türklerinin yaşam biçimleri, bugünkü kültürü oluşturan ana etmendir. Anadolu'ya gelen ve oradan Avrupa ortalarına giden Türkler yerli halkın kültürlerini etkilemiş ve onlardan da etkilenmiştir. İslamiyeti kabul eden Türkler, yeni kültüre rağmen kendi gelenek ve kültürlerini de sürdürmüşlerdir (Artun,1994, s. 25).

Günümüzde her ne kadar seyirlik oyunlar değişime uğramış ve güncel öğeler taşıyorlarsa da işlev açısından değiştikleri söylenemez. Seyirlik oyunlar toplumda sosyal ve kültürel bağları güçlendirmeye devam etmektedir (Artun, 2008, s.199).

b) Kulu Halk Kültürü'nde;

Kulu halk kültüründe oynanan seyirlik oyunları şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- 1.Töresel ya da büyüsel oyunlar
- 2.Sadece eğlence için oynanan oyunlar

KS-1**Yağmur Gelini**

Yağmur yağmadığı zamanlarda yağmurun yağması için oynanan bir oyundur. Genellikle çocuklar tarafından oynanır. Yağmurun yağması için çocuklar sırasıyla evleri gezer ve ailelerden bulgur, yağ, yoğurt gibi gıdalar toplar. Bu toplama işi sırasında şu sözleri söyler:

Yağ yağ yağmur

Tarlada çamur

Ver Allah'ım ver

Teknede hamur

Toplanan bu gıdalar kasabanın herhangi bir yerinde, kadınlar tarafından bulgur pilavı pişirilir, ayran yapılır ve orada bulunan kişilere dağıtılır (K14, K18, K32,K33, K55).

KS-2**Tura oyunu**

Davul-zurna eşliğinde oynanır. İki kişi baldırlarına keçe sarar ve sonra tura dediğimiz urganları ellerine alıp meydana çıkarlar. Gelenler bir halka oluşturur, davul-zurna çalmaya başlar ve hemen oyuna geçilir. Oyun sırasında rakibin baldırlarına vurulur, oyun birbirilerine karşılıklı vurmaya geçer. En fazla dayak yiyen veya oyuna devam edemeyecek durumda olan oyuncu yenilmiş sayılırdı (K32, K33, K55).

KS-3**Sin Sin**

Oyuna katılanlar ateşin etrafında halka oluştururdu. Bir kişi ortaya çıkar, ateşin etrafında dolaşır, bu sırada başka birisi ileri atılarak onu kovalar ve meydandan uzaklaştırmaya mecbur ederdi. Bundan sonra başka birisi daha ortaya çıkar, o da ikinciye sahadan uzaklaştırmaya çalışırdı. Oyun böylece devam eder giderdi. Seyircilere de alay adı verilir (K32, K33, K55).

c)Değerlendirme

Yörede derlenilen köy seyirlik oyunlarından bir tanesi büyüsel özelliklere sahip iki tanesi de düğünlerde eğlence amacıyla oynanan oyunlardır.

Günümüze doğru düğünlerin davul zurna eşliğinden yapılmasına rağmen bu oyunlar unutulmaya yüz tutmuştur.

Karasal iklimin etkisiyle kuraklığın artması sonucu oynanan büyüsel özellikteki Yağmur Yağdırma oyunu çocuklar tarafından artık çok az oynanmaktadır. Eğlence amaçlı oynanan Sin Sin ve Tura oyunları da yaygınlığını kaybetmiştir.

Toplumsal hayatta meydana gelen değişimler ve gelişmelere bağlı olarak köy seyirlik oyunları eskiye oranla işlevlerini kaybetmeye başlamıştır. Köy seyirlik oyunları ayrıca kitle iletişim araçlarını artması ve yaygınlaşmasından, köyden kente göçlerin artmasından olumsuz bir şekilde etkilenmiştir.

3.4.2.Çocuk Oyunları

a) Türk Halk Kültürü’nde;

Çocuk oyunları, çocukların ve daha az ölçüde büyüklerin günlük geçim didinmelerinden ayırabildikleri boş zamanlarında herhangi bir üretim çabasını ya da başka çeşitten bir hizmeti zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir (Boratav 1994, s. 232).

İnsan hayatının ilk dönemini oluşturan çocukluk devrinde, çocuk ruh sağlığı “sevilmek ve oynamak” diye tanımlanabilir. Çocuklar çevrelerini oyun yoluyla tanıdıkları gibi gördüklerini de oyunlarına aktarırlar (Üçer 1985, s. 119).

Çocuk oyunlarının çocuğun beden gelişimini sağladığı, zekâyı geliştirdiği söylenebilir. Çocuk yalnız başına kalsa bile bulup buluşturur ve çeşitli oyunlar ortaya çıkarır. Tek başına değil de arkadaşlarıyla beraber ise işte o zaman asıl oyun çeşitleri ortaya çıkar. Bu oyunlar arkadaşlar arasında vazgeçilmez eğlenceleri oluşturur. Aynı yaştaki çocukların oyunlarında, eşlerin seçimi, arkadaşlıkların kurulması, küsüp barışılması, cıgızlık (mızıkçılık) yapanların oyundan çıkarılması ve oynatılmaması, paylaşmanın

öğrenilmesi gibi alışkanlıkların yer alması onların toplumsal ilişkilere ilk adımlarını atmalarını da sağlar (Bakırcı, 2007, s. 203).

b)Kulu Halk Kültürü’nde;

KO- 1

Aşık Oyunu

Oynanılan en eski oyunlardan biridir. Aşık oyunu genel olarak erkekler arasında yaygın olmasına rağmen, kızlar arasında da oynanılmaktadır.

Aşık, koyun ve keçilerin ön ayaklarının diz kapaklarında bulunan bir kemiğe verilen isimdir. Çocuklar bu kemik vasıtasıyla Aşık oyunu oynarlardı. Günümüzde oynanılan bilye oyununa benzeyen Aşık oyununun oynanışını şöyle açıklayabiliriz:

Yere paralel bir şekilde beş-altı aşık dizilir, bu aşıkların üç-dört metre ötesinden, ağır olması için içine kurşun dökülen ve baş aşık olarak adlandırılan bir aşık konulurdu. Çocuklar tarafından baş aşık, diğer aşıklara atılarak onların ters-düz edilmesi amaçlanır. Kim baş aşık ile yerdeki aşıklardan kaçını ters-düz ederse onları almaya hak kazanırdı. Ancak bu oyun günümüzde kabada artık oynanılmamakta ve unutulmuştur (K3, K8,K9, K11, K12, K14, K18, K22, K24).

KO- 2

Zil Oyunu (Taş Oyunu)

Yuvarlak taş için öncelikle küçük bir çukur kazılır ve bu taşın yarısı içine girebilecek kadar kazma işi devam ederdi. Taşın yarısı çukurda, yarısı da dışarıda olmak zorundaydı. Çocuklar bu yuvarlak taşı o çukura koyduktan sonra herkes kendisi için düz bir taş bulur ve yuvarlak taşın 4-5 metre uzağında bir çizgi çizerek, oradan düz taşlarıyla yuvarlak taşı çukurdan çıkartmaya çalışırlardı.

Yuvarlak taşın yanında ebe dediğimiz bir kişi durur. Eğer çocuklar yuvarlak taşı (zili), o çukurdan çıkardıkları takdirde ebe olan kişi, diğer çocuklardan daha hızla davranarak o zili çukura koymaya çalışırdı. Zili, düz taşıyla çukurdan çıkaran çocuk, ebe olan kişi yuvarlak taşı çukura yerleştirtinceye kadar düz taşını alıp çizgiye daha önce

varmak mecburiyetindedir. Çizgiye daha önce varmadığı zaman ebe ile yer değiştirir (K8, K9, K12, K14, K18, K22, K24, K55).

KO- 3

Sıcak Taşı Arama Oyunu

Genellikle akşamları oynanılan bu oyunu yapısı şöyledir:

Öncelikle mümkün olduğu kadar düz bir taş ateşte ısıtılır ve bu ısıtılan taşın bir tarafı kuru bir tarafı da ıslatılarak birisi tarafından herhangi bir yere doğru atılır. Taşın atıldığı alan sınırlı olup, genellikle boş bir alan (yer) seçilir. Taş bulunulduğu takdirde, taşı bulan çocuk bu sefer taşı atmaya hak kazanırdı. Oyun bu şekilde devam ederdi. Vakit açısından uzun bir sürede oynanılan bir oyundur (K8, K12, K14, K16, K18, K20, K24, K53).

KO- 4

Beş Taş Oyunu

Öncelikle oyuna başlayacak kişi seçilir. Bu seçilme olayı şu şekilde yapılmaktadır: Beş tane taşı alıp, havaya doğru atarak, o taşları elinin üstünde durdurmaya çalışır. Eğer en fazla taşı elinin üzerinde yere düşürmeden durdurursa o oyuna önce başlar.

Oyuna başlayan kişi o beş taştan birisini eline alıp o taşı havaya doğru atar. Yerde bulunan dört taşı teker teker olmak üzere onları almaya çalışır. Bunu yaparken havaya doğru attığı taşın yere düşmemsi gerekmektedir.

Bu aşamadan sonra yine eline bir taş alır ve onu havaya atar. Havaya attığı taş yere düşmeden, yerde bulunan taşları bu defa ikişer ikişer toplamaya çalışır. Üçüncü aşamada da elindeki taşı havaya atar ve o taş yere düşmeden, yerdeki taşların üçünü birlikte almaya çalışır. Üç taşı aldıktan sonra, yerde kalan tek taşı aynı hareketler tekrarlanılarak yerdeki dört taşı aynı anda almaya çalışır. Oyuncu bu safhada başarılı olduğu zaman beşinci safhaya geçip, baş parmak ile işaret parmağının arasını açarak bir köprü kurar. Bir eliyle köprü oluştururken diğer eliyle de, elindeki tek taşı havaya atar ve bu taş yere değmeden, yerde bulunan taşları o köprüden geçirmeye uğraşırdı. Eğer oyuncu bu aşamada da başarılı

olursa oyuna tekrar başlardı. Ancak herhangi bir aşamada başarısız olursa, diğer oyuncu oyuna devam ederdi.

Kızlar arasında yaygın olan bu oyunun evin içinde gece oynanması bereketsizliğe sebep olabileceği düşüncesiyle eve uğursuzluk getireceğine inanılır (K9, K11, K12, K14, K18, K22, K24).

KO- 5

Yüzük oyunu

Büyükler tarafından oynanan bir oyundur. Altı kahve fincanı ters çevrilir. Bir tanesinin içine yüzük koyulur, oyuna katılanlar sırayla fincanları çevirir ve yüzüğü bulan ceza alır. Cezaya oyuna katılanlar karar verir. Bu oyun özellikle kış aylarında oynanır(K8, K12, K14, K18, K22, K24).

KO- 6

Kiremit Oyunu

Düz taşlarla oynanılan bir oyundur. Oyunun oynanması için öncelikle çocuklar arasında iki takım oluşturulur. Bir takım ebe olur, diğer takım da oyunda aktif rol üstlenirler.

Oyunda önce 7 civarında düz taş üst üste konulur ve ebe olan takım bu taşların yanında bekler. Diğer takım taşlardan 8-9 metre uzaklıkta bir çizgi çizer ve bu çizgiden topla, taşları yıkmaya çalışırlar. Oyuncular topla taşları yıkarlarsa oyun tam anlamıyla başlar. Her oyuncunun topla bu taşları düşürmek için birer hakkı vardır. Eğer bir kişi düşürmezse sıra diğerine geçer. Oyun başladığı zaman, ebe olan takım, bundan sonra taşları düşüren ve belirli yönlerde dağılan takımdaki oyunculara topu atarak, onları vurmaya çalışır. Ebe olan takımdaki oyuncular, diğer takımın oyuncularının arkasında durarak topun uzağa gitmesini önler. Ancak taşları düşüren takım oyuncuları, topun kendilerine değmemesi için çaba gösterirler. Eğer top uzaklaşırsa, taşları düşüren takım oyuncuları hemen düşen taşların yanına gelerek onlar tekrar düzeltmeye çalışırlar ve başarılı olurlarsa tekrar oyuna başlamak için hak elde ederler (K8, K12, K14, K18, K22, K24).

KO- 7**Ceviz Oyunu**

Büyük bir çiviye yere dikerler ve çivinin üstüne demir para konulup oyuna başlanır.

Belirli bir mesafe uzaklıkta cevizler aracılığıyla çocuklar çivinin üzerine koydukları demir parayı düşürmeye çalışırlar. Büyük ve yuvarlak cevizlerin özellikle seçildiği oyunda, kim çivinin üzerindeki parayı düşürürse, onu almaya hak kazanır (K8, K12, K14, K18, K22, K24).

KO- 8**Çelik-Çomak Oyunu**

Bu oyun uzun bir tahta sopa ile kısa bir tahta ile oynanır.

Küçük bir çukur kazılarak, kısa olan tahta çubuk konur ve uzun sopa ile kısa tahta çukurdan uzaklaştırmak amacıyla üç hak verilir. Genellikle iki kişi arasında oynanılan bu oyunda ebe olan şahıs eğer uzun sopa ile fırlatılan küçük tahtayı havada yakalarsa veya büyük sopanın uzunluğundan daha kısa bir mesafe içinde çukura yakınlaştırırsa, ebe olmaktan kurtulur, yerine ise oyunda oynayan diğer arkadaş geçer (K3, K8, K12, K14, K18, K22).

KO- 9**İp Atlama**

Çocuklar arasında şimdi de yaygın olan bir oyundur. İp atlama oyunu genel olarak kızlar arasında ve değişik şekillerde oynanır. Kişi isterse tek başına ipin ucundan tutarak oynayabilir veya birden fazla kişi arasında iki kişinin ipin ucundan tutup diğerlerinin ipe değmemek şartıyla zıplaması şeklinde oynanır (K8, K9,K12, K14, K18, K22, K24, K39).

KO- 10**Saklambaç**

Saklambaç da ip atlama oyunu gibi yörede geçerliliğini korumaktadır. Çocuklar arasında bir ebe seçilir ve ebe duvar dibine geçerek elleriyle gözlerini kapatır. Ebe seçimi çocuklar arasında söylenen tekerlemeler sayesinde yapılmaktadır. Ebe belirli bir müddet bekledikten sonra diğer arkadaşlarını aramaya başlar. O zaman süresince diğer oyuncular dağılıp gizlenmişlerdir. Ebe bir arkadaşını gördüğü zaman duvar dibine (gizlerini kapadığı yer) gelerek “söbe” deyip eline duvara dokundurur. Ancak ebe bir arkadaşını görüp ondan önce duvara dokunup “söbe” diyemezse, o arkadaş kazanır ve ebe olmaz (K3, K8, K10, K11, K12, K13).

KO- 11**Kemer Saklama**

Bir ebe seçilir. Ebe kemeri bir yere saklar. Kemer saklandıktan sonra diğer oyuncular kemeri aramaya başlar. Ebe eğer saklanan yere yaklaşan olursa “yakın yakın” der. Kemeri bulan ebe olur. Diğer oyuncuları kovalar. Tuttuğu oyuncuya kemerle vurabilir. Oyun bu şekilde devam eder (K9, K10, K11, K12, K14).

KO- 12**Yakar Top**

İki veya dört kişiden oluşan iki ayrı grup oluşturulur. Bir grup ebe olur ve karşılıklı lı ikiye ayrılırlar. Aralarında belli bir mesafe bırakarak karşılıklı dururlar. Diğer grupta ortada durur. Ebe olan grup elindeki topu ortada duranları tek tek vurmaya çalışır. Ortada kiler topun atıldığı yönün tersine koşar. Vurulmamak şartıyla, eğer ortadaki grup topu havada yakalarsa can kazanır. Can kazandıkça oyun devam eder. Eğer hepsi tek tek çıkarılırsa oyun diğer gruba geçer (K8, K12, K14, K18, K22, K24).

KO- 13**Kimin Evi Oyunu**

Kış gecelerinde vakit geçirmek için oynanır. Aile bireyleri arasında oynanır. Kişiler iki gruba ayrılır. Her gruptan biri sırasıyla bir evin bireylerin sayısını, kaç kız, kaç erkek çocuk olduğunu, o evde nine, dede, yaşayıp yaşamadığını söyler; ama isim kullanmaz. Bu evin kimin evi olduğunu sorar. Cevabı bilinirse sıra diğer gruba geçer. Oyun bu şekilde devam eder (K3, K7, K8, K13, K14, K18, K24).

KO- 14**Mendil Koymak, Yağ Satarım Bal Satarım**

Oyuncular halka halinde yere otururlar bir kişi ebe olur, ebe oyunun şarkısını söyleyerek halkanın etrafında dolanmaya başlar. Elindeki mendili oturan oyunculardan birinin arkasına koyar, o kişi ebe bütün halkanın etrafını dolanıp tekrar kendine gelene kadar mendili fark ederse ebeyi kovalar. Ebe boş bir yere oturamaz ve mendili oyuncuya yakalanırsa mendili oyuncu döver, eğer ebe gelene kadar o oyuncu arkasındaki mendili fark edemezse ebe gelir ve oyuncuyu döver, dövme işlemleri mendil ile yapılıyor şarkı “biri arkaya mendil koymak istiyor, istiyor, istiyor, birinin canı dayak istiyor, istiyor, istiyor. İkinci şarkı ise “Yağ satarım bal satarım, ustam ölmüş ben satarım, yağda kaşık suda zambak, arkanı dönsen sarı zambak. (oyuncular birbirlerini kovalamaya başladıklarından tavşan kaç, tazı kovala şeklindeki tekerleme söylenir) (K7, K8, K9, K12, K14, K18).

c) Değerlendirme

Kulu yöresinde çocuklara özgü oyunların oynandığını görmekteyiz. Çocukların kendi aralarında eğlenmeye çalıştıkları ve aynı zamanda oynadıkları oyunlarla sosyal hayatın içerisine girdikleri görülmektedir. Çocuk oyunlarının türlerinin zaman göre şekillendiğini söylemek gerekir. Çağın koşullarına göre oyunların oynandığını ve yeni oyunların ortaya çıktığını görmekteyiz.

SONUÇ

Kültür insan hayatını şekillendiren ve yaşam tarzını kuşaktan kuşağa aktaran en önemli olguların başında gelir. Kültürün temel taşı meydana getiren halk kültürüdür. Halk kültürünün korunması ve gelecek nesillere aktarılması çok önemlidir.

Bu derleme çalışmamızda Konya İli Kulu İlçesi hakkında öncelikle genel bilgiler vermeye çalıştık.

Bulunduğumuz yörenin tarihsel yapısı, coğrafik şartları, nüfus sayısı, halkın ekonomik ve sosyal durumu, ulaşım imkânları hakkında bilgi verdik.

Derleme çalışmamızın birinci bölümünü, Kulu halk kültürü oluşturmaktadır. İnsan hayatının önemli safhalarından olan geçiş dönemlerini (Doğum, Evlenme, Ölüm) incelemeye ve değerlendirmeye çalıştık. Geçiş dönemlerinden sonra bayram, tören ve kutlamalar, halk inanışları, halk mutfak ve halk hekimliğini halk kültürü içerisinde inceledik.

Daha önce yapılan derleme çalışmalarında olduğu gibi geçiş dönemlerini ele alırken öncelikle bu dönemlerin Orta Asya Türk kültüründeki yerini, özelliklerini ve önemini aktarmaya çalıştık. Orta Asya Türk kültürünün yansıması olarak Anadolu halk kültüründeki yerine değinip bu geçiş dönemlerinin Kulu halk kültüründeki varlığını ele almaya çalıştık. Kültürel unsurların birbirinden kopuk olmadığını görmekteyiz. Bundan dolayı geçiş dönemlerinde olduğu gibi, diğer törenlerde, inanışlarda, halk hekimliğinde ve sözlü kültür geleneği içerisinde yer alan halk edebiyatı ürünlerini de Türk kültürünü ve Anadolu halk kültürünü göz önünde tutarak Kulu İlçesi halk kültürünü incelemeye çaba gösterdik.

Bütün toplumlarda olduğu gibi kırsal yaşam tarzının hâkim olduğu yörede doğum kavramı Kulu yöresinde de çok önemlidir. Geçiş dönemleri içerisinde doğum öncesi ve sonrası halk arasında ayrı bir öneme sahiptir. Ailenin çocuklarla daha sağlam olduğunun ve kalıcı duruma geldiğini söylemek yanlış olmaz. Evlilik hayatında çocukların olmaması o evliliğin eksik olduğuna dair bir yanlış algı oluşturmaktadır. Doğan çocuklar aile kurumuna güç katmaktadır. Anne olmak kadının da toplum içerisindeki konumunu ve saygınlığını da artırmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu toplumda her erkek çocuk gücü de temsil etmektedir.

Kısırlık toplum içerisinde bir kusur olarak görülür ve çok konuşulması eskiden ayıp sayılan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun tedavisi adına büyüsel ve dinsel öğeler kullanılır ve genellikle halk hekimliğine başvurulur. Kültürel hayatın değişmesi ve insanların kitle iletişim araçları vasıtasıyla bilinçlenmesi bu algıya farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu anlayış günümüze doğru değişerek daha çok hastaneye ve doktora giderek tedavi olma şeklinde gerçekleşmektedir. Önceleri halk arasında kadının kısır olduğu kabul edilir ve erkeğin başka bir kadınla evlenmesi hak olarak görülürdü; ancak günümüze doğru doktora başvurmayla beraber bu yanlış düşünce değişmiş ve sorunun erkekten de kaynaklanabileceği kabul edilmeye başlanmıştır.

Fazla çocuk sahibi olmak istemeyenler gebelikten korunmak için ağır işlerde çalışır, halk hekimlerine başvurur, günümüzde ise daha çok doktora başvurarak koruyucu önlemler almaya çalışır.

Sağlıklı bir biçimde bebeğin dünyaya gelmesi için dua edilir, hocaya gidilir, muska yapılır, adak adanır, doktora gidilir. Bebeğin sağlığı için büyüsel ve dinsel öğeler kullanılmakla beraber artık doktora ya da hastaneye gitme önem kazanmıştır.

Aşermesi hamile olan her kadının başına gelebilecek bir durum kabul edilmektedir. Bu zaman dilimleri içerisinde kadının ihtiyaçları karşılanmaya çalışılır. Kadının ihtiyaçları karşılanmadığı zaman çocuğa zara gelebileceği düşüncesi halka arasında yaygındır.

Çocuğun cinsiyeti çok merak edilen bir durumdur. Halk arasında aşermesi ve kadının bedensel özelliklerine göre cinsiyet tahmini yapılmaktadır. Toplumda tarımsal faaliyetlere bağlı olarak erkek çocuğa daha fazla önem verildiğinden dolayı doğacak çocuğun erkek olması istenir; ancak günümüzde hastanede çocuğun cinsiyet özellikleri belli bir zamandan sonra rahat bir şekilde öğrenilmektedir.

Bebeğin sağlıklı doğması için gebelik sırasında kaçınımlar ve uygulamalar bulunmaktadır: Annenin kendi sağlığına dikkat etmesi çirkin ve olumsuz şeyle bakmaması, yediği ve içtiği gıdaları özellikle seçmesi örnek olarak verilebilir. Bu kaçınımlar daha çok bebeği olumsuz durumlardan koruma adına yapılmaktadır. Yurt dışına işçi olarak gidebilmek için son dönemlerde akraba evliliği yaygınlaşmıştır; ancak halk yine de doğacak çocukların sakat olabileceği endişesinden dolayı akraba evliliğine çok sıcak bakmamaktadır.

Doğumdan önce yapılan bütün uygulamalar bebeğin sağlıklı bir şekilde dünyaya gelmesi doğumun kolay olması, anne ve bebeğin zarar görmemesi için yapılır. Eskiden doğumlar evde ebenin yardımıyla yapılırdı; ancak günümüzde doğumlar hastanede gerçekleşmektedir.

Doğum esnasında herkes içeriye alınmamaya çalışılır, özellikle çocuğu ölen kadınlar odaya giremez ve erkekler dışarıda bekletilir. Çocuğu ölen kadınların doğumun yapıldığı yere alınmaması doğacak çocuğa zarar çocuğun sağlıklı doğması neticesinde çevreye ve yakınlara tatlı türü yiyecekler ikram edilir.

Göbek Kesme, tuzlama ve yıkama gibi işlemler çocuğun daha sağlıklı olması için yapılan uygulamalardır. Çocuğun göbeği özenle saklanır ve sonraki süreçte bir yere konulur. Göbeğin konulduğu ve gömüldüğü yerin, çocuğun gelecek hayatını etkilediğine inanılmaktadır.

Loğusa kadına iyi bakılmaya çalışılır. Loğusaya yakın çevrenin gelip ziyaret etmesi ve moral vermesi önemlidir. Loğusanın iyi beslenmesi çocuğun gelişimini etkilemektedir. Çocuğun sağlıklı olması ve büyümesi anne sütünün fazla olmasına bağlıdır. Annenin sütünün fazla olması da beslenmesine göre değişim göstermektedir.

Albasması düşüncesi halk arasında geçerliliğini korumaktadır. Kötü ruhların ve güçlerin anneye zarar vermemesi için bazı koruyucu uygulamalar yapılmaktadır: Anne ve bebeğin yalnız bırakılmaması, odada muska ya da Kuran-ı Kerim bulundurulması, yastığın altına bıçak veya makas gibi gereçlerin konulması bu duruma örnek olarak verilebilir.

Kırk basması inancı da toplumda geçerliliğini devam etmektedir. Anne ve çocuğun hastalanmaması ve korunması için her ikisinin yalnız bırakılmaması, loğusa kadınları birbirini ziyaret etmemesi, bebeğin kırkı çıkmadan dışarı çıkmaması, kırkı olan kadınların karşılaşmaları sonucunda kırklarının birbirine karışmaması için iğne alıp vermeleri, çocuğa muska takmaları gibi bazı uygulamalar yapılır.

Çocuk ve anne için kırkının çıkması çok önemlidir. Anne ve çocuğa kırkı çıktıktan sonra Kırk basmasının zarar veremeyeceği düşüncesi hâkimdir. Annenin tam olarak temizlendiğine ve kötü ruhların etkisinden kurtulduğuna inanıldığı için kırklama inancı yörede etkinliğini sürdürmektedir. Kırklamada, anne ile çocuğun maddi ve manevi temizlendiğine inanılmaktadır.

Çocuğun adının kim tarafından konulduğu halk arasında önemlidir. Aile büyüğünün çocuğa ad vermesi uygun görülmektedir. Çocuğun cinsiyet özelliklerine, ailenin ilk çocuğu olup olmadığına, kendinden önce doğan çocukları hep kız veya erkek olmalarına göre adlar verilmektedir.

Çocuk, ilk gezmeye kırkı çıktıktan sonra götürülür. Kırkı çıkmadan çocuğun dışarı çıkartılması çok uygun görülmez.

Aydaş olan çocuğa bazı uygulamalar yapılarak çocuğun kendisini toparlaması amaçlanır. Günümüze doğru hasta olan çocuk halk hekimliği uygulamalarından çok doktora götürülmektedir.

Yürüyemeyen ve konuşamayan çocuklara dinsel, büyüsel, halk hekimliği yöntemleri ve hastanede tedaviler uygulanmaktadır. Yürüyemeyen çocuğun ilk önce kösteği kırılır ve bu şekilde yürütölmeye çalışılır. Nazar düşüncesi yörede inanılır, çocuğa nazar değdiği düşünöldüğü için hocaya götürölür, muska yazılır, yatır ve ocağa götürölür. Konuşamayan çocuğa, bazı yaşlı kadınlar tarafından dilaltının kesilmesi, çocuğun dile gelmesi için büyüklere dua edilmesi gibi uygulamalar görölmektedir.

Devamlı ağlayan çocuklar genellikle hocaya götürölür ve muska yaptırılır. Günümüzde ise devamlı bir şekilde ağlayan çocuklar doktora veya hastaneye götürölünmektedir.

Çocuğun ilk dişini çıkarması büyümeye başladığını gösterir. Çocuğun ilk diş çıktığında aile arasında “Hedik” yapılarak kutlanır ve komşulara dağıtılır. Kızların saçları genellikle çok kesilmez, erkeklerin saçı uzadığında kesilir ve bazı aileler çocuklarına çok değer verdikleri için saçlarını saklamaktadır.

Kız çocuklarının kulak delme işlemi genellikle kadınlar tarafından yapılır, günümüzde halkın bilinçlenmesiyle beraber eczanelere gidilerek yapılmaktadır.

Geçiş dönemleri içinde doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasına yöre halkı tarafından çok büyük önem verilmektedir. Doğan çocuklar aileye mutluluk vermekle beraber tarımsal faaliyetlerin yoğun olmasından dolayı özellikle erkek çocuklar güçlü olmanın da sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğum kavramıyla ilgili inanışlar dinsel, büyüsel ve günümüze doğru tıp ilmine bağılı uygulamalar şeklinde görölmektedir.

Sünnet ekonomik hayatın özelliklerine bağılı olarak daha çok hasat mevsiminden sonra yapılmaktadır. Günümüze yaklaştıkça hasat mevsimi dışında da sünnet yapılmaya

başlanmıştır. Sünnet gelenekleri dini özelliklere bağlı olduğu kadar geleneksel hayatın değerlerine göre değişmektedir. Sünnetler eskiden “Sünnetçi” adı verilen şahıslar tarafından çocuğun evine gelinerek yapılırken şimdi ilçede hastanede yapılmaktadır. Sünnet töreni öncesi ailenin yakınlarından bir kirve seçilir. Kirve ailenin sünnet masraflarına destek olur. Kan akrabalığı olmamasına rağmen kirve akrabalarından ve yakın çevreden daha çok aileye faydası dokunmaktadır. Aileler arasındaki bağın gelişmesi ve güçlenmesi, sosyal ilişkilerin kalıcı olması ve dayanışmanın artması adına kirvelik kavramı halk arasında önemlidir.

Askerlik yörede kutsal kabul edilir ve askere gitmeyenlere iyi bir gözle bakılmaz. Askere gitmeyenlere eskiden kız verilmesi hoş karşılanmazdı. Askere gitmeden önce mevlit yapılır, dualar okunur, askerin ihtiyaçları karşılanır. Askere giden gençlerin aileleri diğer askerlere sırasıyla yemek verir. Gençlere misafir gözüyle bakılır. Yörede gençler askere törenlerle ve şenlik havası içinde uğurlanır. Askere gönderme törenlerinde en dikkat çeken uygulama, bir ailenin evinden alınan ekmeğin bir bölümünün asker tarafından yenilmesi, geriye kalan ekmeğin saklanması ve asker dönüşü o ekmeği yemesi olarak karşımıza çıkar. Askerin rızkının bitmemesi adına yöre halkı o aileden ekmek alma şeklinde yapılan bir uygulamadır.

Evlilik kız ve erkeğin hayatını değiştiren ve onları sosyal hayatın içerisine yerleştiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumu oluşturan aile kavramının oluşması adına evliliğe halk arasında çok önem verilmektedir.

Kulu yöresinde farklı evlendirme biçimleri görülmektedir. Görücü usulü evlilik, beşik kertmesi, özellikle akraba evliliği, az da olsa berdel evlilik ve baldızla evlilik biçimleri gerçekleşmektedir. Görücü usulü evlilik günümüz doğru ağırlığını kaybetmektedir. Toprakların bölünmemesi, ailenin içine yabancıların girmemesi, gelinin tanıdık olması akraba evliliğini yaygınlaştırmaktadır. Günümüzde tarımsal faaliyetlerin azalmasına ve toprakların miras yoluyla parçalanmasına bağlı olarak yurt dışına göç meydana gelmiştir. Yurt dışına gidenler memleketiyle bağı koparmamak ve en önemlisi çocuğunu memleketindeki birisiyle evlendirip onu yurt dışına götürerek hayatını kurtaracağını düşünmesinden dolayı akraba evliliği çok yaygındır.

Evlik yaşı genel olarak erkekler için 18- 20 arası kızlar için 17-19 yaşları arasında değişmektedir. Günümüzde okuma yazma oranının yükselmesi ve insanların bilinçlenmesiyle birlikte bu yaş sınırı daha çok yükselmektedir.

Evlenilecek aday seçilirken toplum içerisinde belli bir saygınlığı olan, meslek sahibi olan ve kötü alışkanlıklara sahip olmayan damat adayları tercih edilmektedir, gelin adayları namuslu, dürüst ve saygılı ve örnek olanlardan seçilir.

Kismet açmak için dinsel ve büyüsel uygulamalar yapılır ve bu inanışlar halk arasında yaygın olduğunu görmekteyiz. Kismet açmak için hocaya gitme ve muska yaptırma, nazar değdiğine inanma, kurşun döktürme gibi farklı uygulamalar yapılır.

Çevrenin tavsiyesiyle gelin adayı belirlenir ve aile büyükleriyle beraber gidilerek kız istenilir. Kız istemeye öncelikle kimseye duyurulmadan gidilir ve neticesi belli oluncaya kadar söylenilmez. Eskiden kızın fikri pek sorulmaz, kızın babasının sözü önemliydi. Ancak günümüzde damat ve gelin adayı daha önceden tanışıp anlaştıktan sonra kız istemeye gidilir ya da kızın fikrine başvurulur ve ona göre karar verilir.

Nişan, her iki tarafın anlaştığının ve dışarıya haber verme olarak da kabul edilmektedir. Nişan, evliliğe geçişin en önemli aşamalarından birisi olarak görülür. Nişanlılık sürecinde kız ve erkek birbirilerini daha iyi tanıma imkânı bulur ve kendilerini evliliğe hazırlar. Nişanlılıkta erkek kız tarafını çoğu zaman ziyarete gider, genellikle akşamları çevredeki insanların görmesini istemediği için kız evine gider. Aynı zamanda hediyeleşme her iki aile arasında akrabalık ilişkilerin güçlendirir.

Kulu'da yakın çevreden başlayarak komşular ve diğer akrabalar düğüne davet edilmektedir. Yörede okuntu geleneği devam etmektedir. Düğün sahipleri de düğüne gelenlere ve komşulara okuntu adı altında hediyeler vermektedir.

Düğün birlik ve beraberliği sağlayan toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel yapı içerisinde düğün, şenlik havasında geçer ve akrabalık bağlarını güçlendirir.

Her aile ekonomik yapısına göre düğün hazırlığını yapar. Düğün hazırlıkları genellikle düğünde bir ay önce başlar. Tarımsal faaliyetlerin ağırlığını hissettirdiği dönemlerde düğünler genellikle hasat mevsiminden sonra güze yakın bir zaman diminde yapılmaktaydı. Bu durum günümüzde kısmen etkili olmasına rağmen artık yaz aylarında ve özellikle gurbetçilerin geldiği zamanlarda yapılmaktadır. Eskiden kapalı bir toplum

özelliği gösteren yöre yurt dışına işçilerin gitmesiyle sosyal hayatın içerisine daha fazla girmiştir. Düğünler genellikle evin önünde davullu zurnalı yapılırken çok az da olsa düğün salonlarında yapılan düğünler de vardır.

Bayrak bir aile büyüğü tarafından ve dua edilerek asılır. Kirvelik kavramı gibi sağdıçlık kavramı gibi toplum içerisinde önemli bir yere sahiptir. Düğünün başından sonuna kadar hem kızın hem de erkeğin sağdıçı düğünde gelin ve damada yardım etmeye çalışır.

Kızlar genellikle çeyizlerini kendileri hazırlamaktadır. Bir kızın çeyizin fazla olması hem kızın ailesi hem de kız için gurur kaynağıdır. Gelin almaya gidildiğinde çeyiz de alınarak damadın evine getirilir.

Kına kız evinde kadınlar arasında yapılır. Kızın eline kına yakıldıkta sonra erkeğin eline kına yakılır. Kına günü erkek evinde yemek verilir ve dua ettirilir.

Gelin alma gelin için çok zor bir an olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelinin erkek kardeşleri kırmızı kurdeleyi bağlar ve gelin hazırlanır. Bu gelenek her zaman varlığını korumaktadır. Kız evinin önünde halay çekilir ve daha gelin arabaya bindirilir.

Gelin indirme sırasında dinsel ve büyüsel uygulamalar görülür. Gelin indirilmeden mezarın etrafında dolaştırılması, gelin arabadan indirilirken saçları saçılması, bardak kırılması, çeyiz indirilirken yastığın damada götürülüp bahşiş alınması, dua edilmesi yapılan uygulamalardan bazılarıdır.

Kulu yöresinde büyüden korkulduğu için nikâhın saati, yeri çok söylenilmez ve aile arasında olur. Resmi nikâh düğünden sonraki zamanlarda yapılmaktadır.

Düğün sonrasında duvak geleneği bulunur. Gelinin bekâretini ispatlaması gelinin saygınlığını arttırır. Gerdekten sonraki sabah gelinin sandığı açılır kuruyemişler çıkartılır ve dağıtılır.

Geçiş dönemlerinin üçüncüsü olan ölüm kavramı yöre halkı için çok önemlidir. Ölüm, insan hayatında büyük izler bırakmaktadır. Ölüm öncesi, sonrası ve sonrasında farklı inanışlar ve uygulamalar görülmektedir.

Ölümün insan hayatını şekillendirdiği için ölüm gerçekleşmeden insanlar her dönemde bu olgunun ne zaman olacağını ve meydana geleceğini öğrenmek istemişlerdir.

Doğa olayları, hayvanların yaptığı davranışlar, rüyalar ve insan davranışlarının ölüm olayına etkisi olduğuna inanılmaktadır. Bu inanışlar etkinliğini kısmen devam ettirse

de artık insanlar hastanenin veya doktorun düşüncelerine göre hareket etmektedir. Hiçbir belirti olmadan ecel geldiğinde ölümün olacağına inananlar da çoktur.

Ölen kişinin arkasından ağlanılır ve sala verilerek halka duyurulur. Ölüm olayı aile çevresine, akrabalara ve yakın çevre üzerinde büyük etki bırakır. Ölen kişi eğer gündüz öldüyse hemen gömülür. Halk arasında ölünün bekletilmesi uygun görülmez. Akşam öldüyse sabaha kadar ya da yakınlarından uzakta olanlar varsa hastane morguna kaldırılarak bekletilir.

Yıkama ve kefenleme işlemleri dini kurallara göre yapılır. Ölen kişi erkekse cami imamı ya da bu iş bilen büyükler tarafından yapılır, ölen kişi kadınsa yörenin kadınları tarafından yıkama ve kefenleme yapılır. Kefen giydirildikten sonra son bir kez olarak ölünün yüzüne bakılır.

Cenazenin taşınmasına bütün yöre halkı katılmaya çalışır. Cenazeyi taşımanın sevabına inanıldığı için herkes cenazeyi taşır ve cenaze taşınırken salâvat getirilir. Tabutun üstüne bayrak ya da battaniye atılarak cenaze mezarlığa doğru götürülür. Cenaze namazı dini kurallara göre kılınır, kadınlar mezarlığa girmez.

Halk arasında yardımlaşmanın ve dayanışmanın devam ettiğini gösteren en önemli özelliklerden birisi ölen kişinin arkasından bir hafta boyunca yakın çevrenin ve komşuların yemek yapması, gelen misafirlere ikramda bulunması ve onları ağırlamasıdır. Bir hafta boyunca ölü evinde yemek pişmez. Ölümün yedinci gününde ve kırkıncı gününde ölünün hayrına yemek yapılır ve mevlit okutulur. Kırkıncı günde yapılan yemeğe “ağız yemeği” adı verilmektedir.

Ölünün eşyaları genellikle hayır olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. Evde tutulması hoş karşılanmaz. Ancak bazı aileler ölen kişinin hatırasını yaşatmak için eşyalarının bir bölümünü saklar.

Ölen kişinin hayatta yerine getirmediği işleri devir ıskat sayesinde yerine getirilmeye çalışılır. Bu şekilde ölen kişiye faydasının dokunacağına ve günahlarının affedileceğine inanılmaktadır.

Halk arasında ölen kişiye verilen değer bazı yörelerde yas süresinin uzunluğuyla da ölçülür. Ölen kişinin yaş durumuna göre de şekillenen yasın zamanı eskiden çok uzun sürmektedir. Televizyonun açılmaması, evin içinde sesli bir şekilde gülmeme, elbiselerin

ters giyilmesi, yıllarca düğünlerde çalgının olmaması gibi uygulamalar görülür; ancak günümüzde bu kadar katı bir şekilde yas tutulmaz.

Mezarlara ve mezar ziyaretlerine her zaman önem verilmektedir. Mezarların çevresi ve mezarlıklar temiz tutulur. Mezar ziyaretlerine ölüye vefa göstermek olarak bakılır. Mezar ziyaretlerine her gün gidilebilir ve mezarın başında Kuran-ı Kerim okunur. Özellikle Arife günleri kesin gidilmesi gerektiğine inanılmaktadır.

Dini bayramlar halka arasında kaynaşmanın, dayanışmanın, akrabalar arasındaki iletişimin güçlendiği zamanlar olarak düşünülmektedir. Bayramlarda en çok dikkat çeken gelenek ölen kişilerin ailelerini ziyaret etmek ve acılarına ortak olmaktır.

Kulu ilçesinde kandil günlerine önem verilir ve insanlar bu günlerde biraz daha dikkatli yaşamaya çalışır. Kandil gecelerinde olduğu gibi kutsal aylar ve günler halk için önemli günlerdir. Yöre halkı bu aylarda ve günlerde özellikle hayır yapmaya çalışır. Bu zaman dilimlerinde kimsenin kalbini kırmamaya ve hakkını yememeye dikkat edilmektedir.

Kırsal hayatın ağırlığını hissettirdiği zamanlarda yörede mevsimlik törenler içerisinde yer alan koç katımı büyük bir şenlik şeklinde kutlanılmaktaydı; ancak günümüzde geçim kaynaklarının değişmesi, yurt dışı göç ve hayvancılığın azalmasıyla beraber bu gelenek kaybolmuştur. Yağmur yağdırma törenleri eski Türk inançlarının etkisini taşımakla beraber İslamiyet'in özelliklerini de taşımaktadır. İlkel yaşam tarzının etkilerinin günümüze kadar geldiğini görmekteyiz, aynı zamanda yağmurun Allah'tan beklenmesi de İslam dinini özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Halk inanışlarının, halkın kültürel yapısıyla doğrudan bir ilişkisi bulunduğunu söylemek gerekir. Halk kültürü içerisinde halkın duygu ve düşünce dünyasını, inanç yapısını, yaşam biçimini etkileyen en önemli etkenlerin başında halk inanışları gelmektedir.

Yatırlar ve ziyaret yerleri büyüklere olan saygının ve onlardan medet beklemenin ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Belli bir sıkıntısı olan, derdine derman bulmaya çalışan insanların uğrak yeri yatırlar ve ziyaret yerleridir. Yörede İslamiyet öncesi atalar kültü ile İslam inancının birleştiğini görmekteyiz, Şeyh Şibli hazretlerine ait olduğu söylenen yatırın aynı zamanda bir Hristiyan mezarlığı olduğu da ifade edilmektedir.

Tıp yöntemlerinin ilerlemediği, halkın ekonomik gücünün olmadığı ve ulaşımın zayıf olduğu zamanlarda hastalıklarına çözüm bulamayan insanların sığındıkları kapı olarak ocaklar karşımıza çıkmaktadır. Yaygınlığı ve etkinliği azalmakla beraber ocaklar halk arasında kabul görmeye devam etmektedir.

Yöre insanı nazar düşüncesine inanmaktadır. Halk arasında nazar kavramı ve nazar inancı her dönemde etkinliğini devam ettirmektedir. Dini ve büyüsel özelliği bulunan bir nazar inancı kabul görmektedir. Nazardan korunma adına muska takma, kurşun dökme, nazar boncuğu takma gibi dinsel ve büyüsel tedbirler alınır.

Yörede büyü kavramına inanan, büyü yaptıran ve büyüden korkan birçok insan bulunur. Büyü yaptıran insanlar pek hoş karşılanmaz; ama yine de büyü yaygın bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Büyü yaptıranlar daha çok başka yörelere giderek gizli bir şekilde niyetlerini yerine getirmektedir.

Karasal bir iklim süren ve temel ekonomik faaliyetleri tarım ve hayvancılık üzerinde kuran yöre halkı için uğur ve bereket kavramlar çok büyük öneme sahiptir. Uğur, uğursuzluk ve bereket inançları varlığını devam ettirmektedir.

Hayvanlar, günler ve özellikle rüyalar ile ilgili birçok inanış bulunur, kırsal bir hayatta hayvanlarla ilgili inanışların, birikim ve tecrübelerinden hareketle doğa olaylarını ve günlerin özelliklerini çözmeye çalışan insan sayısı çoktur. Belli bir hayat tecrübesine sahip kişilerin düşüncelerinden yaralanılarak yorumlanan rüyaların insanların günlük hayatına ve davranışlarına çok büyük tesiri olduğuna inanılmaktadır. Özellikle rüyalar insan hayatında çok etkilidir, rüyaların yorumlanması herkes tarafından yapılmaz.

Kulu yöresinde halk mutfağı geleneklerini bir bütün içerisinde ele almak gerekir. Yiyecek ve içeceklerin yapılışı, saklanması, kış için yapılan hazırlıklar, kullanılan araç ve gereçler yörenin halk mutfağı geleneklerini bize yansıtmaktadır. Halk mutfağı aynı zamanda halk kültürünün de yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Yörede yapılan yemekler tahıl ürünleri ve hayvancılığa bağlı olarak et yemekleri olarak karşımıza çıkar.

Yiyecek ve içecekler genellikle serin ve rutubet olmayan yerlerde saklanır. Yaz mevsiminde sebzeler kurutulur kışa saklanır ya da konserve yapılır. Halkın geçim kaynaklarına bağlı olarak mutfak için kullanılan araç ve gereçler yörenin ekonomik yapısına göre şekillenir. Kırsal yaşam tarzının etkinliğini hissettiği dönemlerde halk

mutfağı daha çok tarımsal ve hayvansal ürünler dayanmaktadır. Günümüze doğru halk mutfağında kullanılan ürünler değişmiş ve çeşitliliği artmıştır.

Kırsal hayatın etkili olduğu Kulu yöresinde sağaltım yöntemleri ve halk hekimliği her zaman yoğun bir şekilde halk arasında yaygınlığını devam ettirmiştir. Halk hekimliğinde genellikle belli bir birikime ve tecrübeye dayanmaktadır halkın geleneksel tedavi yöntemleriyle iyileşmeye çalışmaktadır. Hastanede tedavi olma olanaklarının kısıtlı olduğu zaman dilimlerinde halk geleneksel tedavi yöntemlerine başvurmuştur. Ancak bu tedavi yöntemlerinin bazıları fayda sağlarken bazıları da halka zarar vermiştir. Ulaşım ve ekonomik imkânların gelişmesi, kitle iletişim araçları yaygınlaşması ve okuma yazma oranını artması sonucunda sağaltım yöntemleri ve halk hekimliği yaygınlığını ve etkinliğini kaybetmektedir. Halk hekimliği günümüzde az da olsa varlığının devam ettirmektedir.

Kulu yöresinde 23 tane türkü derledik. Bu türkülerli lirik türküler, tören türkülerli (kına türkülerli), doğa ve hayvanlarla türkülerli, ölüm türkülerli olmak üzere dört başlık altında sınıflandırdık. Derlenen türkülerde nazım birimi olarak dörtlük kullanılmıştır. Hece ölçüsü olarak genellikle yedili hece ölçüsünün kullanıldığını görmekteyiz.

Yörede derlenen lirik türkülerde sevgiliye karşı duyulan sevgi, özlem ve ondan ayrı kalmanın verdiği acı üzerinde durulmuştur. Tören türkülerinde genellikle düğünlerde söylenen türküler karşımıza çıkmaktadır. Halkın duygu ve düşünce dünyasının türkülere yansıdığını görmekteyiz.

Kulu yöresinden derlediğimiz manileri içeriğine Sevdâ Manileri, Hasret Manileri, İçinde Yer ve Kişi İsmi Geçen Maniler, Alkış (Dua) Manileri, Kargış (Beddua) Manileri olmak üzere beş grup beş başlık altında toplamaya çalıştık. Sevdâ manilerinde sevgiliyi övme, sevgiliye verilen önem, ona kavuşma dileği, sevgiliyi şikâyet, sevgiliden ayıranları şikâyet, sevgiliye iyi dileklerde bulunma duygularını aktardığını görmekteyiz. Hasret manilerinde özellikle sevgiliye duyulan sevgi ve sevgiliden ayrı olmanın verdiği üzüntü anlatılmaktadır.

Alkış manilerinde sevgiliye kavuşma isteği ve dilekleri yer almaktadır. Kargış manilerinde sevgiliden uzak kalmasına neden olan kişilere karşı düşünceler yer almıştır.

Yörede derlenen manilerin hepsi dörtlük nazım birimiyle söylenmiştir. Genellikle ölçü olarak yedili hece ölçüsü kullanılmıştır. Ayrıca ölçüde kararlık göstermeyen maniler de bulunmaktadır. Manilerin büyük bir kısmında (aaxa) kafiye şeması kullanılmıştır.

Kulu yöresinden 14 tane ninni derlenmiştir. Bu ninnileri, ninni olarak söylenen tekerlemeleri, kız-oğlan, anne-baba ve akrabayla ilgili ninnileri, uyuma ve büyüme ile ilgili ninnileri olmak üzere üç başlık altında topladık. Kulu yöresinde derlenen ninnileri nazım birimi açısından ele aldığımızda nazım birimlerinde bir karalık olmadığını söyleyebiliriz. Ayrıca yörede derlenen ninniler ölçü bakımından değerlendirildiğinde bir kararlılığa sahip olmadığı görülmektedir.

Yörede derlenen ninniler içerik olarak baktığımızda ezgisiyle çocuğu rahat bir şekilde uyutmaya çalışan ninniler, çevresindeki yakınların ve kişilerin isimlerini ifade eden ve bebeğin dikkatini çekmeye çalışan ninniler, bebeğin uyuması ve büyümesi dileğinde bulunarak bebeği uyutmaya çalışan ninniler bulunduğunu görmekteyiz. Anneler tarafından söylenen ninniler, annenin de duygu ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Anne dileklerini ifade ettiği kadar sıkıntılarını, üzüntülerini ve özlemlerini de duyurmaya çalışmaktadır.

Yöreden derlenen ağıtlar büyük çoğunlukla kişiler için yakılan ağıtlardan oluşmaktadır. Bu ağıtlarda ise ölümün verdiği ayrılığın insan üzerinde bıraktığı etkiler anlatılmaktadır. Ağıtların genellikle kişilerin yakınları tarafından yakıldığını görmekteyiz. Ağıtlarda özellikle ölen kişinin hayattayken yaşadığı olaylar ve durumlar ve ölümünden duyulan üzüntü ifade edilmektedir.

Yörede ağıt söyleme geleneğinin devam ettiğini görmekteyiz. Kişinin ölümünde insanlar acılarını yüzlerini tırmalayarak, saçlarını yolarak ifade etmektedir. Ağıtlar yörede genellikle kadınlar tarafından yakılmaktadır, aynı zamanda çok az da olsa erkekler tarafından yakılan ağıtlar da bulunmaktadır.

Ağıtların hepsinde nazım birimi olarak dörtlük kullanılmıştır. Ağıtların bir tanesi sekizli hece ölçüsüyle iki ağıt da on birli hece ölçüsüyle söylenmiştir. Ağıtlardan bir tanesi de ölçüde kararlık göstermemektedir.

Ağıtların kafiye şemasında bir tutarlılık görülmemektedir. Kafiye şeması koşma tipi (aaxa) olan ağıt vardır. Bunun yanında diğer ağıtlarda kafiye şemalarında bir düzen bulunmamaktadır.

Kulu yöresinde derlenen tekerlemeleri içeriklerine göre oyun tekerlemeleri ve bağımsız söz cambazlığı değerinde tekerlemeler olmak üzere iki başlık altında sınıflandırdık. Çocukların ve oynadıkları oyunlarda ve eğlenme amacıyla söyledikleri tekerlemeler bulunmaktadır. Ebeyi belirlemek için söylenen, zaman geçirmek ve eğlenmek amacıyla söylenen, karşılıklı konuşma şeklinde olan dil özelliklerini sınavan ve geliştiren tekerlemeler vardır.

Kulu yöresinde toplam 44 tane bilmece derledik. Bilmecelerin bir bölümü manzum bir bölümü de mensur olarak karşımıza çıkmaktadır. Manzum bilmeceler mısra sayılarına farklılık göstermektedir. Mısra sayısı bakımından iki mısradan oluşan bilmeceler, dört mısradan oluşan bilmeceler ve üç mısradan oluşan bir tane bilmece vardır. Bilmecelerin büyük bir bölümünde hece ölçüsünde düzen bulunmamaktadır. Özellikle sekizli ve yedili hece ölçüsüyle söylenen bilmeceler görülmektedir.

Yörede derlenen cevabı tek olan insan organlarıyla, bitki adlarıyla, hayvan adlarıyla, doğadaki olay ve kavramlarla, nesne adlarıyla, yiyeceklerle, soyut kavramlarla ilgili olan bilmeceler bulunmaktadır. Yörede herkes tarafından söylenmekle beraber özellikle çocuklar arasında yaygın bir şekilde bilmece söylenmektedir.

Kulu yöresinde 51 tane atasözünü derledik. Yörede derlenen atasözlerin büyük bir kısmı asıl atasözleri grubu içerisinde yer alır. Toplumsal hayat içerisinde halkın duygu, düşünce ve hayata bakış açısını atasözleri ifade etmektedir. Atasözleri halkın tecrübelerinin ve düşünce dünyasının dışa yansımaları olarak kabul edilebilir.

Yörede derlenen atasözlerin büyük bir kısmı tek yargı bildirmektedir. Atasözleri içinde birden fazla yargı bildirenler de bulunmaktadır. Atasözlerin büyük bir kısmı geniş zaman kipiyle çekimlenmiştir bazı atasözleri emir kipiyle, atasözlerinden iki tanesi geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiştir.

Yörede derlenen deyimlerin büyük bir kısmı günümüz standart dilinde ve yörede kullanılmaktadır, ayrıca yöreye ait deyimler de bulunmaktadır.

Kulu yöresinde derlenen alkışlarda insanının mutlu bir hayat sürmesi, musibetlerden uzak kalması, her zaman güzelliklerle karşılaşması şeklinde dilekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kargışların büyük bir kısmı kişinin dünya hayatında zarar görmesi, sıkıntılarla karşılaşması, bedenin fiziksel anlamda olumsuz etkilenmesi, elindekileri kaybetmesi,

hastalıklar görmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Derlediğimiz alkış ve kargışların büyük bir kısmının Anadolu’da yaygın bir şekilde kullanıldığını görmekteyiz.

Kulu yöresinde derlenen masallarda başlangıç formeli bulunmaktadır.

Masallarda olağanüstü özelliklere sahip dev cadı, kesik başlı birisi gibi varlıkların olduğunu görmekteyiz. Masalların birinde kendisine iyilik yapılan üç kardeşten ikisinin bu iyiliklerin karşılığını vermemesi ve cezalandırılmaları anlatılır. Masalın tanımı ve özelliklerine baktığımızda Kulu ilçesinin bazı köylerinde anlatılan masallardan derlediğimiz birkaç masalda bu motifler görülmektedir (Kılık değiştirme, alışılmış ölçütlerin dışında olma, hayvanın konuşması, olağanüstü varlıklar, taşlaşma vb. motifler).

Yöreye ait olan bir tane fıkra tespit edildi. Farklı konularda söylenen fıkralar bulunmaktadır; ancak bu fıkraların genellikle yöreye ait olmayan Nasrettin Hoca fıkraları olduğunu görmekteyiz.

Kulu yöresine ait yedi tane efsane derlenmiştir. Bu efsaneler taş olma motifi ile ilgili olan, türbelerle ilgili söylenen, tarihi kişileri konu alan, yer adlarının nasıl verildiğini konu alan ve kimsenin başkasının kısmetini ya da nasibini yiyemeyeceğini konu alan efsaneler bulunmaktadır.

Yörede derlenen köy seyirlik oyunlarından bir tanesi büyüsel özelliklere sahip iki tanesi de düşünlerde eğlence amacıyla oynanan oyunlar olduğunu görmekteyiz. Toplumsal hayatın yapısında meydana gelen değişimler ve gelişmelere neticesinde köy seyirlik oyunlarının kaybolmaya yüz tuttuğunu görmekteyiz. Köy seyirlik oyunları ayrıca kitle iletişim araçlarını artması ve yaygınlaşmasından, köyden kente göçlerin artmasından olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Geçmişten gelen ve geleceğe taşınan sözlü gelenek içerisinde önemli bir yere sahip olan köy seyirlik oyunlarının korunması, toplumsal hayat içerisinde daha iyi anlaşılır hale getirilmesi, özellikle kırsal alanda işlevselliğinin devam ettirilmesi, daha fazla çevreye tanıtılması, okullarda öğrencilere tanıtılması için bazı çalışmaların yapılması gerektiğine inanıyorum.

Kültür, dinamik bir özellik taşıdığından dolayı zaman içerisinde, insanların yaşam tarzları ve kültürel değerleri farklılıklar göstermeye başlamıştır. Ancak farklılıklarla beraber halk kültürü geleneklerinin kaybolmaya başladığını görmekteyiz. Başta yörede yaşayan insanların kültürel değerlerine sahip çıkması gerektiğine inanıyoruz. Bu olumsuz durumu fark etmeyen insanları bilinçlendirme ve halk kültürümüze sahip çıkma ve onu korumak için bu derleme çalışmasını yaptım. Kulu yöresine ait yapmış olduğumuz halk

k lt r  araştırmasıyla y renin k lt r hayatına katkıda bulunmaya  alıştık. Kuşaktan kuşağa aktarılan ve halkın yaşam tarzını oluşturan s zl  halk k lt r n  koruma adına bir  alışma yaptığımı d ş n yorum.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Muammer (1987). *Bir kültür kodu olarak TDAD*, Ankara
- Akyol, Neriman Senem (2006). Adana (Merkez) Halk Kültüründe Halk İnançları Bayramlar ve Törenler, Adana: Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Albayrak, Nurettin (2004). *Ansiklopedik halk edebiyatı terimler sözlüğü*, İstanbul: L&M Yayınları.
- Altun, Işıl (2004). *Kandıra Türkmenlerinde doğum–evlenme–ölüm*, İzmit: Yayıncı Yayınları.
- Alptekin, Ali Berat (1994). *Konya yemek sofrasına dair notlar*, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na 55. Yıl Armağanı, Kayseri: Doğan Matbaası.
- Alptekin, Ali Berat (2002). *Taşeli masalları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- And, Metin (2003). *Oyun ve bügü*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Artun, Erman (1992). *Tekirdağ çocuk oyunları*, Tekirdağ: Doğu Matbaası.
- Artun, Erman (1995). *Adana mutfak kültürü üzerine araştırmalar*, Ankara: Türk Kültürü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları.
- Artun, Erman (1998). *Tekirdağ halk kültürü araştırmaları*, Tekirdağ: Tekirdağ Genç Yöneticiler ve İş Adamları Derneği Yayınları.
- Artun, Erman (2004). *Anonim Türk halk edebiyatı nesri*, İstanbul: Kitâbevi Yayınları.
- Artun, Erman (2004). *Türk halk edebiyatına giriş*, İstanbul: Kitâbevi Yayınları.
- Artun, Erman (2005). *Türk halkbilimi*, İstanbul: Kitabevi.
- Artun, Erman (2006). *Adana halk kültürü*, Adana: Ulusoy Matbaacılık Ltd. Şti.
- Artun, Erman (2008). *Halk kültürü araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Aydınoğlu, Gülali (1968). Posof'ta düğün âdetleri, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.11, S.221, ss. 6224-6228.
- Bakırcı, Nedim (2007). Niğde folklorunda çocuk oyunları *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 19, ss 202-209.
- Basri, Hasan (1960). Çarşamba ve Terme'de adlarla ilgili gelenek ve inançlar, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.6, S.135, ss. 2238.
- Başçetinçelik, Ayşe (1998). *Adana halk kültüründe geçiş dönemleri doğum, evlenme, ölüm*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Başoğlu, Sevil (1993). *Türk mutfağından örnekler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Hagem Yayınları.

- Biçer, Mukaddes(1991). *Eskişehir ilinde doğumla ilgili adet ve inançlar* Ankara: Türk Halk Kültüründe Derlemeler.
- Boratav, Pertev Naili (1984). *100 soruda Türk folkloru*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, Pertev Naili (1997). *100 soruda Türk folkloru*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, Pertev Naili (1999). *100 soruda Türk halk edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bozyiğit, Ali Esat (1995). *Bizde adet böyledir*, Halk Kültürü Yazıları, Ankara.
- Çağınlar, Zekiye (1994). *Adana yöresi yatır, ziyaret ve ocaklarla bunlara bağlı anlatılan efsaneler*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çağınlar, Zekiye (2002). Adana Yöresindeki Nusayrilerde yatır-ziyaret inancı ile ölüm sonrası uygulanan adet, inanma ve pratikler, *Folklor / Edebiyat*, c.8, S.32, ss. 77-85.
- Çelebioğlu, Amil (1982). *Türk ninniler hazinesi*, İstanbul.
- Çelik, Ali (2005). *Manilerimiz ve Trabzon manileri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çotuksöken, Yusuf (1979). *Atasözlerimiz*, İstanbul: Alaz Yayınları.
- Duymaz, Ali (2002). *Tekerlemeler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ekici, Metin (2002). Tire yöresi yağmur duası gelenekleri üzerine bir inceleme, *Milli Folklor*, c.7, s.56, ss. 47- 51.
- Elçin, Şükrü (2004). *Halk edebiyatına giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki (1998). *Anadolu ilaçları-anadolu üçleme 3*, İstanbul: Gökkuşuğu Matbaacılık.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki (2007). *Anadolu inançları*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Gökçeoğlu, Mustafa (1999). *Hikâyelerimiz tekerlemelerimiz*, Lefkoşa: Ultra Matbaacılık.
- Güvenç, Bozkurt (1979). *İnsan ve kültür*, İstanbul.
- Günay, Ü. Güngör, H. (1998). *Türk din tarihi*, İstanbul Laçın Yayınları.
- Güzelbey, Cemil Cahit (1981). Gaziantep'te doğum ve çocuğa ilişkin eski töre ve inançlar, *Türk Folklor Araştırmaları*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Helimoğlu Yavuz, Muhsine (1997). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*, Ankara: Ürün Yayınları.
- İnan, Abdülkadir (2000). *Tarihte ve bugün şamanizm*, Ankara: TTK Yayınları.
- İslam Ansiklopedisi (1997) “*Tekerleme*”, 15.Cilt, ss:348, İstanbul.
- Kalafat, Yaşar (1994). Orta Toroslar ve Makedonya yöreleri halk inanışları karşılaştırması I-II, *Milli Folklor*, c.3, S.24, ss.36-37.
- Kalafat, Yaşar (1998). *Doğu Anadolu'da eski Türk inançlarının izleri*, Ankara: Ebabil Yayınları.

- Kalafat, Yaşar (1998). *Kuzey Azerbaycan-Doğu Anadolu ve Kuzey Irak'ta eski Türk dini izleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kalafat, Yaşar (2006). *Doğu Anadolu'da eski Türk inançlarının izleri*, Ankara: Ebabil Yayınları.
- Kalkanoğlu, Mehmet (1953). Türkmen köylerinde düğün, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.3, S.66, ss. 807.
- Karabaş, Seyfi (1999). *Bütüncül Türk budun bilimine doğru*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karadağ, Metin (1996). Türk halk edebiyatı anlatı türleri, *Balıkesir: Balıkesir Akademi Dergisi Yayınları*
- Karakaş, Ayhan (2005). *Feke halk kültürü araştırması*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kartal, Numan (1998). *İnegöl folkloru*, İnegöl: Köseleciler Kitap- Kirtasiye.
- Kaya, Doğan (1996). Düğünlerimizle ilgili terimler ve bunların fonksiyonel özellikleri, *Milli Folklor*, c.4, S.29/30, ss.23.
- Kaya, Doğan (2004). Azerbaycan'da baş ve baştaki organlarla ilgili halk tedavi usulleri, *Folklor / Edebiyat*, c.10, S.38, ss.215.
- Kaya, Doğan (1999). *Anonim halk şiiri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, Muharrem (2001). Eski Türk inanışlarının Türkiye'deki halk hekimliğinde izleri, *Folklor / Edebiyat*, c.7, S.25, ss.199-200.
- Kılıçkiran, Mazlum Nusret (1976). Kilis düğün geleneklerinde cille, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.16, S.322, ss. 7638-7639.
- Koşay, Hamit Zübeyr (1944). *Türkiye düğünleri üzerine mukayeseli malzeme*, Ankara: Maarif Matbaası.
- Koz, M. Sabri (2003). *Yemek kitabı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kök, Zeynep (2007). *Karaisalı halk kültürü araştırması*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Köprülü, Fuat (1985). *Türk edebiyatı tarihi*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Köse, Nerin (2003). Türk düğünlerinde gerdek sonrası duvak geleneği, *Milli Folklor*, c.8, S.60.
- Kudret, A. (1974). *Kirvelik*, Ankara.
- Kut, Günay (2002). *Türklerde yemek kültürü*, Türkler, c. 4, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Meydan Larousse (1992), *"Deyim"*, c., İstanbul: Sabah Yayınları.

- Okuşluk, Refiye (1994). *Adana efsaneleri araştırması*, Adana: Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Ögel, Bahattin (1982). Türk mutfağının gelişimi ve türk tarihi gelenekleri, *Türk Mutfağı Sempozyumu Bildirileri*, Ankara.
- Öğüt Eker, Gülin (2000). Türk düğün geleneği içinde Karakeçili Türk düğününün ritüel açıdan değerlendirilmesi, *Milli Folklor*, c.6, S.46, ss.96-97.
- Önal, Mehmet Naci (2003). *Muğla efsaneleri*, Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Önal, Mehmet Naci (2004). Trabzon'da asker düğünü, *Milli Folklor*, c.8, S.64.
- Örnek, Sedat Veyis (1977). *Türk halk bilimi*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Örnek, Sedat Veyis (1979). *Anadolu folklorunda, ölüm*, Ankara: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Özbaş, Hasan (1962). Yozgat'ta yufka, bazlama, düğün ekmeği, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.7, S.161, ss. 2650-2651.
- Özder, M. Adil (1967). Doğum ve çocuk üstüne gelenek ve inançlar, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.10, S. 213, ss. 4390.
- ÖZHAN, Mevlüt, (1992). Kadınlar arasında oynanan dramatik seyirlik oyunlarda işlenen konular, 4. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, İstanbul: Ofset Matbaası.
- Öztelli, Cahit (1952). *Zile'de doğum ve adetleri*, TFA, c2, S.28, İstanbul: Yörük Matbaası.
- Rayman, Hayrettin (2003). *Halk edebiyatı anlatı türleri*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Sakaoğlu, Saim (1983). *Kıbrıs Türk masalları*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Santur, Meltem (1996). İç Anadolu bölgesinde kız evinden oğlan evine getirme sırasında uygulanan gelenekler, 3. *Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Kongresi Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Santur, Meltem E. (Cingöz) (1998). Anadolu'nun bazı yörelerinde gerdek sabahı gelinle ilgili adet ve uygulamalar üzerine bir atlas denemesi, *Türk Halk Kültürü Araştırmaları*, ss.133-170.
- Sezen, Lütfi (1993). *Erzurum şehir folkloru*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Soylu, Sıtkı (1973). Mut düğünlerinde düğün töre ve süreleri, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.14, S.287, ss. 6663-6664.

- Şener, Sevdâ (1998). *Tiyatronun kaynağına ilişkin kuramlar, oyundan düşünceye*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Şentürk, Ahmet (1971). Malatya’da kız kaçırma, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.13, S.266, ss. 6072.
- Şişman, Bekir (2002). Samsun yöresi’nde geçiş dönemleriyle (doğum, sünnet, evlilik ve ölümle) ilgili yaşayan halk inançları ve bunlara ait uygulamalar, *Erdem Türk Halk Kültürü Özel Sayısı-III*, c.13, S.39, ss.454.
- Taner, Nuri (1995), *Yalova masalları*, İstanbul: Ortipa Yayıncılık.
- Taş, Hülya (1996). Erzurum’da doğum ve çocukla ilgili eski adet ve inançlar, *Türk halk kültüründen derlemeler 1994*, ss.195
- Tezcan, Mahmut (1982). Türklerde yemek yeme alışkanlıkları ve buna ilişkin davranış kalıpları, *Türk Mutfağı Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Tezcan, Mahmut (1997). Sosyo-kültürel işlevleri açısından akraba evlilikleri, *Türk Halk Kültürü Araştırmaları* s.205, Ankara.
- Turan, Fatma Ahsen (2001). Kayseri düğün adetleri, *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni Bildirileri*, c.2, ss.755-758, Kayseri: Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınları.
- Türkdoğan, Orhan (1966). *Türklerde kirvelik ve sünnet geleneği*, Türk Kültür Araştırmaları, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Türkyılmaz, Dilek (2007). *Türk dünyasında bilmece*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TC Kulu Kaymakamlığı, <http://www.kulu.gov.tr>
- Üçer, Müjgan (1985). Eskişehir folklorunda çocuk oyunları , *Halk Kültürü, İstanbul 1985/2*, 119-125).
- Üzel Gök, Özlem (2005). *Kozan halk kültürü araştırması*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Varol, Veli (1954). Çumra’nın Alan köyünde düğün, *Türk Folklor Araştırmaları*, c.3, S.64, ss. 1020
- Yağmur, Mehmet Altan (1995). *Kayseri ili halk hekimliği*, Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yaldızkaya, Ömer Faruk (2006). Kına ağıtları, *Folklor /Edebiyat*, c.12, S.46, ss.493.
- Yalgın, Ali Rıza (1993). *Cenup’ta Türkmen oymakları* ı, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

- Yardımcı, Mehmet (1999). Malatya’da halk inanmaları, mistik kaynaklı halk sağaltmacılığı ve bazı ilaçları, *Folklor/Edebiyat*, c.12, S.46, ss.381–389.
- Yardımcı, Mehmet (2004). *Türk halk edebiyatında nesir*, İzmir: Ürün Yayınları.
- Yılmaz, Mehmet Ali (2005). *Aladağ halk kültürü araştırması*, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksel Lisans Tezi.
- Kulu Kültür ve Dayanışma Derneği, Kulu Tanıtım Rehberi 1996.

KAYNAK KİŞİLER

Adı-Soyadı, Yaşı, Öğrenim Durumu, Mesleği, Bulunduğu Yer

1. Sebiha Taner, 46 yaşında, ortaokul mezunu, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
2. Serkan Çoban, 33 yaşında, üniversite mezunu, öğretmen, Karacadağ Kasabası
3. Ayşe Çoban, 65 yaşında, okumamış, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
4. Mecit Sığırcı, 57 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Karacadağ Kasabası
5. Mehmet Ulaş, 55 yaşında evli, ilkokul mezunu, demirci, Karacadağ Kasabası
6. Mehmet Özsoy, 61 yaşında, üniversite mezunu, doktor, Kulu
7. Derya Çiftçi, 26 yaşında, lise mezunu, ev hanımı, Kulu
8. Figen Çiftçi, 30 yaşında, lise mezunu, ev hanımı, Kulu
9. Ayşe Yeşiltaş, 52 yaşında, okumamış, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
10. Gülizar Nazlı, 57 yaşında okumamış, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
11. Makbule Ulaş, 58 yaşında, okumamış, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
12. Mesut Koyuncu, 32, lise mezunu, işçi, Karacadağ Kasabası
13. Nuriye Sığırcı, 52 yaşında okumamış, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
14. Fatma Çoban, 51 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
15. Mehmet Çoban, 55 yaşında, ilkokul mezunu, muhtar, Karacadağ Kasabası
16. Hasan yıldız, 24 yaşında, lise mezunu, işçi, Karacadağ Kasabası
17. Ali Fuat Taner, 53 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Karacadağ Kasabası
18. Elif Yıldız, 54 yaşında, okumamış, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
19. Selda Gürkan, 28 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
20. Meliha Çoban, 42yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
21. Elif Aksoy, 38 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
22. Sebiha Aksoy, 42 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
23. Ahmet Yeşiltaş, 46 yaşında, ilkokul mezunu, işçi, Karacadağ Kasabası
24. Şerife Taner, 40 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
25. Yusuf Çoban, 45 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Karacadağ Kasabası
26. Serhat Yıldız, 33 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Karacadağ Kasabası
27. Ali Kaplan, 45 yaşında, ilkokul mezunu, esnaf, Arşıncı Köyü
28. Mustafa Yeraltı, 55 yaşında, ilkokul mezunu, emekli, Arşıncı Köyü
29. Faik Kısabacak, 45, yaşında, ilkokul mezunu, Arşıncı Köyü
30. Kadir Erdoğan, 40 yaşında, ilkokul mezunu, Altılar Köyü
31. Zeliha Erdoğan, 65 yaşında, okumamış, Altılar Köyü
32. Abdi Taner, 1932, okuryazarlığı var, çiftçi, Kulu

33. Ramazan Uludağ, ilkokul mezunu, esnaf, Kulu
34. Naim Çoban, 56 yaşında, okumamış, çiftçi, Kulu
35. Yılmaz Çiftçi, 35 yaşında, üniversite mezunu, mühendis, Kulu
36. Engin Çiftçi, 30 yaşında, lise mezunu, şoför, Kulu
37. Gevher Çiftçi, 35 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
38. Başak Kozan , 27 yaşında, üniversite mezunu, öğretmen, Kulu
39. Nevrez Tezel, 55 yaşında, okumamış, ev hanımı, Boğazören Köyü
40. Esmâ Kozan, 53 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
41. Tevfik Kozan, 55 yaşında, ilkokul mezunu, emekli, Kulu
42. Hasan Talayhan, 75 yaşında, ilkokul mezunu, eski belediye başkanı, Kulu
43. Sultan Erdoğan, 55 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Altılar Köyü
44. Mehmet Kozan, 30 yaşında, lise mezunu, serbest meslek, Kulu
45. Sıtkı Ercan, 45 yaşında, ilkokul mezunu, esnaf, Kulu
46. Sevda Çiftçi, 34 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
47. Hacer Özkul, 33 yaşında, ilkokul mezunu ev hanımı, Kulu
48. Rahime Cömert, 27 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
49. Zeliha Emektar, 29 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
50. Gülhan Çoban, 28 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
51. Bekir çiftçi, 55 yaşında, ilkokul mezunu, şoför, Kulu
52. Yılmaz Tanık, 55 yaşında, ilkokul mezunu, Kulu
53. Yusuf Çiftçi, 35 yaşında, ilkokul mezunu, şoför, Kulu
54. Esmâ Hakkıbilen, 54 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
55. Çile Çiftçi, 56 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
56. Safiye Çelik, 45 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Hisar Köyü
57. Ayşe Kılıç, 56 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
58. Meliha Ercan, 39 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
59. Kibar Çelik, 33 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
60. Ayşe Yaşar, 61 yaşında, Okuryazarlığı Yok, Ev Hanımı, Kozanlı Kasabası
61. Mehmet Uzun, 56 yaşında okumamış, şoför, Arşıncı Köyü
62. Ali Kaplan 45 yaşında, okumamış, şoför, Arşıncı Köyü
63. Kenan Kısabacak, 33 yaşında, ilkokul mezunu, esnaf, Arşıncı Köyü
64. Faik Özdemir, 47 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Arşıncı Köyü
65. Bekir Çelik, 44 yaşında, ilkokul mezunu, inşaat ustası, Kulu
66. Şükriye Özdemir, 45 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu

67. Rabia Sürer, 50 yaşında, okumamış, ev hanımı, Arşıncı
68. Öznur Sürer, 30 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı Arşıncı
69. Yusuf Çiftçi, 33 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Kulu
70. Şükran Çiftçi, 23 yaşında, lise mezunu, ev hanımı, Kulu
71. Nazmiye Hakbilen , 44 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
72. Ayşe Uzun, 51 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
73. Hasan Çiftçi, 60 yaşında, ilkokul mezunu, şoför, Kulu
74. Safiye Hakbilen, 34 yaşında, ilkokul mezunu, Kulu
75. Emine Kaya, 55 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
76. Zahide Kaya, 67 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
77. Hamit Çiftçi, 40 yaşında, ilkokul mezunu, inşaat ustası Kulu
78. Ramazan Çoban, 42 yaşında, orta okul mezunu, şoför, Karacadağ Kasabası
79. Murat Sığırıcı, 33 yaşında, üniversite mezunu, öğretmen, Karacadağ Kasabası
80. Hüseyin Tekyıldız, 58 yaşında, ilkokul mezunu, muhtar, Arşıncı Köyü
81. Mevlüt Karpuz, 50 yaşında, üniversite mezunu, Kozanlı Kasabası
82. Emine Tekyıldız, 60 yaşında, okumamış, ev hanımı, Arşıncı Köyü
83. Hayriye Bolat, 60 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
84. Zeliha Sığırıcı 68 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
85. Gülüzar Özdemir, 40 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
86. Hatun koyuncu, 60 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
87. Şerife özkul, 44 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
88. Pınar özkul, 34 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
89. Mevlüt Harımcı, 58 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Kulu
90. Mustafa Harımcı, 45 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Kulu
91. Zeynep Yurttaş, 68 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
92. Fatma Bilici, 55 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
93. Hikmet Kavak, 75 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
94. Sultan Şener, 57 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
95. Ayşe Kılıç, 60 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kulu
96. Ayşe Çiftçi, 30 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kulu
97. Erkan Taşkiran, 32 yaşında, üniversite mezunu, eczacı, Kulu
98. Kıymet Kırıcı, 42 yaşında, okumamış, ev hanımı, Kozanlı Kasabası
99. Havva Kaplan, 54 yaşında, okumamış, ev hanımı, Karacadağ Kasabası
100. Saime Uludağ, 52 yaşında, okumamış, ev hanımı, Karacadağ Kasabası

101. Satı Koç, 61 yaşında, okumamış, ev hanımı, Yaraşlı Köyü
102. Muhammet Erdoğan, 60 yaşında, ilkokul mezunu, şoför, Altılar Köyü

FOTOĞRAFLAR**Kulu'dan Bir Manzara**

Boğazören Köyünde Bir Düğün

Yöreden Bir Mevlit Yemeği

Yaraşlı K y nden Bir Manzara

Kulu Yöresinde Mağaralardan Bir Görüntü

Kulu Halk Sanatçısı Abdi Taner

Kulu'daki Olof Palme Parkı

Kulu Belediye Binası

Kulu Otogarı

Karacadağ Kasabasından Bir Manzara

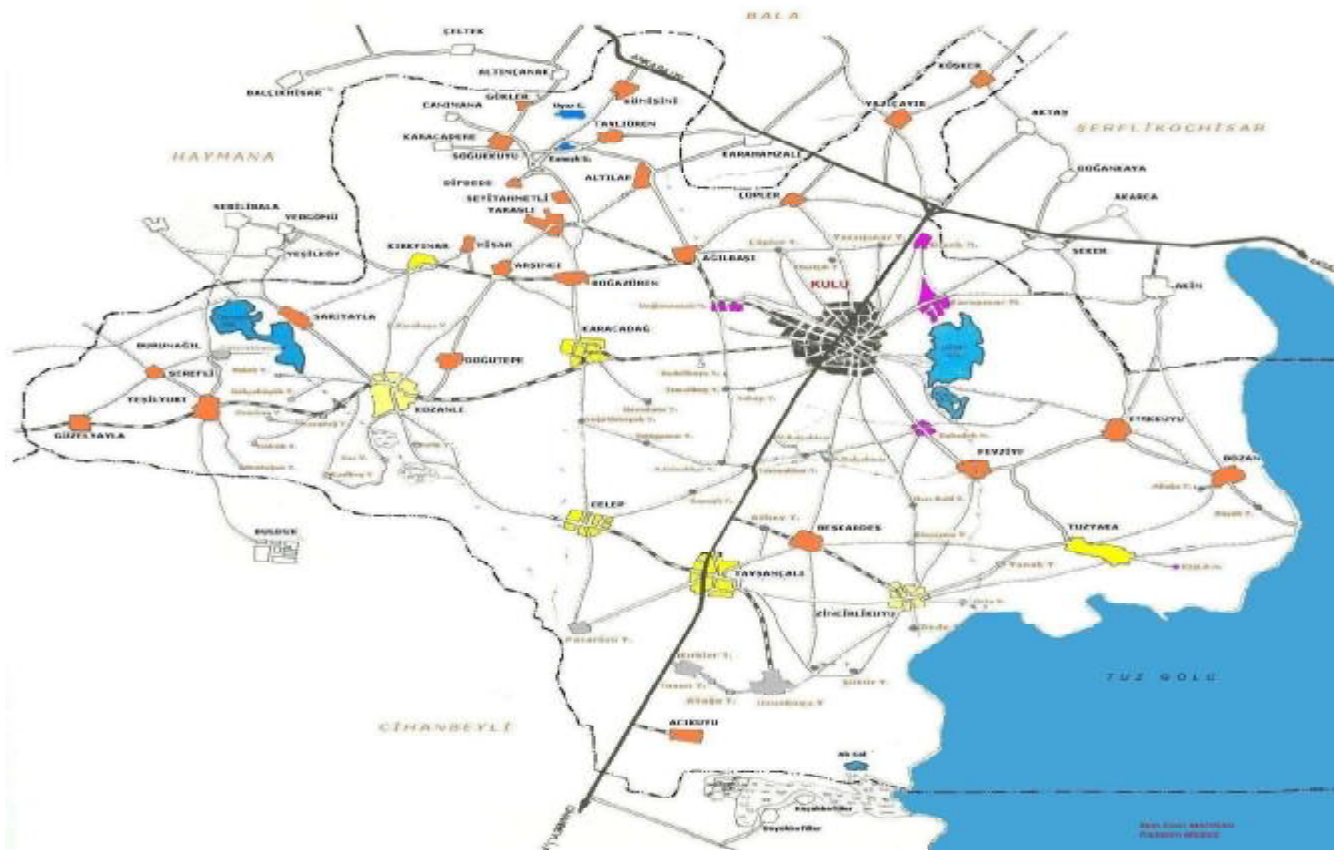

Kulu'dan Bir Manzara

Kulu'daki 23 Nisan Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı

KULU İLÇE HARİTASI

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı : Yavuz ÇOBAN

Doğum Tarihi ve Yeri: 23 / 09 / 1980 Konya

Medeni Durumu: Bekâr

Adres : İmamoğlu Lisesi, İmamoğlu / Adana

E- Posta Adresi : yavuzcoban42@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

2008- 2011 : Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

2002-2003 : Tezsiz Yüksek Lisans, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Alan Öğretmenliği.

1998-2002 : Lisans, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

1994-1997 : Ortaöğretim, Kulu Karacadağ Lisesi.

İŞ DENEYİMİ

2006 - : Adana İli İmamoğlu İlçesi İmamoğlu Lisesi

YABANCI DİL

İngilizce